

ЯН-ФИЛИП ЗЕНДКЕР

ГЛАСОВЕТЕ НА СЪРЦЕТО

Част 2 от „Гласът на сърцето“

Превод от немски: Емилия Драганова, 2013

chitanka.info

ПЪРВА ЧАСТ

1.

Денят, в който светът ми се разпадна, започна под тъмносиньо безоблачно небе. Беше мразовит петък в седмицата преди Деня на благодарността. Оттогава често се питам дали бих могла да го предвидя. Защо не бях забелязала нищо? Как бе възможно да се очертава такава съдбоносно събитие в живота ми, без да заподозра абсолютно нищо? Точно аз, която ненавиждах изненадите. Която максимално съвестно се подготвях за всичко, за всяко съдебно заседание, всяко пътуване, дори за излет през уикенда или кулинарна вечер с познати. Не обичах да предоставям нищо на случайността. Трудно понасях неочакваното. Не бях сред привържениците му.

Ейми беше сигурна, че е имало първи симптоми. Винаги имало. Просто сме били затънали до гуша в делника си. Пленници на рутината, загубили усет за признаците.

За малките истории, които ни разказват големи неща.

Убедена беше, че всеки човек е най-голямата загадка за себе си и доживотната ни задача е да се доближим до решението на тази загадка. Колкото до решението, твърдеше, че никога нямамо да го намерим. Трябвало обаче да поемем пътя към него. Независимо колко е дълъг или къде ни води.

Не бях сигурна. С Ейми често бяхме на различно мнение. Кое не означаваше, че в този случай не бях съгласна донякъде с нея. В предходните месеци навярно е имало моменти, които биха могли да ме предупредят. Но колко време можем да прекарваме ден след ден във вслушване в себе си, за да разчетем евентуални сигнали и признаци за нещо?

Не съм от хората, които веднага тълкуват всяка физическа промяна като белег на нарушеното си психическо равновесие.

Червените пъпчици по врата, които за броени дни се превърнаха в болезнен парещ обрив, останал необясним за лекарите, и след няколко седмици изчезнаха също така внезапно, както се бяха появили, може би се дължаха на редица причини. Периодичният шум в ушите също. Безсънието ми. Нарастващата раздразнителност и

нетърпеливостта, чиято мишена в повечето случаи бях аз самата. И двете състояния не ми бяха непознати, но ги отдавах на натоварването в кантората. Цената, която всеки от офиса плащаше и бе готов да плаща. Не се оплаквах.

Писмото беше в средата на бюрото ми. Леко измачкано, в светлосин плик за въздушна поща, каквито днес почти не се използват. Веднага познах почерка му. Никой не пишеше с такова увлечение. Само той отделяше време, да превръща писмата в малки произведения на изкуството. Извивките бяха изрисувани толкова прецизно с черно мастило, все едно бяха калиграфирани. Всяка буква — подарък. Две ситно изписани страници, всеки ред — плод на старание и страст. А на тях са способни единствено хора, за които писането е дарба, достойна за по-голямо уважение, отколкото получават.

На плика бе залепена американска марка. Навярно го беше дал на някой турист, това бе най-бързият и сигурен начин. Погледнах часовника си. След две минути започваше следващото съвещание, нямах достатъчно време да прочета цялото писмо, но изгарях от любопитство. Отворих плика и хвърлих бегъл поглед върху първите редове.

Калау, 9 ноември 2006 г.

Скъпа ми сестричке,

Надявам се... те заварва... добро здраве. Моля...
мълчание... последен път... няколко реда...?

Цяла вечност... болна... скоро ще умре... идва, друг
си отива... животът... колко бързо се върти твоят свят.

Вчера... нещо странно. Една жена рухнала мъртва...
помолила за прошка... сълзи... колкото фъстъци...

Енергично чукане на вратата ме върна в реалността. На прага бе застанал Мълиган. Едрата му мускулиста фигура почти запълваше рамката. Искаше ми се да го помоля за миг търпение. Писмо от брат ми от Бирма. Малко произведение на изкуството, което... Той се усмихна, преди да успее да изрека и дума, потупа с пръст големия си

ръчен часовник. Кимнах. Мълиган бе един от партньорите в „Саймън & Кунс“, най-добрият ни адвокат, но от сълзи колкото фъстъци не разбираше. От букви като подарък — също. Почеркът му беше нечетлив.

Другите колеги вече чакаха. Ухаеше на прясно сварено кафе. Марк пъхна последната хапка от кексчето в устата си и ми се ухили. Бяхме се обзаложили дали до Коледа ще успее да свали пет килограма. Щом седнахме, разговорите утихнаха. Другата седмица трябваше да внесем искова молба от името на най-важния си клиент. Сложен казус. Нарушения на авторското право, пиратски копия от Америка и Китай, предполагаем стопански шпионаж. Международно икономическо право. Обезщетение от поне сто милиона долара. Всяка минута беше скъпа.

Мълиган пусна една след друга четири бучки захар в кафето си, разбърка го най-спокойно и изчака да настъпи пълна тишина. Заговори тихо, но плътният му глас въпреки това стигаше до най-далечното кътче на стаята. Аз обаче още след първите изречения почувствах, че ми е трудно да следя думите му. Опитах да се съсредоточа върху тях, ала нещо ме теглеше навън. Надалеч от тази стая. Надалеч от този свят на подозрения, обвинения, нападки и контра нападки.

Замислих се за брат си в Бирма. Сякаш не ми беше написал писмо, а беше пред очите ми. Сетих се за първата ни среща в западналата чайна в Калау. Как се вираше в мен, как внезапно стана и се запъти към масата ми. С пожълтяла от годините бяла риза, избеляло от пране лонджи, износени джапанки. Моят полубрат, за когото не знаех, дори не подозирах. Бях го взела за беден старец, който се канеше да ми поиска милостиня. Спомних си как седна до мен, за да ми зададе един въпрос. „Вярвате ли в любовта, Джулия?“ И до днес чувам звука на гласа му в ушите си. Като че ли времето беше спряло за този въпрос. Тогава неволно избухнах в смях — а той запази спокойствие.

Докато Мълиган обясняваше нещо за „стойността на интелектуалната собственост“, отново си припомних първите му изречения. Дума по дума. „Говоря сериозно“, невъзмутимо продължи Ю Ба след изблика ми на смях. „Говоря за любовта, която кара слепите да прогледнат. За любовта, която е по-силна от страха. Говоря за любовта, която вдъхва смисъл на живота...“

Не, отговорих му по някое време. Не, не вярвам в нея.

В следващите дни той промени схващането ми. Но сега? Близо десет години по-късно? Дали все още вярвах в силата, която кара слепите да прогледнат? Дали бях успяла да убедя някого от седналите около мен, че човек може да триумфира над себелюбието? Щяха да ми се изсмеят.

Мълиган говореше за „най-важния случай в годината... затова ние трябва...“ Още веднъж напрегнах всички сили да се съсредоточа, ала мислите ми се носеха надалеч, безволеви, като парче дърво, с което си играят вълните.

— Джулия. — Мълиган ме издърпа обратно в Манхатън. — Твой ред е.

Кимнах му, хвърлих безпомощен поглед на бележките си, тъкмо щях да започна с няколко стандартни изречения, когато ме спря боязлив шепот.

Езикът ми се заплете.

Коя си ти?

Едва-едва промълвено и въпреки това добре доловимо.

Коя си ти?

Женски глас. Все още тих, но ясен и отчетлив.

Хвърлих поглед през дясното си рамо, за да видя кой ме прекъсна точно в този момент с такъв въпрос. Никой.

Откъде другаде би могъл да дойде гласът?

Коя си ти?

Неволно се обърнах наляво. Нищо. Шепот в нищото.

Какво искат от теб тези мъже?

Напрегната тишина наоколо. Вдишах и издишах дълбоко. Стана ми топло. Мълчах със свито сърце и сведен поглед. Някой се прокашля.

Внимавай с тях.

— Джулия?

Нито дума. Дори една-едничка. Задух. Откъде идваше този глас? Кой ми говореше? Какво искаше? Защо трябваше да се пазя от колегите си?

— Можеш да започнеш. Целите сме в слух.

Нарастващото нетърпение на Мълиган.

Трябва да си много предпазлива. Внимавай какво казваш. Внимавай кого гледаш.

Вдигнах глава и предпазливо плъзнах поглед по присъстващите. Неспokoйното поклащане на тела. Загрижената физиономия на Марк, той страдаше заедно с мен. По широкото лице на Франк пробягна подигравателна усмивка. Сякаш открай време бе подозирал, че ще дойде денят, в който няма да издържа на напрежението и ще се проваля с гръм и трясък.

Не им се доверявай, все едно какво казват.

Гласът ме стисна за гърлото. Бях като парализирана. Лицата заиграха пред очите ми. Изпотени ръце. Усетих как сърцето ми заби по-бързо.

— Джулия, да не ти е зле?

Никой няма да ти помогне.

— Извинете — продумах.

Веднага отново се възцари спокойствие. Гласът ми бе прозвучал по-силно от необходимото. По-скоро като вик, отколкото като учтива молба за внимание. Техните погледи. Последвалата тишина. Зави ми се свят. Бях на ръба да се срина.

— Искаш ли да пийнеш нещо?

Прозвуча загрижено. Или се мамех? Трябваше ли да се пазя?

Не казвай нищо. Мълчи.

Пред мен зейна тъмна бездна, нарастваща с всяка изминала секунда. Искях да се скрия, да се спотая някъде. Какво ме прихващаше? Чувах глас, силен и недвусмислен. Глас, който не можех да контролирам. Глас на чужда жена. В мен. Усещах как ставам все по-малка. Все по-малка и безпомощна. Не бих могла да изрека нито дума, докато в главата ми не настъпеше покой. Посегнах към ушите си и няколко пъти ги натиснах силно, както правех, когато периодичният шум в тях се засилваше. Още веднъж вдишах и издишах дълбоко, но веднага разбрах, че опитът ще се окаже безуспешен.

Те не ти мислят доброто. Усмивките им не са искрени. Те са опасни.

Да извикам. Да го заглуша с истинския си глас. ОСТАВИ МЕ НА МИРА. МЛЪКНИ НАЙ-СЕТНЕ. МЛЪКНИ. МЛЪКНИ.

Нито дума. Дори една-едничка.

Погледите ни с Мълиган се срещнаха. Челото му беше сбърчено, устните изтънени, светлосините му очи ме фиксираха. Осъзнах, че никой в това помещение не може да ми помогне реално. Трябваше да се махна. Незабавно. Да отида в тоалетната, в офиса си, у дома, все едно къде. Чисто и просто да се махна. Те очакваха договор, очакваха идеи и предложения, а след като не бях в състояние да ги формулирам, очакваха поне обяснение за поведението ми. Извинение. Не можех да им дам нищо от това. Нямах сили. Нямах какво да кажа. Мимолетно колебание, после бавно се надигнах, избутах стола си назад и се изправих. Краката ми трепереха.

Какво правиш?

— Джулия, за бога, какво става с теб?

Взех документите си, обърнах се и тръгнах към вратата. Мълиган извика нещо, но не разбрах какво каза.

Отворих вратата, излязох и леко я притворих след себе си.

Ами сега?

Минах покрай тоалетните, през коридора до офиса си, сложих папката на бюрото, взех палтото си, пъхнах писмото на Ю Ба в чантата и без да бързам и да изрека и дума, напуснах кантората.

Още не подозирах, че без да го осъзнавам, бях поела по пътя.

В този мразовит, безоблачен есенен ден от седмицата преди Деня на благодарността.

2.

Тя вече не помнеше всяка подробност. Теглеца болка в корема, отначало лека. Болка, която не изискваше специално внимание. Седеше до прозореца и гледаше навън. Безоблачна утрин. Под тях се простираше Хартфорд.

Теглещата болка се усили. Неприятна, но вероятно напълно нормална за първите седмици. Така вярваше. Искаше да вярва.

Никой не я беше предупредил. Никой не ѝ беше казал какво е заложено на карта. Или беше? Да се щади. Да избягва стрес и вълнение. Никакъв алкохол. Дежурните лекарски приказки, така си помисли. По възможност да не лети. По възможност. Не „в никакъв случай“.

Ню Йорк-Бостън. Полет, продължаващ по-малко от час. Какво толкова можеше да се случи?

Естествено, би могла да вземе и влака. Пет часа. Мина ѝ през ума. Срещата беше в десет и нямаше как да се отложи. Трябваше да замине предната вечер. Усложнения и губене на време.

По възможност. Не „в никакъв случай“. Чуваме само онова, което искаме да чуем.

Ретроамниален хематом. Нямаше никаква представа какво означава този термин. Кръвонасядане зад матката. В ушите ѝ това не прозвуча тревожно, макар лицето на лекаря да разказваше друга история. За която тя не искаше и да знае. Кръвонасядането си е кръвонасядане и нищо опасно, помисли си, независимо къде беше.

Кога започва животът? С акта на оплождане? При раждането? Някъде между двете. Но кога?

Беше ли извършила убийство? Беше ли поне допускала вероятността за смърт? Примирително? Лекомислено? Или всичко бе своеволие на природата? Кой имаше отговор на тези въпроси? Кой би дръзнал да стане съдник?

На девет седмици. Колкото кибритена клечка. Естествено, неспособно да живее. Все още не. И въпреки това.

Почувства, че нещо не е в ред. Лек проблем с налягането в кабината. Никаква причина за тревога, каза пилотът и се извини за евентуалния дискомфорт. Започнаха да се снижават и няколко минути по-късно всичко премина. Остана само влагата между краката ѝ. Сякаш бе изляла в скута си чашка топла вода. И още една.

След като кацнаха, се хвана за корема. Беше последната, напуснала самолета, пътят ѝ я отведе първо в тоалетната. И там приключи.

Едно обещание — колкото кибритена клечка. Липса на живот, ала надежда за живот.

3.

Калау, 9 ноември 2006 г.

Скъпа ми сестричке,

Надявам се, че това писмо те заварва бодра и в добро здраве. Моля да ми простиш за дългото мълчание, не помня вече кога за последен път намерих време да ти напиша няколко реда. Дали беше през жаркото лято, или още преди да се смени посоката на мусона?

Цяла вечност като че ли мина оттогава, без нещо особено да се случи в моя живот или в Калау. Жената на астролога е болна и скоро ще умре, дъщерята на собственика на онази чайна, в която се срещнахме за пръв път, роди син. Един идва, друг си отива, както навсякъде по света, нали? Но тук животът има по-друг ритъм, отколкото при теб, помниш ли още? Колкото до мен, принуден съм да призная, че не ми достига въображение да си представя колко бързо се върти твоят свят.

Аз съм добре. Още реставрирам старите си книги, въпреки че с времето ми става все по-трудно и уморително. Очите, скъпа сестричке, очите ми отслабват от ден на ден, полака-лека достигам възрастта на чезнещия зрак. Освен това неприятният навик на дясната ми ръка да потреперва се засилва, което не ме улеснява в залепването на парченцата хартия върху дупките, пробити от ненаситните вредители. По-рано ми отнемаше три месеца, за да приведа една от книгите си в състояние, позволяващо четене, сега са шест, а за дебелите книги дори повече. Но има ли смисъл, питам се понякога, да се пришпорвам? Ако притежавам нещо в достатъчно количество, това е време. Едва на стари години сме способни наистина да осъзнаем неговата драгоценност, а аз съм богат човек. Но какво съм седнал да те отегчавам със старчески неволи. Ако не

обуздая перото си, ще вземеш и да се разтревожиш за брат си, а нямаш никакви основания. Нищо не ми липсва.

При вас сигурно е настъпила есента, прав ли съм? В една от книгите си прочетох, че есента била най-красивият сезон в Ню Йорк. Вярно ли е? Ех, колко малко зная за живота ти.

При нас дъждовният период клони към своя край, въздухът отново е сух и прозрачен, захлажда се и не след дълго първата слана ще покрие тревите в градината ми. О, колко ценя тази гледка: нежната белота върху тъмнозелените листа.

Вчера тук се случи нещо странно. Една жена рухнала мъртва под баняновото дърво на голямото кръстовище. Преди това, както ми разказа моята съседка, очевидка на инцидента, избухнала в ридания. Вървяла към пазара заедно със сестра си, поради внезапен пристъп на слабост се облегнала на сестра си и няколко пъти помолила за прошка. По бузите ѝ се стичали едри сълзи, били колкото фъстъци, което ми е трудно да повярвам. Нали знаеш, че тукашните хора нерядко са склонни да преувеличават. Изведнъж се отдръпнала от сестра си, за да последва непознат млад мъж, и все повтаряла име, което никой в градчето не бил чувал. Когато младият мъж, учуден от шума зад гърба си, се обърнал и погледите им се срещнали, жената се вцепенила и се свлякла мъртва на земята. Сякаш я поразила мълния в този ясен, безоблачен ден. Никой не намери обяснение на случилото се. Сестра ѝ, с която от години живееше в усамотение накрай градчето, е неутешима. Двете очевидно нямаха много приятели, а и съседите не знаят нищо, според мен доста необичаен факт, защото иначе знаят почти всичко. Оттогава инцидентът владее разговорите в нашето градче, в чайните и на пазара. Някои хора твърдят, че младият мъж притежавал магически сили и убил жената с поглед. Горкото момче, естествено, отрича всичко и се кълне в невинността си. И сега потърси временно убежище при леля си в Таунги.

А ти, скъпа сестричке? Претърпяха ли развитие сватбените планове, за които така плахо намекна в последното си писмо, или въпросът ми е може би закъснял и вие с господин Майкъл отдавна вече сте женени? В този случай ми остава само да ви пожелаая от сърце всичко хубаво. Винаги съм смятал броените години, които ми бяха отредени да изживея със съпругата си, за голямо, дори най-голямото щастие.

Ето че писмото ми стана доста по-дълго, отколкото възнамерявах, опасявам се, че това се дължи на старческа бърборивост, и се надявам, че не съм отнел твърде много от времето ти. Ще привършвам, падна здрач, а през последните седмици електричеството в Калау хич го няма. Крушката под тавана ми примигва толкова силно, все едно се кани да изпраца тайни сигнали. Аз обаче предполагам, че предизвестява поредното спиране на тока.

Джулия, скъпа моя, дано звездите, дано животът, дано съдбата са благоразположени към теб. Мисля за теб, нося те в сърцето си, пази се.

С дълбока привързаност — Твой Ю Ба.

Оставих писмото. Страхът, че гласът може да се върне, бе отслабнал, вместо това ме завладя чувство на голяма интимност, съчетано с копнеж и дълбока меланхолия. Как ми се искаше в този момент да седя срещу брат си. Припомних си старомодния му стил на изразяване, навика непрестанно да се извинява за нещо без причина. Учтивостта и скромността, които така ме трогваха. Пред очите ми изплуваха повдигнатата на колове къщурка от черно тиково дърво, грухтящото, овъргаляно в калта прасе, кокошките в двора, протритият кожен фотьойл, върху чиято седалка се очертаваха пружините, канапето с изтъркана тапицерия, на което бях прекарала много ноци. Насред стаята рояк пчели, които се бяха загнездили в дома му и чийто мед той не докосваше, защото не желаше да използва нещо, което не му принадлежеше.

Видях го пред себе си приведен над масата, между две газени лампи, заобиколен с книги. Книгите изпълваха етажерки от пода до

тавана. Лежах на купчини по дъсчения под, на камари върху второто канапе. Страниците им наподобяваха перфокарти. На масата имаше различни пинсети, ножици, две бурканчета, едното с гъсто бяло лепило, другото с миниатюрни парченца хартия. Часове наред го бях наблюдавала как вземаше с пинсетата хартийка, топваше я в лепилото, слагаше я върху някоя от дупчиците, а по-късно, след като се залепеше, изписваше липсващите букви с тънкописец. Така през годините бе реставрирал десетки книги.

Животът на брат ми, който нямаше абсолютно нищо общо с моя и въпреки това ме бе развълнувал толкова дълбоко.

Погледът ми падна на рафта, където бяха сувенирите от пътуването ми до Бирма, полузакрити от книги и списания. Дърворезбован Буда, подарък от брат ми. Прашна лакирана кутийка, украсена със слонове и маймунки. Моя снимка с Ю Ба, която направихме малко преди да тръгна от Калау. Надвишавах го с повече от една глава. Беше облечен с ново черно-зелено лонджи и бяла риза, която бе изпрал предната вечер, та да е чиста за снимката, главата му бе омотана с розов тюрбан, както навремето е било прието за по-възрастните шани. Беше вперил сериозен и тържествен поглед в обектива.

Аз самата едва се познах. Ощастлива от най-вълнуващите дни в живота си, окрилена от най-красивата любовна история, която щях да чуя някога, историята на татко, умиротворена, почти замаяна, гледах по посока на фотографа и сияех. Когато показах снимката на приятели, те просто не повярваха, че това съм аз. Когато я видях за пръв път, Майкъл попита дали не съм застанала до индийския си гуру напушена до козирката. По-късно често се шегуваше с физиономията ми и твърдеше, че преди снимката съм дръпнала доста силно от лула с бирмански опиум.

Десет години минаха оттогава. Десет години, в които отново и отново решавах твърдо да се върна, да посетя гроба на татко, да прекарам известно време с Ю Ба. Отлагах пътуването от година на година. На два пъти резервирах полет и в последния момент го анулирах, защото все ми пречеше нещо важно. Нещо толкова важно, че днес вече не можех да кажа какво точно. В един момент делникът надделя и спомените избледняха, желанието загуби своята спешност и се превърна в мъгляво намерение за неопределеното бъдеще.

Вече не си спомнях кога за последен път бях изпратила няколко реда на Ю Ба. Той ме молеше за извинение заради дългото си мълчание. Аз бях тази, която му беше длъжница, понеже не бях отговорила на последното му писмо. Навярно и на предпоследното, знам ли. В първите години след връщането ми си пишехме редовно, с времето обаче кореспонденцията ни се разреде. Той ми пращаше на всеки две години една от реставрираните си книги, никоя от които, трябва да призная, не прочетох. Въпреки усилията му бяха белязани от годините, пожълтели, прашасали, зацапани. Когато ги вземах в ръце, след това се миех. Бяха с мили посвещения и всяка първо намираще място до леглото ми, не след дълго — в дневната, докато накрая изчезваше в някой кашон.

На няколко пъти му изпратих пари чрез познат от американското посолство в Рангун, общо може би десетина хиляди долара. В следващото си писмо потвърждаваше, че ги е получил, без многословни благодарности или обяснения какво ще направи с тези големи за бирманските условия суми, от което допусках, че паричните ми подаръци са му по-скоро неприятни. По някое време престанах, а той така и не отвори дума за това. Неведнъж го каних да ми гостува в Ню Йорк с думите, че ще се погрижа за формалностите и, то се знае, ще поема всички разходи. В началото ме зальгваше с обещания, а после по неразбираеми за мен причини взе да ми отказва учтиво, но категорично.

Питах се защо през всичките тези години така и не се организирах да се видим, макар на заминаване да обещах на двама ни, че ще се върна след няколко месеца. Как така той, на когото дължах толкова много, бе изчезнал от живота ми? Защо толкова често отлагаме истински важното за нас? Нямах отговор на тези въпроси. В близките дни щях да му напиша подробно писмо.

Спомените за Бирма ме разсеяха и успокоиха. Още в таксито пуснах имейл на Мълиган, извиних се с остри проблеми с кръвообращението и обещах да му обясня останалото в понеделник. Почудих се дали да използвам следобеда, за да разтребя жилището си, което изглеждаше ужасно. Чистачката беше болна от две седмици и по ъглите се беше насъбрала прах. В спалнята имаше все още неразопаковани кашони, на стените бяха облепнати картини, които чакаха да ги окача, въпреки че бяха минали вече четири месеца,

откакто се разделихме с Майкъл и се върнах в стария си апартамент. Приятелката ми Ейми твърдеше, че състоянието на жилището отразявало отказа ми да приема раздялата с Майкъл. Глупости. Ако безпорядъкът издаваше нещо, то това бе разочарованието, че на трийсет и осем години пак живея на същото място, както и на двайсет и осем. Усещах го като крачка назад. Преди четири години се бях изнесла, защото исках да живея с Майкъл, а не сама. Всеки ден апартаментът ми напомняше наново, че този опит бе претърпял провал.

Защо си сама?

Същият глас. Вече не шепнещ, но все още тих. Премина през цялото ми тяло, настръгнах.

Защо си сама?

Звучеше по-близо, по-настойчиво отколкото в офиса. Сякаш някой се беше приближил до мен.

Защо не ми отговаряш?

Пламнах. Сърцето ми отново запрепуска. Ръцете ми се изпотиха. Симптомите от сутринта. Не ме свърташе на едно място, станах и засновах из малката си дневна.

Защо си сама?

„Кой казва, че съм сама?“

Дали щеше да ме остави на мира, ако ѝ отговарях?

Тогава къде са другите?

„Кои други?“

Мъжът ти.

„Не съм омъжена.“

Нямаш ли деца?

„Не.“

О!

„Какво значи «о»?“

Нищо... Просто... нямаш деца... тъжно е.

„Не. Изобщо не е тъжно.“

Къде е баща ти?

„Починал е.“

А майка ти?

„Тя е в Сан Франциско.“

Нямаш ли братя и сестри?

„Имам. Брат.“

Защо не е тук?

„И той живее в Сан Франциско.“

А ти си останала тук при лелите и чичовците си? „Нямам лели и чичовци.“

Нямаш лели и чичовци?

„Не.“

Тогава защо не живееш със семейството си?

„Защото не е зле помежду ни да има един континент.“ Значи все пак си сама.

„Не, не съм сама. Просто живея сама.“

Защо?

„Изнервяш ме с твоето *защо*.“

Защо живееш сама?

„Защото мразя нощем да ме буди хъркането на мъж. Защото сутрин предпочитам да чета вестника си на спокойствие. Защото не обичам да виждам косми от бръснене в умивалника. Защото не желая да се оправдавам, когато в полунощ се връщам от кантората. Защото не обичам да давам обяснения на никого. Можеш ли да ме разбереш?“
Мълчание.

„Ехо? Можеш ли да ме разбереш?“

Тишина.

„Ехо? Защо не казваш нищо?“

Спрях се и зачаках. Сонорното бръмчене на хладилника, гласове в коридора, хлопваща се врата.

Телефонът иззвъня. Ейми. По тона ми усети, че нещо не е в ред.

— Да не си зле?

— Не, добре съм.

Защо пак казваш неистина?

Имах чувството, че някой ме блъсна отзад с всичка сила. Залитнах, едва не изгубих равновесие.

„Ами... просто...“, промълвих смутена.

— Джулия, какво става с теб? — попита уплашено Ейми. — Искаш ли да се видим? Да дойда ли у вас?

Исках да се махна от апартамента си.

- Аз... по-добре аз да дойда при теб. Кога си свободна?
- За теб винаги.
- След час съм у вас.

4.

Ейми Лий живееше в две малки студиа в Долен Ийст Сайд, разположени едно до друго на най-горния етаж в триетажна сграда. Единия апартамент използваше за живеене, другия — за работа. Не познавах друго място, в което да съм се чувствала по-уютно през отминалите години. — Търкаляхме се по цели уикенди на дивана ѝ, гледахме „Сексът и градът“, хапвахме сладолед, пийвахме червено вино, подигравахме се на мъжете или се утешавахме взаимно, ако страдахме от любовна мъка.

С Ейми се запознахме още в началото на следването си в университета „Колумбия“, където се бяхме записали в юридическия факултет, специалност „Стопанско право“. Докато попълвахме някакъв формуляр, случайно открихме, че сме родени на един и същи ден, тя в Хонконг, аз в Ню Йорк. Ейми бе прекарала първите деветнайсет години от живота си в Хонконг и изпратена от родителите си да следва в Ню Йорк. Твърдеше, че хонконгски астролог ѝ предсказал среща с човек, роден на същата дата, който щял да я съпровожда през целия ѝ живот, така че според нея не сме имали друг избор, освен да станем приятелки.

Тогава не вярвах на астрологията, но веднага харесах Ейми. Допълвахме се взаимно, което дотогава не бях изпитвала с приятелка.

В много отношения тя бе коренно различна от мен; с една глава по-ниска, по-набита, обичаше да боядисва черните си коси в разноцветни нюанси, не си падаше по планове, умираше за изненади, беше находчива и много трудно излизаше извън себе си. Медитираше, беше будистка, въпреки това редовно се консултираше с астролог и беше толкова суеверна, че понякога ме побъркваше. Винаги обличаше по нещо червено. Никога не слизаше от асансьор на деветия етаж. Отказваше да вземе такси, ако регистрационният му номер завършваше на седем.

Беше единственият човек, на когото разказах историята на татко. И тя ми повярва. Безусловно, без да задава въпроси. Сякаш най-

естественото нещо на света беше да можеш да чуваш ритъма на сърцето.

За разлика от майка ми и брат ми, които не пожелаха и да чуят за моето пътуване. Вълнуваше ги само дали татко е още жив. Когато отговорих отрицателно и понечих да им разкажа какво бях преживяла в Бирма и защо той се беше върнал да умре в родината си, отказаха да ме изслушат. Това бе началото на нашето отчуждение. Опитът ми да намеря татко беше разединил семейството. Майка ми и брат ми от едната страна, татко и аз от другата. Ейми беше сигурна, че това разделение е съществувало открай време, а аз съм го забелязала късно или преди това не съм искала да го приема. Вероятно беше права. Преди пет години майка ми се премести близо до брат ми, в Сан Франциско, и сега се виждахме само веднъж-дваж в годината.

Ейми обаче не ме оставяше на мира. Кога най-накрая съм щяла да посетя Ю Ба — непрестанно ми задаваше този въпрос. Какво е станало с наследството на татко, вярата в магическата сила на любовта? Дали отново съм я изгубила в Ню Йорк? Защо не съм внимавала повече? Дали съм възнамерявала да я потърся, или не? Все въпроси, които отклонявах, защото нямах отговори; което пък само я подтикваше да ми ги задава от време на време.

За разлика от мен Ейми не беше много амбициозна студентка. Поначало имаше желание да стане художничка и бе избрала правото само под натиск или от обич към родителите си, мотивът се променяше според настроението ѝ. Въпреки това беше сред най-добрите от нашия випуск. Когато баща ѝ загина при самолетна катастрофа четири седмици преди последните изпити, Ейми се покри за два месеца в Хонконг. Щом се върна в Ню Йорк, обяви следването за приключено. Не желаела да прекара в университета нито ден повече. Животът бил твърде кратък за обиколни пътища. Който имал мечта, трябвало да я изживее.

Оттогава свързваше двата края като хоноруван сценограф на Бродуей и не се съгласяваше дори само да покаже картините си на галерист. Не се интересуваше нито от излагане, нито от продажба на творбите си. Рисуваше за себе си, не за другите. Ейми беше най-свободният човек, когото познавах.

Вратата за студиото ѝ бе откритата. Мразеше затворени врати, както изобщо ненавиждаше всякакви ключалки, и беше твърдо

убедена, че хора, които са непрекъснато заети с това да отключват или заключват нещо, все някога ще се самозатворят. Странно, но Ейми беше единствената от приятелския ми кръг, която не бе ставала жертва на кражба в Ню Йорк.

Седеше върху табуретка на колелца и оцветяваше в тъмнооранжево платното пред себе си. Бе вързала червената си коса на конска опашка. Носеше огромна бяла тениска, цялата в петна от боя, и избеляло от пране сиво долнище на анцуг — работната ѝ униформа. Миришеше на прясна боя и лак, подът бе осеян с шарени пръски, на стените и стативите бяха подпрени картини, много от тях в различни нюанси на червеното. Ейми твърдеше, че за нещастие, е затънала в период, повлиян от Барнет Нюман, вместо ивици рисувала кръгове и ако скоро не се измъкнела от него, в най-близко бъдеще съм можела да я нарека Бернадет Нюман. От малката ѝ уредба звучеше Джек Джонсън.

Чу стъпките ми по дъсчения под. Тъмнокъфявите, почти черни очи ме изгледаха с изненада.

— На какво приличаш само!

Свлякох се в старото кресло, ръцете и краката ми бяха леденостудени. Очите ми плувнаха в сълзи. Почувствах как в тези секунди напрежението от отминалите часове ме напуска. Тя ме погледна със загрижена физиономия, засили табуретката и се озова до мен.

— Какво е станало?

Свих безпомощно рамене.

— Нека отгатна: Мълиган те е изхвърлил от работа.

Едва забележимо поклатих глава.

— Майка ти е починала.

Преглътнах първите сълзи.

Ейми въздъхна дълбоко.

— Окей, значи е нещо сериозно!

Май чувството за хумор беше чертата, която най-много обичах у нея.

— Кажи де, какво се е случило?

— И на какво приличам? — опитах се да избегна отговора.

— На уплашено пиленце.

Замълчах си, Ейми търпеливо чакаше.

Беше ми трудно да изрека изречението, което от час непрестанно се въртеше в главата ми.

— Страх ме е да не полудея.

Тя ме фиксира със замислен поглед.

— И кое точно, ако смея да попитам, ти дава повод за това опасение?

— Имам чувството, че някой ме преследва.

— Мъж? Хубав ли е?

— Не е мъж. Чувам глас.

Стреснах се от изречението. Стана ми неловко, въпреки че ставаше дума за Ейми.

— Откога? — попита тя вече много сериозно, но не прозвуча особено изненадано.

— От сутринта — отвърнах и разказах какво се беше случило в кантората и у дома.

Ейми замръзна на табуретката си, заслушана в думите ми. От време на време кимаше, сякаш беше наясно за какво говоря. Щом свърших, стана, остави четката и заснова между картините си. Често го правеше, когато мислеше напрегнато.

— За пръв път ли ти е? — попита и се спря.

— Да.

— Гласът заплашва ли те?

— Не, откъде ти хрумна?

— Обижда ли те?

— Да ме обижда?

— Казва ли ти, че си безполезна стара повлекана? Въшлива адвокатка? Че е въпрос само на време, докато всички забележат колко си тъпа в действителност?

Смутено поклатих глава.

— Не.

— Дава ли нареждания?

Не знаех накъде бие с въпросите си.

— Казва ли ти да лиснеш чаша с кафе в лицето на Мълиган? Че трябва да скочиш от прозореца? Че не бива да се качваш в жълти таксите, понеже шофьорът ще те изнасили или ще те отвлече в Пакистан да му станеш четвърта жена?

— Не. Как ти хрумнаха тези глупости?

Ейми се замисли.

— Тогава какво казва?

— Не много. В офиса ме предупреди да се пазя от колегите си, иначе само ми задава въпроси.

— Какви въпроси?

— Коя си? Защо живееш сама? Защо нямаш деца?

По лицето ѝ пробягна усмивка на облекчение.

— Интересни въпроси.

— Защо пък интересни?

— Познавам още един човек, който би се заинтересувал от отговорите ти. Да не би гласовете ни да си приличат?

— Престани да ми се подиграваш — казах разочаровано. Нима не усещаше колко се нуждаех от утеха?

— Не се подигравам — каза тя, приближи се, клекна до мен и ме погали ласкаво по главата. — Но тези въпроси не звучат толкова драматично. Имах други опасения.

— Какви опасения?

— Чуването на гласове често е психотична реакция, типичен симптом на започваща шизофрения. Тогава прогнозата е лоша. Много труднолечимо заболяване. В тези случаи обаче засегнатите се чувстват застрашени от гласовете. Получават заповеди. Скачат от покрива или пробождат с нож съседа си. Меланхолиците нерядко чуват обиди. Всичко това не важи за теб.

— Откъде — учудих се — знаеш толкова много за хората, които чуват гласове?

— Не съм ли ти споменавала, че и татко е чувал глас?

Взрях се с изненада в нея.

— Не.

— Майка ми ми разказа няколко години след смъртта му. След това изчетох всичко, което успях да намеря по темата.

— Баща ти шизофреник ли е бил?

— Не. Мисля, че при него нещата са били сравнително безобидни.

— Какво е предприел срещу това?

— Нищо.

— Нищо?

— Допускам, че е възприемал гласа като инцидентен съветник. След кратка пауза продължи: — Уви, невинаги се е вслушвал в него.

— Какво означава това?

— Майка ми каза, че в деня на катастрофата гласът му наредил да се върне. Да не се качва в тази машина. Обадил ѝ се по телефона от летището.

— И защо не го е послушал? — попитах с нотка на съмнение.

— Де да знаех. Може да се е страхувал, че ще даде на гласа твърде много власт над живота си. Та кой иска някакъв си глас да му нарежда на кой самолет да се качи и на кой не?

— Защо не си ми казала досега?

— Мислех, че съм. Но може да съм предполагала, че няма да ми повярваш.

Не бях сигурна дали и сега ѝ вярвах. Неволно се замислих за брат си в Бирма. „Не всичко, което е истина, може да се обясни и не всичко, което може да се обясни, е истина“, така ми беше казал навремето. Колко пъти се сецах за това изречение в първите години след връщането си. В Калау в един момент разбрах какво имаше предвид, в неговия свят със суеверни хора схванах смисъла, завърнала се в Ню Йорк отново се почувствах несигурна. Защо да не е истина всичко, което може да се обясни? Защо да не може да се обясни всичко, което е истина? Може би в Калау имаше истини, невалидни другаде.

— Не ми вярваш — каза Ейми, сякаш усетила съмнението ми.

— Не. Напротив. Разбира се, вярвам, че майка ти е разказала това, но не мога да си представя, че някакъв глас е предупредил баща ти преди последния му полет.

— Защо не?

— Познаваш ме. Прекалено съм рационална.

— Баща ти е можел да чува ритъма на сърцето. Можел е да разпознава пеперудите по пърхането на крилата им. Как си го обясняваш?

— Необяснимо е, зная. Но това не означава, че вярвам на всяка... — потърсих дума, която нямаше да наскърби Ейми.

— ... езотерична глупост — довърши тя изречението ми.

— Точно така — казах и ме напуши смях.

— Не е и нужно — продължи Ейми. — Само че сега чуваш глас. Имаш ли някакво обяснение?

— Не — отвърнах плахо.

И двете се умълчахме замислено.

— Искаш ли да излезем и да пийнем нещо? — попита тя след дълга пауза и се изправи.

Поколебах се какво да отговоря.

— Предпочитам да останем тук. Не ми се гледат непознати хора.

Ейми кимна.

— Искаш ли едно еспресо?

— По-добре чаша вино.

— Още по-хубаво.

С тези думи отиде до кухненската ниша, отвори бутилка червено вино и се върна с поднос, чаши, шоколад и ядки. Наля на двете ни и запали няколко свещи. Взехме си възглавници, седнахме на пода и потънахме в мълчание. Това го можехме. В присъствието на Ейми тишината губеше свойството си да разделя.

— Сега чуваш ли го? — попита тя по някое време.

Вслушах се в себе си и поклатих глава.

— Жалко. На драго сърце бих си поговорила с него.

Хвърлих ѝ измъчен поглед над чашата си.

— Той не казва нищо, Ейми. Само задава въпроси.

— Питам се дали евентуално има някаква полза от този глас.

„Питам се.“ Една от типичните фрази на Ейми. Често я употребяваше, когато въпросът ѝ всъщност бе твърдение. Познавах я достатъчно добре, за да зная какво имаше предвид: Джулия! Този глас има смисъл.

— Каква полза?

— На татко му било неприятно да говори за това, но според мама не възприемал гласа като заплаха. По-скоро като спътник в живота, с когото обменял мисли през равни интервали от време, така ми се струва.

Поклатих глава. Не това исках да чуя. Не бих могла обаче да кажа и кои изречения щяха да ми подействат добре в тази ситуация. Дали исках само малко състрадание плюс уверението, че след няколко дни пак ще се почувствам по-добре? Като при настинка.

— Нямам нужда от спътник в живота. Поне не такъв, когото не мога да видя и докосна.

Потънала в мисли, Ейми отпи от виното си.

— Ами ако отговориш на въпросите?
— Е, и?
— Възможно е да те остави на мира. Кой знае?
— Опитах се. Доведе само до нови въпроси.
Тя залюля глава и ме измери с продължителен поглед.
— Кое в гласа те плаши?
— Кое ме плаши ли? Че нямам контрол над него.
— Толкова ли е ужасно?
— Да! Без нито една дума и без обяснение напуснах съвещание в офиса. Важно съвещание!
— Внезапен пристъп на слабост. Мълиган ще прояви снизхождение.
— Но не и ако се повтори. Другата седмица трябва да внесем доста сложна искова молба. Трябва да обясним на клиента си нашата стратегия, част от нея влиза и в моите задължения. Какво ще стане, ако гласът пак се обади наред презентацията?
Ейми се замисли.
— Тогава ще запазиш пълно спокойствие и ще му кажеш да изчака.
— Ейми! — Защо не ме разбираше? — Не мога да си позволя да губя така контрол. Трябва да съм във форма. Не рисувам картини. Нямам друг избор.
— Винаги имаме друг избор.
Нямаше друга тема, по която да спорим по-разпалено. Ейми не беше от хората, приемащи външни принуди. Според нея всички ние бяхме отговорни за съдбата си. Без изключение.
Всичко, което вършехме, имаше последствия. И ние бяхме отговорни за тях. Имахме избор. Да или не.
Животът е твърде кратък за обиколни пътища.
Който има мечта, трябва да я изживее.
Пресуших чашата си и си налях нова.
— В главата ми звучи глас, който ме тормози. Искам да разбера откъде идва. Искам да разбера как да се отърва от него. И то колкото се може по-бързо.
— Тогава трябва да идеш на лекар и да пробваш с медикаменти. Може да ти помогне психиатър. Поне краткосрочно.

По погледа ѝ, по начина, по който сви устни, си пролича колко малко ѝ допада тази идея.

— Окей, а ти как би постъпила?

— Сигурна съм, че този глас има смисъл.

— И какъв би могъл да бъде? — Скептичният ми тон бе ясно доловим.

— През тази година преживя много. Загуби много... — Тук направи многозначителна пауза.

Разговорът взе насока, срещу която се бунтувах. Имаше неща, които не желяех да обсъждам. Дори с Ейми.

— Зная накъде биеш. Но гласът няма нищо общо със случилото се през пролетта.

— Сигурна ли си?

— Абсолютно. Как ти хрумна?

Тя вдигна рамене.

— Беше просто идея.

Пийвахме вино, хапвахме ядки и дълго не продумвахме.

— Искаш прекалено много от себе си.

— Ами че то всички го правим.

— Глупости. Ти си най-самодисциплинираният човек, когото познавам. От години не си позволяваш почивка.

— През лятото двете бяхме на Лонг Айланд — възразих.

— За два дни. После се наложи да се върнеш по-рано, защото Мълиган имал нужда от теб. Когато се раздели с Майкъл и се изнесе от тях, седеше върху кашоните с багаж и пишеше писма на клиенти, понеже уж имало адски важни срокове, които не търпели отлагане.

— Наистина бяха важни — отвърнах вяло.

— В същия момент напускаше приятеля си, с когото бе живяла три години. Не си единственият адвокат в кантората ви.

Кимнах.

— Може би този глас е знак...

— Според теб чувам някакъв потиснат Аз, който вечно съм пренебрегвала, така ли? Само дете не водя вътрешен диалог със себе си. Гласът е реален. Чувам го. Мога да ти го опиша.

— Как звучи?

— По-стар от моя. Понякога леко прегракнал. Нисък като за жена. Строг. — Отговорът бе предпазливо мълчание. — Страх ме е —

изрекох тихо.

Тя кимна, плъзна поглед покрай мен и го насочи към голяма картина на стената. Червен кръг на тъмночервен фон, върху който бе залепила цели ръце, пълни с боядисани в червено кокоши пера. Отдолу пишеше: „Буда в курник“.

— По-другата седмица заминавам за няколко дни извън града. Идва ли ти се с мен?

Поклатих глава. Ейми редовно се усамотяваше да медитира в будистки център в северната част на щата Ню Йорк. Често ме канеше да я придружа и аз всеки път я залъгвах с празни обещания. За мен си оставаше загадка как може да седи неподвижно цял час или дори по-дълго и да не мисли за нищо. Няколко пъти го бях изпробвала в курса по йога, но през главата ми минаваха толкова мисли, образи и спомени, че едва издържах. Имах чувството, че ще се пръсне. Всеки път прекъсвах упражнението след няколко минути. Според Ейми просто ми липсвало правилно указание, в което се съмнявах.

Полека-лека взех да усещам виното и ме обзе едва ли не парализираща умора.

— Май е време да тръгвам.

— Можеш да спиш тук.

— Знам, благодаря. Но имам толкова работа за уикенда, че не ми се иска да губя време.

Тя се усмихна и ме прегърна. Стана ми приятно от допира на тялото ѝ. Повече от всичко на света ми се искаше да остана.

Още не бях отминала първата пресечка на Ривингтън стрийт, когато отново го чух.

Коя си ти?

5.

Минаха две седмици, преди да му каже.

Две самотни, безкрайно тъжни, непоносимо дълги седмици, в които лъжата разпери мощните си криле и ги остави да растат, докато не затъмниха небето.

Две седмици, изпълнени със срещи, обременени с присъствието на Мълиган, съвещания от сутрин до вечер, времето не стигаше за нищо.

Две богати на думи седмици без думи.

Един ден евентуално би ѝ простил. Може би и два. Но четиринайсет?

Беше забелязала признаците. Въпреки това не бе съумяла да предотврати идващото.

Така нещастният случай се превърна в тайна. И както змийската отрова намира пътя си през тялото, докато достигне сърцето и го накара да замлъкне, така нейното мълчание си проправи път през любовта ѝ, докато достигна сърцето и го накара да млъкне.

Една лъжа понякога е достатъчна. Една лъжа, колкото кибритена клечка.

Противоотровата би била истината. Тя не ѝ беше дадена. Не и през тези две седмици.

Беше забелязала признаците.

Кога започва животът? Кога започва любовта? Кога престава?

Неспособно да живее. Все още не. И въпреки това.

Беше забравила колко крехко е доверието. Колко скъпоценно. От колко светлина се нуждае. Колко тъмно става, когато лъжата разпери крила.

Беше забравила от какво се подхранва. От колко внимание се нуждае.

Помоли го за прошка. Не за втори шанс. Сякаш знаеше, че той няма да ѝ го даде.

Така приключи всичко. След четири години.

Не любов за цял живот, ала надежда за любов.

6.

Колко тънка е стената, която ни дели от лудостта? Никой не знае от какво е направена. Никой не знае на какъв натиск издържа. Докато не поддаде.

Всички ние живеем на ръба.

Има само една крачка. Малка. Някои го съзнават, други не.

Спах дълго, положих усилие да спазя съботната си рутина, да запазя спокойствие. Закусих късно, дълго четох вестник, написах няколко имейла на приятели, изпрах. Въпреки това напрежението ми нарастваше с всеки изминал час. Вече не вярвах на тишината в себе си. Чувството, че невидима сила наблюдава през рамото ми всичко, което върша. Гласът ме следваше, вече не се съмнявах в това. Беше просто въпрос на време да се обади пак.

Пред мен лежеше черновата на исквата ни молба. Отляво и отдясно бяха струпани документи и преписки, очакваше ме трудов уикенд.

Защо нямаш деца?

Всеки път се стряхах наново. От съседното жилище долиташе приглушена клавирна музика, асансьорът иззвъня, от Второ Авеню се дочуха полицейски сирени, гласът повтори въпроса си. Сякаш стоеше зад мен и говореше директно в ухото ми. Исках да се защитя. Но как? От кого?

Защо нямах деца? Въпрос, който ненавиждах. Защо жената трябва да се оправдава за живота си без деца? Никой не би се сетил да попита една майка защо има деца.

Как на гласа му хрумна точно този въпрос? Престорих се, че не съм го чула.

Не бива да живееш сама. Не е хубаво.

Гласът внезапно смени тона, прозвуча по-категорично. За пръв път не ми зададе въпрос. Замислих се над думите на Ейми. Поговори с него. Изслушай какво има да ти каже.

Не бива да...

„Откъде си?“, прекъснах го грубо.

Тишина. Повторих изречението и зачаках. Сякаш гласът ми дължеше отговор.

Това... това не зная, отвърна тихо той.

„Защо?“

Нищо не помня.

„Какво искаш от мен?“

Нищо.

„Тогава защо ми задаваш всички тези въпроси?“ Защото искам да знам коя си.

„Защо?“

Защото живея в теб. Защото съм част от теб.

„Не, не си“, възразих.

Напротив.

„Не. Познавам се.“

Сигурна ли си? Та кой ли се познава?

„Ти си ми чужда“, настоях.

Аз съм част от теб и ще остана от теб.

Призля ми.

„Ако действително е така, искам да млъкнеш.“

Аз съм част от теб, но не можеш да ми казваш какво да правя.

Решението е мое.

Ръцете ми се разтрепериха.

От какво те е страх?

„Кой казва, че ме е страх?“

Тогава защо трепериш?

„Защото ми е студено.“

От какво те е страх?

„НЕ МЕ Е СТРАХ!“

Не е вярно. Познавам страха.

Стъписах се.

„Защо познаваш страха?“

Тишина.

Защото страхът беше всекидневният ми спътник.

„Кога?“

Де да знаех. Всичко е мъгляво. Помня само страха.

„Кога е било това?“

Всичко е отдавна минало.

„Кое е минало? От какво те е било страх?“

Загубих всичко.

„Какво си загубила?“

Всичко. Нищо повече не знам.

След това се умълча. Зачаках да се обади пак. Развълнувана, станах и засновах из жилището си.

„Какво си загубила? Откъде си? Кажй нещо де.“

Тишината в мен остана.

„Защо не ми отговаряш?“

Но какво ме прихващаше? Кой ми говореше? Нима бе възможно от днес за утре да получа раздвоение на личността? Каква беше дефиницията за шизофрения?

Отворих лаптопа си и потърсих в гугъл информация за шизофрения. Уикипедия я дефинираше като „тежко психическо заболяване, характеризиращо се с нарушения на мисленето, възприятията и афективността“. Често започваше внезапно, без очевидни външни признаци. „Типично за мисловните нарушения е формиране на налудности.“ Спрях да чета и за миг-два се поколебах дали не е по-добре да затворя компютъра. Формиране на налудности. Това пък какво означаваше? „Нерядко се появяват слухови халюцинации: близо 84% от болните от шизофренна психоза възприемат мисли, които те самите определят като идващи отвън (чуват гласове). Такова изживяване може да възникне самостоятелно и наред изречения на околните. Императивни халюцинации се наблюдават по-рядко. Лечение: Шизофрениите разстройства все още не са «лечими» в същинския смисъл на думата. В острата фаза често на преден план се поставя медикаментозна терапия.“

С всяко прочетено изречение ми ставаше все по-лошо. Аз не страдах от психоза. Халюцинации също нямах. Този глас беше реалност. Не си въобразявах.

В „Амазон“ потърсих книги, които се занимаваха с вътрешните гласове. „Лечение на шизофрения“, „Лечение на халюцинациите“, „Чуй гласа на Господ Бог“ — това бяха най-търсените заглавия. Нито едно от тях не ми се четеше.

В интернет имаше над милион резултати за ключовата фраза „чуване на гласове“. Първият бе за радиопредаване. Под него социална мрежа предлагаше „информация, подкрепа и съпричастие на хора,

които чуват гласове“. *WrongDiagnosis.com* обещавахе списък със седем заболявания, които може би причиняват явлението, и съответните терапевтични методи. Отворих страницата.

„Причини: шизофрения, психози, психотична депресия, халюцинации.“

При „лечение“ имаше съвет да се отиде незабавно на лекар, последван от четири уж полезни видеоматериала. Нейният целеше да ме научи да задавам правилни въпроси на лекаря на детето ми. В другия ставаше дума за „емоционална храна: как да попречите на чувствата да контролират хранителните ви навици“. Следваше материал за „семеен излет с колата без стрес“ и накрая — за връзката между отказа от никотин и напълняването. Според тях хората, чуващи гласове, явно страдаха от болни или плачливи деца и имаха проблеми с теглото си. И двете неща не важаха за мен. В края на страницата открих форум с изповеди на засегнати от заболяването. От любопитство отворих първата изповед.

Deerwater пишеше: „От две години чувам гласове. Отначало само инцидентно, но от година все по-често. Стават по-силни и настойчиви и все повече се намесват в живота ми. Казват, че съм бил нисък и грозен и неудачник. Миналата седмица ми заповядаха да изляза от къщи, да легна на тревата, да размахвам ръце и да крещя с пълно гърло, докато не дойдат съседите. Вземам силни психотропни лекарства, но те не ми помагат. Психиатърът ми казва, че трябва да проявя търпение. Аз обаче не мога повече. Освен това смятам, че под въздействието на психотропни медикаменти е по-трудно да вляза в контакт с висшите сили. В една книга прочетох, че трябва да се научим да гледаме с третото си око. Там било решението. Но как да гледам с третото си око? Някой има ли практически опит с това? Това ли е решението? Не ми се ще да звуча отчаяно, но гласовете започват да ми диктуват как да постъпвам. Това ме плаши. Някой има ли идея какво да правя?“

Sleering-beauty отговаряше: „Пробвал ли си с молитви? Исус има отговор. Той има отговор на всичко, трябва да му се довериш. Той иска да му се довериш и...“

Нервно затворих страницата и хлопнах капака на лаптопа. Не желяех да имам нищо общо с този свят. Нямах психически проблеми.

Майка ми страдаше от депресии и вземаше прозак. Снаха ми също. Някои мои колеги. Но не и аз.

Не вярвах нито на висши сили, нито на трети очи.

За работа и дума не можеше да става. Бях обзета от вътрешно безпокойство, което не ме остави цял ден. Разтребвах като обезумяла. Забърсах рафтовете в кухнята. Почистих всичките си обувки. Сортирах старите дрехи.

Отидох да потичам в Централ парк и направо не можех да се спра. Краката не ме слушаха, пробягах три пъти повече от обичайната си дистанция — разстояние, което не бях и допускала, че ще успея да преодоля. Тичах без почивка, въпреки болките в стъпалата и препускащото си сърце нещо ме тласкаше все напред. В края на краищата схващане на прасците ме принуди да спра. Облегнах се на едно дърво край Ягодовите поля и повърнах.

През нощта ме събуди жаловито хлипане. В първия миг реших, че сънувам, после си помислих, че Майкъл плаче до мен. Светнах лампата и се вторачих в празната половина на леглото. Хлипането премина в силно ридание, станах и проверих дали някой не лежи пред вратата ми, или звукът идва от съседния апартамент. В коридора беше тихо, риданието в мен се усилваше.

Беше безутешен плач, който не преставаше и щеше да ме побърка, ако не го спра по някакъв начин.

„Ехо? Къде си?“

Плачът се усили още повече. Не звучеше заинатено, не и ядосано, по-скоро като болка, неопикуема с думи.

„Ти ли плачеш? Защо не ми отговаряш?“

Нищо, освен това непоносимо хлипане, което вече ми причиняваше болка не в ушите, а в сърцето. Докосна нещо в мен изпитах мъка, дълбоко погребана скръб, още малко — и също щях да избухна в сълзи.

Светнах всички лампи, пузнах радиото и въртях копчето, докато музиката заглуши воплите в мен. Не след дълго се звънна. На вратата бяха застанали двама съседни, които настояваха да разберат дали не съм превъртяла тотално.

Това бе мигът, в който осъзнах, че се нуждаю от помощ.

7.

Бях същинско кълбо от нерви, когато малко преди единайсет сутринта в понеделник влязох в кабинета на д-р Ериксън. През уикенда не бях в състояние да се съсредоточа, всеки опит да работя приключваше с коментар или въпроси на гласа. Почти не мигнах и на сутринта признах на Мълиган, че към проблемите с кръвообращението са се добавили и опасни пристъпи на световъртеж и стомашни болки и съм се запътила към интернист. Изпитвах неудобство заради лъжата, но истината не бе алтернатива.

Той реагира хладно. Мълиган се гордееше, че за осемнайсет години не бе боледувал нито един ден. Смотолеви едва-едва пожелание за скорошно оздравяване.

Д-р Ериксън беше психиатър; приятелка на Ейми, чийто по-малък брат страдал от психоза, го беше препоръчала и по случайност бе успяла да ме запише за днес.

Отвори ми лично той. Бе висок, атлетичен мъж, може би пет-шест години по-възрастен от мен. Енергичното ръкостискане, спокойният поглед, с който ме посрещна, отнеха част от нервното ми напрежение. Въведе ме в малка стая с голи бели стени, в която имаше два пружиниращи стола, и ме покани да се настаня. Седяхме толкова близо един срещу друг, че краката ни почти се допираха. После взе в ръка бележник и химикалка и попита какво ме води при него.

Още след първите изречения ме обзе неприятно чувство, без да зная на какво се дължеше. На тясното пространство? Може би на гласа му. Беше ясен, но твърде студен, едва ли не режещ. Глас, пълен със самонадеяност. Макар че търсех точно това, човек, сигурен в своето изкуство, своите знания, пред когото да изплача мъката си, който може да я диагностицира и да ми назначи успешна терапия, гласът му ми беше неприятен.

Разказах му какво се беше случило през изминалите три дни. Изслуша ме внимателно, от време на време задаваше въпрос, водеше си бележки.

— Не издържам вече — привърших разказа си. — Силно се надявам, че можете да ми помогнете.

Той ме погледна право в очите и каза спокойно:

— Ще го направя, не се тревожете. Има куп нови психотропни медикаменти, които правят истински чудеса.

Вместо да ме успокои, това още повече засили неприятното ми чувство.

— Да чуваш гласове, не е толкова необичайно, както може би си мислите. Мойсей е чувал Божия глас, нали? Сократ е чувал гласове. Жана д'Арк е чувала гласове, Райнер Мария Рилке — също. Ето ви само няколко примера. Това е явление, което може да се дължи на много причини. — Не сваляше поглед от мен, с кимване дадох да се разбере, че схващам думите му. — Може да е симптом на физическо заболяване. Да речем, алцхаймер. Паркинсон. Мозъчен тумор. Би могло обаче да говори и за душевно страдание.

Размърдах се на кожения си стол.

— Но не искам да ви подлудявам. — Докторът замлъкна за миг-два, усмихна се и изчака да реагирам на словесната му шега. След като не го направих, продължи сериозно: — А може да има и съвсем други причини. В повечето случаи медикаментите помагат. В момента вземате ли някакви лекарства?

— От време на време ибупрофен срещу болки в гърба, нищо друго.

— Наркотици?

— Не.

Търках едно петънце върху панталона си. Без успех.

— Алкохол?

— Да, но малко.

— Колко?

— Чаша вино на вечеря. Понякога две.

— Кога за последен път се напихте истински?

— О, боже! Преди сто години. Като студентка.

Той кимна бегло.

— Наркотиците имат халюциногенно действие. Нерядко са причина за чуване на гласове.

Не бях сигурна, че ми вярва.

— Гласът струва ли ви се познат? — рече замислено.

— Какво искате да кажете? — попитах и пак потърках петънцето.

— Има хора, които са загубили приятел, родител или партньор и чуват неговия глас.

— От смъртта на баща ми преди четиринайсет години нямам починал близък.

— Тоест няма личност, с която да свържете гласа?

— Не. А и той не ми дава нареждания и не ме обижда.

Лекарят се усмихна.

— Виждам, че вече сте се запознали с темата. Страдате ли от натрапливост?

— Какво имате предвид?

Въпросите му все повече ме объркваха.

— Мания за чистота например. Петното върху панталона, изглежда, страшно ви притеснява.

Изненадана, първо погледнах панталона, после него. По лицето му пробягна мимолетна усмивка. Да не би да ме провокираше?

— Не обичам да нося лекъосани панталони и не съм го видяла, когато се обувах — отвърнах хладно. — Също така всяка сутрин вземам душ. Не мисля, че това има нещо общо с мания за чистота.

Д-р Ериксън едва забележимо поклати глава.

— Със сигурност — не. Понякога имате ли усещане, че други хора четат мислите ви?

— Не.

— Случвало ли се е да се чувствате наблюдавана или преследвана?

— Само от гласа.

— Понякога струва ли ви се, че мислите ви са повлияни от други хора?

— Не е ли винаги така?

Напрежението ми растеше. Доверявах му душевния си живот или поне част от него, а нямах чувството, че го оставям в добри ръце. За миг ми мина през ума да прекъсна сеанса. Представата, че гласът отново ще ме преследва, ме възпря. Нуждаех се от помощта му.

— Откъде идва този глас? — попитах след пауза. — Как да се отърва от него?

Той се люлееше замислено на стола си.

— Чутото ме кара да предполагам, че се касае просто за квазипсихотична или психотична реакция.

— Какво е това? Как се е стигнало дотам?

— По разни пътища. Може да възникне внезапно в силно обременяващи гранични ситуации, в критични фази на преход. При младежите например, когато напускат родителския дом. При промяна на работата. Преместване в друго жилище. Както споменах, смъртта на близък може да отключи реакцията. Има ли нещо през изминалите месеци, което да ви е обременило необичайно?

За миг се поколебах.

— Не.

— За момента не мога да изключа и форма на шизофрения. Но както описвате гласа, всъщност не ми се вярва да е това. За да поставя такава диагноза с по-голяма сигурност, трябва да зная повече за вас и да следя по-нататъшното протичане на оплакванията. Ще видим.

Забеляза страха в очите ми и добави:

— Но не се безпокойте. Дори да е така, има антипсихотични медикаменти. Имате ли случаи на психически заболявания в семейството?

— Майка ми страда от депресии.

— Отдавна ли?

— Откакто се помня.

— А вие?

— Не.

— Братята ви?

— Не.

Той кимна замислено и си записа нещо.

— Дали сред роднините ви, доколкото знаете, има или е имало друг с такова оплакване?

— Баща ми можеше да чува ритъма на сърцето — отговорих спонтанно, без да се замисля.

Д-р Ериксън се усмихна. Сметна го за шега.

Нямаше да му позволя да ме смути, беше попитал и щеше да получи отговор.

— Той беше роден в Бирма, баща му починал рано, майка му го напуснала, защото била убедена, че ще ѝ донесе нещастие. Отгледала го съседка. На осемгодишна възраст ослепял. Затова пък открил

дарбата си да чува. Можел да разпознава птичките по плясъка на крилата. Знаел къде някой паяк плете мрежата си, защото долавял звука. — Направих пауза, за да видя реакцията на лекаря. Взираше се в мен с невярващи очи, раздвоен дали говоря сериозно или не. Объркването му ми хареса и продължих: — И както споменах, можел да чува ритъма на сърцето.

— Да чува ритъма на сърцето? — повтори д-р Ериксън, сякаш за да се увери, че ме е разбрал правилно.

— Да, баща ми познавал хората по ударите на сърцето и открил, че всяко сърце бие различно и че сърдечните тонове подобно на гласовете дават информация за състоянието на човек. Влюбил се в млада девойка, защото никога дотогава не бил чувал толкова прекрасен шум както туптенето на нейното сърце.

— Много интересно — каза лекарят със загрижена физиономия. — Имате ли и други фантазии, или виждате ли понякога неща, които другите не могат да забележат?

— Тази девойка — продължих невъзмутимо — се казвала Ми Ми. Била чудно хубава, но не можела да ходи, понеже ходилата ѝ били изкривени навътре. Затова баща ми я носел на гръб. Той станал нейните крака, тя — неговите очи, ако разбирате какво имам предвид.

Д-р Ериксън кимна.

— Естествено, че разбирам какво имате предвид, госпожо Уин.

— По-късно след операция възвърнал зрението си, но загубил дарбата да чува. Не че оглушал, обаче слухът му вече не бил толкова чувствителен.

— А вие — попита предпазливо той — можете ли да чувате ритъма на сърцето?

— За жалост — не.

Д-р Ериксън погледна часовника. Скептицизмът на лицето му...

Какво търсиш тук?

Моментът, от който се страхувах през цялото време. „Спокойно“, заповядах на гласа.

Какво искаш от този мъж?

„Помощ, имам нужда от помощ.“

Нямаш нужда от помощ.

„Имам.“

Този мъж не може да ти помогне.

„Защо?“

Защото не разбра нито дума от това, което току-що му разказа. Той си мисли, че човек гледа с очите. Как да ти помогне?

„Откъде знаеш?“

Че то се вижда.

— Какво ви е?

— Какво да ми е?

— Цялата пребледняхте. Устните ви потрепват. В момента чувате ли гласа?

Кимнах.

— Какво казва?

— Че нямам нужда от помощ.

По лицето му пробягна съзаклятническа усмивка.

— Друго?

— Че не можете да ми помогнете.

— Защо не? Разкри ли ви защо?

Не му казвай. Няма да те разбере.

Замислих се за миг-два.

— Не, не ми разкри.

— Така и предположих. Гласът във вас се чувства застрашен от мен. Типична защитна реакция.

Тоя не е с всичкия си.

— Опитайте се да го игнорирате.

— Ако беше толкова лесно, нямаше да седя тук.

— Зная, но все пак се опитайте. Трябва да се научите. Оставете гласа да си говори. Не го слушайте. Онова, което казва, не е важно. Няма нищо общо е вас.

Той не знае за какво приказва. Не е с всичкия си. Типичен *saaya gyi*.

Какво беше *saaya gyi*^[1]. Сетих се за Ю Ба. Сетих се за Ейми. Зави ми се свят.

— Ще ви предпиша ципрекса — чух думите му сякаш през стена. — Вземете пет милиграма и приемайте същата доза всяка вечер в продължение на седмица, ще ви помогне. Може да се появят противопоказания. В първите дни вероятно ще усещате умора и сънливост. Не ходете на работа през тази седмица. Някои пациенти се оплакват и от напълняване, световъртеж, запек. В повечето случаи

обаче оплакванията отшумяват. Няма действие без противодействие. Но с това лекарство ще възвърнете работоспособността си най-късно след Деня на благодарността. След седмица ще се видим пак. Тогава ще се чувствате по-добре. Абсолютно съм сигурен.

Получих каквото исках: диагноза, медикамент и самонадеяното уверение, че ще ми помогне. Въпреки това напуснах кабинета още по-напрегната отколкото на идване.

Аптекарят ме осветли още веднъж относно страничните ефекти на медикамента, но аз бях твърде изтощена, за да запомня всичко.

Вкъщи, без да събличам палтото си, отидох в кухнята, налях си чаша хладка вода, взех лекарството от джоба и извадих една таблетка от блистера.

Не я пий! Недей.

Опитайте се да го игнорирате.

Тя няма да ти помогне.

Трябва да се научите. Не го слушайте.

Не го прави.

Онова, което казва, не е важно.

Сложих таблетката на езика си, отпих голяма глътка вода.

Малко след това ме овладя безкрайна умора. Легнах си облечена и моментално заспах.

---

[1] Уважително обръщение към учители и ръководители в Бирма.
— Б.Р. ↑

8.

Тя не искаше той да тръгва.

Нито за миг.

Крещеше. Тропаше с крак от яд. От страх. Тръшкеше се по пода. Разплакана.

Той я вдигаше. Високо и още по-високо. Така че увисваше в ръцете му почти под лампата и можеше да го гледа: от горе надолу. В безтегловност от щастие. Докато не се позвънеше. Шофьорът чакаше.

Той я задържаше в прегръдките си. Шепнеше в ухото ѝ, за да я утеши с мелодичния си глас. После я сваляше на земята, вземаше нещата си и тръгваше. Въпреки всички думи.

Всяка утеха бе предателство.

Веднъж скри шапката, която той слагаше всеки ден, щом затвореше вратата зад гърба си.

Без шапка никога не би излязъл от къщи. Потърси я навсякъде, без да губи спокойствие, макар че времето напредваше. Развълнувана, тя наблюдаваше всяко негово движение, следваше го от стая в стая. С препускащо сърце го видя как се приближи до скривалището, как намери шапката и с усмивка си я сложи. Беше го сметнал за шега.

Следващия път избра по-сигурно скривалище. Каквото никога не би открил. Той търси напразно. И взе друга шапка. Имаше четири. Виж, това тя не знаеше.

Майка ѝ и брат ѝ я иронизираха. Защо разиграва такъв театър? Та той ще се върне.

Откъде знаеха?

Беше си отишъл. Погълнат от свят, в който тя нямаше място. Недостижим.

Та той ще се върне. Как можеха да бъдат толкова сигурни?

Понякога, още щом чуеше щракването на вратата, се втурваше в стаята си на горния етаж. С мълниеносна бързина изкачваше стръмните стълби. Затичваше се по коридора, подхлъзваше се, падаше, скачаше на крака, отлагайки за после сълзите заради болките в

коленете, профучаваше с късите си крачета през стаята, устремена към прозореца.

Понякога имаше късмет. Тогава той се обръщаше още веднъж и я мерваше между пердетата. Махваше ѝ ръка и окръгляше уста като за целувка.

В повечето случаи обаче тя виждаше само задните светлини на лимузината.

Та той ще се върне. Откъде черпеха своята сигурност?

Било само фаза, успокояваха се родителите. Щяла да отmine. Като всички фази. Като всичко.

Оказаха се прави. В един момент тя се научи да понася разделите. В един момент се предаде на илюзията, че е напълно естествено да се видят отново.

Порастване, така го нарекоха.

Не рана за цял живот. Ала първо предчувствие за рана.

9.

През следващите дни гласът ме измъчваше с въпросите си, нощем се будех от риданията му. Недоспиването ме съсипваше. Тялото ме болеше, не можех да се съсредоточа върху нищо, след няколко минути оставях вестника, за книга пък дори и не помислях. Гласът все по-често коментираше поведението ми, казваше какво да правя и какво не (Не тичай толкова бързо. Не яж толкова припряно. Винаги бързаш. Прекаляваш с покупките, гардеробът ти е пълен.)

Усилията да работя се проваляха също като опитите да се разсея. В киното гласът протестира срещу „Дяволът носи Прада“, „Планината Броукбек“ сметна за ужасен. (Защо гледаш такива неща? Защо се смееш? Защо хората трябва да страдат толкова?) И от двата филма си тръгнах преди края.

Във фитнес клуба се подиграваше на множеството изпотени хора. (Защо седят върху велосипед, който не може да се движи? Защо бягат на място? Няма ли си друга работа?)

В Централ парк се разтананика и после се разпя с пълно гърло.

Все едно какво правех, къде отивах, какво виждах: не мислех за нищо друго, освен за гласа в главата си. Дори когато той мълчеше.

На Мълиган се извиних с драматичен имейл, в който загатнах за неуточнени сериозни проблеми със здравето, налагали се и други продължителни изследвания. Той ми отговори със загрижен имейл и ми пожела скорошно оздравяване. Е, поне това.

Докато неуморно кръстосвах града, на метростанция „Юниън скуеър“ вниманието ми бе привлечено от мъж горе-долу на моя възраст с черен костюм, бяла риза, стиснал между краката си чанта за документи. Гледаше напред с безизразни очи и говореше на висок глас. Хората около него препускаха от перон на перон. Мъжът не помръдваше от мястото си. Измежду оглушителния грохот на идващите влакове долових откъслечни фрази. „Слушайте Господ Бог... всички ние сме грешници... вярвайте на Господ Бог... вие сте заблудени...“ Никой, освен мен не му обърна внимание, а дори някой да го беше съжалил и да се беше спрял, не би разбрал нито едно

свързано изречение. Запитах се кое го караше да се държи така. Дали и той чуваше глас? Дали гласът му нареждаше да проповядва, застанал срещу идващите влакове в една от най-големите метростанции на Ню Йорк? Каква ли власт над мен щеше да добие гласът?

Въпреки страха си изпих само още два таблетки от предписания медикамент. Възпряха ме не възраженията на гласа. Нито евентуалните странични ефекти. Причината бе очакваното действие. Мисълта, че гълтах химическа субстанция, която завладява съзнанието ми. Която ме командва, контролира. Още първия път усетих странна тежест. Сякаш в собственото ми тяло се бе настанила чужда жена.

Всичко в мен се противеше. В никакъв случай не желяех да попадна под властта на тези малки бели таблетки. Още не бях стигнала дотам. Сигурно имаше друг начин да се отърва от гласа. Трябваше да изпробвам нещо коренно различно, само дето не знаех какво. Дали да последвам съвета на Ейми и да се усамотя с нея в горите на север? Да медитирам? Страхувах се, че спокойствието там само ще влоши състоянието ми.

Единственото, което ми помагаше, бе класическата музика. Когато лежах на дивана си и слушах Моцарт, Бах или Хайдн, гласът замлъкваше. Звучите на цигулка, чело и пиано му действаха заклинателно. Мелодиите сякаш го приспиваха. Не биваше обаче да правя друго по същото време. Да взема книга, да разтребвам или готвя. Тогаваше се обаждаше веднага. Остави това. Решавай: или слушаш музика, или четеш. Или слушаш музика, или приготвяш ядене. И двете по едно и също време не става. Вечно съм вършела твърде много неща наведнъж, вместо да се съсредоточа върху едно. Това нямало да свърши добре. Направо било нетърпимо.

Денят на благодарността влоши още повече всичко. За пръв път в живота си останах сама на празника. Ейми замина в Бостън при роднини. Малцината други приятели, с които бих искала да прекарам това време, празнуваха със семействата си. Половината страна беше отпътувала нанякъде. Изречената с половин уста покана на брат ми да отида в Сан Франциско отклоних любезно още преди седмици.

Никога досега не бях виждала града толкова пуст. Почти никакви коли по улиците, магазините и кафенетата бяха затворени. Дори

бездомникът, който винаги седеше на ъгъла на Второ авеню и Петдесет и девета улица, беше изчезнал. Телефонирах на половин дузина ресторанти, за да си поръчам храна за къщи, нито един не работеше.

Вечерта цялата сграда се размириса на печена пуйка. От всички апартаменти на моя етаж долиташе смехът на празнуващи хора. Звънът на чаши. Ароматите на запечени сливи, глазирани моркови, фасул, сладки картофи и сладкиш с тиква.

Окаяната воня на самота.

Изядох остатъците от хладилника и въпреки бурния протест на гласа изпих почти цяла бутилка червено вино. Той се оказа прав. Алкохолът не ми понесе. Взех да се самосъжалявам. По някое време се сгуших разплакана на дивана.

В събота вечер Ейми се върна от Масачузетс. Предните дни се чухме няколко пъти по телефона. Каза, че ѝ олекнало, задето съм спряла лекарството, и пак ми предложи да замина с нея за няколко дни. Била сериозно притеснена. Дали все пак нямало да отида с нея в будисткия център? Уединението щяло да ми се отрази добре. Гарантирала. А ако не, за три часа сме щели да се върнем в Манхатън. Какво съм губела?

Междувременно ми беше вече все едно къде заминаваме. Бях на ръба на силите си. Не исках да бъда сама. Исках да се махна от града.

10.

Таксито обърна. Бавно се спусна по горския път, шофьорът хвърли съчувствен поглед на двете ни с Ейми, после изчезна зад завоя.

Обгръщаше ни тайнствена тишина. Нито птици, нито насекоми. Нито дори шумолене на вятър във върхарите.

Озърнах се. Почти никакви цветове. Безлистни дървета, бедна почва, скални отломки, които стърчаха от земята. Свят в сиво-кафяво. Безлюден.

За миг, който ми се стори цяла вечност, се почувствах изоставена на произвола на съдбата.

Ейми нарами раницата си, кимна ми и тръгна пред мен. Изкачихме се по пътека, прекосихме горски участък и ето че пред очите ни изплува кацнала на хълм усамотена постройка. Долната ѝ част наподобяваше правоъгълен конферентен център с голяма фасада от прозорци. Върху него някой бе сложил покрив на пагода ведно с осмоъгълен купол, кулички, златни орнаменти и будистки символи, които се издигаха от ъглите. Безобразна еkleктика. Пътят ни отведе направо там.

На входа ни посрещна дребна жена в светлорозова дреха; носеше посребрената си коса късо подстригана, усмивката и меките черти на лицето скриваха възрастта ѝ. С Ейми явно се познаваха добре, но жената поздрави не по-малко сърдечно и мен. Последвахме я до къща за гости зад основната постройка. Дишайки тежко, тя се качи на втория етаж и ни отведе до стаите ни.

Моята беше около осем квадратни метра, имаше легло, стол и малък гардероб. На нощното шкафче стоеше статуетка на Буда от светло дърво, зад нея във вазичка бе пъхнат червен цвят на хибискус от пластмаса. На стената висеше картина с медитиращ Буда и дъсчица с една от мъдростите му: „Никое страдание не може да сполети онези, които никога не се опитват да разполагат с хора и предмети като със своя собственост“.

Сетих се за брат си в Бирма. Дали беше прозрял това изречение и затова успяваше да бъде толкова невъзмутим? Въпреки бедността, в

която живееше.

Монахинята ни заведе на коридора, показва ни къде са тоалетната и душът. На партера имало обща кухня, продуктите в хладилника и шкафовете били за всички. В къщата пребивавали още петима гости. Ако сме имали желание, след час сме могли да участваме в съвместната медитация, която започвала всеки следобед в четири. Вечерята била в шест и участието в приготвянето ѝ, както и в другите дейности, било доброволно.

Ейми поиска да пийне чай с нея преди медитацията, аз нямах желание.

Свалих раницата от гърба си, отключих вратата и отворих прозореца.

Свят без полицейски сирени. Без автомобили. Без музика от съседния апартамент.

Тишина без гласа.

Беше занемял, откакто тръгнахме от Ню Йорк. От дни не бе мълчал толкова време. Защо изведнъж спря да говори?

„Ехо?“ плахо.

„Къде си?“ — още по-плахо.

Никакъв отговор.

Изтегнах се на леглото. Зачаках нетърпеливо. От една страна, най-съкровеното ми желание бе гласът да изчезне от живота ми.

От друга страна...

Предчувствието, че това няма да се случи от само себе си. Че трябва да разуча какво става в мен. Откъде идва гласът. Какво иска от мен.

Залата за медитация беше по-голяма, отколкото изглеждаше отвън. Предоставяше място на неколкостотин души, подът бе застлан с червен килим, в единия ъгъл имаше струпани червени одеяла и сини възглавници за медитация. В три стъклени витрини бяха подредени статуетки на Буда, в чинийки пред тях имаше дарения: няколко портокала, банани, бисквити. Сладникавият мирис на ароматни пръчици изпълваше помещението.

Аз позакъснях. Ейми и другите вече медитираха, седнали в редица; взех си одеяло и възглавница и седнах до тях в поза „лотос“.

Затворих очи и се заслушах в равномерното дишане на околните. Мен обаче това спокойствие някак си не ме обземаше. Сърцето ми биеше до пръсване, дишах учестено и бързо. Главата ми гъмжеше от мисли, които се носеха като облаци, гонени от силен вятър. Мислех за Мълиган и рунтавите му вежди. За малките уши на брат ми, които бе наследил от мама. За избелялото от пране зелено лонджи на Ю Ба. Видях леден блок в езеро, който бавно се топеше, докато накрая изчезна. Мислех за обувките си, които плачеха за почистване. За млякото, което граниясваше в хладилника ми.

Колкото повече се мъчех да се съсредоточа, толкова по-банални и натрапчиви ставаха мислите ми. Също като в курса по йога, когато се опитвах да медитирам, а дълбокото ОМ на учителя не раздвижваше никаква струна в душата ми. И тук не ме овладяха отпускаща празнота и будистка невъзмутимост. Вместо тях — яд към мен самата. Защо не бях в състояние да седя тихо и кротко и да не правя нищо? По каква причина не можех да контролирам постоянния мисловен поток в главата си?

Отворих очи. Не бяха минали и десет минути. Какъв смисъл имаше да седя неподвижно още четирийсет и пет минути, че и повече и да се тормозя от излишни мисли? Дали не можех да оползотворя по-добре времето си? Да се разходя? Да почета? Да помогна в приготвянето на вечерята? Тъкмо се канех да стана, когато чух зад гърба си стъпки. Леките, пъргави стъпки на дете. Обърнах се. Възрастен монах, дребен азиатец в тъмночервени одежди, с обръсната глава се приближи и седна до мен. Погледите ни се срещнаха, той ме поздрави с приветлива усмивка.

Сякаш се познавахме от години.

Не можех да сваля очи от него. Носеше абсурдно големи очила с дебели стъкла, черните рамки бяха твърде дебели за тясното му лице. Носът му бе необичайно остър, очите — малки. Дебелите устни ми навяваха асоциация за ботокс. Когато се усмихваше, откриваше горен ред здрави зъби. Същевременно се движеше много грациозно и излъчваше достолепие, което изобщо не можех да свържа с външността му. Или не го осъзнаваше, или то му беше абсолютно безразлично.

Монахът сложи ръце в скута си и затвори очи, видях как чертите на лицето му се отпуснаха още повече.

Аз самата опитах още веднъж, но лицето на стареца беше все пред погледа ми. Безпокойството ми нарастваше с всяка изминала минута. Задникът ме болеше, усещах опъване в гърба. Вратът ме засърбя. Истинско изтезание, не можех и да помисля за контемплация.

По някое време прозвуча гонгът, обявяващ края на медитацията. С облекчение отворих очи. Старият монах до мен бе изчезнал. Неуверено се огледах наоколо. Ейми още не помръдваше, другите бавно се надигаха.

От монаха — ни следа.

Малко след това на вечеря се срещнахме с другите гости. Всички живееха в Ню Йорк сити. Учителка по йога на моите години. По-възрастен вдовец, който чрез медитация искаше да се сбогува с починалата си преди година съпруга. Студентка, търсеца нещо, и тя не знаеше какво. Журналист, който работеше над книга за „моцта на тишината“ и не спираше да приказва. Аз ядях своето зеленчуково кърми и се надявах, че пише по-интересно, отколкото говори. А старият монах не ми излизаше от ума. Един поглед ни беше достатъчен, няколко минути по-късно вече седяхме с Ейми в стаята ми.

Тя влезе с чанта и загадъчно изражение на лицето. От чантата извади свещ, две чашки, тирбушон и бутилка вино.

— Позволено ли е? — попитах изненадана. Типичната адвокатка.

Ейми се усмихна и вдигна пръст пред устата си. Запали свещта, угаси лампата, с лекота отвори бутилката, наля на двете ни и седна до мен на леглото.

— Буда казва: „Незрелият, който знае, че е незрял, притежава малко мъдрост“.

— Той, струва ми се, казва и че не бива да се пие алкохол. Или пиенето на вино ни превръща в мъдреци?

Тя кимна съзаклятнически.

— Е, ти сега будистка ли си или не?

— Почти.

— Какво означава „почти“?

— Буда казва: „Да живееш, значи да страдаш“.

— И? — попитах заинтригувана.

Тя се наведе досами лицето ми и прошепна:

— Учителят греши: да живееш, значи да обичаш.

— Но едното не изключва другото — отвърнах. — Дори не се ли обуславят взаимно?

— Дрън-дрън. Който обича наистина, не страда — възрази тя, все още шепнешком. Даже още по-тихо отпреди.

— Ама че глупости.

— Не са глупости. Повярвай ми.

Ейми се облегна назад, усмихна се и вдигна чаша.

— За обичащите.

— И страдащите.

Не исках да задълбавам темата и попитах дали по време на медитацията е забелязала стария монах с огромните очила.

Ейми поклати глава.

— Обаче монахинята ми сподели, че им бил на гости монах от Бирма.

— Какво ти разказа за него? — попитах с надеждата да науча повече за него.

— Май бил вече на преклонна възраст и в Бирма бил високоуважаван монах, който имал много последователи.

Изпаднали в тежко положение хора от цялата страна се стичали при него и го молели за съвет. Принуден бил да избяга, не зная защо. От четири седмици е тук и живее усамотено в малка хижа малко по-навътре в гората. Рядко се мярка тук, обикновено не участва в съвместните медитации, така каза монахинята. За учудване е, че точно днес се присъедини към нас.

Известно време мълчаливо се взирахме в пламъчето на свещта.

— Какво казва гласът за нашия излет?

— Мълчи.

— Нали ти казах, че уединението ще ти се отрази добре! Трябва по-често да ме слушаш.

— Не съм сигурна дали причината е в уединението.

— А къде?

— Може би... и аз не зная.

— Дай да изчакаме. Искаш ли утре да се прибиращ, или ще поостанем още?

Кимнах. Чукнахме се, тихичко, като две съзаклятнички.

През нощта всичко бе замръзнало. Тревата бе покрита с тънък слой скреж. Къщата беше празна, другите бяха вече отишли на първата медитация. Видях отпечатъците от стъпките им на поляната. С всяка крачка оставяме следи.

Облякох се и излязох. Студен, кристалночист въздух. Миришеше на зима. Тънките голи дървета изглеждаха като прътове, забити в земята от великан.

Изгряващото слънце, алено небе.

Нямах абсолютно никакво желание пак да се измъчвам с медитация, предпочитях да се разходя. Пътека с ясна маркировка водеше от къщата към гората.

Поток. Първите ледени висулки по коренищата, които се показваха от водата.

Пукането на клоните под краката ми.

Защо сме тук?

Не изпитах радост, със сигурност не. Ала странно облекчение.

„Защото търся отговори.“

На кои въпроси?

„Защо те чувам. Откъде идваш.“

Гласът замълча.

„Къде беше толкова време?“

Никаква реакция.

„Какво става с теб?“

Искам да се махна оттук.

„Защо?“

Страх ме е, прошепна гласът.

„От какво?“

Задушавам се от страх. Помогни ми.

Вече нищо не напомняше за натрапливия, настойчив тон, с който ме тормозеше в Ню Йорк. Звучеше плачевно и слабо.

„От какво те е страх?“

Не знам. Направи дълга пауза. От ботуши. Черни ботуши. Лъснати. Толкова блестящи, че страхът ми се отразява в тях.

„Чии ботуши?“

Ботушите на смъртта.

„Кой ги носи?“

Пратениците.

„Кои пратеници?“

Пратениците на страха.

„Кой ги изпраща?“

Мълчание.

„Какво още си спомняш?“

Бели пагоди. Червени петна. Навсякъде. По земята. На дървото. Червен сок, който тече от устата. И боядисва всичко. Мислите ми. Мечтите ми. Животът ми.

„Кръв? За кръв ли си спомняш?“

Капе върху лицето ми. В очите. О, как пари.

Гласът извика. Трепнах.

„Какво стана?“

Боли. Толкова боли.

„Кое боли?“

Споменът.

„Кой спомен? Откъде идваш?“

От страна, която добре познаваш.

„Откъде по-точно?“

От острова.

„Кой остров?“

Thay hstone thu mya, a hti kyan thu mya a thet shin nay thu mya san sar yar kywn go thwa mai.

„Какво каза?“

Гласът повтори странните звукове.

„На какъв език е това?“

Не мога повече. Моля те, помогни ми.

„Как да ти помогна?“

Махни се оттук. Не искам да се върна.

„Да се върнеш ли? Къде?“

На острова.

„Ние не отиваме на никакъв остров.“

Отиваме. Пътят ни води право там.

„Не разбирам какво ми казваш. Трябва да ми обясниш по-добре.“

Гласът отново замълча.

„Не си отивай, остани тук. Опитай се да си спомниш.“ Никакъв отговор.

Как да дешифрирам откъслечните спомени? Страна, която познавам? Ботуши на смъртта? Пратеници на страха? Какво би могло да се крие зад това? Нямах абсолютно никаква представа.

Изведнъж между дърветата изплува малка хижа: от кръгли тъмнокафяви трупи във форма на буквата „А“, от двете страни покривът стигаше до земята. На въже върху верандата бяха овесени монашески одежди. От комина се издигаше снежнобял пушек. Без колебание се запътих натам.

Сякаш някой ме беше повикал.

През големия прозорец на верандата видях монаха от вчера. Седеше върху татами в центъра на стаята и четеше книга. В печка зад гърба му пламтеше огън.

Почуках и отворих вратата, без да изчакам отговор.

Той вдигна поглед и остави книгата.

— Колко се радвам да ви видя — каза с ясен британски акцент. — Влезте.

Събух се, влязох в къщата, затворих вратата. Неуверено застанах срещу него. Какво търсех тук?

— Приближете се. Седнете, не се бойте. — Посочи с жест пода пред себе си.

Не помръднах от притеснение.

Замълчахме. Той владееше изкуството на чакането.

В един момент направих няколко крачки към него и седнах.

— Знаете ли коя съм? — попитах нерешително.

— Аз съм монах, а не ясновидец — подсмихна се той.

Пак се умълчахме. Пукането на горящите дърва. Той ме наблюдаваше. Поглед, в който нямаше нищо настойчиво. Полека-лека се почувствах уютно в тази стая.

— От Бирма ли сте?

Старият монах кимна.

— Баща ми също е оттам.

Той кимна повторно.

— Чух, че в Бирма хората идвали при вас, когато се нуждаели от съвет.

— Сегиз-тогиз — да.

— Как можете да им помогнете?

— Просто изслушвам техните истории и им припомням.

— Какво?

— Някои истини, които знаят, но понякога забравят.

— Кои истини?

— Много сте припряна.

— Това лошо ли е?

— Тревата не расте по-бързо, ако я дърпате. Някога медитирали ли сте?

— Да, вчера. До вас — отвърнах раздразнено.

— Тогава само си седяхте и нищо не правехте. Не е същото.

— Откъде знаете?

Той се усмихна.

— Ако желаете, ще ви помогна.

— За какво?

— Да намерите покой.

Нямах какво да му възразя.

Той се премести по-близо до мен, така че сега седяхме един срещу друг, почти допрели колене. Не направи нищо, освен отново да зачака търпеливо. Зад гърба му огънят пламтеше в печката. Вдъхна ми чувството, че разполагам с цялото време на света, ускореното ми дишане постепенно се успокои. Улови студените ми ръце, които му подадох с готовност. Сякаш само това чаках. Дълго ги съзерцава от двете страни. Не реагирах, затворих очи. Чувах равномерно му дишане. Усещах допира на топлите пръсти. Сбръчканата мека кожа. Чувството, че падам. Като листо, което бавно се спуска към земята от голяма височина. Без припряност. Неудържимо. Невъзмутимо следвайки съдбата си.

Монахът държеше ръцете ми. И мен самата.

Изгубих всякакъв усет за време.

Когато се върнах в къщата за гости, заварих Ейми да разтребва масата след закуска.

— Къде беше?

— В гората — казах спонтанно.

— Да медитираш?

Кимнах.

— При стария монах?

Кимнах още веднъж, за пореден път удивена от това колко добре ме познава Ейми.

— Жалко, че не е малко по-млад — каза тя и се ухили.

На другата сутрин се събудих още преди изгрев-слънце. Идваше ми веднага да отида при стария монах, обаче изчаках, докато всички в къщата тръгнаха за медитация. После станах, облякох се и излязох.

— Влезте, седнете — каза той без следа от изненада, че ме вижда отново. — Или ако не ви се седи, легнете.

Събух обувките си и се изтегнах на пода. Едва сега усетих колко ми е студено и че цялата треперя. Монахът ме покри с одеяло, клекна непосредствено зад мен, за минута-две сложи ръце върху слепоочията ми, а после ги подпъхна като плоска възглавница под главата ми. Бях чудно топли. Затворих очи. Дишането ми се нормализира, треперенето изчезна, обзе ме усещане за спокойствие, каквото досега бях наблюдавала единствено у брат си Ю Ба. Сякаш слагах всичко в ръцете на този старец. Товара на целия си свят.

— Какво ви е?

Понякога е достатъчен един въпрос.

И аз започнах да разказвам. За огромна любов и копнежа си по нея. За неизживян живот. За пеперуди, които се познават по пърхането на крилата. За книгата на самотата и нейните многобройни глави. За едно обещание, колкото кибритена клечка. За мощните криле на лъжата, които затъмняваха небето, докато накрая почерня. За многото цветове на скръбта. На боязънта. За гласа и неговите въпроси. И за моите. За страха ми от него. И от мен самата.

Усетих, че по бузите ми се стичат потоци от сълзи. Че изравят неща, които съм смятала за погребани завинаги.

Той не казваше нищо.

Знаех, че разбира всяка дума. Щом свърших, отмахна с ръка косите от лицето ми и нежно ме погали по челото. Кожата на пръстите му бе мека като на дете.

— Случило ви се е нещо необикновено. През дългия си живот съм чувал само веднъж за този странен феномен. — Говореше бавно и спокойно, въпреки това в гласа му внезапно се появи настойчива нотка. — Знаете, че ние, будистите, вярваме в прераждането. Тялото умира, душата ни, ако използваме тази дума, продължава да живее. Тя се отделя от трупа и се вмъква в някое новородено същество. Този процес

наричаме реинкарнация. Кармата от предишния живот определя следващия. Ако сте направили добро, все някога ще ви сполети добро. Ако сте причинили зло на друг, ще трябва да си понесете последствията. Нищо не се губи. Някои будисти вярват, че хората с лоша карма се прераждат като маймуни или бълхи. Аз не вярвам.

— Вчера е казала откъслечни фрази на непознат език. Прозвучали са така: *Thay hsoné thu mya, a hti kyan thu mya a thet shin pay thu mya san sar yar kywn go thwa mai*. Правилно ли съм ви разбрал?

— Да, звучеше горе-долу така.

— Това е на бирмански. Означава: „Островът на мъртвите. Островът на обичащите. На самотните“. От всичко, което разказвате за гласа на жената, от това, което тя знае! И не знае, допускам, че е живяла в Бирма. Сигурно е била тревожна душа. Измъчван човек, чийто дух след смъртта не е намерил покой, а е открил убежище във вас. Това означава, че сега в тялото ви живеят две души.

Скочих на крака. Удивлението в неговите очи. Съмнението в моите.

— Две души? — попитах.

— Да.

— Не вярвам.

Не всичко, което може да се обясни, е истина.

Не всичко, което е истина, може да се обясни.

— Не мога да ви упрекна. Историята е свършено необичайна. Но съм сигурен, че се е случило така.

— Душата колко време ще остане в мен, преди да продължи пътя си?

— До смъртта ви.

— Завинаги? Никога няма да се отърва от нея?

Той залюля тялото си напред-назад, после улови ръцете ми.

— Има една възможност да се върне... — Монахът млъкна и дълго ме гледа. — Трябва да откриете коя е тази жена. Трябва да откриете от какво е умряла. Така, само така тя ще има шанс да намери покой. Тогава може би ще напусне тялото ви. Но това означава да поемете на дълъг път. Път, за който не знаете къде ще ви отведе. Искате ли го?

11.

Топлият вятър си играеше с косите ми, слънцето бе застанало почти вертикално в небето и ме заслепяваше. Стоях в сянката на туловището на самолета, вдигнала ръка пред очи като козирка, и се оглеждах наоколо. Аерогарата на Хехо се състоеше от малък терминал, писта за излитане и кацане и кула, която не се виждаше от короните на дърветата. Нашата машина бе единственият самолет. Стоеше на асфалта като натрапник от много чужд, много далечен свят.

Пилотът беше изключил двигателите, не чувах нищо друго, освен шума на вятъра. Другите пътници — туристическа група от Италия, неколцина бирманци и двама монаси, бяха слезли преди мен и един по един изчезваха в малката зала за пристигащи. Трима мъже теглеха количка за багаж, натоварена с куфари, чанти и раници. Порив на вятъра завихри рехав светлокафяв облак от пясък и го подгони през полето. Взех чантата си и колебливо последвах мъжете, като току спирах и се озъртах. Все едно трябваше да се уверя, че съм кацнала, където трябва.

Дните след разговора с монаха преминаха като в транс. Решението ми да се вслушам в съвета му. Окуражителните думи на Ейми, която сякаш се боеше да не размисля. Спешната подготовка за пътуването в Ню Йорк и постоянната ми борба с гласа, който категорично не желаше да заминавам. Дългият полет до Банкок, закъснението, изпуснатата връзка за Рангун. Продължилото часове седене в чакалнята. По-голямата част от пътуването прекарах, кажи-речи, в полудрямка.

Сега усетих как напрежението, изтощението и умората постепенно отслабваха с всяка измината крачка. Вълнението бе твърде силно. Нямах търпение да видя брат си. С негова помощ щях да разкрия съдбата на гласа в мен.

Пред летището беше мъртвило, само една стара, очукана тойота с отворени прозорци чакаше на песьчливия площад пред скована от летви будка. Зад волана седеше заспалият шофьор. На вратата някой бе написал с черна боя думата „такси“. Почуках плахо по ламарината.

Шофьорът не помръдна. Второ почукване, по-силно. Той вдигна глава и ме изгледа със сънените си очи.

— Може ли да ме откарате до Калау?

Мъжът се усмихна любезно, прозя се и се протегна. Слезе от колата, оправя лонджито си, отвори с отвертка багажника, намести вътре раницата ми, опита се да затвори капака въпреки счупената ключалка, а като не успя, прибегна до помощта на телчица, която прекара през дупка, разядена от ръждата, и я омота около бронята. Промуши ръка през прозореца и ми отвори вратата отвътре. Кръговете на пружините се очертаваха през протритата тапицерия. Отпред нямаше нито арматурно табло, нито облицовка, само пълен хаос от черни, жълти и червени кабели и жици. Обзе ме колебание.

Той ми кимна насърчително и аз се качих. Не след дълго спряхме пред сергия накрай шосето и шофьорът купи кесийка с бетелови ядки и току-що сплетен венец от бял жасмин, който окачи на огледалото за обратно виждане. Ароматът мигновено изпълни цялата кола.

Насрещният вятър беше прохладен и сух. Опитах се да затворя прозореца, но дръжките и от двете му страни липсваха.

Усетих, че шофьорът ме наблюдава в огледалото за обратно виждане.

— Студено ли ви е, мис?

— Малко — отвърнах.

Той кимна. За няколко секунди забави темпото, но само за да го ускори наново още след първия завой.

— Къде да ви откарам в Калау, мис?

— Хотел „Калау“ още ли работи?

— То се знае.

— Тогава там.

Очите ни се срещнаха в огледалото. Той леко поклати глава и се усмихна. Зъбите и устните му бяха кървавочервени от сдъвканите бетелови ядки.

— Ако мис желае, мога да ви покажа и други хотели.

— Какво имате против хотел „Калау“?

Той помълча миг-два.

— Нищо, мис. Просто ние, местните, не бихме нощували там.

— Защо?

— Говори се, че там имало призраци.

Ами да, близко до ума е.

— Какви призраци? — запитах с лека въздишка.

— О, много тъжна история. По време на войната хотелът служел за лазарет. За беда, там умрели неколцина англичани. Разправят, че духовете им все още бродели из хотела.

— Не вярвам в такива истории. Вие да не би да сте виждали призрак?

— Не, разбира се, че не.

— Виждате ли.

— Ама аз и не нощувам в хотел „Калау“. — Отново поклати глава и се усмихна.

— Разговаряли ли сте с някого, който е виждал призрак?

— Не, мис. Моите клиенти не спят там.

— Преди време живях две седмици в хотела. Не срещнах нито един призрак.

Допусках, че получава по-голяма комисиона от другите хотели и спрях дотук.

Пътувахме през хълмиста, тежка за обработване местност. Недалеч от шосето мъж ореше с плуг, теглен от воден бивол. Сигурно наскоро бе валяло, почвата беше хлъзгава, човекът и добичето бяха целите в кал. Мършавият бивол едва креташе в кишата, селянинът, препасал мокро лонджи, със сетни сили направляваше плуга. И двамата сякаш всеки миг щяха да рухнат на земята.

Неколкостотин метра по-нататък слънцето огряваше златна ступа. По хълмовете, полята, между дърветата или в бамбуковите горички виждах сгъшени пагоди, малки манастири и храмове.

Веднъж спряхме рязко, защото двойка вироглави волове бяха запречили пътя с каруцата си.

Час и нещо по-късно свихме в алеята за хотел „Калау“. Шофьорът спря пред входа, извади раницата ми от багажника, даде ми визитка с името и адреса си, в случай че размисля и реша да се настаня другаде, пожела ми приятен престой в Калау и отпътува. До този момент не се беше мернал никой от хотелските служители.

Вратата зееше, изкачих няколкото стъпала и влязох в хотела с разтуптяно сърце. Един поглед към рецепцията бе достатъчен, за да

върне спомените ми. Часовниците на стената, които показваха часа в Банкок, Париж, Токио, Ню Йорк и Мианмар и до един не бяха точни. Мазилката, която се лющеше от стените като кожа след слънчево изгаряне. Преградките, в които така и не видях ключове. Също и сега. Студената неонена светлина. Излъскано дюшеме. Жълти завеси, които се полюшваха едва-едва от вятъра.

Усещане за връщане у дома. Сякаш бях прекарала в този хотел години от живота си.

— Ехо — извиках, но не получих отговор.

В съседното помещение работеше телевизор, на пейката пред него спеше младеж.

— Ехо — повторих високо и потропах по рамката на вратата. Младежът се събуди и ме погледна с изненада. Явно последното, което бе очаквал, беше да види гост на хотела.

Стаята ми, номер 101, не се беше променила.

Варосани в бяло стени, голямо помещение с висок таван, две легла, помежду им малко нощно шкафче, пред прозореца маса с два фотьойла, дори корейският минихладилник си беше на мястото. Както и тогава, не работеше.

Младата жена на рецепцията беше много любезна, говореше малко английски, не познаваше Ю Ба.

Тръгнах да търся чайната, в която за пръв път срещнах брат си. Там със сигурност щяха да ми кажат къде живее. Спуснах се по улицата, водеща от хотела за центъра на градчето. Беше обрамчена с храсти коледна звезда, олеандри и бъз и в по-добро състояние, отколкото я помнех. Минувачите се разхождаха бавно и спокойно, повечето уловени за и под ръка. Почти всички ме поздравяваха с усмивка. Момченце, яхнало огромен велосипед, ме пресрещна с възгласа: „How are you?“.

Докато отговоря, сви зад най-близкия ъгъл.

Стигнах до разклонение, спрях и се помъчих да се ориентирам. Вдясно имаше малък парк с буренясали останки от игрище за минигольф, на входа, под сянката на пиния бяха паркирани два файтона. Вляво главната улица водеше към центъра. Тръгнах по нея и отминах училище, през чиито отворени прозорци долитаха детски гласове.

И тогава забелязах Ю Ба. Познах го още отдалече. Познах го по походката, по леко пружиниращите стъпки. По маниера да повдига

едва-едва лонджито с дясната си ръка, за да върви по-бързо. Идваше по улицата право срещу мен. Усетих как сърцето ми заби лудо. Всичко в мен си спомни.

От очите ми бликнаха сълзи. Преглътнах, стиснах силно устни. Къде се бях губила толкова време? Защо не бях последвала сърцето си, копнеещо да види Ю Ба, Калау? Толкова ли беше трудно да го направя! Чий живот бях живяла през изминалите десет години?

Той вдигна поглед и ме зърна. И двамата забавихме крачка. Спряхме се за миг-два, продължихме пътя си, докато не застанахме един срещу друг.

Един висок и един нисък човек. Един вече не съвсем млад и един все още не съвсем стар човек. Брат и сестра.

Исках да го прегърна, да го притисна силно до себе си, но тялото не ми се подчиняваше. Ю Ба бе този, който разчупи напрежението. Направи малка, последна крачка към мен, протегна ръце, внимателно пое лицето ми в шепи. Взря се в мен с уморените си и измъчени очи. Видях как се навлажниха. Как се напълниха, капчица по капчица, докато преляха.

Устните му трепереха.

— Забавих се — прошепнах.

— Вярно е. Извини ме, че не те посрещнах на летището.

— Ю Ба! Та ти изобщо не знаеше, че ще дойда.

— Тъй ли? — Усмивка, мимолетна.

Прегърнах го, той се вдигна на пръсти и за миг положи глава на рамото ми.

Има големи мечти. И малки.

— Къде е багажът ти!

— В хотела.

— Тогава по-късно трябва да го вземем. Ще отседнеш при мен, нали?

Представих си къщата му. Представих си рояка пчели, продъненото канапе, прасето под къщата.

— Не зная, не искам да съм ти в тежест.

— Да си ми в тежест ли? Джулия, за мен е чест. — Запъна се, после ми намигна и продължи тихо: — Освен това хората в Калау няма да ми проговорят, ако разберат, че съм позволил сестра ми, която е

пропътувала целия свят, за да навести брат си, да живее в хотел. Изключено.

Ю Ба ме улови под ръка и ме потегли в посоката, от която бе дошъл.

— Първо ще пийнем чай и ще хапнем. Сигурно си гладна от дългото пътуване, а? В тези самолети има ли въобще нещо за ядене?

Пресякохме улицата и се насочихме към ресторант, който имаше голяма тераса с чадъри, ниски маси и миниатюрни табуретки и беше пълен с народ. Седнахме под един от чадърите на последната свободна маса. Коленете ми бяха по-високо от плота ѝ.

До нас се бяха настанили две жени, които разговаряха оживено, от другата страна седяха войници в зелени униформи, Ю Ба ги поздрави с бегло кимване.

— Заведението е на собствениците на чайната, в която се срещнахме за пръв път — каза той и се закашля.

Представих си мизерната дървена барака с пращен под и омазнена витрина, пълна с бисквити и оризови кексчета, неизменно накацани от десетки мухи.

— Взели са си поука.

— Ти им донесе късмет — отвърна Ю Ба и засия насреща ми.

Гледа ме дълго, без да продума. Чаят пристигна в чашки за еспreso. В моята плуваше мъртво насекомо.

— О, толкова съжалявам — каза келнерката, когато ѝ обърнах внимание. Взе лъжичка, извади гадинката от чая и я хвърли през перилата. Бях твърде изненадана, за да кажа нещо, а тя се оттегли, тътрейки се.

— Искаш ли друг чай? — попита Ю Ба.

Кимнах.

Той размени чашките ни със сръчни движения.

— Нямах предвид това — казах засрамено.

Чаят имаше съвсем специфичен вкус, който ми беше познат само от Бирма. Много силен, с лека горчивина, омекотена от подсладеното кондензирано мляко.

Ю Ба отпиваше по малко, без да сваля очи от мен. Не беше поглед, който целеше да провокира нещо. Който оценяваше, пресмяташе или изпитваше. Просто се беше спрял на лицето ми. Въпреки това ме смущаваше. Бяха изминали десет години. Защо

думите не се лееха от устата ни? Как си? Какво правиш? Нима след толкова време нямаше какво да си кажем?

Понечих да прекъсна тишината помежду ни, но той ми даде знак с очи да замълча за миг. Келнерката сервира две купички с вдигаща пара супа с макарони.

— „Да се противопоставяш на мимолетността. Да не продължаваш веднага мислено пътуването, но и да не оставаш в плен на миналото. Изкуството да пристигаш. Да бъдеш на едно, само на едно място по същото време. Да го възприемаш с всички сетива. Красотата, грозотата, уникалността му. Да му позволяваш да те завладее, без страх. Изкуството да бъдеш там, където си.“ Прочетох го в една книга, която реставрирах. Мисля, че заглавието беше „За пътуването“. Харесва ли ти?

Кимнах, макар да не бях сигурна какво има предвид.

Той наклони глава на една страна и ми се усмихна.

— Чудно хубава си. По-хубава, отколкото те помня.

Усмихнах се смутено.

— Днес е петнайсети, каква случайност — казах с надеждата, че ще разбере намека ми.

— Знам. Как бих могъл да забравя. — По лицето му пробягна сянка.

— Правят ли още процесии в чест на Ми Ми и татко?

Ю Ба поклати сериозно глава, плъзна поглед по заведението. Наведе се към мен и прошепна притеснено:

— Военните забраниха.

— Моля? — попитах. Високо. Твърде високо. — Защо?

Той трепна. Войниците на съседната маса се изправиха, на минаване покрай нас ни хвърлиха любопитни погледи, пред заведението се качиха в армейски джип и заминаха. Оставиха облак прах, който се понесе в нашата посока и се спусна печално между табуретките и масите. Изкашлях се.

Брат ми пък видимо въздъхна с облекчение.

— Армията не обича демонстрации.

— Дори ако са в памет на двама обичащи се? — учудих се.

— Най-вече тогава. — Отпи от чашата си. — От какво се страхуват най-много хората с оръжие? От други хора с оръжие? Не! От какво се страхуват най-много насилниците? От контра насилие? Нищо

подобно! От какво се чувстват най-силно застрашени жестоките, себични хора? Всички те не се страхуват от нищо друго толкова, колкото от любовта.

— Но нали хората са носели само цветя в дома на Ми Ми. Кое е толкова опасно?

— Опасни са обичащите се. Те не се боят. Те се подчиняват на други закони.

Ю Ба понечи да плати, келнерката каза нещо на бирмански, което не разбрах, брат ми отвърна с две-три изречения и двамата се засмяха.

— Не ни иска парите. Черпят ни.

— Много благодаря.

— Тя ти благодарни.

— За какво?

— Че си й позволила да ти достави радост.

Бях твърде изтощена, за да схвана тази логика, само кимнах любезно и станах.

— Да вземем файтон до хотела? Положително си уморена след неудобствата от пътуването.

— Не е нужно, благодаря. Не е далече, все някак ще се справя.

Ю Ба се разкашля. Остра, суха кашлица.

— Настинал ли си?

Той поклати глава и пак ме хвана под ръка, после бавно поехме по главната улица в посока хотела. Имах чувството, че брат ми ме възпираше с лек натиск, щом понечех да забързам ход.

Сега слънцето хвърляше дълги сенки, скоро щеше да се скрие зад планинските върхове. Въздухът беше осезаемо захладнял.

В хотела Ю Ба изчака на рецепцията, аз се качих на първия етаж, взех багажа си и от учтивост платих стаята за две нощи.

Ю Ба взе раницата ми, пренебрегна всичките ми протести и забърза пред мен.

12.

Любопитно ми беше дали брат ми бе ремонтирал или преустроил дома си. С изпратените от мен пари сигурно би могъл да си построи нова къща.

Спуснахме се до реката по тясна пътека, обрамчена с папаеви дървета и бананови храсти. Ю Ба спря на няколко пъти да си поеме дъх, въпреки това не ми позволи да нося раницата си. Над водата бе опънат дървен мост, изкатерихме стръмен склон, отминахме колиби, които сякаш чакаха да ги отнесе следващият пороен дъжд. Кривите стени и покриви бяха изплетени от изсушени палмови листа, бамбук и треви. В някои дворове горяха огънове, във вечерното небе се издигаха вертикални стълбове от бял дим. Навсякъде играеха деца, които, щом ни зърнеха, замлъкваха за минута-две и ни оглеждаха любопитно.

Къщата на брат ми беше сгущена зад огромен жив плет от бугенвиллия, който бе отрупан с червени цветове и скриваше дори портата. С усилие си пробихме път до градината. Къщата бе повдигната на високи метър и половина колове, направена от черно тиково дърво, имаше вълнообразен ламаринен покрив и малка веранда. В пръстта под нея се въргаляше прасе. Също като в спомена ми.

Изкачихме стълбите до верандата. И във вътрешността на къщата на пръв поглед не се забелязваха промени. Кафявият кожен фотьойл още си беше там, двете канапета с изтъркана тапицерия, ниска масичка, тъмният шкаф, даже маслената картина на Лондонската кула не липсваше. Нов бе червеният стенен олтар със снимка на Ми Ми и една на Тин Уин в Ню Йорк, която бях изпратила на Ю Ба. Пред фотографиите имаше цветчета хибискус и малко ориз. Ако не се лъжех, при последното ми идване на това място бе окачена фигурка на Буда. Замислих се в кой ли неразопакован кашон беше моята рамкирана снимка на татко.

Мернах няколко пластмасови кофи, поставени сякаш безразборно из стаите. Озърнах се, търсейки пчелното гнездо.

— Къде са се дянали пчелите?

— За съжаление, излетяха и си потърсиха друг дом — заяви брат ми и свали раницата от гърба си.

Въздъгнах с облекчение.

— Вместо тях тук се заселиха две змии.

Вцепених се.

— Две какво?

— Две кобри.

— Шегуваш се.

Той ме погледна учуден.

— Поделихме си къщата.

— Ю Ба! Кобрите са силно отровни змии. Едно ухапване, и си мъртъв.

— Нищо не ми направиха — отвърна той спокойно и явно удивен от притесненията ми.

— Сега къде са? — Идваше ми да скоча върху масичката пред канапето.

— Не знам.

— Не знаеш? — Бях на границата да изпадна в истерия.

— По някое време изчезнаха.

— Изчезнаха? Какво значи „изчезнаха“? Кога ги видя за последен път? Миналата седмица? Преди месец?

Ю Ба напрегна паметта си.

— Не съм сигурен. Нали знаеш, че времето не играе толкова важна роля в моя живот. Трябва да има година от тогава. А може и две.

— Което означава, че вече ги няма тук, така ли? — попитах, за да се застраховам.

Въпросите ми го объркваха все повече.

— Да. Какво друго да означава?

Поотдъгнах си.

— Не се ли боеше?

— От какво?

Брат ми не се превземаше. Моят страх наистина му беше чужд. Видях го в очите му. Малки, кафяви очи, които сякаш казваха: „Толкова ми се иска да разбера какво има предвид тя“.

Дълго обмисля отговора си, накрая рече:

— Не. Не се боях от тях.

Мисля, че му завидях.

— Ти, естествено, ще спиш в моето легло. — Дръпна настрани избеляла от пране зелена завеса и ми показа малко помещение с дървена рамка за легло, нощно шкафче, стол. От тавана висеше гола крушка, разпръскваща треперлива светлина. — Имам дори дюшек — заяви гордо той. — Най-големият ми лукс.

Дръпна отново завесата.

— Сега ще направя чай.

Отиде в кухнята, аз го последвах. В открития шкаф имаше бели емайлирани купички и чинии. На най-долния рафт лежах я яйца, няколко мухлясали домата, чесън, джинджифил и картофи. В единия ъгъл тлееха цепеници, над тях висеше опушено котле. Ю Ба коленичи, сложи малко съчки върху жаравата и няколко пъти духна силно, за да разпали сухите дърва. Димът излизаше през дупка в тавана.

В какво се бях впуснала? Бях ли в състояние да живея в тази къщурка? Да използвам външен клозет, да се мия на чешмата в двора? Замислих се с какво да оправдая утре пред Ю Ба връщането си в хотел „Калау“.

Той сложи на табла термос с чай, две чаши и чиния с печени слънчогледови семки и отидохме в дневната.

Беше се захладило, от раницата извадих яке от полар и го облякох. По невнимание ритнах една от пластмасовите кофи.

— Защо навсякъде има кофи?

Той се огледа наоколо, сякаш досега не ги беше забелязал.

— А, да, кофите. Къщата ми е стара, покривът тече на няколко места. Но ти не се тревожи, в спалнята е сухо.

— Защо не си го сменил?

— Много е скъпо. Цената на дървото експлодира...

— Само че — прекъснах го — с парите, които ти изпратих, вероятно би могъл да си построиш нова къща. Или не?

Той наклони глава настрани и ме погледна замислено.

— Така е.

— А защо не си го направил? За какво си похарчил парите?

Въпросът се изплъзна от устата ми. Изречен с тон, който веднага ми стана неприятен. Все едно беше длъжен да ми се оправдава. Не исках отчет от брат си. Парите бяха подарък.

И все пак.

— Това, естествено, си е твоя работа, просто си помислих...

Ю Ба се съсредоточи, сбърчил чело.

— Напълно си права, сестричке. Въпросът е основателен: за какво съм похарчил толкова пари. Дай да се сетя, жената на съседа беше много болна. Трябваше да постъпи в столична болница и имаше нужда от пари. Синът на един приятел следваше в Таунги, и на него дадох нещичко.

Надявах се да приключи с изброяването. С всеки пример се чувствах все по-засрамена.

— Преди няколко години имахме доста сушава година! И слаба реколта. Доста семейства се нуждаеха от малко помощ. Още нещо? — Замълча, а след миг възкликна: — Да! Освен това си направих подарък. Нещо съвсем специално.

Ю Ба отиде до етажерката и гордо ми показа касетофон.

— Купих си го от твоите пари и когато някой ходи в Рангун, винаги ми носи нови касети. Почакай.

Пъхна в устройството касета, натисна бутона за старт и ми хвърли поглед, изпълнен с радостно очакване и гордост.

Прозвучаха духови и струнни инструменти, нещо класическо.

— Сегиз-тогиз идват съседите ми, водят и техни съседи! — заяви с тържествен тон — и се събираме толкова народ, че седим в гъсти редици на пода и заедно слушаме музика. Цяла вечер.

Концентрирах се върху пиесата и се опитах да позная какво изпълняваше оркестърът, звучеше познато и същевременно крайно странно. Сякаш пияни музиканти се мъчеха да свирят Бетховен или Брамс. Китайският касетофон възпроизвеждаше музиката с тенекиен, остър и много неравномерен звук.

— Струва ми се, че лентата вие.

Ю Ба се стъписа.

— Мислиш ли?

Бях сигурна и кимнах предпазливо. Ушите ме боляха.

— Наистина ли мислиш така?

Кимнах още веднъж.

Той се умълча и след дълъг миг каза:

— Няма нищо. Музиката и така е прекрасна. — Сетне затвори очи и се заслуша в мелодията на цигулка. — Освен това нямам база за сравнение — заяви с все още затворени очи. — Това е тайната на щастливия човек.

Виждах колко е развълнуван от музиката. Отвори очи за миг-два, хвърли ми благодарен поглед, пак ги затвори и с всяка изминала минута воят и влаченето ставаха все по-маловажни, докато и аз самата почти престанах да ги чувам. Насред нежно соло звукът на цигулката внезапно замря, стана толкова тъмно, че не можех да различа дори силуета на брат си. За момент не чувах нищо друго, освен бръмченето на насекомите. После отвън долетяха и гласовете на съседите.

— Токът — въздъхна Ю Ба в мрака. — През последните седмици спира често. — Той стана, след малко видях лицето му на трептящото пламъче на кибритена клечка. Запали няколко свещи и ги разпредели по стаите, сиянието им потопа къщата в мека топла светлина.

— Понякога електричеството идва след броени минути, друг път чак на другата сутрин — каза Ю Ба и ми доля чай.

Отпих от чашата си, полека-лека започнах да усещам умората от пътуването.

— Животът беше ли благосклонен, звездите бяха ли благосклонни към теб напоследък? — попита брат ми, щом накрая седна.

Добре съм. Благодаря. Всичко е идеално. Превъзходно. Не мога да се оплача. Би могло да бъде и по-зле. През главата ми минаха всички изтъркани фрази, с които бих отговорила на подобен въпрос в Ню Йорк. Всяка от тях би обидила брат ми.

— Хубав въпрос — отвърнах в опит да се измъкна.

— Глупав въпрос — възрази той. — Извини ме, че го зададох, без да помисля. Та нали често узнаваме едва след много години дали животът и звездите са били благосклонни към нас или не. Животът е своенравен, прави най-неочаквани завои. Каквото смятаме за нещастие, по-късно може да се окаже благополучие и обратното, нали? Всъщност исках да разбера дали си добре. Дали си щастлива. Дали си обичана. Всичко друго е без значение.

Погледнах го на светлината от свещите, докато се борех със сълзите. Не знаех дали ми се плаче от тъга, задето не мога да отговоря на въпроса му с високо, уверено „да“ или заради струната, която бе засегнал дълбоко в душата ми.

Бях ли обичана? От майка ми — то се знае. По нейния си начин. Виж, за брат си не бях толкова сигурна.

От Ейми.

Двама души. Два много различни вида Любов. За други не се сещах.

Дали това бе достатъчно? За какво? От колко хора трябва да сме обичани, за да бъдем щастливи? Двама? Петима? Или все пак само от един човек? Този един, който ни превръща в зрящи. Който ни избавя от страха. Който вдъхва смисъл на съществуването ни.

Този човек го нямаше в живота ми. Може би преди време беше тръгнал към мен.

Колкото кибритена клечка.

Неспособно да живее. Неспособно да обича. Все още не. Но един ден...

Кога започва животът? Кога започва любовта? Кога престава?

Отново усетих погледа на Ю Ба. Насочи го скришом! Към ръцете ми. Към безименния пръст. Знаех какво имаше предвид.

— Господин Майкъл е дълга история — казах. С въздишка.

Не любов за цял живот. Ала надежда за любов.

Брат ми усети, че ми е неприятно.

— Прости ми, че изобщо попитах. Колко невъзпитано от моя страна. Как можах да постъпя така нетактично и да те засипя с въпроси, та ти едва си влязла в дома ми. Все едно няма утре. Все едно нямаме цялото време на света, за да си споделим онова, което е предназначено за ушите на другия. Ужасно съжалявам. Сигурно е от вълнение. И от радост, че най-сетне те виждам отново. Но всичко това, естествено, не извинява поведението ми. Мога само да се надявам на твоето снизхождение. — Вдигна пръст пред устата си. — Тази вечер нито дума повече по тези нахални въпроси.

Стильт му на изразяване ме разсмя.

— Готово. Но аз и бездруго май трябва да си лягам.

Той скочи.

— Разбира се. Още една проява на невнимание от моя страна. Ей сега ще ти приготвя леглото.

Настоях да спя на канапето. След дълги увещания той прие решението ми, изрови от една ракла топло одеяло и възглавница и духна свещите една по една. Сложи фенерче на масичката пред канапето, ако през нощта ми се наложило да ида до клозета в двора, няколко пъти се увери, че постелята ми е удобна, че имам всичко

необходимо за спокоен сън, пожела ми лека нощ и нежно ме погали по челото на светлината от последната свещ.

Чук го как изля някаква вода пред къщата, как, кашляйки, изкачи стъпалата към верандата и легна в скърцащия си креват. Малко след това угаси свещта.

Канапето беше по-удобно, отколкото очаквах, сега си спомних колко добре спях навремето тук. Въпреки умората обаче сега не се унесох веднага.

Замислих се за татко и за пръв път от доста време насам ми се прииска той да седи до мен, да държи ръката ми, да ми говори със своя вдъхващ спокойствие глас. Бях го забравила при изреждането. Любовта на мъртвите също се броеше. Нея никой не можеше да ни отнеме.

Утешителна мисъл, но все още не можех да заспя. Подозирах, че ще имам гост. Изминаха няколко минути, в които лежах спокойно на канапето и се вслушвах в бръмченето на насекомите, после го чух.

Моля те, замини оттук.

Гласът се обаждаше за пръв път, откакто бях заминала. Знаех какво искаше. В Ню Йорк непрестанно ме предупреждаваше да не предприемам това пътуване.

„В никакъв случай. Оставам тук.“

Не го прави. Иди си. Бързо. Още не е късно.

„Защо?“

Познавам мястото, където сме. То ще ти докара голямо нещастие.

„Какво нещастие?“

Ще дойдат да те отведат.

„Никой няма да дойде да ме отведе.“

О, ще дойдат. Не ги познаваш.

„Кого?“

Черните ботуши. Идват денем. Идват нощем. Идват, когато си поискат. Отвеждат, когото си поискат.

„Не и мен.“

И теб.

„Брат ми ще ме защити.“

От тях никой не може да те защити.

„Аз съм чужденка.“

Пет пари не дават за това. Отвеждат и старци, жени и деца, стига да поискат.

„Какво правят с тях?“

За това има много истории. Няма обаче кой да ги разкаже. Който се връща, е променен.

„Теб отведоха ли те?“

Мен не.

„А кого?“

Сина ми. Това е много по-лошо. Който остава, също е променен.

„Къде ще намеря черните ботуши?“

Те ще те намерят. Като дойдат, не ги гледай в лицето. Не гледай ботушите им.

„Защо?“

Защото притежават магически сили. В тях се отразява цялата жестокост, цялата злост, на която сме способни.

„Кой по-точно?“, прекъснах я.

Ние, хората. В света, който виждаш в лъснатата до блясък кожа на ботушите, няма прошка и любов. В него има само страх и омраза. Има мигове, които не можем да понесем. Те ни променят като хора. Не ги гледай.

Досега не беше споделяла толкова много неща. Дълго чаках да продължи.

„Коя си ти? Откъде си?“

Мълчание.

Все същото. Попитах ли за произхода и историята ѝ, жената млъкваше. Как се казваш? Къде си родена? Къде си живяла? На никой от тези въпроси не ми беше отговорила, макар и само с недомлъвки. Е, сега поне бях наясно, че познава Калау, че е имала син и черните ботуши, които и да са те, са го отвели.

Не му споменавай нищо за мен. Нито дума.

„На кого?“

На брат ти.

„Познаваш ли го?“

Мълчание.

„Ще му разкажа всичко. Затова съм тук. Той ще ми помогне да те намеря.“

Мен вече ме няма. Мъртва съм.

„Да открия коя си. Защо си умряла.“

Не го прави.

„Защо?“

Това само ще влоши всичко.

„Кое? Каж ми!“

Не. Никога.

Ще те сполети моята съдба.

„Коя съдба?“

Не мога да ти кажа. Трябва да остане тайна. Завинаги. „Искаш просто да ме уплашиш. Но няма да успееш.“ Не искам да те уплаша. Искам да те предупредя. Не бива да ме търсиш. Утре трябва да отлетиш за Ню Йорк. „Тогава ми кажи как си умряла.“

„Убили ли са те?“

Тишина.

„Черните ботуши ли? Те ли са те убили?“

Нищо.

„Злополука ли е станала? Да не си била стара и болна? Самоубила ли си се?“

Гласът упорито мълчеше.

„След като не ми казваш, ще го открия сама.“

Не очаквах да ми отговори.

В един момент очите ми се затвориха.

Събудих се посред нощ от напевните звуци на цигулка. Концерт за цигулка на Бетховен, сега, в просъница, веднага го познах.

Токът беше дошъл.

Чух кашлицата на брат си, обърнах се и пак заспах.

13.

Събудих се от необичайни шумове. Птиче чуруликане, грухтящо прасе, кукуригащи петли. Детски гласове. Минаха секунди, докато се сетя къде съм и какво чувам. Явно. Бях спала дълго. Слънцето бе високо в небето, беше топло, стомахът ме присвиваше от глад.

Пред къщата някой метеше двора. Станах и се приближих до прозореца без стъкло. Ю Ба чистеше градината, щом ме видя, остави метлата и набързо изкачи стълбите. — Добро утро. Отпочина ли си?

Кимнах още сънena.

— Сигурно вече умираш от глад.

Кимнах още веднъж.

— Ей сега ще ти приготвя закуската. Душ нямам, но може да се измиеш на чешмата в двора.

Даде ми едно лонджи и стара кърпа за ръце и изчезна в кухнята. Съблякох се, омотах препаската около тялото си и я издърпах до подмишниците си.

Чешмата представляваше тънка тръба, която идваше от съседния имот, минаваше през живия плет и завършваше над голямо бетонизирано корито. До нея имаше две червени пластмасови кофи и голяма купа от бял емайл. Напълних купата и с две ръце я излях върху главата си. Въпреки топлия въздух водата бе адски студена. След третия път свикнах, а след петия вече се наслаждавах на освежаващия хлад, грижливо се измих и напълно се разсъних.

Когато се върнах в къщата, закуската ме чакаше на масичката пред канапето. Две чаши с гореща вода, до тях пакетчета нес кафе, две бучки захар и кондензирано мляко. Ю Ба беше направил бъркани яйца с домати и чушки, в чиния лежаха препечени филии бял хляб, дебело намазани с топящо се масло.

— Всичко изглежда прекрасно, благодаря. Колко мило от твоя страна. Откъде е маслото?

Брат ми се усмихна зарадван.

— Рано сутринта го взех от хотела на един приятел.

Седнахме, яйцата бяха превъзходни, дори кафето ми хареса и едва след втората филия забелязах, че брат ми не яде.

— Не си ли гладен?

— Чакам да приключиш.

— Това пък защо?

— Ние не се храним заедно с гостите. Чакаме, докато се наядат. Такъв е тукашният обичай. При вас не е ли така?

Напуши ме смях.

— Не, това би било много неучтиво. При нас всички се хранят заедно. Освен това аз не съм гостенка, а член от семейството. Или греша?

Той се усмихна одобрително и с отмерени движения си взе малко от яйцата и филия хляб.

Закусихме заедно. Безмълвно. Това, изглежда, не го смущаваше. Аз обаче отново се притесних от тишината.

— Ти как я караш? — попитах, за да наруша мълчанието.

Брат ми мисли толкова дълго, че с нетърпение чаках отговора му.

— Добре — каза накрая.

— Добре?

— Да, добре. Буда казва: „Здравето е най-великият дар. Удовлетворението е най-голямото богатство. Доверието е най-близкият роднина“. Аз съм здрав и удовлетворен. Доверието ми е нерушимо. И както виждаш — разпери ръце и обходи с поглед стаята, — нищо не ми липсва. Така че за какво да се оплаквам?

И аз се озърнах.

— Аз пък се сецам за някои неща, които може да ти влязат в работа — казах полу на шега.

— Така ли? — изненада се той.

— Душ например. Топла вода. Котлон. Или не?

— Имаш право. Тези вещи биха внесли по-голямо удобство в живота ми. Но дали са ми нужни? — Ю Ба замислено се почеса с лявата ръка по дясната половина на главата. Същия жест познавах от татко, когато усилено размишляваше над нещо. — Не ми се вярва.

Вдигна ръка пред устата си и се изкашля.

— Откога е тази кашлица? — поинтересувах се.

— Не знам. От няколко седмици, струва ми се. Може и от по-дълго.

- Имаш ли температура?
- Не.
- Хрема или болки в гърлото?
- Не.
- Усещаш ли болка?
- Не, нищо сериозно.

Неволно се сетих за Карън. Колега от кантората, няколко години по-възрастна от мен, единствената жена партньор в „Саймън & Кунс“. Седмици наред я измъчваше суха кашлица, сходна с тази на брат ми. Карън нямаше температура, нито други симптоми на настинка, смяташе кашлицата за алергична реакция и не отиде на лекар. Когато най-накрая го направи, радиологът откри кръгло огнище в единия бял дроб, индикация за рак. Последвалите изследвания потвърдиха предположението. Половин година по-късно Карън почина.

— Ходи ли на лекар?

Той поклати глава с усмивка.

— Появи се от само себе си и като му дойде времето, ще изчезне.

— Въпреки това за по-голяма сигурност трябва да се прегледаш.

— Опасявам се, че ще бъде чиста загуба на време и макар да имам достатъчно, не ми е приятно да го губя. Тук нямаме доктори, специалисти по суха кашлица. Имаме само две болници, едната за спешни случаи, другата за армията. Едните не могат да лекуват болните, а другите помагат единствено на своите болни. Не се тревожи, не е нищо сериозно. След няколко дни ще ми мине. По-добре кажи дали мога да ти помогна.

— Откъде ти хрумна, че имам нужда от помощ?

— Виждам го в очите ти. Виждам го в начина, по който ми се усмихваш. Чувам го в гласа ти, а баща ни навярно би казал, че го чува в туптенето на сърцето ти.

Кимнах безмълвно.

Замислих се за всичко, което гласът ми каза снощи. Ами ако жената беше права? Ако търсенето ѝ бе свързано с опасности? Ако зад живота и смъртта ѝ се криеше тайна, която не биваше да се разбули? Кой би могъл да ме защити, ако станеше опасно? Ю Ба със сигурност не. Американското посолство в Рангун беше много далече. Нямах дори телефон, за да ги уведомя в случай на нужда. Само че не бях

пропътувала половината свят, та сега да позволя да ме сплашат. Трябваше да узная каква съдба се криеше зад гласа в мен.

— Прав си, не съм добре.

Ето как и Ю Ба научи за книгата на самотата. За едно обещание, колкото кибритена клечка. За мощните криле на лъжата, които затъмниха небето. За цветовете на скръбта. На уплахата. За гласа и неговите въпроси. За властта на черните ботуши. И проклятието на страха.

Разказах го на един дъх.

Той ме изслуша със затаен дъх.

И сега сбърчи угрижено чело, почеса се по главата и затвори очи.

Слабото му тяло потъна в тежкия кожен фотьойл. Страните му бяха леко хлътнали, очите — потънали дълбоко в орбитите. Тънките тъмнокафяви ръце, които не подсказваха, че все още могат да носят тежък товар, бяха отпуснати. Изглеждаше толкова беззащитен.

— Мисля, че мога да ти помогна — каза внезапно и ме погледна сериозно.

— Познаваш ли гласа? — попитах изненадана.

— Не.

— Знаеш ли кои са черните ботуши?

Ю Ба се поколеба. После бавно поклати глава, без да ме изпуска от очи.

Не бях сигурна, че ми казва истината.

— Обаче знам откъде трябва да започнем нашето търсене.

ВТОРА ЧАСТ

1.

Ю Ба беше потънал в дълбок размисъл. От пружиниращата му походка бе изчезнала лекотата, сега се движеше бързо, едва ли не като подгонен. Хората от Калау, които ни поздравяваха, почти не удостояваше с внимание, на моите въпроси отговаряше толкова едносрично, че в един момент млъкнах. Минахме покрай чайната, джамията и манастира, в който баща ни бе живял като послушник, при голямото баняново дърво свихме наляво и продължихме по улицата, а накрая изкачихме хълма по утъпкана пътека, която ни отведе до другия край на градчето.

Спряхме пред обраслите с храсталак, изгнили останки от градинска порта. Брат ми отмахна с рамо клоните и влязохме в дворче, в което освен къщурка имаше бананови храсти, една папая и няколко палми. Къщата бе повдигната на около еднометрови бамбукови колове, стените ѝ бяха от слама. Няколко стъпала водеха до миниатюрна веранда, на чиито перила съхнеха червено лонджи и бяла блуза.

Ю Ба извика някакво име и зачака. Извика още веднъж.

Кин Кин беше жена, чиято възраст не се наемах да определя — можеше да е както на петдесет, така и на близо осемдесет години. Тъмните ѝ очи бяха малки и тесни, дълбоки бръчки прорязваха бузите и челото, широк белег разделяше брадичката ѝ на две неравномерни половини.

Лицето на изживян живот.

Около главата си бе омотала розов тюрбан, в ръката си държеше димяща пура.

Защо брат ми ме доведе тук? Какво свързваше моята съдба с нейната?

Тя поздрави Ю Ба с изненадана усмивка и ни покани с жест да влезем. Къщичката се състоеше от едно помещение, в ъгъла имаше навити на руло завивки и някакви дрехи, над тях бе окачен скромн олтар с легнал Буда, пред него — малко ориз и ваза, в която вехнеше цвете. Над купчинката разпалени дървени въглища висеше котле, в което вреше вода. Коленичихме върху рогозка, тя сложи отпреде ни

две чаши, наля чай от термос, като през цялото време не ме изпускаше от поглед. Навярно също си задаваше въпрос: Защо Ю Ба е довел тази непозната жена в дома ми?

Брат ми заразказва с ритмичния си напевен глас, ние слушахме внимателно. Тя разбираше думите, аз само мелодията на гласа му. Звучеше като страдна, добре композирана пледоария. Ту настойчиво, почти заповеднически, ту отново умоляващо, а помежду това жизнерадостно и леко.

От време на време жената клатеше невярващо глава! Дърпаше от пурата си, казваше по нещо, усмихваше се или ме поглеждаше с удивление. Когато песента му свърши, тръсна решително глава и се засмя.

Брат ми не се отказа. Продължи да приказва, все едно това бе адажиото, втората част на композицията. Говореше тихо, наведен напред, правеше паузи, караше думите да кънтят, шепнеше. Очите им се срещнаха на няколко пъти и никой не отбягна погледа на другия.

Кин Кин се замисли, сбръчка чело, остави пурата си да угасне, дълго се вира в мен. Когато Ю Ба млъкна, отпи от чая си. Погледна към мен. Погледна към него. Мимолетно кимване.

Брат ми се наведе към мен и каза тихо:

— Готова е да ни разкаже някои неща за живота на починалата си сестра. Аз ще ти превеждам.

— Как реши, че именно сестра й има нещо общо с гласа в мен?
— прошепнах учудена.

— Ще разбереш, след като чуеш историята й.

2.

Една дребна селянка. Едно голямо сърце, в което въпреки това нямаше достатъчно място. Ала друго си нямаше.

Две малки момчета и майка им. Една голяма любов, която въпреки това не донесе щастие на никого от тях. Ала друга нямаше.

И все пак историята може би започна много по-рано. Може би започна в онази седмица, в която Ну Ну за пръв път в живота си се срещна със смъртта. Баща ѝ се беше събудил с пронизващо главоболие и висока температура. Още от предните дни се оплакваше от лека диария. Билките, които препоръча селският лечител и майката на Ну Ну свари на зловонен чай, не помогнаха. Нито затоплените в огнището камъни, които сложи на корема му, или тинктурата, с която часове наред с безкрайно търпение разтриваше ходилата и прасците му. Температурата се покачваше. Каквото и да изпиеше или хапнеше, веднага го изхвърляше от все по-отмаляващото си тяло. Животът изтичаше от него. Като воднисто кафяв поток, който в един момент пресъхна.

За втори път Ну Ну се срещна със смъртта две седмици по-късно. Тогава майка ѝ умря при същите обстоятелства.

Съседите разправяха, че три дни и нощи седяла неподвижно до нея и държала ръката на умиращата. Без да каже нито дума. След това заприличала на изсечена от камък статуя. Дребно, мършаво тяло, вцепенено, и широко отворени очи, безмълвно втренчени напред. Не помръднала дори когато мъжете изнесли трупа от къщурката. Стояла до гроба, без да пролее и една-едничка сълза.

Ну Ну знаеше за това само от хорските разкази. За седмиците, в които се беше срещнала за пръв път със смъртта, имаше мъгляви спомени. В паметта ѝ бе останала тишина, която ставаше все по-тиха. Огън, който угасваше. Оттогава не понасяше вида на гаснещ огън.

И топла ръка. Която ставаше все по-студена.

По онова време Ну Ну току-що бе навършила две години.

Сестрите и братята на баща ѝ не я искаха. Дете, което толкова рано бе останало сираче, имаше лоша карма. Вестител на нещастие,

който можеше да донесе само злочестини. Освен това в колибите си имаха достатъчно гладни гърла за хранене.

В крайна сметка един от братята на майката я взе при себе си. Беше млад, живееше в същото село, наскоро се беше оженил и още нямаше свои деца. Беше трудолюбив селянин, който честно изкарваше добри пари със зеленчуците си. Същевременно беше крайно сдържан човек, притежаващ в изобилие едно качество: търпение.

Ну Ну отрано се удивляваше на невъзмутимостта на вуйчо си. Как успяваше да запази хладнокръвие, когато плъховете за пореден път бяха плякосали запасите от ориз на семейството? Когато дъждът закъсняваше, земята се напукваше от сушата и реколтата бе застрашена от съсипия?

Как можеше да гледа спокойно как на храмовия празник жена му не мръдна от колелото на късмета и залагаше все на слона, а вместо това излизаха мишка, тигър или маймуна и слонът излезе три пъти последователно едва след като бе проигран и последният кият?

Това душевно спокойствие ѝ беше чуждо. Тя беше детска душа, знаеща твърде много. За живота. За смъртта. За топлите ръце и колко бързо могат да изстинат.

Настроенията ѝ бяха променливи като времето в ден от дъждовния период. В един момент беше своенравна и твърдоглава, в следващия — плаха и неуверена.

Беше темпераментна, бурна и в радостта, и в скръбта си. Разсипана паница ориз водеше до горчиви сълзи. Лъжливо твърдение, неволно изгървана обида от устата на съседско дете я занимаваха дни наред. Дори кожата ѝ реагираше импулсивно. При всяко вълнение по ръцете и краката, често по корема и гърдите избиваха червени пъпки, които сърбяха, сякаш я бяха нападнали всички комари от щата Шан. Ну Ну разраняваше кожата си от чесане и нощем се будеше, обляна в кръв. Никой лечител не знаеше цяр, мехлемите и заклинанията не помагаха. Подир известно време обривът изчезваше от само себе си.

Когато играеше в гората с други деца и в миг я спохождаше огромна тъга, Ну Ну не можеше да каже защо или откъде възникваше тъгата. В следващите часове над главата ѝ се носеха катраненочерни облаци, светът помрачняваше още по-бързо отколкото в минутите преди силна буря. Една мъртва пеперуда накрай пътя бе достатъчна, за да я разплаче. Тогава искаше единствено да остане сама. Всяко нещо ѝ

струваше неимоверни усилия: игрите, разпалването на огъня, рязането на зеленчуци, даже вглеждането в очите на другите деца или вуйна й. Такива дни обикновено прекарваше на тъничката си рогозка, без да разменя нито дума с никого.

На другата сутрин облаците се разсейваха също така внезапно, както бяха дошли.

В други дни пък бе изпълнена с почти непоносима лекота и й идваше отръпки дори уморителна работа, като да плеви лехите или да мъкне тежките кофи с вода.

Обяснение за това Ну Ну нямаше.

Била изтерзан дух, казваше понякога вуйчо й, останал без сили. Какво е това, попита го веднъж. Той дълго мисли и отговори сериозно: измъчен дух.

Може би бе така, мислеше си от време на време, затова неизменно се чувстваше чужда в семейството. Не нежелана. В никакъв случай. Но различна. Сродна по кръв — ала не и по душа.

Често лежеше будна до късна нощ, слушаше успокоителното пращане на огъня, тихите гласове на вуйна си и вуйчо си, а по-късно — равномерното дишане в съня им. Роднините я обичаха, в това Ну Ну не се съмняваше. Бяха грижовни. Не я товареха с непосилна работа. Никога не й се сърдеха. Вуйчото и вуйната отдавна се бяха превърнали в нейни баща и майка.

И все пак.

Сякаш имаше невидима стена, която я отделяше от тях.

Ну Ну периодично сънуваше едно и също: като малка тичаше по брега на лениво течаща река. От другата страна я чакаха родителите й. Тя се страхуваше, чувстваше се самотна и най-съкровеното й желание бе да премине реката, само че се боеше от течението и крокодилите, които я дебнеха във водата. Все по-отчаяна тичаше нагоре-надолу по брега в търсене на брод. Викаше и махаше на родителите си, ала те почти не й обръщаха внимание. Когато се обърнаха и се наканиха да си тръгнат, Ну Ну забрави страха си и скочи в реката. Зловеща сила мигом я повлече? Към дълбините. Ну Ну се съпротивяваше, плуваше с къси и енергични движения, както я бе научил баща й. Щом достигна средата на реката, съгледа хищниците откъм гърба си. Заплува по-бързо, все по-бързо, ала те въпреки това я приближаваха. Още пет замаха до спасителния бряг. И по-близо. Още четири. И по-близо. Още три.

Когато крокодилът разтвори огромната си паст, за да я погълне, Ну Ну се събуди. Обляна в пот. Задъхана от страх.

Родителите ѝ се разсмяха, когато им разказа историята. Глупаче такава. Та в щата Шан изобщо няма крокодили. Ну Ну дълго се страхуваше да заспи, понеже се боеше от съня.

Усещането за чуждост не се промени и когато с годините семейството се увеличи с двама братя и една сестра. Всички те бяха наследили уравновесения нрав на родителите си.

Пет спокойни духа и един измъчен. С червени пъпки.

Може би по тази причина Ну Ну още отрано копнееше за свое семейство. Не мечтаеше за къща от камък. Нито за покрив, който не тече. Нито за пътуване до областната столица. Единственото ѝ желание бе да си намери мъж и да има дете от него. Свое дете. Щеше да го носи девет месеца в себе си. Щеше да го роди. Щеше да го храни и закриля. Част от нея, също и след раждането.

Сродно по душа.

3.

Ну Ну беше на седемнайсет, когато първият младеж се обърна към нея с въпроса дали иска да се омъжи за него. Беше станала хубава девойка, подир, която на пазара се обръщаха мъжете от другите села и на която момчетата на полето хвърляха плахи и същевременно похотливи погледи. Беше стройна, висока и въпреки ръста си винаги върнеше изправена, дори когато крепеше тежък товар върху главата си. Лицето ѝ бе съразмерно, с необикновено високо чело, сочни тъмночервени устни и големи, много будни, кафяви очи.

Младежът не я улесни в решението. Беше не само учтив и скромен, но и притежаваше най-красивите и същевременно тъжни очи, които бе виждала. Бяха израснали заедно в селото и се харесваха още от деца. Беше с половин глава по-нисък от Ну Ну и куцаше, защото левият му крак бе малко по-къс от десния. И той често беше сам. Когато момчетата на здрачаване се връщаха от полето, куцукаше на известно разстояние след тях. Когато играеха футбол, чакаше търпеливо да оформят отборите, а ако не го изберяха, седеше накрай игрището с надеждата, че на някого ще му омръзне да играе и той ще влезе на негово място.

Единствено на него разказа за невидимите стени. За внезапно появяващия се мрак. За мъртвите пеперуди накрай шосето. За страха си от угасващи огънове.

От начина, по който я гледаше, слушаше, сегиз-тогиз задаваше по някой въпрос, тя усети, че той разбира от измъчени духове.

От топли ръце. Които бавно изстиват.

Какво означава родство по природа.

И колко е важна.

Често си разменяха само погледи и знаеха какво изпитва другият.

Когато я помоли да му стане жена, очите ѝ се насълзиха.

Подозираше, че при отказ никога вече не би събрал кураж да зададе този въпрос на жена. Поколеба се. Поиска време за размисъл до другата сутрин и седнала край огнището, прекара безсънна нощ, в която се помъчи да сложи ред в сърцето си.

До нея спяха пет спокойни духа. Никого от тях не можеше да помоли за съвет.

Щом птичките възвестиха началото на новия ден, беше вече взела решение.

Любовта познаваше много врагове. Съжалението бе един от тях.

Той беше приятел, по-добър нямаше да намери, любим обаче не беше.

Вторият младеж също нямаше шанс. Беше син на най-богатия оризар от съседната област, дошъл, защото бе чул за хубостта на Ну Ну. Изглеждаше добре, учтивостта му впечатли родителите ѝ, ала тя още след броени минути усети, че той не разбираше нито от безпричинна радост, нито от безпричинна тъга. Как щеше да расте любовта ѝ, след като нямаше къде да пусне корен?

Насмалко да пропусне Маунг Зайн.

Не защото бе нисък на ръст, напротив. Сред прадедите му със сигурност имаше англичанин, понеже нямаше друго обяснение за светлата кожа и най-вече за снажната фигура. Маунг Зайн имаше здрав кръст, невероятно мускулести ръце и големи длани, в които главата ѝ направо се губеше.

Ну Ну харесваше високи мъже, но в този пазарен ден вниманието ѝ бе изцяло заето с по-малката ѝ сестра. Кин Кин имаше температура и се беше отпуснала безсилно до нея под слънчобрана. Пред двете, подредени на спретнати купчинки, лежах резултатите от труда на баща им: домати, патладжани, джинджифил, карфиол и картофи. Беше горещо, Ну Ну на две-три минути потапяше парцал в купа с хладка вода, изстискваше го и го слагаше на челото на сестра си. Щом малката заспа, реши да занесе поръчаните от близкия ресторант няколко кила домати. В бързината се спъна, за миг загуби равновесие и кошът със зеленчуците падна от главата ѝ. Видя как червените домати се търкулнаха във всички посоки — по улицата, във високата трева и дълбоко под храстите. Ну Ну запълзя на четири крака подире им. Когато се върна при коша, завари го пълен, а до него бе застанал младеж с плаха усмивка на уста. Погледна я и стеснително сведе очи.

Тази усмивка никога нямаше да забрави. Топла и сърдечна, ала с предчувствие за това, че не за всяка тъга има конкретна причина.

Може би в притеснението за сестра си обаче щеше да му благодари набързо и да не му отдели повече внимание, ако предните дни не бе наблюдавала редица необичайни неща.

Ну Ну се питаше как хората могат да живеят с вярата, че извън онова, което възприемат директно със сетивата си, няма нищо реално. Убедена беше, че съществуват сили, които не познаваме, но които въпреки това ни въздействат и от време на време ни изпращат знаци. Човек просто трябваше да умее да ги вижда и тълкува. Ну Ну наблюдаваше продължително контурите на банановите храсти или папаевите дървета в здрача, очертанятията на пушека, който се издигаше от огнището, или формата на облаците. Прекарваше часове в съзерцание на небето, разглеждане и тълкуване на техните образувания. Очароваха я бързината, с която възникваха, това, че непрестанно променяха облика си, оформяни от невидима ръка, та само след миг-два наново да изчезнат в безкрайната далечина, от която бяха дошли.

Съжаляваше всекиго, който не виждаше нищо повече от облаци, просто предсказващи хубаво или лошо време. Ну Ну разпознаваше в тях маймуни и тигри, лакоми уста, сломени сърца, плачещи лица.

През изминалата седмица бе видяла в небето много слонове. Олицетворение на сила и могъщество. Преди няколко дни един голям бял облак точно над нея изведнъж се бе превърнал в птица, видя в него кукумявка, символ на щастието, която разпери криле. За Ну Ну ясен знак, че някой или нещо идваше към нея отдалеч.

Вчера бе намерила на полето камък колкото юмрук с много странна форма. Завъртя го наляво-надясно, нагоре-надолу и всеки път ѝ заприличваше на нещо друго. На фуния. На ступа. Или, с малко повече въображение, на сърце. Не беше сигурна какво представляваше в действителност.

Днес пред нея застана Маунг Зайн.

Беше дошъл за няколко месеца от отдалечена провинция да помогне на чичо си в обработването на нивата.

Попита го дали може да занесе домати в ресторанта, тъй като тя трябвало да гледа болната си сестра, описа му местоположението на сергията със зеленчуци и го помоли да ѝ донесе парите.

Той нарами коша, без да продума.

Когато застана за втори път пред нея, Ну Ну забеляза големите му длани.

Подаде ѝ банкнота от един кият и няколко монети и попита дали може да ѝ помогне с още нещо.

Да, каза тя без колебание. Малката ѝ сестра била болна. Щяла да му бъде много благодарна, ако ѝ помогнел да я отнесе подир няколко часа вкъщи. Дали можел да намине пак към края на пазара?

Нямал нищо против да почака и тук, отвърнал Маунг Зайн. Разбира се, само ако тя му позволяла. Не желал да ѝ досажда.

Ну Ну кимна изненадана.

Той седна под слънчобрана в краката на спящата ѝ сестра, докато тя държеше главата на Кин Кин в скута си.

Маунг Зайн ѝ предложи да донесе прясна, по-студена вода, тя благодари, но отказа, и бездруго щяла да се стопли бързо. Не ѝ се искаше да го пусне.

Покрай тях се нижеха минувачи, някои се сепваха при вида на едрия младеж до нея и им хвърляха многозначителни погледи. Начесто се спираха клиенти, купуваха домати, джинджифил или патладжани и измерваха непознатия от глава до пети.

Маунг Зайн сякаш не забелязваше интереса към личността си. Седеше с изправен гръб, все едно медитираше, през повечето време с наведени очи, и не можеше да повярва какво беше сторил. Той, който обикновено бе толкова стеснителен, че млъкваше, щом в същото помещение или в близост се появеше момиче, беше дръзнал да попита тази девойка с невиджана хубост дали ще му позволи да седне до нея. Не знаеше откъде бе почерпил този внезапен кураж. Просто в един миг го усети в себе си. Като че ли смелостта се нуждаеше само от подходящ повод, за да се прояви. Та кой ли, помисли си Маунг Зайн, знае на какво е способен в действителност?

От време на време Ну Ну му задаваше въпрос, на който той учтиво отговаряше, като се налагаше да повтаря всяко второ изречение, толкова тихо го произнасяше.

Маунг Зайн беше изключително мълчалив, имаше дни, в които му се събираха, има-няма, по няколко изречения. Не защото бе невъзпитан, намръщен или саможив, а защото смяташе, че можеш да разбереш света по-добре чрез дела, нежели чрез думи.

И защото ценеше тишината.

Юношеството си бе прекарал като послушник в манастир. Там монасите го бяха научили да не отдава прекомерно значение на този, на своя живот, тъй като той бил само брънка в безкрайна верига от множество животи. Справедливостта, щастието, които може би не били писани на даден човек в това съществуване, ако заслужавал, щели да му бъдат въздадени в следващия живот. Или в по-следващия. Кога точно — не било толкова важно.

Освен това го бяха научили да бъде любезен и отзивчив. Не защото бил длъжен пред другите хора. Защото бил длъжен пред себе си.

Това бяха две от максимите, според които се опитваше да се справя с живота. Всичко друго произтичаше от тях.

Или не беше важно.

Маунг Зайн си блъскаше главата дали имаше нещо, за което да разкаже на девойката до себе си.

За работата си като дървосекач? Не можеше да си представи, че това би я заинтересувало. За чичо си, който съвсем наскоро бе направил дете на трийсет години по-младата съседска дъщеря? Не, положително повече от неподходяща тема за разговор в момента.

За себе си? За семейството си вкъщи, в което честа гостенка бе смъртта? Мълчалива посетителка, на която не се задаваха въпроси, която им отнемаше, когото си пожелаеше. С по-малкия му брат се беше срещнала, предрешена като змия. Нищо неподозиращото хлапе се беше опитало да издърпа пръчка изпод нискорасляка. Та какво ти разбират четиригодишните от изкуството на природната заблуда, тайните на мимикрията?

Най-големия му брат смъртта беше бутнала от върха на евкалиптово дърво. Осемгодишно хлапе, поискало да узнае как изглежда светът отгоре.

Само криле биха могли да го спасят.

Не, по-добре да заговори за щастието. Въпреки че за разлика от смъртта не беше надежден, а само мимолетен гост, то не му беше непознато. Срещаше го редовно, когато внимаваше и си отваряше очите.

Днес го беше споходило под формата на домат, който се бе търкулнал току в краката му и по чиято следа стигна до прекагурен кош.

Би могъл да продължи пътя си и без да му обърне внимание. Човек не биваше да се заблуждава от многобройните маскировки на щастието.

Колкото по-дълго мислеше, толкова по-ясно усещаше, че няма никакво желание да каже нещо. Стигаше му просто да седи тук. Да бъде близо до нея. Тя да му позволява сегиз-тогиз да ѝ хвърля поглед и да му отвръща с поглед.

Ну Ну се наслаждаваше на мълчанието му, макар с усилие да обуздаваше любопитството си. Сигурна беше, че щеше да научи всичко важно, щом му дойдеше времето.

В миговете, в които погледите им се срещаха, виждаше, че сълзите за мъртва пеперуда не му бяха чужди; той щеше да се грижи в огнището винаги да има цепеница.

Когато пазарът приключи, Ну Ну прибра останалите зеленчуци в коша. Беше тежък и тя помоли Маунг Зайн да го намести на главата ѝ. Той го вдигна и заяви, че в никакъв случай не бива да мъкне сама този товар. Начинът, по който го каза, ѝ разкри, че по-скоро би пренесъл зеленчуците на два-три пъти, отколкото да я остави да носи коша сама. Беше в състояние да я храни. Във всяко отношение.

Хванаха коша от двете страни, той нарами грижливо сестра ѝ, което Кин Кин позволи, без да мрънка. Така поеа към дома ѝ.

На сбогване я помоли за разрешение да се видят на следващия ден.

Вечерта Ну Ну дълго лежа будна. Отново се сети за камъка от предния ден. Сега вече знаеше каква е формата му.

4.

Ну Ну лежеше до спящия си мъж и се вслушваше в дъжда. По тоновете познаваше по какво шиба водата. Дебелите листа на банановите храсти звучаха ниско и тежко. Малките тънки листа на бамбука — ясно и леко. Локвите на двора бълбукаха. Старият им покрив поглъщаше капките с приглушен шум, за да ги изплюе отново на гъргореци вади от капчуците. Рогозките от слама и палмови листа, покриващи колибата им, течаха от доста места. Ну Ну чуваше противното шуртене по талпите. Нямаха пари да ги подновят, трябваше да издържат още година. Най-малко.

От съседна къща долитаха звуците от ламаринен покрив, силни и гневни. Под него, помисли си Ну Ну, никога не би заспала, независимо колко здрав и практичен беше.

Дъждът бе завалял вчера по обед и оттогава не беше спирал. Това беше необичайно. В този сезон водата обикновено се изливаше от небето като порой, който продължаваше час-два. Въздухът овлажняваше и натежаваше. Почвата попиваше влагата, а останалото слънцето поглъщаше с неумолимите си лъчи. Не след дълго земята бе отново суха и нетърпеливо чакаше следващия проливен дъжд.

Навън полека-лека се разсъмваше, първите лъчи светлина проникваха през процепите в стената. Ну Ну се примъкна до мъжа си и обви с ръка гърдите му. Няколко минути се наслаждава на топлината на тялото му, равномерния ритъм на сърцето му под дланта си, дъха му върху кожата си. После стана, разпали тлеещия огън, окачи над пламъците котле, седна в рамката на отворената врата и се загледа във водата, която превръщаше двора ѝ във все по-голяма кална локва.

Обичаше дъждовния период. Обичаше тези месеци и сребристосивите им одежди, в които земята се събуждаше, животът избуяваше в най-потайните кътчета и природата покриваше всичко с неудържима зеленина. Освен това беше време, в което не се налагаше да стават още преди изгрев-слънце, за да не закъснеят за полето. В което разполагаха с няколко часа за себе си, защото нямаха друга работа, освен да се вслушват в звука на дъжда. Или да плетат кош.

Или да се отдават на страстта си.

Ну Ну усети надигащото се желание и през главата ѝ се стрелна мисълта да легне пак при мъжа си и да го прелъсти, но реши да не го прави. По всичко личеше, че щяха да имат на разположение цял ден за това, а най-късно след час пред къщичката им щяха да застанат послушниците в очакване на всекидневните подаяния. Тя се изправи, отиде до огнището, сложи да заври ориз, избра два особено големи домата, моркови, патладжани, лук, джинджифил и чесън и приготви зеленчуково къри. На монасите винаги даваха най-доброто, макар че някои месеци в дома им цареше оскъдица и Маунг Зайн понякога роптаеше срещу нейната щедрост.

Замислеше ли се за изминалите две години, Ну Ну изпитваше дълбоко чувство на благодарност и преданост и се стараяше да се реваншира колкото може със скромните средства, с които разполагаше. Питаше се с какво бе заслужила толкова много радост. Какви ли добрини бе сторила в предишното си съществуване, та да бъде така богато възнаградена в този живот?

Благодарение на заем от чичото на Маунг Зайн за сватбата бяха купили тази стара къща, прилежащия парцел и нива. Живееха в село на два дни път от родното ѝ място. В къщата имаше достатъчно място, разполагаха с една стая с кът за готвене в ъгъла. На дървената етажерка зад огнището бяха наредени пахарки^[1], тенекиени чинии, чаши, под тях две окадени и очукани тенджери. Приборите и две готварски лъжици бяха затъкнати в стената от плетени палмови листа. До етажерката бяха скромните им запаси: полупълен чувал ориз, домати, джинджифил, патладжани и шише с рибен сос.

Над вратата Ну Ну бе закачила стар часовник, чиито стрелки отдавна бяха спрели на шест часа. На отсрещната стена бе олтарът с дървена статуетка на Буда. Мъжът ѝ беше пъхнал между дървените греди две бамбукови пръчки, на които висяха малкото им вещи — кърпа за ръце за всеки, по едно лонджи, една риза, няколко тениски и бельо. Повече дрехи нямаша.

В двора растяха две хилави папаеви дръвчета, бананови храсти, бамбук и палми, зад къщата имаше място за домати и други зеленчуци.

Баща ѝ бе превърнал Маунг Зайн, дървосекача, в недотам преуспяващ, затова пък много усърден земеделец. Често идваше пръв на полето и старателно помагаше на своя тъст, за да се учи от него. Със

скромен успех. Неговите зеленчуци не се развиваха както трябва, зелките оставаха малки, а доматиите — безвкусни. Реколтата от оризището също бе далеч от добивите на съседите.

В някои дни гладът беше толкова силен, че Маунг Зайн се измъчваше от съмнения дали ще може да изхранва цяло семейство. Обмисляше да започне пак работа като дървосекач, но в околността имаше само няколко големи тикови дървета; щеше да се наложи да ходи в отдалечени провинции и да отсъства с месеци от къщи. А това не желаше нито той, нито Ну Ну. Всеки час, който не прекарваха заедно, беше пропилян.

Пълният с лишения живот не им тежеше, друг не познаваха.

Затова пък заедно бяха открили нещо съвсем различно: телата си.

Първите срамежливи докосвания се бяха превърнали в почти неутолима страст.

Желанието бе прогонило безпричинната тъга на Ну Ну. През първите месеци все още имаше дни, в които тя се промъкваше до нея и Ну Ну се мъчеше с все сили да ѝ се противопостави и да я прикрие от мъжа си. Маунг Зайн обаче притежаваше безпогрешен усет за настроенията на жена си. Достатъчно бе да я погледне в очите. Щом видеше колко усилия ѝ коства дори само ставането сутрин, колко я затруднява приготвянето на обяда, разговорът със съседите, обичайното ходене на пазар, той удвояваше своята грижовност, без да я тормози с въпроси или укори. Сякаш най-естественото нещо на света бе човек от време на време да страда от силна тъга, която го лишава от сили и кураж.

Сега дори не си спомняше кога за последен път бе изпаднала в меланхолия.

Един спокоен дух и един измъчен, който полека-лека намираше мир.

Откакто бе срещнала мъжа си, Ну Ну твърдо вярваше, че има хора, които са един за друг.

Сродни по природа. Сродни по душа.

По-късно, много по-късно от време на време се питаше дали през първите две години, в които живяха заедно, двамата с Маунг Зайн не изчерпиха по-голямата част от щастието си. Беше ли възможно? Дали имаше нещо като запас от благоприятни предопределености? Дали човек идваше на този свят със своята дажба щастие, която

изразходваше през живота си, един по-рано, друг по-късно? Дали трябваше да полагат повече грижи за себе си и своята заедност? Но как човек да съхрани и брани щастието си? Или всичко, което стана, бе само непредвидимост и случайност? Дали не сме играчка на стихииите, които не спазват никакви закони и правила, които правят с нас каквото си пожелаят, както буйната река си играе с пръчица, докато не я натроши във вълните си?

В такъв случай нищо в живота не би имало смисъл или значение, ала един поглед към спящия ѝ мъж и по-късно към очите на сина ѝ Ко Ги бе достатъчен, за да усети, че не може да е така. Един знак на обич, един жест на съпричастие, един акт на отзивчивост, независимо дали малък или голям, стигаше, за да разбере, че съмненията ѝ бяха неоправдани, че имаше сила, която придаваше особена стойност на всичко и всекиго.

Нищо не беше безпредметно. Нищо не беше напразно. В това я бяха убедили, докосвайки най-съкровените кътчета на душата ѝ, Маунг Зайн и неговата любов. Докато не се случиха онези неща, които я накараха да се съмнява. Завинаги. Във всичко.

Които обезсмислиха живота, както солта обезводнява човек и той накрая загива.

Ала това стана по-късно, много по-късно.

Сега пред нея бяха кърито и вдигащият пара ориз. Ну Ну си наля чаша чай, клекна в рамката на вратата и зачака; монашеската процесия или мъжът ѝ да се събуди, да се протегне и да се обърне към нея, да я погледне със сънени очи и по лицето му да пробегне усмивка.

Дъждът постепенно отслабваше и Ну Ну наблюдаваше как няколко сухи листа се отрониха от дървото и паднаха в локва в подножието на стълбите. Мънички лодчици, които се клатушкаха в бурята, удряни от големите колкото бобени зърна дъждовни капки, които ги потопяваха една подир друга. Само една отказваше да потъне въпреки бомбардировката от капки. Ну Ну затвори очи и преброи до десет. Ако противно на всяка вероятност продължеше да плава, това вече беше не случайност, а знак. Нарочно броеше бавно. На пет малко се притесни, на осем се замисли какво ли би ѝ подсказало сиво-кафявото листенце. Когато отвори очи, то още плаваше наред локвата. Ну Ну слезе по стълбите, извади го от водата и се, взря внимателно във формата му. На пръв поглед не откри нищо забележително. Завъртя го.

От обратната страна имаше две черни точки, които я фиксираха като очички. По средата на листото бе продължението на дръжката, наподобяващо гръбначен стълб. Вдигна го срещу мрачното небе и на светлината ясно видя множеството разклонени жилки, който прорязваха листото като мънички кръвоносни съдове.

Очи. Гръбначен стълб. Кръвоносни съдове.

Дали това сухо листенце ѝ подсказваше, че ще има дете? Защо не? То трябваше да бъде намерено и разтълкувано от нея, иначе по какви причини отказваше да потъне като останалите?

Ну Ну поиска потвърждение на догадката си. Огледа още веднъж листото, наведе се напред и го пусна от ръката си. Ако паднеше в локвата и за втори път удържеше фронта срещу дъжда, тя щеше да забрави съмненията. Обичайната траектория на листото би трябвало да го отнесе някъде под стълбите, но вятърът промени посоката. Листото кацна именно в локвата, в която сега се носеха куп други листа. Ну Ну пак затвори очи и за по-голяма сигурност преброи до дваисет и осем. Осем беше щастливото ѝ число, а две пред него удвояваше щастието.

Щом отново отвори очи, всички листа бяха изчезнали, освен едно. Веднага го позна.

Светът бе пълен със знаци. Човек просто трябваше да умее да ги вижда и тълкува.

От две години Ну Ну чакаше дете, по-точно: син. След сватбата бременността бе за нея само въпрос на седмици, най-много някой и друг месец. Когато след половин година все още не забелязваше промени по тялото си, попита майка си, която я прикани към търпение.

След година подири съвет от селския лечител, който се опита да ѝ помогне с различни билки и чайове, без успех.

Допита се до астролога, той направи много задълбочени изчисления и назова най-благоприятните за зачеване дни, които тя не остави неоползотворени, ала единственият резултат бяха болките в гениталиите на Маунг Зайн.

Примири се с факта, че трябва да върви цял ден пеша до съседния град, защото там живееше звездоброец, прочут с изключителните си способности. И той се допита до книги и таблици, увери я, че щяла да роди здрав син, а малко подир това щяло да го последва второ, също така? Здраво момченце. Само че кога — не можел да ѝ каже със стопроцентова сигурност, твърде противоречиви

били данните, които получил от изчисленията си. Може би се налагало да почака още, евентуално няколко години.

Ну Ну се върна вкъщи дълбоко разочарована. Най-съкровено й желание бе да има син. Повечето съседки и приятелки на нейна възраст бяха вече майки. Няколко години, тъй каза астрологът. Направо немислимо дълго време. Или той грешеше и тя бе една от окаяните жени, които, независимо от опитите си оставаха бездетни?

Някои дни мислите й кръжаха само около едно: човек, който принадлежеше само на нея. Който се нуждаеше от нея както никоой друг, който без нея би бил неспособен да живее. Как ли щеше да изглежда? Висок и строен като нея или със снажното телосложение, светлата кожа и чупливата коса на баща си?

Какъв ли дух щеше да роди — спокоен или измъчен?

За Маунг Зайн нетърпението на жена му си оставаше загадка. Кога ще имат дете, момче или момиче, дали ще се роди здраво или болно, дали ще доживее до първия си, рожден ден, или както много други новородени ще умре преди това — на всичко това не можеха да повлияят кой знае колко. Съществени неща в живота бяха предопределени. Желанието да им се въздейства с всички сили той смяташе за опасна дързост, която можеше да донесе само нещастие. Отказваше да пие различните отвари, които жена му приготвяше по указания на лечителя и които уж трябваше да направят и двамата поплодовити. Не ходеше с нея на астролог, понеже не желаше да знае нищо за бъдещето, тъй като и бездруго нямаше как да го промени. Маунг Зайн често молеше жена си да прояви повече спокойствие, онази невъзмутимост, без която животът би бил непоносим. А даже по някаква причина да останеха без деца, не биваше да го приемат като нещастие. Това бе просто един живот. Един от многото.

Тя се съгласяваше с него, но само два дни по-късно пак го бомбардираше с въпроси. Защо още не е бременна. Дали все пак да не пробва отварата, която й е приготвила една акушерка. Или дали му харесва определено име.

Дълго време това бе единственият повод за спорове помежду им.

Ну Ну чу проскърцването на дървото и вдигна поглед. Мъжът й седеше върху рогозката в полумрака и с прозявка си търкаше очите. Тя се загледа в мускулестото му тяло, яките ръце, които можеха да я вдигнат във въздуха, сякаш бе дете, дланите, които я галеха толкова

нежно или сграбчваха толкова силно, че само този допир бе достатъчен, за да я възбуди. Впрегна цялото си самообладание, за да не отиде при него.

— Монасите минаха ли вече? — попита Маунг Зайн. Сякаш бе отгатнал мислите ѝ.

— Не.

— Не ми казвай, че още вали.

— Вали, но намалява. Гладен ли си?

Мъжът ѝ кимна. После стана, пристегна лонджито си, навлече орфана тениска, взе две тенекиени панички, лъжици, една чаша, целуна я по челото, нежно прокара ръка по лицето ѝ и седна до нея.

Сърцето на Ну Ну заподскача от възбуда.

Той си наля чай, вгледа се в оловносивото небе, надвисналите облаци и разкаляния двор, осеян с локви.

— Днес имаме много време.

— Премного — отвърна тя, като се постара думите ѝ да прозвучат възможно най-многозначително.

Маунг Зайн не реагира. Напълни паничките с ориз и зеленчуково къри, подаде ѝ едната и започна мълчаливо да яде.

Малко след това дочуха как в съседната къща монасите помолиха за милостиня. Ну Ну взе голямата купа с ориз и кърито, покри ги с кърпа, слезе по стълбите и загази през калта към градинската порта.

Дъждът беше топъл. Водата се стичаше по лицето, тила, гърба и гърдите ѝ, за нула време блузата и лонджито залепнаха за кожата ѝ. Покрай нея мина дълга процесия от млади мъже с обръснати глави и подгизнали тъмночервени одежди. Тя благоговейно сипа по една лъжичка ориз и малко зеленчуци в гаванката на всеки, прие благодарните погледи или промърморената благословия, въпреки това мислите ѝ бяха заети единствено с тялото на Маунг Зайн и насладата, която ѝ доставяше.

Когато се обърна, видя, че мъжът ѝ се е прибрал и спуснал завесата на вратата.

С разтреперани от възбуда крака Ну Ну остана на портата, докато последният монах не се скри от погледа ѝ върна се до къщата, изкачи стълбите и дръпна плата встрани.

Маунг Зайн лежеше на рогозката и я чакаше.

[1] Домакински съд с формата на дълбока чиния, изработен от дърво или метал. — Б.Р. ↑

5.

Разбра.

Разбра веднага и без следа от съмнение.

Сякаш можеше да усети онова, което бе неосезаемо за тялото.

Сякаш можеше да види онова, което оставаше невидимо за очите.

Частица от него щеше да остане в нея. Да се загнезди/ да расте.

Дори мъжът ѝ по-късно да се усмихнеше и кажеше, че това е невъзможно. Никой човек не бил толкова чувствителен.

Та какво знаеше той за тялото и чувствата на една жена?

Нещо тази сутрин бе различно. Не бяха движенията му, макар че този път бяха особено бурни и страстни. Не беше и начинът, по който събуди и задоволи желанието ѝ.

Тялото ѝ се преизпълни с чувство, което не можеше да назове и опише.

Когато всичко свърши, двамата останаха да лежат задъхани. Ну Ну трепереше, по лицето ѝ се стичаха сълзи, а тя не ги забелязваше.

Маунг Зайн се уплаши и попита дали в своята необузданост не ѝ е причинил болка.

Не, отвърна тя, нищо подобно.

Тогава защо плаче?

От щастие, обясни тя. От щастие.

Той я взе в обятията си, а тя се разплака още по-силно.

По-късно щеше да се връща мислено на този момент и да се пита дали наистина са били сълзи на радост. Или нея сутрин бе предусетила в дълбините на душата си как ще свърши всичко? Че всяко голямо щастие е съпътствано от голямо нещастие? Че на всяко начало е присъщ и край, че няма любов без болка от раздялата; че всяка ръка рано или късно изстива.

Дали въпреки всички скърби в първите години от живота си за пръв път бе разбрала със сърцето си какво учи Буда: че да живееш, значи да страдаш. Че нищо не е трайно.

— Кажй нещо — прошепна Ну Ну.

Маунг Зайн се облегна на лакът и загрижено я погали по косата.

— Какво да кажа?

— Каквото и да е — примоли се тя. — Искам да чуя гласа ти.

— Обичам те.

Тя се вкопчи в мъжа си. Маунг Зайн не казваше често това изречение. Както го произнесе сега, ѝ прозвуча като подарък.

— Още веднъж. Моля те.

— Обичам те.

Тя се вкопчи с всички сили в него, сякаш се боеше да не потъне някъде. Никога досега не се беше чувствала толкова ранима и незащитна. Защо в този миг, в който започна да се сбъдва най-съкровено ѝ желание? Защо не можеше просто да посрещне с радост новия живот?

— И аз те обичам.

Ну Ну остана свръхчувствителна и през следващите дни. Заспиваше трудно и се будеше по-рано от обикновено. На пазара или полето избягваше погледите на другите и се радваше, когато никой, освен мъжа ѝ не я заговаряше. Кожата ѝ се разбунтува. Червени петна навсякъде. Чешеше се, докато от ръцете и краката ѝ не потече кръв.

Още по-лоши от меланхолията и сърбежа бяха страховете, които я измъчваха без видими поводи. Беше неясен страх, който все си търсеше нови причини. Веднъж се боеше, че Маунг Зайн няма да се върне жив от краткото гостуване у съседите, защото е настъпил кобра. Друг път се събуждаше посред нощ и изпадаше в паника, сигурна, че легналият до нея Маунг Зайн не диша. Кладенецът я плашеше, защото водеше надолу в дълбокия мрак, продължителният дъжд — защото можеше да отнесе цялото село. Светът беше пълен с опасности и заплахи, беше само въпрос на време кога щеше да стане жертва на една от тях.

През тези седмици Маунг Зайн трепереше над жена си сутрин. Ставаше преди нея да сготви за монасите. Носеше вода от селския кладенец, придружаваше я до пазара и бе по-разговорлив от всякога, за да я разсее от тъгата, чиято причина не знаеше. На полето не я изпускаше от очи. Стореше ли му се, че някоя работа е пряко силите ѝ, веднага я отвеждаше вкъщи и оставаше с нея.

Накрая обаче ѝ помогна не Маунг Зайн, а увереността, че в нея расте нещо. Чувството, че дава живот, въпреки че все още нямаше никакви външни признаци. Леко теглене в корема рано сутрин, едва доловимо напрежение в гърдите, отначало това бяха единствените индикации за промяна.

Ала с всеки изминал ден увереността в това, което ставаше в нея, все повече се засилваше и след два месеца се изпариха и страхът, и тъгата. Ну Ну чакаше дете. Син. Ще бъде здрав, а тя ще оживее след раждането — предсказа ѝ го астрологът, пък и тя го усещаше. Страховете отстъпиха пред упование, което не бе изпитвала досега, дори и в най-хубавите часове с Маунг Зайн.

Не мина много време и той забеляза какво става с жена му. Направи му впечатление не заоблящият се корем, а излъчваното от нея спокойствие. Сякаш всичко, което я измъчваше, внезапно бе изчезнало от днес за утре. Очите ѝ сияеха, пълните устни станаха малко по-сочни, стройното тяло се наля, беше засмяна както никога дотогава.

На полето и вкъщи едва обуздаваше енергията ѝ от страх да не се преумори. Напираше да поправи покрива с пари назаем. Да засади още корени домати в неизползваната част от градината. Да направи малък кокошарник.

Една нощ Ну Ну усети първото помръдване в корема си. Понечи да събуди мъжа си, но размисли. Този момент принадлежеше само на нея.

На нея и на сина ѝ.

Застина, вслуша се в тялото си, затаила дъх. Дали не си въобразяваше? Изминаха няколко секунди, после отново сякаш усети нещо. Лекичко потрепване, пърхане на пеперуда.

Когато смяташе, че не я наблюдават, слагаше ръце на слабините си, галеше ги и говореше на сина си. Разказваше му за къща, в която нямаше кой знае какво, освен обич към него. За баща, който работеше от зори до мрак, за да не гладуват. За майка, която толкова се радваше на идването му на бял свят, че почти не се интересуваше от друго. За живот, който щеше да бъде нелек, тук не биваше да храни никакви илюзии, но въпреки това скъпоценен заради цялата си красота и суровост. Поне през повечето време.

Колкото повече се заобляше коремът ѝ, от толкова повече време се нуждаеше за себе си и детето. Навеждането на полето я

затрудняваше, всяка крачка костваше сили; домакинската работа ѝ се удаваше с мъка. Краката ѝ отичаха, нощем не си намираше удобна поза. Независимо как се движеше, в един момент все нещо я заболяваше. Най обичаше да седи с термос чай на горното стъпало, облегната на перилата, с одеяло зад гърба, да гали корема си и да усеща детето.

За втори път Маунг Зайн не можеше да ѝ помогне. Обратно, имаше моменти, в които присъствието му я дразнеше. Когато посягаше да я прегърне вечер преди заспиване, тя му обръщаше гръб, защото физическата близост ѝ идваше в повече. Когато се връщаше от полето плувнал в пот, Ну Ну се надяваше, че първо ще влезе в реката, понеже миризмата, която доскоро обичаше, сега ѝ беше неприятна.

Една вечер, тъкмо бяха угасили свещта и легнали един до друг в мрака, тя го чу да скърца със зъби. Правеше го само когато бе неспокоен и нервен.

— Ну Ну?

Единственото ѝ желание бе да се престори на заспала.

— Ну Ну?

Не можа да устои на този умолителен тон.

— Да?

— Има ли ти нещо?

Знаеше колко трудно му бе да произнесе това изречение. Мъжът ѝ не беше от хората, които обичаха да задават въпроси. Ала нямаше как да му каже какво става в душата ѝ. Не желаше да го оскърби, нито нарани.

— Не. Как ти хрумна?

— Толкова си... — Дълго търси подходяща дума. — ... различна отпреди.

— Нося в корема си нашето дете — отговори тя, надявайки се с това разговорът да приключи.

— Знам, но не това исках да кажа.

— Какво тогава? Кое ми е различното?

Толкова ѝ се искаше да се обърне и да го целуне или погали по главата успокоително, но просто не можеше.

— Не знам. Различна си. Почти не ме гледаш в очите. Не ти е приятно да те милвам.

— Не, не е така.

Не беше добра лъжкия.

— Вече не обичаш миризмата ми.

— Не е вярно. Откъде ти хрумна? — отвърна полугласно.

— А сега отгоре на всичко и не казваш истината.

По гласа му долови колко е засегнат. Колко се нуждае от нея. През ума ѝ се стрелна въпросът дали да му каже как се чувства. Нямахше да я разбере.

Тя самата не се разбираше.

— Ну Ну?

Не искаше да говори. Искаше спокойствие и да бъде сама. Сама със себе си и детето си.

Беше непознато, объркващо чувство, за което не ѝ се мислеше. Често беше чувала, че някои бременни жени страдали от най-невероятни колебания в настроението. Нямало защо да се тревожи. Всичко щяло да мине от само себе си.

— Всичко е наред. Не се притеснявай. Хайде да спим.

— Заради мен ли е?

— Не — каза тя толкова рязко, че Маунг Зайн онемя.

Тази нощ той дълго лежа буден. Не разбираше какво става с жена му, можеше да си обясни поведението ѝ единствено с бременността. След раждането старата близост щеше да се възстанови.

Когато забеляза заблудата си, беше вече късно.

6.

Смъртта чакаше на прага. Висока и стройна. Тя ясно различи тъмния ѝ силует в светлината на изгряващото слънце. Беше дръпнала завесата и се канеше да влезе.

Ну Ну дъвчеше кърпата, която акушерката бе пхнала между зъбите ѝ, защото беше прехапала и разкървала устните си от болките. Още малко, знаеше го, и тялото ѝ щеше да се предаде. От един ден и една нощ се мъчеше. Всичко започна в ранни зори, докато разпределяше храната между монасите, със силно теглене ниско в корема. Маунг Зайн беше при нея и успя да я успокои и разсее в първите часове. Когато от нея шурна вода, се притесни и повика акушерката. По-късно на помощ се притекоха и две по-възрастни жени. Няколко пъти проникваха в нея с дългите си кокалести пръсти, за да определят положението и опипат главата на детето. Тогава все още бяха в добро настроение, нямало да продължи дълго, така казаха.

По-късно се опитаха да го обърнат, да я разширят с ръцете си. Ну Ну изтърпя всичко — изпълняваше указанията им, ставаше, лягаше, клякаше, коленичеше, опитваше се да пълзи на четири крака. Изпробваха различни билки, тинктури и компреси. Масажираха я и ѝ даваха да вдишва тайнствени пари, без желаниа успех.

Детето не искаше да излезе на бял свят.

Ну Ну виждаше по лицата на жените, че положението е сериозно. Губеше кръв. Ставаше ѝ все по-студено и по-студено. Нямахме лекар, който да я отвори, нямаше болкоуспокояващи, които да облекчат мъките ѝ.

Бебето не помръдваше.

От месеци го усещаше всеки божи ден, ритането, натискът и тласъците в корема бяха част от нея.

Сега вече не го усещаше. Имаше чувството, че носи в себе си тежък камък, който с всяка изминала минута увеличава теглото си и неминуемо ще я повлече в бездна.

Болките не намаляваха. Детето трябваше да излезе или щяха да умрат. И двамата.

Шепотът на жените. Тяхната безпомощност. Предусещаха какво ще се случи в близките минути. През тази година вече пет бъдещи майки от селото не бяха оживели. Това беше рискът, който всяка жена поемаше с бременността си.

Цената, за да даде живот.

Ну Ну отново захапа кърпата, някой отмахна потните коси от лицето ѝ, придържайки главата ѝ с другата си ръка.

Едната от жените се завтече навън да извика Маунг Зайн. Тъй като вече не издържаше да гледа теглото на жена си, беше излязъл пред къщата. От часове го чуваха как цепи и реже дърва в тъмнината.

Дойде следващата контракция, главата ѝ се замая.

Смъртта все още стоеше на прага, изпускаше отвратителната си воня. Защо не влизаше? Какво чакаше? Защо я измъчваше толкова дълго?

Повика мъжа си. Изкрещя с все сили името му. Отново и отново. Защо не идваше? След като умираше, искаше той да е при нея. Искаше той да я държи, само той.

Акушерката пак натъпка парчето в устата ѝ. Ну Ну чу стъпките на Маунг Зайн.

Той седна зад нея, обгърна я с ръце и я привлече в скута си. Почувствала, че следващата контракция ще я разкъса окончателно, тя се вкопчи в коленете му, изплю кърпата и с всичка сила впи зъби в предлакътницата му. Маунг Зайн извика от болка и я стисна толкова здраво, че ѝ изкара въздуха.

За следващите минути нямаше никакъв спомен.

Когато дойде на себе си, чу развълнувания глас на акушерката.

И проплакването на дете.

Повечето жени, с които по време на бременността бе разговаряла на полето или край кладенеца, не бяха многословни за първите часове след раждането. Радвали се, че са оживели. Час по-скоро трябвало да се погрижат за по-големите деца или искали чисто и просто да забравят изтезанието. Не и Ну Ну. Тя си спомняше дори след години, всеки детайл, въпреки изтощението. Кървавото и слузесто вързопче, което лежеше на гърдите ѝ. Изкривеното лице на Маунг Зайн, ръката му и голямата зееща рана. Малко под лакътя му липсваше парче месо колкото палец. Треперещото ѝ тяло, почти непоносимите болки.

Пламтящият огън с големия казан, в който жените изваряваха кърпи за нея.

Туптящото сърце на сина ѝ, бързото му дишане. Сбръчканите пръстчета и изпъкналите тъмнокафяви очи, с които я гледаше. Никога нямаше да забрави този поглед. И щастието, което изпитваше.

Стискаше го и никога нямаше да го пусне. Той беше и щеше да остане завинаги част от нея.

Независимо дали искаше или не.

После загуби съзнание.

7.

Седмиците след раждането на сина си Ну Ну прекара в свят нейде в ничията земя между живота и смъртта. Къщата, огъня, пушека и лицата, които се навеждаха над нея, възприемаше като размазани петна. Границите между ден и нощ вече не съществуваха. Спеше много, будеше се от ужасна жажда или от хленченето на гладното си дете, кърмеше, ядеше и пиеше каквото ѝ дадеше Маунг Зайн и пак заспиваше. Грижите на акушерката, соковете, които тя изстискваше от нея, мехлемите, с които я мажеше мъжът ѝ, търпеше, без да трепне.

В редките си будни часове дремеше, твърде немошна, за да стане или дори само да размени някоя и друга дума. В носа си усещаше сладникавата миризма на разложени животни.

Маунг Зайн приготвяше яденето. Изваряваше кърпите и пелените, сменяше бельото ѝ, миеше потното ѝ тяло, седеше до нея и ѝ говореше с надеждата, че гласът му ще и помогне. От време на време, докато синът му спеше, внимателно вземаше жена си на ръце и за няколко минути я изнасяше на двора. Плашеше го колко бе олекнала. Въпреки че тя отваряше очи само за кратко и почти не реагираше, той я разхождаше бавно из двора. За да види как цъфти бугенвилията. Макът. Жълтият хибискус, чийто цвят така обичаше. Как растат домати, които бе засадила, плодовете на банановите храсти.

За да види как животът я очаква. Колко много се нуждае от нея той, мъжът ѝ. Смъртта беше мълчалива посетителка, на която не се задаваха въпроси.

Която отнемаше, когото си пожелаеше. Но не е Ну Ну. Тя не биваше да си тръгва. Не и без него.

Вечер, след като акушерката отдавна си бе отишла, той сядаше в горния край на постелята и се опитваше да медитира. Не му се удаваше. Вместо това часове наред съзерцаваше осветените от свещта лица на спящата си жена и спящия си син. Мислеше за думите на монасите, при които бе живял толкова години. От тях бе научил онова, което знаеше за живота: че всеки човек сам твори съдбата си. Без изключение.

Ала през тези седмици Маунг Зайн не се чувстваше като господар на съдбата си. Беше като прокуден. Роб на страховете си.

В какво ли се беше провинил, та заслужаваше да изгуби жена и дете? Никого, освен себе си не искаше да държи отговорен за своите грижи, но мигар наистина бе негова вината, ако се превърнеше в млад вдовец? Какви грешки бе допуснал?

Маунг Зайн знаеше отговора на въпросите си: не трябваше да се жени. Не биваше да отдава сърцето си на Ну Ну. Така сега нямаше и да страда. Това ли проповядваше Буда в неразгадаемата си мъдрост? Ако не бе направил дете на жена си, сега нямаше да се страхува за живота на сина си. Но що за съществуване би било това? Живот без привързване. Без хора, които се боиш да не загубиш. Живот на монах. Не неговият. Най-много се боеше да не умре Ну Ну.

Цената на любовта.

Той не беше Буда. Дори не бе поел пътя към него, независимо колко медитираше. Беше човек. Обикновен, уязвим човек, изпълнен с надежди и страхове, изпълнен с желаня и копнежи, чието щастие бе много крехко. Все някога положително щеше да бъде в състояние да не отдава повече сърцето си.

Но не и в този живот. Не и докато я имаше Ну Ну.

През това време Ну Ну не усещаше почти нищо. Имаше чувството, че смъртта още стоеше на прага, разпръсквайки противната си миризма, канеше се да влезе. Колебаеше се кого да вземе. Нея или детето? Или и двамата?

Ну Ну не се боеше. Нямаше сила дори да се бои.

От сина си забелязваше не повече от устенцата, които сучеха на равни промеждутъци от време. Нежния му дъх по кожата си. Краткият, жален плач, който вместо по-висок и по-силен ставаше по-тих и по-слаб. Кожата му беше сбръчкана и спаружена, това усещаше, когато вяло галеше мъничкото му тяло.

Акушерката не даваше големи надежди на Маунг Зайн. Беше виждала твърде много умиращи майки и пеленачета. След такова тежко раждане навсякъде дебнели опасности. Ну Ну изгубила много кръв. Била твърде слаба, бебето, иска ли питане — също, пък светът гъмжал от микроби, бактерии, вируси и паразити, които само чакали да ги нападнат. Съдбата им щяла да се реши през идните дни, може би седмици, а освен грижите, които полагали за двамата, не можели да

направят кой знае колко повече. За по-голяма сигурност два пъти в седмицата носела малки дарове на духа, дете живеел в смокиновото дърво недалеч от къщата. Ориз, банани, портокали. Не знаела дали притежава силата да помогне на Ну Ну, но в никакъв случай че било погрешно да спечелят неговата благосклонност.

По-късно, когато Ну Ну и синът ѝ се пребориха за живота си, заговори за чудо. За пръв път по време на раждането, а после и още веднъж взела детето за мъртво и отписала Ну Ну. За жена с безжизнено бебе в утробата нямало спасение. За жена с толкова малко кръв — също. Били поели към ново съществуване и досега никоя майка и детето и не се били върнали от толкова дълъг път.

Една сутрин Ну Ну се събуди и разбра, че смъртта е решила друго. За пръв път след раждането в носа ѝ нямаше воня на разложение, а аромат на зряло манго. За пръв път след раждането отново усещаше тялото си, без да трепери от студ. Няколко пъти вдиша и издиша дълбоко и подуши перчемчето на сина си, който дремеше на гърдите ѝ.

И той миришеше различно. Лъх на бадеми и мед. Ароматът на живота.

Огледа се наоколо. Рамката на вратата беше празна, виждаха се папаевото дърво и палмите в двора. През прозореца падаха слънчеви лъчи, в светлината им танцуваха две пеперуди. Маунг Зайн бе клекнал до пламтящия огън и бъркаше нещо в тенджерата. До нея лежаха кърпи, в малка ваза имаше жълт хибискус, край вазата бяха разпръснати в кръг листенца от червена роза.

Ну Ну понечи да се изправи, но усети, че няма сили. Повика го, той не реагира. За миг ѝ се стори, че просто сънува. Може би това не бе завръщане към живота, а моментът на окончателната раздяла с него. Завладя я огромен страх. Не искаше да умира. Не сега. Не със сина си на ръце. Събра всичките си сили и още веднъж извика името му. Силно и отчетливо. Той се обърна. Объркан. Сякаш невярващ на ушите си.

— Ну Ну?

— Да — прошепна тя.

Той стана, приближи с предпазливи крачки и се наведе над нея.

— Ну Ну?

Тя се усмихна едва-едва.

8.

Когато за пръв път излезе от къщата, прегърнала спящия си син, все още с неуверени стъпки, вкопчила ръка в парапета, Ну Ну огледа с удивление двора. Беше ѝ познат и същевременно чужд. Нещо бе различно, ала не можеше да каже веднага какво. Лъчите на утринното слънце проникваха през храстите. Банановите листа изглеждаха по-зелени, плодовете — по-големи и по-жълти. Хибискусът и бугенвилеята за пръв път ѝ се виждаха толкова красиви. Топлият вятър галеше кожата ѝ. Отпред, клекнал на пън, Маунг Зайн цепеше дърва. Стоварваше удар след удар, разполовяваше клони с дебелина на юмрук. Монотонността на движенията му излъчваше някакво безкрайно спокойствие.

Ну Ну съзерцаваше Ко Ги в прегръдките си. Имаше нейния нос. Нейната уста. Нейната кожа с цвят на канела, внимателно улови ръчичката му. Беше топла. И винаги щеше да остане такава. Детето внезапно отвори едното си око и примигва, малко след това другото. Имаше и нейните очи, без съмнение. Ко Ги се загледа сериозно и съсредоточено в майка си. Тя се усмихна, неговите тъмнокафяви очи не мръднаха. Дълго се гледаха. После по лицето му се плъзна усмивка. Никой досега не ѝ се беше усмихвал така. Никога досега не се беше трогвала така от нечий поглед.

Беше се завърнала.

В последвалите седмици укрепваше все повече и не след дълго отново помагаше на мъжа си в по-леката работа. Ходеше на пазар, крепеше големия кош с ориз и зеленчуци върху главата си по пътя нагоре към къщата, здраво привързала Ко Ги към гърдите си. За разлика от другите млади майки в селото не обичаше да го носи на гръб. Искаше да го вижда. Искаше да мирише косата му. Искаше сърцата им да се чуват.

Вкъщи вършеше домакинската работа с една ръка. Палеше огъня, готвеше, метеше двора, скубеше плевелите от лехите с домати, переше лонджитата и кърпите, разработи си дори техника за изстискване на прането — всичко с една ръка, за да не оставя сина си.

Нито за секунда. Заедно бяха обречени на смърт, заедно се завърнаха и щеше да мине много време, преди да се съгласи да го изпусне от поглед даже за броени минути.

Щом Маунг Зайн тръгнаше сутрин за полето, за Ну Ну започваше най-хубавото време от деня. Ако Ко Ги беше буден, го разповиваше и съзерцаваше малкото му съвършено телце. Най-красивото, което бе виждала. Гъст перчем, кръгло лице и поразително големи очи и добре оформени устни. Удивляваше се на меката кожа, душеше я. Целуваше ръчичките и ходилата, постоянно го галеше по коремчето и крачетата и по очите му познаваше, че всяко докосване му е приятно. Стискаше толкова силно мъничките му пръсти в своите, сякаш не искаше никога да ги пусне. Всеки ден забелязваше промени, колкото и малки да бяха. Захватът ставаше по-силен. Очите ставаха по-големи, погледът — по-буден, ритането — по-енергично. По слабичките бутчета и ръчички се появиха първите гънки. Погледът му започна да се отделя от нея и да шари из помещението. Фиксираше сенките по стената. Дивеше се на собствените си ръчички, които досущ метеори се появяваха внезапно, прелитаха пред зрителното му поле и изчезваха по мистериозен начин. Докато не се научи да ги контролира и поднася към устата си. С всеки изминал ден, мислеше си Ну Ну, душата му навлизаше малко по-навътре в този свят. Пъпка, която полека-лека се разпукваше.

Щом се разплачеше, тя го носеше нагоре-надолу из къщи или из двора, защото движението го успокояваше, и му разказваше подробно какво виждат. Описваше сияйно жълтия хибискус и узрелите домати. Тлъстите бръмбари. Пеещите птички.

Достатъчни бяха няколко секунди и Ко Ги млъкваше и се заслушваше в гласа на майка си.

След като многократно беше видяла и описала всичко, Ну Ну взе да си измисля истории. Беше неспирен словесен поток, за който се надяваше, че ще обгърне и отнесе сина ѝ, мелодия, която щеше да го съпровожда в живота и закриля в случай на нужда.

За кърменето често сядаше на верандата с чаша чай, оставяше Ко Ги да суче, докато се унесе, държеше го в прегръдките или скута си и го гледаше как спи. Радваше, се на всяка усмивка, която сънищата изписваха на устните му. На всяка въздишка. На всяко дихание.

Щом се върнеше вкъщи, Маунг Зайн присядаше до нея, но след минути губеше търпение. Не разбираше как жена му може да наблюдава толкова време едно дете, лежащо, без да мърда и със затворени очи.

— Никога ли не ти доскучава?

— Не.

— Защо не?

Тя сви рамене.

— Какво виждаш, като го гледаш?

Ну Ну се замисли.

— Всичко.

— Как така всичко?

— Загадката на живота. И нейното решение.

Реакцията му бе неразбиращ поглед.

Тя се питаше какво бе направил с нея синът ѝ. След раждането му дори кожата ѝ се беше успокоила.

Често невярващо разглеждаше ръцете си. Краката. Шията. Корема. Никъде не откриваше и следа от пъпки.

Ну Ну се чувстваше толкова силна и уверена, че вече не обръщаше много внимание дори на лошите поличби. Когато на път за пазара видя пред себе си мъртва котка с пяна на муцуната, не ѝ отдаде особено значение. Когато Маунг Зайн се поряза, докато дялкаше дървена рибка за сина им, приписа го на малшанс.

Даже когато съседската свиня се опраси на рождения ѝ ден и едно от шестте прасенца се роди с две глави, Ну Ну не се притесни. За кратко време бе повярвала, че е имунизирана срещу заплахите и непредвидимостите на живота.

До онази вечер.

Понякога са достатъчни секунди.

9.

Разбра веднага.

Също и втория път. Без следа от съмнение.

Частица от него щеше да остане в нея. Да се загнезди. Да расте.

Нещо тази нощ бе различно. Първоначалното желание се бе превърнало в неохота.

Не искаше да му се отдаде. Не искаше той да я докосва. По никакъв начин.

Маунг Зайн, изглежда, не забеляза или пък реши, че може да я съблазни със страстта си. Нежно я целуна по врата. Ръцете му се плъзнаха надолу, пръстите се заиграха с нея, ала онова, което обикновено усилваше желанието, ѝ ставаше все по-неприятно.

Сякаш вече предусещаше, че всичко, което вършеха тази нощ, нямаше да доведе до добър край.

Искаше да го помоли да я остави, но не ѝ се щеше да го разочарова. Какво от това, че този път не изпитваше обичайната наслада! Че го правеше само заради него!

По-късно, когато той проникна в нея, почувства пробуждаща болка в слабините, която се усилваше с тласъците му. Още веднъж понечи да го помоли да спре, но се поколеба и се отказа.

Изтърпя го.

След като всичко свърши, той легна задъхан до нея, а Ну Ну с огромни усилия преглътна сълзите си.

Частица от него.

Само че този път тя не желаше. Мисълта, че нещо расте в нея, ѝ бе противна от първия миг.

Идваше ѝ да излезе на двора, да бръкне с пръст дълбоко в гърлото си и да повръща, докато всичко чуждо не излезе от тялото ѝ.

Не искаше второ дете. Не сега. По-късно. Може би.

Ко Ги ѝ бе достатъчен. Той и мъжът ѝ. Дистанцията помежду им, която бе усещала в последните месеци от бременността, бе отстъпила пред обичайната близост. Радваше се, когато той се връщаше от полето, както винаги, плувнал в пот. Нуждаеше се от присъствието му.

Спокойствието му. Ну Ну не можеше да си представи, че ще обича новото си дете като двамата. В живота ѝ нямаше място за още един човек. По-късно. Може би. Сега той щеше да донесе нещастие, нищо друго.

В първите дни се надяваше да е сгрешила. Тъй като все още кърмеше Ко Ги, отначало не усещаше големи физически промени.

После започна гаденето сутрин, тегленето ниско в корема.

Ну Ну умоляваше тялото си да я послуша и да изхвърли микроскопичното нищо. Да се затвори. Чисто и просто? Да не го храни и в един момент да го избълва в поток от кръв.

След като това не се случи, опита със силата на волята си. По няколко пъти дневно клякаше, затваряше очи, дишаше дълбоко и се съсредоточаваше изцяло върху чуждото тяло в себе си. То трябваше да се махне. Да се махне, да изчезне.

За да получи подкрепа, всяка заран ходеше при духа, обитаващ смокиновото дърво, носеше му дарове — папая или банани. Може би той притежаваше силата да ликвидира растящия живот в нея.

Ну Ну си припомни думите на жените на полето. По време на първата ѝ бременност я бяха посъветвали да внимава, да не носи нищо тежко, иначе вредяла на детето. Сега не се щадеше. Със сина си на гръб вършеше най-тежката работа на полето и вкъщи, докато Маунг Зайн не я предупреди да се грижи повече за себе си. Ко Ги се нуждаел от здрава майка.

Тя не каза нищо на Маунг Зайн, надяваше се тялото ѝ най-накрая да реагира на натоварванията, на които го подлагаше. Често се случваше от яд и отчаяние да барабани с юмруци върху корема си, докато ръцете ѝ отмалееха. Нищо от това не помогна. Коремът ѝ растеше и тя започна да игнорира състоянието си, доколкото можеше. Сякаш като демонстрираше равнодушие, детето щеше да престане да расте и да изчезне от живота ѝ.

Една вечер двамата седяха мълчаливо край огнището, Ко Ги спеше. Маунг Зайн дълго гледа жена си. Заобленият ѝ корем личеше много ясно.

— Не се ли радваш? — попита той сякаш между другото и изстърга с тенекиена лъжица останалия ориз от купичката си.

Ну Ну се вираше в пламъците. Чувстваше се като парализирана. Трудно дишаше. Поемаше набързо въздух и припряно го издишваше.

Сърцето ѝ препускаше. Страхът се беше върнал, лекотата от изминалите месеци беше само блед спомен. Защо тялото не я слушаше? Защо още преди седмици не бе изхвърлило това нещо от нея?

Събра целия си кураж.

— Не, не се радвам.

Той кимна, сякаш очакваше този отговор.

— Защо?

За миг през ума ѝ се стрелна въпросът дали и той не се чувства така. Дали и в неговото сърце няма повече място. Дали няма да намерят заедно решение. В селото имало няколко млади жени, които не забременяваха и щяха да се зарадват на детето.

— Не искам второ дете.

— Защо? — повтори той, без да я погледне.

— Много е рано.

По-късно. Може би.

— От раждането ли те е страх?

Тя поклати глава.

— Не.

— Тогава от какво?

Само ако знаеше отговора.

— Как да ти помогна?

— Да се зарадвам ли?

Той кимна и тя видя колко сериозни са очите му. Де да беше толкова просто.

— А ти? — запита плахо.

Усмивката му на светлината от пламъците.

— Радвам се. Даже много. Нищо по-хубаво не би могло да се случи. — След кратка пауза додаде: — Не и на мен.

— Не се ли боиш?

— Не. От какво? — Погледна я изпитателно. — Трябва ли?

Тя стисна устни и още веднъж поклати глава.

— Може пък да помислим... — Не довърши изречението.

— Какво да помислим?

— В селото има жени... — Видя радостта в очите му. Нямаше да прояви разбиране към нейните идеи.

— Какво ти е? — попита загрижено.

Тя вдигна рамене. Безпомощно. Как да обясни нещо, което сама не разбираше?

Маунг Зайн се приближи до жена си и я прегърна през рамото.

— Обичам те — прошепна нежно в ухото ѝ.

Две думи, които винаги постигаха нужния ефект.

— Обичам те — повтори тихо той.

По гърба ѝ полазиха тръпки.

— Не се бой. Второто раждане винаги е по-лесно. Попитах акушерката.

Ну Ну кимна. В следващия момент усети силно ритане, от което трепна.

Не беше предпазливото помръдване, което помнеше от Ко Ги, сякаш бебето яростно размахваше юмруци и я боксираше.

Маунг Зайн запали свещ, закрепил я върху консервна кутия и легнал до кърмещата си жена. Заслуша се в мляскането на жадно сучещия си син. Когато той омаломощен заспа, Ну Ну го пови в две кърпи и го сложи от другата страна на мъжа си. Известно време двамата лежаха мълчаливо.

— Мислиш ли, че човек може да сменя кожата си? — попита неочаквано тя.

Той погледна учудено Ну Ну. Треперливото пламъче на свещта освети очите и леко набразденото му чело и тя видя, че той не я разбира.

— Какво искаш да кажеш?

— Да сменя кожата си като змиите. Или гущерите.

Маунг Зайн реши, че жена му се шегува, и се усмихна.

Нежно я оципа по ръката и подръпна кожата ѝ.

— Ти във всеки случай — не. Кожата ти е доста стегната.

Ну Ну го измери със сериозен поглед.

— Имам предвид не тялото, а душата.

— Душата ли? — изненада се той.

— Питам се дали можем да свалим част от себе си, след като ни е пораснало нещо друго. Също като стара змийска кожа. Дали измъченият дух може да се превърне в спокоен? Тъжният в щастлив? Саможивият в общителен? Не за една вечер или една седмица. Завинаги.

Маунг Зайн склучи ръце под главата си и се вторачи в тавана. Досега не беше размишлявал за това. Запита се как ли биха отговорили на такъв въпрос монасите. Че истината на всеки човек е в душата му; че тази истина не е окончателна, а променлива. Че всеки човек е свободен и никой не може да ни нарани, никой да ни спаси, никой да ни промени — освен нас самите. Беше твърдо убеден в това. А щом притежавахме силата да се променяме, щом истината в душата ни не беше изсечена в камък, тогава и измъченият дух можеше да се превърне в спокоен.

— Или — чу я да пита — трябва да си останем каквито сме?

— Не — отвърна решително, — не трябва.

Тя сложи глава на гърдите му, замислено се загледа в сина им, който спеше до баща си, и горещо се помоли да е прав.

10.

Тар Тар искаше да живее. Каквото и да правеше майка му, за да се отърве от него, той се противеше. Упорито се бе загнездил в нея и започна да расте. Напук на всички усилия и удари.

След като търпеливо бе издържал трийсет и девет седмици и пет дни, вече не му се чакаше: Тар Тар искаше да види белия свят.

Раждането му продължи по-малко от час и протече без усложнения. Околоплодният мехур се спуска призори, слънцето още не се беше издигнало над планините, водите го изхвърлиха върху няколко влажни кърпи в една малка къща. Дори не се наложи Ну Ну да се напъва както трябва.

Тар Тар — научи го отрано — не бе човек, който обичаше да зависи от чужда помощ. Тежеше повече и бе по-висок от брат си. Първият му плач беше толкова силен, че даже селяните, които живееха отвъд малката долина, години наред се кълняха, че го чули съвсем ясно.

Здраво и яко момченце, чу гласа на акушерката. И хубаво, също като майката. Някой го сложи на корема ѝ. Ну Ну вдигна глава. Не откри прилика. Не видя нищо, освен омацано с кръв същество с изшилена глава, което гневно ревеше насреща ѝ. Колкото му глас държеше. Остро и оглушително. Никога не бе чувала Ко Ги да се дере. Нито веднъж.

Успокоителните гласове на жените наоколо. Маунг Зайн избърса с влажна кърпа потта от челото ѝ. Взеха сина ѝ, измиха го, помъчиха се да го укротят с ласки и люлеене. Безуспешно.

Бил гладен, трябвало да го накърми, каза акушерката.

Ну Ну не искаше. Била много уморена. По-късно.

Акушерката остана непреклонна и го сложи на гърдата ѝ.

Заболя я от първия момент. Той не бозаеше, а смучеше жадно и яростно, сякаш искаше да изпие майка си до последната капка. Държеше юмручетата си стиснати и я гледаше от долу нагоре.

— Необикновено дете — заявиха единодушно помагачките и ѝ честитиха. Можела да се гордее. Ето, вече била майка на двама здрави

сина. Какво щастие! Не на всяка жена в селото било писано да изживее сбъдването на това желание.

Ну Ну не желал да ги слуша. Не желал да бъде принудително благодарна. Не желал нищо друго, освен спокойствието си.

През нощта се събуди от рева му. Маунг Зайн беше вече станал, запалил свещ, коленичил до сина им и сега го гледеше угрижено. Главата на Тар Тар беше вдървена като на мъртво животно, устата и очите — широко разтворени, устните трепереха. Издаваше писъци, които пронизваха цялото й тяло и от секунда на секунда ставаха все по-зловещи. Какво ли го измъчваше, та пицеше толкова страховито?

— Може да е сънувал кошмар — каза мъжът й и я погледна безпомощно.

Ну Ну се запита какво ли могат да сънуват новородените.

— Или е гладен?

Тя се примъкна до сина си, опита се да го сложи на гърдата си, но той се отвърна и нададе още по-силен вой.

Мъжът й го погали по главичката и корема. Никаква ответна реакция.

— Как мислиш, дали не го боли нещо?

Ну Ну сви рамене в недоумение. В ушите й ревят звучеше не толкова като болка. Чуваше в него гневно, отчаяно обвинение.

— Може би не иска да е при нас? — рече полугласно, сякаш по-скоро на себе си.

— Че къде другаде? — отвърна рязко мъжът й.

— Не знам. Ко Ги никога не е викал така.

Маунг Зайн поклати глава, попи микроскопичните капчици пот от челото му, взе го на ръце и се заразхожда из къщата с пружинираща походка. Завъртя се в кръг. Запя.

Каквото и да изпробваха, синът им бе в свят, в който не можеха да стигнат до него. Накрая замлъкна от изтощение. Малкото телце потръпна няколко пъти, сетне очите му се затвориха. Дори насън похлипа още известно време.

На другата сутрин акушерката го прегледа, ала не можа да открие причина за плача и помоли Ну Ну за малко търпение. Всяко дете било различно. Някои бебета ревели повече, други по-малко. Да не забравяла от колко далеч идвал синът й. Първородният бил толкова

спокоен, защото двамата седмици наред се люшкали между живота и смъртта.

Три дни по-късно гърдите ѝ така се възпалиха, че не можеше да храни нито Тар Тар, нито брат му. Ко Ги бе достатъчно голям, за да яде оризова каша и зеленчуци, Тар Тар обаче сучеше от наскоро родила млада жена от селото. Ну Ну се радваше всеки път, когато Маунг Зайн го отнасяше и в къщата за някое време се възцаряваше покой.

Тар Тар често оповестяваше връщането си още отдалеч.

Ну Ну усещаше напрежението в тялото си.

Възхищаваше се на търпението на мъжа си, който вече почти винаги успяваше да го успокои с носене, люлеене и песни. Спокойствие, което никога не траеше дълго.

Тъй като ревът не намаляваше, акушерката го прегледа още веднъж. Опипа коремчето и усети, че в него има малко въздух, който с умели движения изкара под формата на продължителна, силна пръдня. Огледа устата, ушите и носа, нищо не говореше за възпаление. Погледът му фиксираше пръста ѝ и следеше движенията. Рефлексите бяха наред, ръцете и краката — добре оформени. Тар Тар лежеше пред нея гол, любопитно се взираше в непознатата жена и търпеше процедурите без протести.

— Телесно е здрав — каза тя и пак го пови.

— Тогава защо плаче толкова?

Акушерката вдигна рамене.

— Не знам.

Ну Ну си припомни нощните часове, в които лежеше будна, надявайки се, че животът в нея ще престане да расте. Дали бе възможно да е разбрал нещо?

За ориза, папаята и бананите, които бе дарила за жадуваната му смърт? За черните ѝ сълзи? Отчаяните удари по корема? Дали знаеше за желанието ѝ да го даде в друго семейство? Невъзможно. Беше на няколко седмици. Що за абсурдна мисъл.

Въпреки това Ну Ну попита акушерката, сякаш между другото, дали е възможно бебетата да си спомнят някои неща.

Жената я погледна, като че ли изненадана от въпроса.

— То се знае — заяви.

— Наистина ли? Родителите ми умряха, като бях на две години — отвърна Ну Ну със съмнение в гласа. — Сега дори не бих могла да

кажа как изглеждаха.

Акушерката кимна.

— Това е друго. Картините може да избледнеят, шумовете и миризмите да изчезнат от паметта ни. Сърцето обаче не забравя нищо. Детската душа знае всичко.

Ну Ну изтръпна цялата.

— Защо питаш?

— Ей така.

И не задълба повече.

Ала изреченията на акушерката не ѝ излизаха от главата. Ами ако беше права? Ако някъде в това сърце се спотайваше тайното знание за неговата нежеланост? Какво ли можеше да му причини? Щеше ли да се забрави с годините, както тя забравяше делничните неща? Или да го съпътства цял живот?

Ну Ну попита мъжа си дали според него мислите могат да донесат беда.

— Всичко си има последици — отвърна той.

— Също и мислите?

— Всичко.

— Даже такива, дето са мислени отдавна?

Той не разбра накъде биеше.

— Не мога да си го представя — каза тя след дълго умуване. — Според мен ако не са последвани от дела, мислите чисто и просто изчезват. Като облаци. Или вода, която се просмуква в почвата.

Маунг Зайн се усмихна.

— Водата не я виждаш вече, но това не значи, че я няма. Растенията се хранят с нея. Бананите, които ядем. Плодовете на офиката, които ни тровят. Нищо не се губи. Мислите също имат последици.

Подир този разговор никой не можеше да твърди, че в последвалите седмици и месеци не е направила всичко по силите си, за да помогне на сина си. Искаше да му бъде добра майка, както Маунг Зайн му беше добър баща.

Ну Ну му пееше. Говореше му. Когато Маунг Зайн работеше на полето, тя го носеше нагоре-надолу със същото търпение. Тар Тар лежеше в прегръдките ѝ, но не намираше там покой.

Защо плачеше, когато тя го държеше? Защо беше толкова пестелив на усмивки? Защо се боксираше и улучваше толкова често?

Дори погледът му ѝ беше неприятен. Фиксираше я изпитателно. Със сбръчкано чело. Твърде сериозно за дете. Или тъмните му, почти черни, очи изразяваха недоверие?

Детската душа знае всичко. Сърцето не забравя нищо.

Колкото близко ѝ бе изражението на Ко Ги от първия момент, толкова чуждо ѝ оставаше това.

Маунг Зайн я предупреди да престане да сравнява децата.

— Във всяко сравнение присъства нещастие.

Ну Ну умуваше дали човек идва на света като измъчен дух, или светът го прави такъв. Въпрос, на който не намираше задоволителен отговор, колкото и дълго да размишляваше върху него.

Може би в случая с Тар Тар родилният белег под брадичката бе индикация за решението на тази загадка. За пръв път го забеляза в деня след раждането, без да отдели кой знае какво внимание на тъмнокафявото петно. Сега знаеше за кого ѝ напомня. За брата на баща ѝ, пияница, който прахосваше всеки припечелен кият за оризово вино. Жена му го напусна заедно с децата, малко след това той ненадейно изчезна от селото и нито се чу, нито се видя повече. Дали беше възможно да е умрял наскоро и душата му да се е вселила в сина ѝ? Родилен белег със същия размер и на същото място. Дали беше случайност?

Маунг Зайн реагира с възмущение, когато плахо му сподели мислите си. Въпросният чичо, ако се вярвало на разказите ѝ, бил натрупал толкова много лоша карма, че било изключено да се прероди като техен син. Като сакат човек може би. Като слепец. Или като дете на друг пияница. Но не и като син на родители, които обичат и обгрижват децата си като тях. Мигар сериозно вярвала, че е наказание да се родят в тяхното семейство?

Прие аргументите му.

И все пак.

Как майката разпределя любовта си?

Ако беше във вид на малки топченца, листа или песъчинки, би могла да ги преброи и раздели поравно.

Стига да желаше.

Ако беше във вид на голяма топла и мека буца като оризов сладкиш, би могла да я разреже на еднакви парчета и да ги раздаде.

Или във вид на гъст ароматичен екстракт, който капка по капка да налее в бутилки и да дава за пиене на двете си деца.

Любовта обаче не познава справедливост. Тя се подчинява на собствените си закони.

Също и майчината.

11.

Тар Тар усложняваше живота на всички. На баща си. На майка си. И най-вече своя.

Беше сериозно, неспокойно бебе, което недоверчиво наблюдаваше околните. Само Маунг Зайн с гримасите си сегиз-тогиз успяваше да изтръгне от него някоя и друга усмивка.

Стана неспокойно дете, за което всичко се получаваше прекалено бавно. Искаше да седи изправен, преди тялото му да притежава нужната сила, и побесняваше, щом паднеше. Искаше да пълзи, преди мускулите да са в състояние да го носят, и крещеше, щом силите го напуснеха след половин метър.

Спеше зле, потрепваше конвулсивно, сякаш го мъчеха болки, често се стряскаше нощем.

Една малка душа. Един голям страх. Ну Ну лежеше до него. С натезало сърце. И с още по-натезала съвест.

След като най-сетне започна успешно да се придвижва на четири крака, намрази да го носят. Пазенето му — така го възприемаше тя — винаги имаше една и съща цел: да се махне. Надалеч от нея. Ако легнеше до него, само след две-три секунди Тар Тар се озоваваше в другия край на къщата, предимно устремен към вратата, без да се обърне. Виковете на Ну Ну игнорираше. Налагаше се да догони, вдигне на ръце и да върне в стаята ритащото като пощръкляло дете. Едва-що го пуснеше на пода, и битката с нея започваше отначало.

За разлика от брат си Ко Ги се чувстваше най-добре край родителите си. Предпочиташе да го носят, вместо да ходи сам, а когато проучваше обстановката, правеше го предпазливо и напълно разумно, никога не се отдалечаваше на повече от няколко метра и при първото предупреждение се връщаше. Когато Ну Ну клякаше до него и търкулваше по дъските портокал, той се заклатушкваше подире му и пицеше от удоволствие, та, достигнал плода, да го улови в ръце и гордо да го покаже на майка си. Понякога майка и син се надбягваха из къщата. Или тя се скриваше зад някоя от гредите. Радостта му, щом я откриеше.

Тар Тар не се интересуваше от техните игри.

Веднъж, Ну Ну беше заета с Ко Ги, той прекоси къщата и пропълзя до огнището. Седна пред него и очарован се загледа в буйните пламъци и нажежените въглища. Заслуша се в пукота. Любопитно се наведе напред и посегна към въглен колкото яйце.

На Ну Ну ѝ се зави свят от ужас. Тар Тар стисна здраво въглена.

Миризмата на изгоряла кожа.

Той извика, пусна въглена, учудено се вторачи в пръстите си, в тлеещото нещо пред себе си, после пак в аленочервената си ръка. Вместо да зареве от болка, се обърна ѝ се взря в майка си. Гневно.

Сякаш тя беше виновна.

Ну Ну дотича, взе го на ръце, потопа изгорената ръчичка във вода, духна я с все сила, помъчи се да го утеши. — Дори само видът на раната му ѝ причиняваше болка.

Тар Тар обаче не реагира. Не се разрева. Не се оплака. Една голяма рана. Едно занемяло дете. Една безпомощна майка.

Той беше и си оставаше загадка. Способността да не усеща болка или да не го показва — не беше съвсем сигурна какво е точно — щеше често да я ужасява през следващите години.

И да я утешава.

Що за човек бе родила? Измъчен дух, без съмнение. Не е единственият в семейството. Ала каквото би могло да свърже майка и син, ги разделяше.

С него Ну Ну не притежаваше търпението, което бе проявявал към нея баща ѝ и без което измъчените духове така и не намират покой.

Собствените ни слабости са тези, които най-малко прощаваме на другия.

Щом се научи да ходи стабилно, Тар Тар тръгна да опознава света. Напук на всички предупреждения и забрани. Отново и отново се провираше през гъстия жив плет, опасващ двора, и бродеше из селото. След като за втори път падна в кладенеца и бе спасен само по случайност, а Ну Ну отнесе люти упреци за своята небрежност от страна на Маунг Зайн и съседите, тя взе въже, единия край завърза на кръста му, а другия — на един от коловете, подпирачи къщата. Щом разбра, че светът му се е свил до радиус от пет метра, Тар Тар нададе

ожесточен протестен вой, нечуван дотогава в селото. Тя го пренебрегна, надявайки се, че все някога ще престане от само себе си.

Закани му се, че ще го върже целия за кола, ако не спре. Когато не млъкна, изпълни заканата. Щяла да го освободи чак когато млъкнел.

Тар Тар не беше дете, което се трогваше от наказания.

Вечерта Маунг Зайн чу плача на сина си още от окрайнината на селото. Смесицата от гняв и отчаяние му бе добре позната. Вкъщи завари разстроения Ко Ги и двама пленници. Единия завързан на кола, другия — не.

Дотогава не бе виждал жена си толкова ядосана.

Поиска да разбере какво се е случило. Ну Ну не даде отговори на въпросите му.

Тази вечер ѝ стана тежко на душата както никога по-рано. Имаше чувството, че светът ѝ и щастието, което бе в нея, се разпадаха късче по късче. Ко Ги ставаше все по-мълчалив. Тя и Маунг Зайн бяха изтощени от безсънните нощи и започнаха да се карат. Роднините, които биха могли да ѝ помогнат, живееха на два дни път от тях. Съседите си имаха достатъчно работа на полето и с децата си.

Скоро след това Маунг Зайн прояви разбиране и взе Тар Тар на полето. Оттогава всяка заран баща и син излизаха от къщи малко след изгрев-слънце и често се връщаха едва по мръкнало. Първите километър-два Тар Тар изминаваше сам, после изявяваше желание да го носят. Маунг Зайн го вдигаше на раменете си, тъй като ръцете му бяха натоварени с тежки сечива. Момчето се вкопчваше в косата на баща си и се подрусваше нагоре-надолу в ритъма на крачките му. Понякога закриваше очите му и Маунг Зайн се преструваше, че нищо не вижда, започваше да залита или тръгваше право към яма или дърво. В последния момент правеше кръгом, отгоре синът му пицеше от удоволствие. Така пътят му отнемаше час повече отколкото по-рано. Време, което не му достигаше за работа.

На полето стъмки за Тар Тар навес от бамбук и палмови листа да го защитава от слънце и дъжд и му определи парченце от нивата, което да „обработва“.

През тези първи месеци той ден след ден моделираше животни от сбитата пръст и си играеше с тях. По-късно много усърдно копаеше с голи ръце дупки и трапчинки, вадеше от земята по-големите камъни, замъкваше ги накрай нивата, строеше диги, насипи и оформяше

миниатюрна напоителна система. На околните не обръщаше никакво внимание. Маунг Зайн спокойно би могъл да работи цял ден на друга нива, Тар Тар нямаше да забележи. Маунг Зайн се трогваше, гледайки колко е увлечен в работа синът му. С каква всеотдайност и без да се оплаква, всеки път прави нови канали и укрепления на мястото на отнесените от поредния проливен дъжд.

По пладне заедно се настаняваха под сянката на навеса, ядяха ориз, пиеха вода и безмълвно съзерцаваха далечните зелени планини отвъд полето. Не чуваха нищо друго, освен собственото си дишане, а през дъждовния период и шума от поток. От време на време недалеч от мястото за почивка кацаше голяма черна птица с дълъг остър клюн. Важно се разхождаше нагоре-надолу и стръвно гледаше оризовите зърна, които падаха от купичките им. Тогава Тар Тар се примъкваше по-близо до Маунг Зайн, който го прегръщаше закрилнически. След обяда си почиваха, Тар Тар, с глава на бащините гърди, заспиваше след броени минути.

В такива мигове Маунг Зайн се питаше защо майка и син не намираха пътя един към друг. Дали имаше хора, които просто не си подхождаха? Които се обичаха и въпреки това бяха по-щастливи без другия? Определено не и майки и деца. Просто се изискваше повече търпение и самообладание от страна на Ну Ну.

По пътя за дома вечер двамата бяха толкова уморени, че се налагаше Маунг Зайн да носи сина си през цялото време и да прави по няколко почивки. На два пъти се случи да заспят прегърнати накрай пътя, прибраха се вкъщи само защото други селяни ги събудиха.

12.

Много неща може би щяха да се развият другояче, ако Маунг Зайн бе останал в дома си. Може би близостта и привързаността между него и баща му щяха да донесат на Тар Тар онзи покой, който не намираше с майка си.

Може би щяха да помогнат на сърцето му да забрави.

Ала два много сушави дъждовни периода и неумението на Маунг Зайн като земеделец бяха достатъчни, за да превърнат и бездруго ниско добивната му нива в поле без никаква стойност. Независимо колко се трепеше, Ну Ну и децата все по-често заспиваха гладни.

— Трябва да си намеря друга работа — каза той една вечер, когато децата вече спяха, а двамата седяха край огнището.

Колко пъти през изминалите месеци Ну Ну се бе страхувала от това изречение. И тайно бе мислила за него.

— Каква работа? — попита предпазливо. В селото имаше само земеделци.

— Като дървосекач.

Това бе единственият разумен вариант. Въпреки това не й се искаше да чуе тази дума.

— Може съседите да имат нужда от помощник — каза неубедено Ну Ну.

— Със сигурност. Но как ще ми плащат?

— Може би... — Не изговори изречението докрай, защото не знаеше края. Наясно беше, че в селото няма работа за него.

Дълго мълчаха.

Ну Ну не искаше той да заминава. Всичко в нея се бунтуваше срещу тази мисъл. Усещаше липсата му дори само когато по цял ден работеше на полето и я оставяше в селото сама с Ко Ги. От сватбата насетне не бе прекарала нито една нощ без него. Нуждаеше се от присъствието му, за да заспи. Нуждаеше се от присъствието му сутрин, за да намери сили за деня. От неговата невъзможност. Неговата вяра, че не сме безпомощни и подвластни на капризите на съдбата, а я

определяме сами. Сега, с Ко Ги и Тар Тар, повече от всякога. И те се нуждаеха от баща си. Най-вече Тар Тар.

Като дървосекач щеше да пътува из провинциите и да отсъства със седмици, навярно и с месеци. Колко често щяха да се виждат? Два пъти в годината? Три пъти? Дори самата мисъл бе непоносима. Усети как напрежението в очите ѝ се усилва. Как сърцето ѝ се свива.

— Не, не искам — прошепна Ну Ну. Не биваше да забележи, че се е разплакала.

— Имаме ли избор?

— Може да дойдем с теб.

За миг гласът ѝ трепна от радост.

— С децата да се местите от село на село?

— Защо не?

Не казвай „не“. Моля те, недей. Кажй „може би“.

— Миличка, никъде няма да оставам задълго. Ще работя в гори и ще кръстосвам цялата страна. Как си го представяш? — След като тя не отговори, продължи: — Освен това тук трябва да се грижиш за доматите на полето. Ъ като дървосекач няма да печеля много.

— Защо ще го правиш тогава? — отвърна инатливо тя.

Сякаш вината бе негова.

Ну Ну търсеше изход. Какъвто и да е. Всичко беше неприемливо, отколкото да живее тук сама със синовете си.

— Може да дадем Ко Ги и Тар Тар на монасите в манастира — изтърси ненадейно тя.

— Те са на пет и шест години, много са малки, за да...

— Може да опитаме за няколко месеца — прекъсна ГО отчаяна.
— И ако не...

— Не.

Да. Да. Да.

— Може само единия...

— Ну Ну!

— Защо не?

— Защото, защото... — Погледна я, гласът му пресекна. Тя се взря в лицето му, озарено от огъня.

Очите на Маунг Зайн бяха налети с кръв, лицето — изкривено в гримаса.

13.

Не им каза „довиждане“. Още преди изгрев-слънце дойде пикап да го вземе заедно с още един мъж от селото и Маунг Зайн не пожела да събуди синовете си. Предната вечер сърце не му даде да се сбогува с тях.

Ну Ну го придружи с разтреперани колене до кладенеца в центъра на селото, където чакаше автомобилът.

Не си казаха много неща на раздяла. И на двамата не им се говореше. Пази се. Ти също. Обичам те. И аз теб. Ела си скоро. Ще го направя. Обещавам.

Маунг Зайн се покатери в каросерията на очукания пикап, сложи бохчата с малкото си вещи между краката си и заби поглед в пода.

Ну Ну направи крачка към него. Събра всичките си сили, за да надмогне желанието да се качи при него. И усети как силите полека-лека я напускат. Улови се за капака на каросерията.

Автомобилът бавно потегли. Ну Ну се затича редом с него, без да пусне капака. Мъжът ѝ бе на по-малко от метър от нея. Все още можеше да скочи при него.

Маунг Зайн вдигна глава. Умоляващ, отчаян поглед.

Беше моментът, в който Ну Ну се убеди в това, което предчувстваше от раждането на Тар Тар: че щастието ѝ не е безгранично.

Пусна ламарината, направи още няколко крачки и спря. Не след дълго мракът погълна пикапа.

Когато на сутринта разказа на децата, че баща им е заминал за много седмици и че още не знае кога ще се върне, Тар Тар не ѝ повярва.

Дали довечера щял да си дойде, попита я.

Не, след няколко седмици, повтори Ну Ну. Най-рано.

Дали бил отишъл до съседното село да купи нещо?

Не.

Да работи на полето?

Не, отвърна тя с въздишка. Взела го кола. Заминал. Надалеч.

Тар Тар ядеше спокойно ориза и гледаше майка си с равнодушно изражение, все едно ставаше дума за някой съсед.

Половин час по-късно изчезна. Нямаше го нито в двора, нито в малкия курник, където друг път обичаше да се крие. Тя изчака известно време с надеждата, че се е заиграл някъде. След като не се появи и към обед, го потърси в селото. Никой от съседите не го беше виждал. Няколко пъти ходи до новия кладенец и до стария, пресъхналия. Отиде до двете езерца извън селото и попита монасите в манастира. Вечерта половината съседи бяха вдигнати накрак, но от Тар Тар нямаше ни следа. Какво ли би могло му се случи? Дали по време на игра не беше паднал от дървото и не лежеше някъде със счупени крака? Дали въпреки изричната ѝ забрана не беше слязъл в една от близките пещери и не можеше да се измъкне оттам? Или го бе нападнало бездомно псе? Миналия месец дете от съседното село беше станало жертва на бясно куче.

Прекара дълга безсънна нощ. На другата заран селяните го откриха накрай полето, което обработваше семейството. Спеше под навеса, който беше направил баща му.

Ну Ну обясни още веднъж на синовете си, че Маунг Зайн вече не работи като земеделец, а сече дървета и е много далеч от тях, че все някога ще се върне. Тар Тар не ѝ повярва и този път. Дървета имало и тук. Нямащо нужда да заминава, та да ги сече. В продължение на седмица го търси из цялото село, ходеше от къща на къща и разпитваше всеки срещнат дали е виждал баща му или дали знае къде е. След като се увери, че Маунг Зайн действително бе изчезнал по тайнствени причини, се затвори в себе си. Ну Ну се опасяваше, че от гняв и инат ще стане още по-непокорен и импулсивен, но се получи обратното. Тар Тар сякаш онемя.

Вече не се караше с брат си.

Нямаше възражения.

Спеше много и нямаше апетит.

Докато Ну Ну и Ко Ги се хранеха заедно, предпочиташе да кисне в курника и по-късно се задоволяваше с остатъците.

Не му се излизаше, напротив, денем често седеше мълчаливо в двора и дялкахе нещо от стар пън. С часове.

Ну Ну наблюдаваше загрижено държането му, ала тайно в себе си изпитваше облекчение. Наслаждаваше се на спокойствието, което ѝ

отпускаше, и на времето, което прекарваше с Ко Ги. Неговата привързаност ѝ помагаше да превъзмогва копнежа по мъжа си. Когато нощем се събуждаше, а той лежеше до нея, имаше дори чувството, че издава мириса на баща си.

Сегиз-тогиз виждаше как Тар Тар ги наблюдава крадешком. Тогава Ну Ну се тормозеше от угризения и го питаше дали не иска да хапне с тях, или да се присъедини към тях, когато седяха край огнището или си играеха в двора. Щяло да бъде много по-хубаво, ако били тримата заедно. Той само поклащаше глава и я поглеждаше по начин, който бе толкова неприятен, че тя се принуждаваше да отвърне очи.

Детската душа знае всичко.

Само когато се скиташе из селото и беше заедно с други деца, лудееше още по-необуздало отпреди.

Катереше се по най-високите дървета, скачаше от клон на клон или се хващаше здраво за короната и се залюляваше толкова силно, че децата под него пищяха от възбуда. Беше единственият, който се осмеляваше да влиза в мрака на студените и влажни пещери, който дръзваше да прави салто от моста на реката. По-големите момчета се бояха от него, защото не търпеше да му се налагат и никога не бягаше от сбиванията.

Нямаше изпитание за смелост, което да не беше издържал.

С времето започна да помага възрастни. Макар и година по-малък от брат си, Тар Тар беше по-висок и по-силен. Беше наследил от баща си не само чупливата коса и светлата кожа, а и снажната фигура. Един ден, мислеше си Ну Ну, щеше да стане едър, хубав мъж. Помолеше ли го за нещо, помагаше, без да роптае. Мъкнеше дърва за огрев от двора в къщата, в гората събираше съчки заедно с нея. Като разбра кои от тях са най-добри за разпалване на огън, как се кършат и привързват на наръч, предпочиташе да ходи в гората без нея, губеше се по цял ден и вечер се връщаше със сухи съчки на ръце. В пазарните дни носеше на пазара малки, но въпреки това тежки кошници с домати или джинджифил, докато Ко Ги още вървеше за ръка с майка си. Почти не говореше. Само ако Ну Ну го запиташе нещо, отговаряше едносрично.

Когато след половин година Маунг Зайн за пръв път се върна вкъщи за две седмици, Тар Тар бе този, който го зърна пръв. Подреждаше дърва под верандата, чу скърцането на пътната врата и за секунда замря. Маунг Зайн разпери яките си ръце, синът му остави цепеницата внимателно на земята, без да сваля поглед от него. Сякаш не вярваше на очите си. Сякаш се страхуваше, че само да мигнеш, и баща му щеше да изчезне също тъй внезапно, както се беше появил. Направи крачка към него, за миг-два се поколеба, обърна се, изтича зад къщата и се скри. Въпреки многократните викове и молби излезе от скривалището си чак вечерта. На другия ден напълно игнорира баща си. На втория ден го погледна, ала не продума. На третия ден му зададе въпроса колко време ще остане.

Щом чу отговора, отново потъна в своето мълчание.

И през следващите дни Тар Тар отбиваше всеки опит за сближаване на баща си. Е, придружаваше го до полето и съвестно си вършеше работата, която му възлагаше Маунг Зайн. Скубеше бурените, разкопаваше почвата, сееше. И не казваше нито дума.

Всичко на всичко размениха не повече от няколко изречения. Последната вечер Маунг Зайн дълго търси сина си и накрая го намери в курника. Тъй като Тар Тар не излезе въпреки многократните молби, Маунг Зайн се провря през твърде малкото прозорче, в което едва не заседна. В един от ъглите на сламена постеля лежеше Тар Тар. Край него кудкудякаха кокошки, разтревожени от необичайния посетител. Из въздуха хвърчаха кафяви перца, беше топло и задушно, миришеше на курешки. Маунг Зайн се запита как ли издържаше тук вътре синът му, легна до него и зачака.

— Защо се криеш тук? — попита след някое време.

— Не се крия.

— Тогава какво правиш тук?

— Навестявам приятелите си.

— Кокошките ли? — изненада са Маунг Зайн.

— Да. Те ме обичат. — Момчето протегна ръка и една от птиците мигом дотича и клъвна дланта му. Не настървено, като да търсеше храна, а нежно, сякаш го гъделичкаше. По лицето на Тар Тар пробягна рядко виждана усмивка. — Виждаш ли?

Маунг Зайн кимна.

— Майка ти казва, че често си в курника.

— Да. Понякога и спя тук.

— Защо?

— Защото е хубаво. Защото те са ми приятели. Защото имат нужда от мен и понякога ме молят да остана при тях.

— Разговаряш ли с тях?

— Разбира се. Знам имената на всичките.

— Имена ли си имат? — учуди се Маунг Зайн.

— Аз ги кръстих. Това е Коко. — Той посочи мършава кафява птица. — Нейните яйца са най-вкусни. Това е Мо, най-нахалната, а там отсреща е седнала Мими. Тя най-обича да ме слуша.

— Че какво им разправяш?

— Всичко.

— Слушат ли те?

— То се знае.

Синът му издаде странен звук и кокошките веднага млъкнаха. От най-далечния ъгъл важно-важно дойде Мими, Тар Тар ѝ протегна ръка и тя също така лекичко закълва дланта му.

Маунг направи като него, но едва бе размърдал ръка, и кокошките уплашено запърхаха с крила и се скриха. Няколко думи на сина му бяха достатъчни, за да се успокоят.

— Мама също не я обичат. — Втора усмивка. Още по-рядък случай.

Маунг Зайн се радваше, че птиците са направили сина му по-словоохотлив, и се надяваше, че това ще остане така, макар всъщност да не знаеше за какво да си приказва с него. Искаше просто да говори, да чува гласа на Тар Тар, преди да замине отново. Дълго чака още някой коментар, но в кокошарника отново настъпи тишина.

— Утре пак заминавам — рече най-сетне Маунг Зайн.

Синът му мълчаливо се взираше в тавана.

— Утре, още преди да съмне. Тогава още ще спиш.

— Искам с теб — заяви неочаквано Тар Тар.

Още една кокошка дотича и закълва босите му крака. Сега пък Маунг Зайн замълча. Дълго мисли дали има някаква възможност да го вземе със себе си, но лагерът на дървосекачите не беше място за деца.

— Не става.

— Защо?

— Защото много пътувам и трябва да работя през цялото време.

— Мога да ти помагам.

Маунг Зайн се усмихна.

— Щеше да е много хубаво, но дърварството не е лесно, пък е и малко опасно.

— Не ме е страх.

— Знам. Като поотраснеш, ще дойдеш с мен. Обещавам.

Тар Тар не отвърна. Маунг Зайн го наблюдаваше мълчаливо и колкото по-дълго го гледаше, толкова повече се натъжаваше. Лицето на сина му бе загубило детските си черти. Устните бяха тънки като опашка на прилеп. Беше ги стиснал, както често правеше и по-рано. Очите му изглеждаха уморени. Привиждаше ли му се на светлината от свещта, или в ъгълчетата им се забелязваха първите бръчици? Маунг Зайн прочете в тях не умората на дете след дълъг ден, а изтощението на тъжен, самотен възрастен човек.

— Освен това майка ти се нуждае от помощта ти, когато ме няма тук.

— Тя няма нужда от мен.

— О, напротив — възрази Маунг Зайн. — Грешиш. Разказа ми колко си работлив и колко много ѝ помагаш. Много мило от твоя страна.

— Мама си има Ко Ги. Няма нужда от мен.

Маунг Зайн преглътна два пъти. Искаше да отговори, но нищо не му идваше наум. Най-много го изплаши начинът, по който бе казано това. Сериозно и студено.

Поне да се беше оплакал.

14.

Искаше да го изненада. Да достави малко радост на него и децата. Нищо повече. На синовете му, които толкова страдаха от всяка раздяла с него. Най-вече Тар Тар, чието най-съкровено желание бе да тръгне с баща си, трябваше да види каква тежка и опасна работа върши Маунг Зайн.

Трябваше да отсекаят едно от последните високи дървета в селото. Издигаше се на голямото кръстовище, стволът му беше прояден от червеи, изгнил и при следващата буря заплашваше да се сгромоляса върху околните къщи. Преди да го отсекаят, някой трябваше да подкастри короната, която иначе щеше да падне върху къщите в края на улицата.

Маунг Зайн беше най-опитният дървосекач в селото, сам изяви желание да го направи.

Мъжете се удивиха на пъргавината, с която се покатери на дървото с трион на рамо. Стигна до върха. Затвориха улицата, той започна да реже и по-късно никой не можа да каже какво точно се случи. Шумно рухна първият клон. После вторият. Изведнъж чуха пукот и трясък, отначало слабо, след това все по-силно. Всички се възряха нагоре някои затаиха дъх, от нечии уста проехтяха пронизителни възгласи. Тъпият звук на удар в земята. Никой присъстващ нямаше да го забрави до края на дните си.

Повечето селяни бяха сигурни, че духът, обитаващ всяко дърво, го бил бутнал от короната, за да си отмъсти. Други мислеха, че бил стъпил върху прогнил клон. Трети, пък уж видели как се бил навел много напред, за да натисне с крак полупрерязан клон, който не искал да падне. Малцина бяха тези, които твърдяха, че от лекомислие не се бил хванал както трябва и загубил равновесие. Или че за миг чисто и просто проявил небрежност.

Всички бяха единодушни, че никой нямал вина. Трагична злополука. Воля на съдбата. Всеки имал кармата, която заслужавал.

Ну Ну знаеше по-добре.

Вината беше нейна. Бяха отвлекли вниманието му. Още отдалеч го бе видяла седнал в короната на огромното дърво. На трийсет, може би четирийсет метра височина, вече бе отрязал и пуснал на земята два големи клона, черна точка между зелените листа.

Тя го показа на синовете си, държеше пръста си протегнат, докато те най-сетне го забелязаха. Двамата погледнаха нагоре, изпълнени с гордост, не искаха нищо друго, освен да се затичат към баща си.

Щом стигнаха до бариерата, и тримата вдигнаха глави, видяха го ясно сред клоните и в един глас извикаха името му. Той не ги беше забелязал и изненадано погледна надолу.

Махнаха му.

Той им махна в отговор.

Децата се разскачаха, продължиха да махат и ръкопляскат от радост.

Той се наведе напред, за да ги види по-добре. Замаха. С две ръце. После в короната на дървото се чуха пукот и трясък.

15.

Продължи две години. Две години, за които Ну Ну по-късно не можеше да каже какво е преживяла. Две години, в които не минаваше ден, без да се страхува, че ще полудее. Нито ден, в който да не се попита защо това нещастие трябваше да сполети точно нея. Какво беше сторила, за да заслужи съдбата на млада вдовица? Защо злото не бе застигнало ненавистната жена на селския кмет? Или стиснатата, заядлива жена на търговеца на ориз? Защо именно нея с двете малки деца? Защо животът бе толкова несправедлив?

Имаше много седмици, в които не излизаше от къщи и почти не ставаше от постелята. Не переше. Не готвеше на синовете си. Не приготвяше дори подаянията за монасите. Будуваше нощем и спеше денем. От време на време си въобразяваше, че само е сънувала всичко, и тръгваше да търси мъжа си. Тогава, съпроводжана от Ко Ги, бродеше из селото с празен поглед, мръсно лонджи и чорлави коси.

Разходките ѝ всеки път завършваха при проядения от червеи пън на голямото кръстовище. Там клякаше в прахта и си припомняше.

Виждаше го как маха.

С две ръце.

По някое време идваше Тар Тар, хващаше двамата за ръка и безмълвно ги отвеждаше вкъщи.

Братята реагираха коренно различно на смъртта на баща си. Ко Ги се вкопчи в майка си. Спеше до нея. Денем не я изпускаше от очи. Молеше я да стане, когато тя се залежаваше. Заклеваше я да каже нещо, когато тя мълчеше с дни. Следваше я по петите, щом излезеше от къщи. Сякаш се боеше, че след баща си ще загуби и майка си. През повечето време обаче клечеше мълчаливо до нея и чакаше.

И чакаше.

За разлика от него Тар Тар, тласкан от вътрешно безпокойство, не подвиваше крак от сутрин до вечер.

Носеше вода от кладенеца и гледаше майка му и брат му да пият достатъчно и да се хранят поне веднъж дневно. Грижеше се за кокошките. Редовно слизаше до реката с чебър, пълен с мръсни дрехи,

който бе толкова тежък, че едва го носеше, заставаше във водата настри от жените, мъкнеше мокрото пране до къщи и го окачваше да съхне на верандата. Ходеше на пазара и купуваше ориз, а когато изхарчеха и последния кият, се провираше през живия плет при съседите и ги молеше за помощ. Отглеждаше и береше домати, засаждаше и други зеленчуци зад къщата. Всеки ден готвеше. Неговото къри бе по-вкусно от нейното.

За Ну Ну беше загадка откъде осемгодишният ѝ син черпеше сили. Понякога се питаше дали със смъртта на Маунг Зайн част от неговата енергия, грижовност и любов не е преминала у Тар Тар.

Един следобед, от смъртта на Маунг Зайн бяха изминали повече от две години, тя лежеше изнемощяла на одеялото си и наблюдаваше с какво старание Тар Тар чистеше зеленчуците, поддържаше огъня, слагаше нови цепеници и съчки. В един момент той се разсея и с несръчно движение откачи котлето за вода, което падна с гръм и трясък в пламъците. Тар Тар изчезна зад облак от бяла пара, огънят угасна със силно съскане. Той се загледа в белята, въздъхна и започна да разделя сухите дърва от влажните. Излезе в двора, донесе талаш и клончета и преспокойно запали нов огън, за да сложи вода за ориза. Големият чебър пред колибата беше празен, трябваше да иде до селския кладенец.

Ну Ну се възхити на неговата невъзмутимост. Тя сто на сто щеше да се нервира от своята несръчност да се ядоса. Обезсърчена, да се свие на рогозката си. Какво беше станало с Тар Тар? Къде се беше дянало импулсивното, гневливо момче, което предпочиташе да прекарва времето си сам-самичък или при птиците в курника?

Какво бе направила с детската душа злополуката с баща му? На какво я беше научила?

Замисли се за Маунг Зайн. Мъжът ѝ беше мъртъв. Нищо не можеше да промени. Ала дали щеше да потъне в отчаяние или не, дали щеше да се съсипе — това зависеше единствено от нея.

Ну Ну седна в постелята и се опита да стане. Удаде ѝ се полесно, отколкото мислеше. Препаса чисто лонджи, отиде до огнището и сложи нова цепеница. Видя как започна да мъждука и в един момент се разгоря. Ну Ну клекна, колебливо вдигна малкия нож, изпробва острието. Някой явно го беше наточил. Взе кухненска дъска, нарязва малко неумело лука и домати на парчета, тиквичките и морковите на

колелца и обеления джинджифил на кубчета. С всяко движение работата ѝ спореше все повече, а тя се чувстваше все по-добре. В носа ѝ нахлу острата миризма на пресен джинджифил. Откога не я беше подушвала?

Ко Ги седеше до нея и я наблюдаваше мълчешком.

Внезапно зад гърба ѝ изникна Тар Тар с кофа вода.

— Какво правиш? — попита я изненадан.

— Помагам ти — отговори тя.

Той ѝ благодари с усмивка.

Сложиха ориза и зеленчуците да се варят, тримата излязоха на двора да почистят тенекиените съдове и прибори и да вземат вода за чая.

Едва сега тя забеляза, че в единия ъгъл покривът беше продънен. Гредите под него бяха овлажнели от дъжда ѝ изгнили. Тази част от къщата нямаше да издържи през следващия дъждовен период. Ну Ну се огледа наоколо. Дворът беше пометен. В лехите растяха големи домати. До тях Тар Тар беше посадил моркови и патладжани и съвместно изскубал плевелите. Банановите храсти бяха натезжали от плод, както и папаята и авокадото. Само дето бугенвилцията бе закрила нацяло градинската порта и виждайки дупката в живия плет, Ну Ну разбра откъде се измъква синът ѝ.

И попита защо нито вижда, нито чува кокошките.

— А къде са кокошките?

Тар Тар преглътна и сведе очи.

— Ами в курника.

— Сигурен ли си? Много са тихи.

Той кимна, без да я погледне.

Ну Ну отиде до курника и наостри уши. След като не чу нищо, клекна и хвърли поглед пред прозорчето. В единия ъгъл забеляза три птици.

— Къде са другите? — попита учудена и се изправи.

— Няма ги — прошепна Тар Тар и се извърна.

— Как тъй „няма ги“? Да не са избягали? Да не са ги разкъсали кучета?

Ну Ну знаеше какво означаваха кокошките за сина ѝ и се учуди, че не ги е опазил.

Тар Тар поклати безмълвно глава.

— Продаде ги — изрече Ко Ги с глух глас. — Една по една.

— Продал ги е?

Тар Тар продължи да мълчи и да гледа в земята. Тя сложи ръка под брадичката му и внимателно повдигна главата му. По страните му се стичаха две сълзи. Долната му устна трепереше. Затвори очи, сълзите рукнаха неудържимо.

— Защо?

Мълчание.

— Защо?

Отговорът бе дълбоко, почти непоносимо мълчание.

— Защото съседите вече не искаха да ни дават назаем пари и ориз — промълви Ко Ги.

— Защото иначе щяхме да умрем от глад — каза Тар Тар, обърна се и с все сили хукна към къщата.

Ну Ну все още се опитваше да разбере какво се беше случило. Обзе я предчувствие, толкова тъжно, че мигом пожела да го забрави.

— Но нали съседите си имат кокошки — рече и хвърли въпросителен поглед на Ко Ги. — Няма смисъл. Можеш ли да ми обясниш?

Той кимна.

— Вярно е. Не ги искаха и не ни предлагаха добра цена. — Направи дълга пауза. Тихо, съвсем тихо продължи: — Той ги колеше, оскубваше, нарязваше на парчета и продаваше на пазара.

16.

Когато се събуди в зори, Ну Ну чу, че някой вече трака с тенджерите. Беше още сумрачно, но птичките вече чуруликаха. Тя се обърна, Ко Ги спеше до нея. Малко след това чу монасите на градинската порта и се запита защо не са спрели да идват при тях за подаяния, нали отдавна вече нямаха нищо за даване. Ну Ну видя как Тар Тар слизаше по стълбите с голяма купа ориз в ръце. Той ли им беше раздавал милостиня? През всичките месеци? Откъде ли бе вземал ориза, след като и на тях самите едва им стигаше? Беше твърде уморена, за да умува дълго, и отново заспа.

Когато пак се събуди, беше светло, птичките бяха замлъкнали. Стана, Ко Ги още спеше, до огнището имаше ориз и топло къри.

От Тар Тар нямаше ни следа. Изплашена, Ну Ну изтича на двора и погледна в курника. Когато пъкна глава през прозорчето, трите кокошки впериха в нея кръглите си очи.

Изведнъж от съседния двор долетя гласът на сина й, Ну Ну се провря през живия плет и го видя седнал в сянката на голяма смокиня. До него имаше камара сухи бамбукови листа и треви колкото човешки бой, а пред него — рогозка, която в момента плетеше.

— Какво правиш? — попита изненадана тя.

— Помагам на Ю Зоу — отвърна той полугласно. Сякаш му стана неприятно.

— Синът ти е най-даровитият плетач, когото съм виждала — подвикна жената на съседа, идвайки иззад къщата.

— И най-работливият — додаде и хвърли на Ну Ну поглед, издаващ мислите й: да се чудиш и маеш при такава майка.

— За половината покрив му трябват по-малко от три дни.

Ну Ну се загледа в сина си; едва сега й направи впечатление колко сръчно се движеха пръстите му, колко чевръсто преплитаха листата и тревите. Видя новия покрив на съседите и току-що завършената половин рогозка, облежната на едно дърво.

— Къщата ви изглежда добре — каза скептично и посочи работата на Тар Тар. — За кого е тази рогозка?

- Тя е за продан.
- За продан ли? На кого?
- На когото му трябва.
- За колко?
- Двеста кията.
- А колко ще получи синът ми?
- Двайсет. Отработва си парите, които сме ви дали назаем.
- Двайсет кията?

Ну Ну трудно скри възмущението си. Потърси погледа на Тар Тар, но той беше свел очи.

- Още колко време?

Жената пресметна.

— Ако продължава със същото темпо, най-много още четири седмици.

Вечерта забеляза мазолестите пръсти на сина си. Ноктите бяха нацепени, връхчетата на пръстите зачервени, имаше и кръв. Седяха с Ко Ги до огнището, Ну Ну имаше куп въпроси, но на Тар Тар не му се обясняваше. Откога работи у съседите? Кога точно са свършили парите, които Маунг Зайн бе спестил като дървосекач? Имат ли и други дългове? Вместо да отговори, той разравяше жаравата с пръчка.

Ну Ну се питаше с какво ще живеят занапред. Даже и тримата да започнеха да плетат рогозки за покриви и стени, мизерните надници нямаше да им стигат. Оскъдните спестявания бяха похарчени, освен последните три кокошки и ръждясалите сечива на Маунг Зайн вече нямаха какво да продадат. Нивата им беше запустяла. Никой от тях нямаше достатъчно земеделски опит. Всички роднини, които евентуално биха им помогнали, живееха много далече. На подкрепа от съселяните не можеха да разчитат. Съдбата на семейството беше нейната лоша карма, която бе натрупала чрез злодеяния и която сега трябваше да търпят. Помощ, продиктувана от състрадание или съпричастие, беше нещо напълно неуместно в очите на другите. Ну Ну знаеше това. И тя не би постъпила по-различно.

— Трябва да обработваме полето — рече ненадейно Тар Тар, сякаш отгатнал мислите й.

Ну Ну кимна.

— Но как?

— Като другите — отвърна той. — Как иначе?

— Не е толкова просто, повярвай ми.

— Знам. Аз обаче наблюдавах как го правеше татко.

— Това беше отдавна.

— Някои неща още помня.

— Няма да е достатъчно.

— Трябва да опитаме — намеси се Ко Ги.

— Полето е достатъчно голямо. Ако подхванем нещата както трябва, ще ни изхранва — съгласи се с брат си Тар Тар.

Ну Ну местеше очи от единия на другия. Две момчета със сериозни изражения, които вече знаеха твърде много за живота. Дали предполагаша какво означаваха думите им? Какви предизвикателства стояха пред тях? Досега не бяха в състояние дори да се хранят заедно. Как щяха да обработват заедно изоставеното поле?

Нивата изглеждаше още по-зле, отколкото се опасяваше Ну Ну. Беше цялата буренясала, килим, огрян от слънцето и сияещ в най-различни нюанси на зеленото. След, дъждовните периоди от напоителната система, направена толкова старателно от Маунг Зайн, не бе останало нищо. Слънцето прежуряше, навесът, построен от мъжа ѝ, се беше срутил. Ну Ну стоеше като вцепенена на склона ѝ обезкуражено се взираше в пейзажа. Как щяха отново да превърнат това парче земя в плодородно? Имаха четири седмици време, най-късно тогава трябваше да го засеят. Четири седмици. За да имат изобщо някакъв шанс, се нуждаеха от дузина ръце, че и повече. С какво щеше да изхранва децата си, ако не успееха? Да събира и продава дърва за огрев? Да плете кошове от бамбук? Докато умуваше дали не е по-добре да се върне къщи и да даде земята под аренда за малко пари, синовете ѝ се заловиха за работа. Запретнаха лонджитата, с голи ръце взеха да скубят и разрохваха пръстта. Не след дълго пръстите на Ко Ги се разкървавиха от непривичния труд.

Вечерта накрай пътя бе натрупана голяма купчина бурени. Въпреки това на полето, кажи-речи, нямаше видими следи от усилията им. Ну Ну имаше чувството, че преливат от пусто в празно. Това, което

вършеха, беше безпредметно. Напълно безпредметно. Трябваше да измисли нещо друго.

На следващата заран Тар Тар я побутна лекичко по рамото. Беше приготвил вече всичко. Опаковал храна за деня, сварил чай, донесъл вода, почистил сечивата, понеже снощи бяха грохнали от умора. Ну Ну се поколеба. Защо да се мъчат, нямаха никакъв шанс. Ала тъй като не й хрумна нищо по-добро, последва синовете си.

Около пладне ръцете им бяха толкова отекли, че и двамата се мръщеа при всяко движение. Въпреки това обаче отказваха да спрат. Ну Ну ги караше насила да си почиват. С пронизващо главоболие се върнаха вкъщи.

На третия ден тя имаше такива болки в ръцете и краката, че едва се движеше. Болеше я всяко мускулче. Ко Ги също бе по-бавен отколкото предните дни.

След седмица, когато на зазоряване отидоха на нивата си, още отдалеч видяха купчината с бурени — толкова бе пораснала. Ну Ну зарея поглед по полето и за пръв път забеляза видима промяна: единият му угъл се чернееше, огрян от изгряващото слънце.

След две седмици поправиха надве-натри навеса и решиха да нощуват там, за да не губят много време в път. Ну Ну все още се съмняваше, че ще успят, ала оптимизмът и усърдието на синовете й дадоха плодове. Като ги гледаше как задружно работят, все повече и повече я завладяваше чувството, че всичко е възможно. Само не биваше да се обезсърчават.

И тя откри знаци, чиято отчетливост не можеше да пренебрегне. Тъкмо най-хилавата от трите й кокошки излюпи пиленце в деня, в който започнаха работа. Беше толкова мъничко, че Ну Ну беше сигурна — няма да изкара до вечерта. Само че пиленцето и досега си беше живо и здраво.

Банановите храсти пуснаха необичайно много издънки за сезона.

Най-много материал за размисъл й даде инцидентът със змията. Една сутрин, както вървяха към полето, я видяха напред пътеката. Дори само това беше вече необичайно за плашливите влечуги. Позволи на Тар Тар да се доближи на няколко метра от нея, без да избяга. Още по-необичайно. Само вдигна за миг глава, втренчи се в Ну Ну и синовете й и вместо да изчезне в храсталака, се обърна и залъкатуши в тревата, сякаш за да им покаже пътя. Те я последваха и

малко преди тяхната нива животното още веднъж се обърна, замря и бавно се скри във високата трева.

Знаците не лъжеха: след четири седмици зеленият килим беше изчезнал. Както стояха на нивата, черни до лакти, с потни и мръсни лонджита, тримата се озърнаха безмълвно, все едно не вярваха на очите си. Ухаеше на пряспа, влажна, плодородна пръст. Ну Ну коленичи и зарови ръце в почвата. Подаде една буца на Тар Тар. Той я помириша, усмихна се и бавно я стри между пръстите си. Сякаш погали земята.

Какво ѝ беше рекла някога акушерката? Детската душа знае всичко. А дали прощава, не ѝ каза.

Но сега не биваше да губят време. Бяха взели назаем пари и купили семена на карфиол, картофи и соя, които трябваше да се зароят в земята колкото се може по-бързо. На другия ден се върнаха и видяха, че плъховете и птиците са плякосали половината посеви. Пак взеха да нощуват на полето, гонеха животните, работеха до мръкнало. Заравяха в почвата семе до семе, разсад до разсад. Теглеха бразди. За да умилостивят духовете на полето, построиха малък олтар, на който всеки ден оставяха банан и шепка чай.

Природата и духовете им мислеха доброто. Тази година дъждът дойде навреме и в достатъчно количество. Другите селяни също не помнеха кога за последен път е имало такава богата реколта. Ну Ну дори взе назаем каруца с воден бивол, за да превози зеленчуците от полето до селото. Ко Ги седеше гордо върху гърба на добичето и го направляваше с пръчка, все едно цял живот не беше правил нищо друго.

Щом го видя с камарата зеленчуци, Ну Ну се сети за думите на починалия си мъж. Беше излязъл прав. Каза ѝ, а тя не повярва: Ние имаме силата да се променим. Не сме обречени да останем каквито сме. И няма кой да ни помогне, само ние самите.

Съдбата бе задала на тримата един въпрос: обработеното поле и богатата реколта бяха техният отговор.

Изобилните добиви им помогнаха да преживеят сухия период. През горещите месеци, когато на полето нямаше работа, седяха в двора и плетяха рогозки за покриви и стени, кошове и торби. Парите им стигнаха да подновят и своя покрив и да сменят няколко прогнили греди.

Също и през втората година не се наложи да гладуват. Каквото им отнемаше природата, пращайки суша, компенсираха с усърдие и сръчност.

През третата година се решиха да засадят ориз и Ну Ну откри, че Тар Тар бе наследил не само снажната фигура на баща си, но и земеделския талант на нейния вуйчо. Докато съседите се оплакваха от слаби добиви, тяхната нива даде най-богатата реколта досега.

Онова, което не се променяше, бе потребността му от уединение. Както и преди, имаше дни, в които ги отбягваше. Тогава работеше сам в един участък от полето, не продумваше и игнорираше майка си и брат си. Или седеше на склона и си играеше с прашка. Не беше виждала по-умел стрелец от него. Сваляше плодове на манго от дърветата, продупчваше листа точно в средата, прогонваше птиците от нивата, без да нарани, когото и да било.

Тези настроения отминаваха така внезапно, както и възникваха, и след няколко часа той пак се връщаше при тях, все едно нищо не се случило. Странна смесица, натюрелът на сина й, мислеше си Ну Ну. Можеше да бъде мълчалив, уравновесен и грижовен като Маунг Зайн или непостоянен и меланхоличен — каквато бе тя навремето.

И през четвъртата година добивите им се повишиха и Ну Ну се замисли дали пък не беше сгрешила. Може би все пак не идваме на този свят с определена дажба щастие, която все някога изразходваме. Може би има сила, която попълва нашия запас от благоприятни предопределености.

Въпреки всичко не минаваше ден, без да почувства липсата на мъжа си, особено нощем, когато лежеше будна, а децата спяха. Тогава чуваше дишането му, усещаше го по кожата си. Обръщаше се към него и слагаше ръка на гърдите му. От пустотата, която чувстваше тогава, я заболяваше цялото тяло.

Дупката, която смъртта му бе отворила в живота й, още не беше и никога нямаше да бъде запълнена, ала й се струваше, че времето лека-лека щеше да я закрие.

Ну Ну не желаше да бъде неблагодарна. През изминалите години бяха пощадени от болести. Не гладуваха, напротив, всяка година им оставаха достатъчно пари за ремонти по къщата. Нов

покрив. Нови стени. Циментиран клозет в дъното на двора. Догодина евентуално щяха да си купят дори воден бивол. Или прасе. Гордееше се със синовете си. И двамата бяха трудолюбиви, скромни и послушни.

Значи така, мислеше си, изглежда щастието, когато ги няма очите и устните на мъжа ѝ. Когато не мирише на него. Така изглежда щастието, когато е стъпило здраво на краката си.

17.

Има мигове, Ну Ну знаеше това, които човек не забравя цял живот. Те се врязват в душата, оставят невидими белези върху невидима кожа. А когато по-късно ги докоснем, тялото потреперва от болка, проникваща до всички пори. Даже години по-късно, десетилетия. Тогава всичко се появява отново: мирисът на страха. Вкусът му. Звукът му.

Моментът, в който Ну Ну чу двигателите, беше такъв миг.

Късен следобед. От хълмовете идваше лек дъждец, който скоро щеше да достигне селото. Въздухът беше топъл и влажен. Предните дни беше валяло, пътят беше разкалян, при всяка крачка кашата жвакаше между босите й пръсти. Ходилата и коленете я боляха от дългия ден на полето. Заедно със синовете си, няколко други жени и децата им се връщаше в селото.

Като рев на приближаващ се хищник проехтяха двигателите в долината, в която иначе нямаше машини.

Жените и децата застинаха намясто. Сякаш по едно и също време се подчиниха на една и съща заповед. Всеки знаеше какво означават тези шумове. Ну Ну го прочете в очите им. Прочете го по изкривените лица и вцепенените тела.

Погледна в посоката, откъдето долиташе грохотът. В далечината различи два камиона и два джипа, които се приближаваха към тях. Бързо. Твърде бързо.

Носеха се слухове, че ще дойдат. Старият Ю Тан сегиз-тогиз ги предупреждаваше, но те не му обръщаха внимание. Той редовно предричаше и гибелта на света, обаче нищо не се случваше. Ето че се оказа прав. Краят на света приближаваше. Идваше със зелени униформи и черни, лъснати до блясък ботуши. Идваше в автомобили, които бяха толкова големи, че можеха да извозят половината село.

И идваше неудържимо.

Ну Ну се озърна още веднъж. За бягство беше вече много късно. Къде да изтичат, къде да се скрият? Най-близкото поселище бе на доста километри, а и там нямаше да бъдат на сигурно място. Нямаше

джунгла, чийто гъсталак би могъл да спаси живота им. Който въпреки всичко се опиташе и бъдеше заловен, обикновено не излизаше жив от ареста, така разправяха по пазарите.

Никоя от жените не помръдваше. Най-малките деца подириха закрила зад краката на майките си.

Също и тези погледи нямаше да забрави.

Те предусещаха какво предстоеше. Че войниците щяха да ги отведат. Че завръщане щеше да има само за малцина. Че майките не можеха да ги защитят.

Сега краят на света бе на по-малко от сто метра и се приближаваше все повече. В каросерията на единия камион стояха войници, въоръжени с картечници, погледите им бяха безизразни и празни. Бяха твърде млади, за да гледат жертвите си в очите. Зад тях лежаха макари с бодлива тел.

В първия джип седеше офицер, Ну Ну позна по униформата. Погледите им се срещнаха и тя разбра, че той е нейният шанс.

Единственият.

Малката колона ги отмина и спря на площада в центъра на селото. Войниците скочиха от каросериите, някои завардиха улиците, излизащи на площада, другите минаха по къщите и наредиха на селяните да се съберат колкото се може по-бързо пред камионите.

Половин час по-късно всички бяха там.

Офицерът се покатери на единия камион. Беше висок, едър бирманец, стърчащ поне една глава над селяните. Взе в ръка мегафон и обяви това, което всеки отдавна подозираше: че след час всички неженени млади мъже между четиринайсет и двайсет и две години следвало да чакат войниците пред къщите на семействата си. Че неговите хора щели да ги съберат и отведат в импровизиран лагер на изхода на селото. След това имали заповед да претърсят основно всеки двор. Ако намерели някое момче, на мига щели да го застрелят. При опит за бягство също нямало пощада. Утре рано сутринта щели да тръгнат за казармата в окръжния град. Време било младите мъже да изпълнят дълга си и да служат на Бирманския съюз. Той бил изложен на постоянна заплаха от страна на своите врагове и всеки трябвало да направи жертви за защитата му.

Тя знаеше какво има предвид офицерът. Всеки знаеше какво има предвид. Армията се нуждаеше не само от войници, тях набираше

предимно в по-големите градове и с обещания за заплащане, с което да се изхранва семейството. Нуждаеше се най-вече от носачи. Млади мъже, които да мъкнат провизиите и тежката екипировка, боеприпасите, гранатометите на полковете през планините и джунглата в бунтовническите области. По пазарите непрекъснато се носеха слухове колко опасно било това. Областите били заразени с малария, отношението на войниците било лошо, който се разболеел или контузел, не го лекували, а го изоставяли да умре като куче. В добавка някои носачи стъпвали върху мини, които ги разкъсвали.

Да попитат дали е вярно, не можеха. От младежите, които прибираха военните, се връщаха единици. И те не говореха.

Офицерът отпусна мегафона и плъзна поглед по тълпата.

Дребните хора пред него бяха станали още по-дребни.

Никой не казваше нито дума.

Ну Ну взе двете си момчета и тръгна за къщи. Още веднъж запремисля трескаво дали имаше възможност да избяга, или да ги скрие. Клозетът? Бараката на съседа? Празната къщурка в края на селото? Глупости. Там щяха да претърсят първо. Може би манастирът накрай бамбуковата горичка, в който живееше четирима възрастни монаси и дузина послушници. Дали войниците биха посмели да нахълтат там? Вероятно не. Но какво щяха да кажат съселяните ѝ, щом научеха, че е завела Ко Ги и Тар Тар на безопасно място? Повечето щяха да си замълчат, не се съмняваше, ала и един глас за предателство стигаше. Достатъчно беше завистта, недоброжелателството, скръбта да надвият само в едно сърце, и децата ѝ щяха да бъдат погубени.

Не, рискът бе твърде голям, нямаше място, обещаващо безопасност. Смъртта вземаше, когото си пожелаеше.

Ко Ги и Тар Тар вървяха безмълвно подир майка си. Вкъщи застанаха един до друг, следейки всяко нейно движение.

Ну Ну се запита какъв багаж да стегне на синовете си. Имаха само джапанките, които бяха обули. Всеки от тях притежаваше по още една тениска, още едно лонджи, яке и четка за зъби.

Това беше всичко.

Талисман? Спешно се нуждаеха от талисман, който да ги закриля. Ну Ну веднага се сети за парчето кора — Маунг Зайн ѝ го беше отчупил от бора, под който се бяха целунали за пръв път. Беше ѝ го дал с думите, че ще я закриля. Това бе единственият предмет за

спомен от него. Отдавна вече бе износила дрехите му, а негова снимка никога не бе притежавала. През седмиците и месеците след смъртта му често заспиваше, стиснала кората. Това трябваше да попречи на сърцето ѝ да спре да бие от мъка. Сега парчето, увито в парцал, беше на дъното на раклата, в която съхраняваше малкото си вещи.

Извади кората. Парчето беше дебело и все още плътно, малко по-голямо от дланта на Ну Ну. Едно парче, две деца. Дали щеше да изгуби закрилническата си сила, ако го разполовеше?

За миг през главата ѝ се стрелна мисълта да даде на Тар Тар нещо друго, ала не се сети какво. Разчупи парчето на две части, малка и голяма.

С ръждясал пирон проби в двете половини дупки, промуши през тях връвчици, завърза ги на възел. Сетне затвори очи и целуна парчетата, преди да ги окачи на врата на синовете си.

Голямото за големия.

Малкото за малкия.

Не след дълго чуха гласовете на войниците. Ко Ги взе вързопчето с дрехите и двамата излязоха от къщи. Все още не бяха разменили и дума.

Ну Ну изпрати с поглед синовете си. Тръгнаха, без да се озърнат. Сърцето ѝ препускаше лудо. Когато не издържа, когато понечи да направи крачка напред и да ги последва, един войник ѝ препречи пътя и я изтика назад в двора. Още веднъж успя да надникне през живия плет, последното, което видя, бяха двете черно-зелени лонджита на синовете ѝ.

Две големи деца, които отиваха на война.

С парче кора на врата.

Тя обаче не се отказа.

Имаше още един шанс.

18.

Срещнаха се вечерта при кладенеца. В опустяло село, в което майки и бащи се бояха за синовете си. В което страхът се беше загнездил в дърветата, правеше гримаси и хвърляше противната си сянка.

В което сърцата се вкаменяваха.

Улиците и пътеките бяха безлюдни. Никой не смееше да излезе от дома си. Даже животните се бяха изпокрили. Прасетата лежах тихо и кротко в калта, кокошките бяха изчезнали безшумно зад бараки, камари с дърва или в храсталаците. Плъхове и змии бяха подирили убежище в нужниците.

Навсякъде цареше зловонна тишина.

Дори пламъчетата на свещите, които иначе всяка вечер осветяваха къщи и дворове, бяха угаснали от страх.

Само луната не се боеше. Плуваше голяма и кръгла по безоблачното небе и осветяваше нощта.

Комендантът чакаше под смокиново дърво, пушеше цигара и я наблюдаваше. Ну Ну беше вдигнала дългите си черни коси и крепеше върху главата си стомна. Облякла бе най-красивото си лонджи и една от двете си блузи. Беше се измила. Не искаше да оставя нищо на случайността. Вече нямаше желаното тяло на млада жена. Но все още не и на стара.

Трябваше да положи усилия.

Бяха се уговорили, без думи. Няколко погледа при идването на войниците, няколко жеста бяха достатъчни. Всеки знаеше какво иска другият.

Също и сега не разговаряха. Ну Ну свали стомната и с бавни движения започна да черпи вода от кладенеца. Комендантът я гледаше. Тя усещаше погледа му върху тялото си. Усещаше как я преценяваше. Издължената шия, мускулестите ръце. Как очите му се плъзнаха изпитателно надолу, опипаха очертанята на гърдите ѝ под плата на блузата. Добре оформения закръглен задник, който така бе възбуждал и мъжа ѝ.

Тя чакаше. Той не помръдваше.

Когато понечи да вдигне стомната, пристъпи към нея.

— Къде?

Дори не сметна за нужно да шепне.

Леко кимване му показа посоката. Тя взе тежката стомна и тръгна първа. Минаха покрай пустия ѝ дом, в който допреди няколко часа щяха да я чакат синовете ѝ.

Къщурката бе в края на селото, веднага зад нея започваха полята. От години беше необитаема. Старият Аунг бе починал там, в уединение и самота. Жена му и трите деца не бяха остарели, а скръбният му дух се връщаше при всяко новолуние, за да ги оплаква. Днес обаче беше пълнолуние. А тя нямаше алтернатива.

Изкачиха няколкото стъпала до верандата, вратата бе притворена, както очакваше тя. Студената лунна светлина падаше през дупка в покрива. По средата на помещението имаше нахвърляна слама.

Не бяха първите. Нямаше да бъдат и последните.

Ну Ну сложи стомната на пода. Прочете желанието по лицето му. Похотта в очите му не можеше да се сбърка.

Той остави оръжието, съблече униформата си и подреди черните, лъснати до блясък ботуши до постелята от слама. Тя наблюдаваше едрото му тяло с крайчеца на около си. Армията хранеше добре своите войници. Поне комендантите.

После развърза лонджито си и го пусна на пода. С чевръсто движение изхлузи блузата през глава.

Той нямаше никакво намерение да чака. Тя се помъчи да проточи нещата. Колкото по-силно бе желанието му, толкова по-големи бяха шансовете ѝ — така си мислеше.

Най-ужасното бяха образите, изплували в главата ѝ, докато той проникваше в нея. Видя пред себе си починалия си мъж. Видя синовете си. Видя родителите си. За да избяга от образите, впери поглед в ботушите му, които бяха до нея. В света, който видя в лъснатите до блясък черни ботуши, нямаше прошка и обич. В него съществуваха само страх и омраза.

Има мигове, които не можем да понесем. Те ни променят като хора.

Не искаше да гледа, ала беше късно.

Въпреки това Ну Ну имаше намерение да спи още веднъж с него. Би спала с всеки от началниците му и с всеки от подчинените му. С всеки войник от неговата рота.

Само и само да спаси синовете си.

Те бяха всичко, което ѝ бе останало в живота.

— Какво искаш от мен?

Един въпрос. Въпросът, към който бе насочено всичко тази вечер и тази нощ. Първият мимолетен поглед. Срамежливите, които го последваха. И прелъстителните, които дойдоха подир тях.

Без думи. Само жестове, в чиято еднозначност нямаше съмнение. Всяко движение, всеки допир, всяка целувка, всеки тласък, който тя търпеше, водеше към този един-единствен, прост, жизненоважен въпрос.

— Какво искаш от мен?

Избълван, изплют, не зададен. Сякаш искаше да прогони досадна муха от горната си устна.

Тя го погали по черната коса. Загледа се в белезите на гърдите му.

Можеше да го съблазни още веднъж. Това евентуално би го настроило по-благосклонно. Целуна зърното на гърдата му, пусна в действие езика си.

— Какво искаш?

Не беше в настроение. А само от него зависеше всичко. Ко Ги и Тар Тар. Техният смях. Техният плач. Техният живот. Тяхната смърт. От неговото настроение.

— Синовете ми — прошепна тя. — Нищо друго. Само синовете ми.

Моят живот.

— Изключено.

Той склочи ръце зад главата си и се взря в тавана. Още малко и щеше да отпътува мислено отгук. Към следващото село. Към следващата битка. Или към шанса за преместване от проклетата бунтовническа област, за служба на крайбрежието. Или в столицата. Беше вече тръгнал, тя беше на границата да го загуби отново. Усещаше го.

— Имам нужда от тях.

— Ние също.

— Без помощта им не мога да обработвам полето си. Да нося зеленчуци на пазара.

Само да не спомене за любовта си. За онова, което изпитва една майка, когато вижда децата си, отиващи на смърт. Нищо не го интересуваше по-малко. Да подчертае ползата от синовете си, този език разбираше той.

Само него.

— Все ми е тая.

— Мъжът ми почина. Нямам си никого другиго — бързо добави: — който да ми помага.

Да обясни. Не да моли. В никакъв случай да не проси благосклонност. Това можеше да остави за по-късно.

Бавно плъзна ръка по гърдите и корема му, все по-надолу. Там и само там се решаваше животът на синовете ѝ.

Спокойното му дишане се ускори.

Набъбващите членове не лъжат.

Може би имаше още един шанс.

Беше първият ѝ мъж след смъртта на Маунг Зайн.

Положи старание. Ръцете ѝ работеха, както и устата. Езикът ѝ работеше, както и върховете на пръстите ѝ.

Кожата му беше изпръхнала, тласъците груби и без ритъм, също и втория път.

Слабичкото ѝ тяло трепереше. Не от възбуда.

Той лежеше върху нея, изпънал ръце. От устата му течеше слюнка, боядисана в червено от сока на бетелови ядки. Капка по капка потапяше лицето ѝ в цветовете на смъртта. И на живота.

Когато се отдели от нея, беше задоволен. Чу го по спокойното му дишане. Усети го по начина, по който се отпусна тялото му.

— Моля.

Понякога бе достатъчна само една дума. Четири букви стигаха, за да опишат цял свят.

Той запали цигара. Пламъчето ѝ се разгаряше при всяко дърпане.

Моля.

Моля.

Моля.

— Колко синове имаш?

— Двама.

— Здрави?

— Да.

— На колко?

— На шестнайсет и петнайсет.

Той се замисли. Секунди, които решаваха кой ще живее и кой не.

— Единия можеш да задържиш. Другия го вземаме.

— Кого? — изплъзна се от устата ѝ.

— Все ми е едно. Ти решаваш.

Така я разкъса на две.

В тази ясна, осветена от луната нощ. Една дребна селянка. Едно голямо сърце, в което нямаше много място. Ала друго си нямаше.

Единия можеш да задържиш.

Другия го вземаме.

Ко Ги и Тар Тар. Обречени на смърт. Или на живот.

Тя им го беше дала — тя беше принудена да го отнеме. На единия от тях.

19.

Кин Кин бе спряла да разказва още преди малко. Сега се умълча и Ю Ба. Беше говорил тихо, все по-тихо, докато не прошепна последните изречения и гласът му не секна.

Наблюдавах Кин Кин с крайчеца на окото си. Бръчките по бузите и челото ѝ бяха станали още по-дълбоки, тъмните очи се бяха свили до размера на копченца. На врата ѝ забелязах необичайно издута артерия, в която буйно пулсираше кръв.

Брат ми клечеше до мен, превит одве, с наведена глава. Стрелна ме с поглед, очите му бяха насълзени. Имах чувството, че всеки миг ще експлодирам. През изминалите часове у мен се бе нагнетило напрежение, на което едва издържах. Колко време слушахме разказа ѝ? Три часа? Четири? Навън беше още светло. В съседния двор кудкудякаха кокошки, някъде лаеше куче.

Миришеше на угаснал огън. Кин Кин доля студен чай, стана, донесе чиния с печени динени семки, оризов сладкиш и пакет бисквити. Отвори фолиото и ми ги подаде, като ме погледна с толкова отчаяни очи, че дори не успях да промълвя: „Не, благодаря“.

Какво беше станало с Ну Ну? Беше ли намерила начин да спаси двамата си сина? Не, не беше възможно да...! Как бе преживяла този кошмар? Въпреки че нищо не ме интересуваше така, както да получа отговори на тези въпроси, не посмях да попитам. Чаках Ю Ба или Кин Кин да кажат нещо. Изминаха минути.

Трябваше да изляза. Теснотата на къщурката ми се стори непоносима. Страданието и скръбта, които живееха в нея. Бездните, които бяха тук, у дома си.

Виждах пред себе си Ну Ну. Образът ѝ за пръв път се появи пред очите ми. Слабичкото ѝ треперещо тяло под това на лейтенанта. Червеният сок от бетелови ядки по лицето ѝ. Страхът за живота на синовете ѝ.

Единия можеш да задържиш.

Другия го вземаме.

Призля ми. Вдишах и издишах дълбоко, за да не повърна. Имах чувството, че въздухът не ми стига, усещах пробождащи болки в гърдите.

Бавно се опитах да стана и едва не паднах върху брат си. Краката ми бяха изтръпнали и не ме държаха.

— Трябва да изляза на двора — прошепнах.

Той се изкашля и ми кимна.

— Изчакай ме там.

Изпълях на четири крака на верандата, разкърших се, поседях няколко минути, докато изчезне мравучкането в краката ми, слязох по стълбите и клекнах в сянката на къщурката. Какво бяха сторили на Ну Ну? Какво решение беше взела? Усетих как по бузите ми потекоха сълзи.

Над главата си дочух шепота на Ю Ба и Кин Кин. Острата му кашлица сегиз-тогиз прекъсваше разказа. По тона ѝ познах, че страданието далече не бе приключило.

По някое време брат ми слезе по стълбите. Държеше се за перилата, имах чувството, че целият трепери. С кимване ми даде знак да го последвам.

Мълчаливо се спуснахме по пътеката, която бе толкова тясна, че трябваше да вървим един след друг. В далечината видях стълбове от дим, които се издигаха в небето. Беше късен следобед, срещу нас вървяха групи от селяни, които се връщаха от нивите си. Поздравяваха ни приветливо.

Зад тях момче яздеше воден бивол. Усмихна ми се, показва белите си зъби. Кимнах му.

На улицата при баняновото дърво свихме надясно, малко след това някакъв военен джип ни задмина, закова с вой на спирачки и на заден ход спря до нас.

Коленете ми омекнаха. Какво искаха от мен и брат ми? Дали ни бяха проследили, без да забележим? Бяхме ли изложени на опасност? Щеше ли гласът в крайна сметка да се окаже прав?

Те ще дойдат да те вземат. Никой не може да те защити от тях.

В джипа имаше четирима войници. Любопитни погледи. Червени зъби. Зелени униформи, черни, лъснати до блясък ботуши.

Беше ме предупредила. Като дойдат, не ги гледай в лицето. Не гледай ботушите им. Те притежават магически сили. В тях се отразява

цялата жестокост, цялата злост, на която сме способни.

Кървавочервена слюнка, която капе върху едно лице.

Войниците попитаха нещо брат ми и ме посочиха. Той се засмя престорено. Те се засмяха в отговор. Не можех да понеса вида им и се извърнах.

Разговорът бе кратък, прекъснат от смях и учудени погледи, после продължиха пътя си.

— Какво искаха? — попитах задъхано, щом джипът изчезна от погледа ми.

— Да разберат коя си и къде отиваме — отговори той с напрегнат глас.

— Защо?

— Просто така. — Ю Ба се поколеба за миг-два. — Тук няма толкова много западни туристи, които се разхождат с местни хора. Беше им любопитно.

— Какво им каза?

— Истината. Че си ми сестра и се прибираме у дома. Предложиха да ни откарат. Казаха, че сто на сто не си свикнала да вървиш през хълмиста местност. Благодарих, но отказах.

— И това беше всичко? — удивих се.

— Да — заяви той с една идея по-бързо, което не му беше присъщо.

Отново не бях сигурна, че ми каза истината.

Когато стигнахме до чайната, брат ми изведнъж спря и се закашля толкова силно, че едва си поемаше дъх.

— Трябва да отидем на лекар — казах уплашено.

Той вдигна ръце и махна в знак на отказ, без да издаде нито звук.

— Ю Ба! Тук все още има някакъв лекар, който може да те прегледа. Трябва да се направи рентгенова снимка на белите ти дробове.

— Няма такъв. Освен това кашлицата не е толкова опасна и скоро ще мине, повярвай ми. Или имаш желание да посетим военната болница?

Замълчах.

— Гладна ли си? — попита той.

Поклатих глава.

— Не бих казала.

— Ще имаш ли нещо против да хапна набързо една супа с макарони?

— Разбира се, че не.

В чайната имаше само неколцина посетители, настанихме се на странична маса.

Келнерката дотътри нозе към нас. Ю Ба поръча две чаши бирмански чай и една супа.

Чаках да ми съобщи какво още му е споделила Кин Кин, но брат ми не казваше нищо, а аз не смеех да попитам.

Келнерката донесе чая и супата, той се наведе ниско над чинията и започна да се храни.

Аз бърках чая си.

— Ю Ба?

Той ме погледна.

— Какво е направила Ну Ну?

Продължи да сърба супата си.

— След като лейтенантът се върнал при войниците си ли?

Кимнах.

— Решила да се самоубие. Но тогава военните щели да вземат и двамата ѝ сина. Дали ѝ възможност да спаси живота на единия. Имала ли право да я остави неизползвана, защото ѝ липсвали сили или кураж да вземе решение?

Погледна ме въпросително, направи кратка пауза, без да очаква отговор, и продължи:

— Не. Още същата нощ отишла в лагера на пленниците и измъкнала единия.

— Кого?

— Ко Ги.

Затворих очи, зави ми се свят. Улових се с две ръце здраво за масата.

— Казала си, че макар и по-голям на години, той бил по-малкият и по-слабият от двамата. Не би имал никакъв шанс при войниците. Надали щял да им върши работа и набързо щели да го пратят на смърт. Тар Тар бил по-едър и по-силен. Ако някой изобщо щял да оцелее, това бил той. Нямала избор. Трябвало да задържи Ко Ги. Така повтаряла на сестра си, понякога по три пъти на ден. До сутринта преди смъртта си. „Нямах избор. Трябваше да задържа Ко Ги.“

— А Тар Тар? — прошепнах.

— Него войниците отведоха на другата сутрин.

Потърсих думи, но нямаше фрази, които биха описали какво изпитвах.

Допрях устни до чашата с чай. Ю Ба пресуши своята с голяма глътка. Ръката му трепереше.

— Това... това е убийствено за една майка — рекох най-накрая.

— Да, това е убийствено за една майка — повтори тихо той.

— Тя защо...? Искам да кажа, не би ли...? — Не довърших изреченията. Та откъде да зная какво би могла да направи? Помъчих се да си представя случилото се онази нощ. Как са се разделили двамата. Как Ко Ги е взел вързопа си и е оставил брат си в лагера. Какво ли е мислил и чувствал Тар Тар? Момче с парче кора на врата. Какво ли е станало с него?

— Мислиш ли, че е оцелял?

— В годините след това майка му ходила при всевъзможни астролози и гадатели. Един твърдял, че Тар Тар е преминал на страната на бунтовниците. Друг казал, че е останал жив и сега обикалял страната като странстващ монах. Трети пък заявил: звездите му показали категорично, че младежът избягал в Тайланд и там се оженил за богаташка. Всички били единодушни, че скоро щял да се обади на майка си. В един момент Ну Ну загубила надежда.

— Може да е станал войник и да е още жив...

— Тогава със сигурност все някога би се обадил на майка си и брат си, нали? Скоро ще станат двацет години от принудителното му отвеждане, а тя така и не чула нищо за него. Освен това армията има достатъчно войници и използва тези младежи предимно като търсачи на мини.

— Търсачи на мини?

Не разбрах какво имаше предвид брат ми и го погледнах въпросително.

— Да. При нас от десетилетия се води гражданска война. Не навсякъде, както виждаш, но в доста провинции етнически малцинства се бият в джунглата за своята независимост. Повечето области са планински, няма шосета, нито дори пътища, по които армията да пътува със своите камиони и джипове. Ето защо се нуждаят от мъже, които да мъкнат провизии, боеприпаси и оръжие. Кин Кин загатна за

това, но не каза цялата истина. Бунтовниците често минират терена. Тогава войниците пращат носачите напред и ги следват на определено разстояние.

— Защо те самите не си служат с минотърсачите?

Ю Ба поклати глава и каза толкова тихо, че едва го разбрах:

— Те нямат минотърсачи.

— Тогава как носачите намират мините?

Той се наведе към мен през масата.

— Като стъпват върху тях.

Минаха няколко секунди, докато проумея думите му.

— Искаш да кажеш, че армията ги използва като... — Не довърших изречението. — Откъде... откъде знаеш?

— Сегиз-тогиз се връща някой, който е останал жив. Облегнах се назад, погледът ми обходи чайната, сякаш тук можех да намеря потвърждение за зверствата, за които току-що научих. В другия край трима мъже разговаряха оживено. Единият от време на време плюеше в тревата червения сок от бетелови ядки. Всеки път трепвах. До тях седеше млада двойка, шепнеща, плахо влюбена. Потънала в мисли, келнерката метеше пода между празните маси. Под олтара с блестящата в златисто статуетка на Буда и цветята, обронила глава на масата, спеше готвачката. Дали знаеха това, което знаех? Вероятно.

Може би дори имаха брат, девер, племенник, чичо, който бе принуден да търси мини в джунглата. Който бе намерил някоя.

Или някой от техните братя, девери, племенници или чичовци носеше черни, лъснати до блясък ботуши?

Изведнъж осъзнах колко малко знаех за родината на татко. Колко ми беше чужда. Колко малко можех да прочета по усмихнатите лица на хората.

— За какво мислиш? — поинтересува се Ю Ба.

— За това колко малко зная за тази страна.

— Грещиш — възрази той. — Знаеш всичко каквото трябва да знаеш.

— Какво имаш предвид? — изненадах се.

— По-късно.

И издаде с устните си специфичен звук, нещо като продължителна въздушна целувка, келнерката мигом погледна към нас. Брат ми пъкна банкнота от хиляда кията под една от чашите и стана.

Беше се стъмнило. Мълчаливо се спуснахме по улицата. Пред една от чайните имаше голям телевизор, предаваха футболен мач, пред екрана седяха две дузини запалянковци. Неволно се замислих за Ну Ну и синовете ѝ.

— Ю Ба?

Надявах се по гласа му да позная дали е готов да продължи разказа си.

— Какво искаш да знаеш?

— Какво са правили Ну Ну и Ко Ги без Тар Тар?

— Опитвали се да оцелеят заедно. Не успели.

— И Ко Ги ли е мъртъв?

— Не, но двамата, които петнайсет години били неразделни, внезапно започнали да се карат. Странно, нали? Послушният Ко Ги занемарил задълженията си. Отказвал да ходи на полето с майка си, вместо това предпочитал да посещава храмови празници в други села и винаги се връщал пиян.

Според Кин Кин така и не преодолял шока, виждайки на какво е способна майка му. Отчуждил се, ужасявал се от нея. В пияно състояние често казвал, че Тар Тар го преследва. Седял заедно с него до огнището. Бил там, когато ходели на пазара, когато готвели и се хранели. Ставал все по-мълчалив и накрая взел да съжалява, задето Ну Ну спасила него, а не брат му. След три години по-голямата част от полето наново буренясала, къщата се порутила, а Ко Ги решил да потърси работа в най-близкия град.

Бяхме стигнали до къщата на Ю Ба. Той донесе вода от двора, запали свещи и попита дали искам чай.

Благодарих, но отказах и се тръснах на канапето под маслената цапаница, изобразяваща Лондонската кула. Той се отпусна във фотьойла и продължи разказа си:

— Скоро след това Ко Ги заминал за столицата и си намерил работа като моряк на товарен кораб. Там печелел добре и периодично пращал пари на майка си. Не много, но достатъчно за живеене. По някое време Ну Ну се преместила при по-малката си сестра, която нямала деца и чийто мъж починал рано. Преди няколко години двете дойдоха в Калау, защото тук не познаваха никого и не свързваха градчето с никакви спомени. Беше сломена от мъка жена.

В деня, в който сестра ѝ умряла, двете с Кин Кин вървели към пазара. Срещнали млад мъж и Ну Ну си въобразила, че е Тар Тар. Така се развълнувала, че сърцето ѝ спряло да бие. Нали ти разказах за това в писмото си?

Кимнах.

— Кин Кин сподели, че Ну Ну от години била много зле със здравето. Започнала да си фантазира разни неща, паметта ѝ изневерявала, често излизала на разходка и не намирала пътя за дома си. Щом видела войници или дори само джип, се вцепенявала от страх. Не понасяла вида на черни ботуши. Нощем се събуждала, крещяла и сестра ѝ едва успявала да я успокои. Цялото ѝ тяло било покрито с червени пъпки. Ядяла много малко, сякаш била решила да умре от глад. Сърцето ѝ било слабо. Измъчен дух. Смъртта ѝ не била изненадваща. Само обстоятелствата били необичайни.

— А Ко Ги? Защо не се е върнал да се погрижи за нея?

— За последен път се обадил от Австралия и пратил пари. Уж се бил установил там. Това било преди пет години. Оттогава мълчал. Но може би писмата му просто са се загубили или са били задържани.

Очите на брат ми се затваряха, аз също се чувствах много уморена.

— Искаш ли да послушаш музика, преди да заспиш?

— Не, по-добре не.

Умълчахме се. За пръв път тишината помежду ни ми подейства благотворно.

— Мислиш ли, че гласът в мен няма да се обади повече?

— Това не знам.

— Естествено, че не знаеш. Но как смяташ?

— Ще видим — отговори уклончиво той. — Каза ли ти нещо, докато Кин Кин говореше?

— Не.

— Това е добър знак, нали?

Свих безпомощно рамене.

— Вероятно.

Той с усилие сдържа прозявката си.

— Ужасно съм уморен, извини ме. Но денят доста ме натовари.

— И мен.

— Имаш ли нужда от още нещо за през нощта?

— Не.

Той стана, дойде при мен, нежно взе главата ми в ръцете си и ме целуна по челото.

— Лека нощ.

— И на теб.

— Събуди ме, ако сънуваш нещо лошо.

20.

През нощта се събудих от силни ридания. Брат ми ли плачеше? Станах, опипом намерих фенерчето до канапето и водена от слабия лъч светлина, се промъкнах до стаята му, чух спокойното равномерно дишане зад завесата. Дали не ми се беше сторило? Или гласът се беше върнал? Той ли ме събуди? Нададох ухо. Насекоми. В далечината залая куче. Друго му отговори. Тишина.

Върнах се на канапето, поослушах се още миг-два, после заспах.

Когато се събудих за втори път тази нощ, чух гласа.

Къде е Тар Тар?

Седнах в постелята и се вторачих в тъмнината. Стори ми се, че гласът долетя оттам.

Какво се е случило със сина ми? Какво са му сторили?

Достраша ме, потърсих пипнешком фенерчето, но не го намерих.

Защо не ме послуша? Защо не се върна в Ню Йорк? Това няма да свърши добре.

Изведнъж лампата светна и Ю Ба застана пред мен.

— Какво стана? — попита загрижено той.

Бях прекалено изненадана, за да отговоря.

— Извика насън.

— Гласът. — Озърнах се с търсец поглед. — Пак чух гласа.

Той седна до мен.

— Сигурна ли си?

— Да. Не. Не зная. Прозвуча ми като нейния глас.

— Какво ти каза?

Бях прекалено развълнувана, за да се съсредоточа.

— Поиска ли да узнае къде е Тар Тар? — попита брат ми.

— Да.

— Какво друго?

— Предупреди ме. Да съм се върнела в Ню Йорк. Нашето търсене нямало да свърши добре.

Ю Ба кимна.

— Как ти прозвуча?

Опитах се да си припомня тона и загубих увереност.

— Вече не зная. Може би — поколебах се за миг, — може би само съм сънувала.

— Не вярвам.

Беше студено, завих се до брадичката, плъзнах се по-надолу, бавно се извих на една страна и сложих глава на коленете му. Бях разсънена и същевременно страшно изтощена. Нима всичко беше напразно? Нима монахът бе сгрешил или аз бях повярвала твърде силно на думите му („две души в една гръд“) и тръгнала по следите на глупаво суеверие?

— Монахът каза, че гласът ще млъкне, щом открия на кого принадлежи и защо е умряла жената — казах. — Вече не знаем. Как мислиш, дали е сгрешил, или това не е същата жена?

— Нито едното, нито другото. — Брат ми дълго мълча, преди да продължи: — Но вярвам, че ще изчезне, щом узнаем цялата истина. Как иначе ще намери покой тази неспокойна душа?

— Цялата истина? Нима Кин Кин е излъгала?

— Не. Но трябва да открием какво е станало с Тар Тар. Една майка иска да узнае как е умряло детето ѝ. Исква да узнае къде е погребано. Дотогава няма да те остави на мира.

— Как да го направим?

Ю Ба отмахна косите от лицето ми, погледна ме замислено.

— Има ли следа, за която още не си ми разказал? — попитах предпазливо.

— Не е следа, по-скоро слух. Вчера Кин Кин ми загатна нещо, само че не му обърнах много внимание.

— Какво?

— По-късно едно от момчетата успяло да избяга. Такъв късмет е изключителна рядкост. Никой в селото, така каза тя, не споменал подробностите, никой не пожелал да ги чуе. Всички дезертъори, помагачите и семействата им са заплашени със смърт. Мълвата обаче така и не затихнала.

Изведнъж брат ми стана неспокоен. Погали ме още няколко пъти по главата, но мислено бе другаде. Чух как дишането му се учести. Как стомахът му се обади. Внезапно се изправи, безмълвно изчезна в спалнята си и малко след това се върна облечен.

— Слънцето ей сега ще изгрее. Трябва да поговоря още веднъж с Кин Кин. Вчера не я разпитах по-подробно, може би знае повече за съдбата на това момче.

Не исках да остана сама.

— Може ли да дойда с теб?

Ю Ба поклати глава.

— Мисля, че в този случай е по-добре да отида сам. Няма да се забавя. Изчакай ме тук. Ако някой дойде и попита за мен, независимо кой, кажи, че не знаеш къде съм и кога ще се върна.

Кимнах унило.

Той бързешком слезе по стълбите и прекоси двора.

През отворения прозорец в стаята падна първият лъч дневна светлина, закукуригаха петли, прасето под къщата се беше събудило. Всъщност и аз трябваше да стана, да запаля огън, да сваря вода и да приготвя лека закуска, но се чувствах грохнала от умора. Вместо това се пъгнах под завивките. Тар Тар не ми излизаше от ума. Сигурно е бил забележителен човек. Горедолу на моята възраст. На драго сърце бих се запознала с него.

Внезапно се замислих за брат си и за майка. И ние прекарвахме много време тримата, защото татко често пътуваше или работеше до късно в кантората. Пак се сетих за историята от един летен ден. С майка и брат ми бяхме на плажа на Лонг Айланд, трябва да съм била на шест-седем години. Виждах ги пред себе си — как седяха на плажните си кърпи и се мажеха един друг със слънцезащитен крем. Гърба. Ръцете. Краката. Лицата. После станаха и се затичаха към океана. Мен ме забравиха. Хукнах подире им, зашляпах във водата, а докато те плувах навътре, изравях дупки в пясъка. Вечерта бедрата, ръцете и носът ми бяха толкова зачервени, че татко ме заведе на лекар.

Изгаряния първа и втора степен.

Не само по кожата.

Не бяхме близки. Нито за миг. С брат ми — логично. Но и с майка. Защо — не знаех. Вероятно и тя не знаеше. Може би и аз като Тар Тар нарушавах тяхната заедност? Замислих се дали бях желано дете, или „злополука“. Не знаех, в семейството никога не сме разговаряли за това.

Една висока нюйоркчанка? Едно малко сърце? В което нямаше много място? Ала друго си нямаше.

Още лежах завита на канапето, когато чух, че Ю Ба се връща. Беше запъхтян и толкова развълнуван, както не го бях виждала досега. Забелязах сянка от разочарование в очите му, като видях, че не бях станала.

— Според нея слухът е верен.

Пое си дълбоко дъх.

— Едно от момчетата е успяло да избяга?

— Да.

Погледът му падна на голямата ми раница.

— Можеш ли да прибереш в малката си чанта нещата, които ще ти трябват за кратко пътуване?

— Разбира се, защо?

— Трябва да заминем.

— Да заминем? Кога?

— Сега. Веднага.

— За колко време?

— Няколко дни.

— Закъде?

Той се замисли за миг-два.

— За острова.

— Кой остров?

— Thay hstone thu mya, a hti kyan thu mya a thet shin nay thu mya san sar yar kywn go thwa mai — каза той на бирмански.

— Не разбирам нито дума.

21.

Онова, което знаехме, не беше много. Мъжът, когото търсехме, от много години живеел в Тхази, град на железопътната отсечка между Рангун и Мандалей, на пет часа с автобус от Калау. Бил женен, имал две или три деца, тъстът му притежавал авторемонтна работилница на главната улица, където по думите на Кин Кин работел като автомеханик. Бил един от младежите, които военните в онази утрин отвели от селото, и след няколко години успял да избяга. Дали би могъл да ни каже нещо за Тар Тар?

Взехме следващия пикап за Тхази. Ю Ба се покатери на покрива, на който между торби с покупки и чували клечаха половин дузина млади мъже. Някой ме издърпа да се кача в каросерията, където на пръв поглед не се виждаше никакво място. Другите пътници се посгъстиха, едно момиченце седна в скута на майка си, аз се намърдах на дървената пейка между двете и някаква старица. Беше толкова тясно, че веднага се изпотих и взех да се задушавам. Отсрещният мъж ми се усмихна приветливо, едва понесох вида на боядисаните му в червено зъби.

Шосето с тесни серпентини се спускаше стръмно към долината. С всеки завой сърцето ми се стягаше все повече, прилоша ми, още малко и щях да повърна. Да се махна. Трябваше да се махна оттук. На първата спирка се промуших през навалищата и се качих при брат си на покрива. Бяхме най-отпред над шофьора, вкопчени в решетката, на която бяхме клекнали. Автомобилът бе претоварен до немай-къде и на всеки завой застрашително се клатеше.

Шосето бе осеяно с дупки, издълбани от дъждовете, от двете му страни имаше урви, липсваха мантинели или други ограждения. На доста места в храсталака под нас се виждаха останки от катастрофирани коли. В душата ми се надигаше паника, която всеки миг заплашваше да вземе връх. Брат ми усети колко ме е страх.

— Гледай небето, дишай дълбоко и мисли за нещо друго — каза ми.

Опитах се. Погледнах нагоре, съсредоточих се върху дишането си и се замислих за Ню Йорк, за Ейми, апартамента си. Това не ме успокои. Замислих се за морето. За дълъг плаж, монотонния шум на слаб прибой, за гласа на Ю Ба, който ми говореше, и дългия му словесен поток. Чух сутрешното пеене на послушниците в манастира и полака-лека се успокоих.

Първото, което видяхме от Маунг Туй, бяха дългите му мършави крака. Лежеше под микробус и изчукваше нещо. Другите автомонтьори със запретнати лонджита и потни тениски ни оглеждаха любопитно.

— Хей, Маунг Тун — подвикна най-накрая един от тях.

Чукането спря. Изпод колата изпъзля оплескан с машинно масло мъж.

Беше висок колкото мен и се вторачи изненадано в нас. Съсухрен мъж със сближени очи, рунтави вежди, тясно лице, изразени скули и дълбок белег на челото. Устните и зъбите му бяха почервенели от сок на бетелови ядки. На лявата му ръка липсваха два пръста.

Маунг Тун стрелкаше с поглед ту брат ми, ту мен. Ю Ба го попита нещо, той кимна смутено, грабна парцал и се опита да почисти ръцете си, без особен успех.

Ю Ба продължи да говори и въпреки че не разбирах нито дума, усетих горе-долу какво казва. Бихме желали да го поканим на чаша чай или ако е гладен, на обяд в близкия китайски ресторант.

Маунг Тун кимна и каза нещо на другите мъже, които отново се заловиха за работа.

— Не е гладен — прошепна брат ми, — но с удоволствие ще дойде с нас в чайната.

В Тхази беше много по-горещо отколкото в Калау, ярката светлина заслепяваше. Сложих тъмните си очила, обаче веднага ги свалих. Стана ми неприятно, че съм единствената, която се пази от слънцето.

Ю Ба и Маунг Тун вървяха на няколко метра пред мен, пресякохме главната улица с оживен трафик. Из града се движеха пикапи, трактори, камиони и автобуси, а сред тях волски каруци, конски файтони, пешеходци и велосипедисти. Уличното платно беше сухо и песъчливо, всяка минаваща кола завихряше облак от прах. Ю Ба ненадейно спря наред улицата, улови се за мен и се разкашля. Маунг Тун го подхвана под мишницата и го преведе безопасно през улицата.

В чайната Маунг Тун запали цигара, дръпна дълбоко два пъти, обърна се към мен и каза нещо.

Погледнах въпросително брат си.

— Искан да разбере защо се интересуваш от Тар Тар.

Очаквах въпроса и за да не стана за смях като откачалка, чуваща гласове, си бях измислила сложна история за далечни роднини на Тар Тар, които сега живеели в Америка, случайно ми били съседи и ме помолили... Само че преди да отворя уста, Ю Ба отговори вместо мен.

— Какво му казваш? — прекъснах го.

— Че чуваш гласа на починалата му майка и непременно трябва да научиш какво е станало с Тар Тар, защото тя няма да те остави на мира.

Маунг Тун кимна с пълно разбиране, сякаш желанието ми бе най-естественото нещо на света. Направи дълга пауза, преди да каже няколко изречения и с жест да помоли брат ми да преведе.

— Каза, че не обича да говори за времето си като носач. Дори жена му не знае нищо. Но за Ну Ну ще направи изключение. Тя трябва да научи какво се е случило с Тар Тар. Трябва да научи какъв герой е бил синът ѝ. Благодарих му. И от името на Ну Ну.

Маунг Тун смачка цигарата си, наведе се напред и започна да разказва.

22.

Войниците разгънаха бодливата тел в полето пред селото и ни заградиха там. Беше студена нощ. Седяхме в кръг, сгушени един в друг, за да се топлим. Тар Тар и Ко Ги бяха точно до мен, добре познавах и двамата, бяхме на една възраст и като деца често си играехме заедно. Тар Тар прегърна брат си, който целият трепереше. Войниците ни бяха забранили да разговаряме, никой не продумваше, чувах само тежкото дишане на страха. Неочаквано един от войниците наруши тишината и нареди на Ко Ги и Тар Тар да се явят на входа. Двамата се изправиха, в лунната светлина разпознах майка им, която ги чакаше. Застанаха недалеч от нас и зашепнаха. Ко Ги непрестанно клатеше глава, Ну Ну плачеше. По някое време го улови за ръка и понечи да го дръпне. Той се възпротиви. После двамата братя още веднъж застанаха един срещу друг, Ко Ги окачи нещо на врата на Тар Тар, двама войници се приближиха, заповядаха на Ну Ну най-сетне да изчезва и прогониха майка и син в мрака.

Тар Тар ги изпрати с поглед. Остана до бодливата тел, без да помръдне в продължение на минути. Пазачите няколко пъти му извикаха да се върне при другите и да седне, незабавно, но Тар Тар не реагира. Чак когато един от войниците с всичка сила го сръга с приклад в ребрата, трепна, обърна се и дойде при нас. Уплаших се, като видях лицето му. Очите му бяха разширени, бузите — хлътнали, беше преbledнял и трепереше.

Застана сред нас и продължи да гледа в посоката, в която бяха изчезнали майка му и брат му. Войниците сипеха люти закани, неколцина от нас се опитаха да го дръпнат да седне, но той все се откопчваше от ръцете ни. В един момент всичко утихна и аз заспах. Когато се събудих на съмване, Тар Тар още стоеше прав.

В камиона, който ни откара в казармата, с Тар Тар седяхме сгушени един до друг. Той се беше прегънал одве на седалката, не се държеше за никъде, колата се клатеше здравата, главата му току се блъскаше в преградата, докато по лицето му не потече кръв. Вътре

вонеше отвратително, понеже имаше повърнали. Тар Тар сякаш не забелязваше нито кръвта, нито вонята.

Във военния лагер един офицер ни раздели на две поделения. Едните веднага се качиха на друг армейски камион и отпътуваха, с Тар Тар се паднахме в по-малката група, която остана в казармата. Едва покъсно разбрах, че на първо време това ни е спасило живота. Другите ги откарали право на фронта и доколкото знам, за няколко месеца загинали до един.

Нас офицерът раздели на по-малки групи. Които имаха някакъв опит като шлосери или занаятчи, отидоха в работилницата, други — в пералнята. Тар Тар попитаха дали може да готви. Когато кимна, го пратиха в кухнята, а мен — заедно с него.

В казармата останахме близо две години. В сравнение с онова, което щеше да последва, там бяхме добре. Рядко ни биеха без причина, почти винаги имаше достатъчно храна, спяхме на нарове в барака, зиме даже ни даваха няколко одеяла, които си разпределяхме.

Тар Тар бързо си спечели известно уважение, тъй като бе изключително добър готвач. Специалитетът му беше сладък оризов сладкиш. Според мен отървахме изпращането на фронта само защото офицерите не искаха да се лишат от ястията на Тар Тар.

Моето оцеляване зависеше от неговото. Стараех се да бъда незаменим помощник, чистех, белех и режах зеленчуци, варях ориз, колех кокошки, щом висшите офицери пожелаеха месо.

Мисля, че с времето Тар Тар взе страха на околните. За тези две години каза не повече от няколко изречения. Безмълвно си вършеше работата, независимо какво му възлагаха, отговаряше с кимане или клатене на глава, странеше от всякакви разговори. Не се смееше на шегите, ако бяха за негова сметка, ги игнорираше. На заплахи изобщо не реагираше. Един от комендантите го удари по лицето и го заплаши, че на другия ден ще го прати на фронта, понеже яденето не било готово навреме, а Тар Тар го погледна мълчаливо в очите и не помръдна, докато оня не се извърна смутено.

Някои го смятаха за глуповат заради безстрашието му, други — за ням заради мълчаливостта. Знаех, че и двете неща не бяха верни, още тогава му се възхищавах заради куража, без да подозирам какво

ще ни дойде до главата. Тар Тар беше най-храбрият човек, когото бях срещал.

Дори като се наранеше, не казваше нищо. Веднъж се прекатури тенджерата и врялата вода поля краката му, а той само трепна. Вгледа се в изгорената кожа, сякаш не беше негова.

Наровете в бараката бяха толкова нагъсто, че чувахме как куркат червата на съседите ни. През първата година го чувах от време на време да плаче. Понякога хващаше в тъмното ръката ми и я стискаше толкова силно, че ме заболяваше. Дълго не я пускаше.

Когато го питах дали мога да му помогна с нещо, винаги отговаряше: „Не. Благодаря“.

Благодаря.

Почти бях забравил, че има такава дума.

Единствено сънят развързваше езика му. Нощем викаше майка си или баща си. Или мълвеше изречения, които разбирах само откъслечно.

Все се канех да го попитам какво се беше случило в нощта, в която майка му бе дошла да вземе Ко Ги, ама така и не посмях.

Веднъж военните подготвиха голяма офанзива срещу бунтовниците, така че и ние с Тар Тар трябваше да идем в джунглата.

По него време бяхме чули от войниците достатъчно истории, за да знаем, че, кажи-речи, нямахме никакъв шанс да се върнем живи оттам. Страхът ме разяждаше. В дните преди тръгването не можах да му помагам в кухнята, понеже имах диария и повръщах. У Тар Тар обаче не забелязах промяна. Още тогава предчувствах онова, което се потвърди в джунглата: беше му все едно. Не се боеше нито от смъртта, нито от умирачката. Чак доста по-късно узнах от какво се боеше всъщност.

Когато стана време, войниците ни натъпкаха в два открити камиона, пътувахме цял ден без почивка и късно вечерта пристигнахме в базовия лагер, в който бе настанен полк. Оттам, разделени на помалки войскове части, тръгнахме на продължаващи дни, а понякога и седмици, походи в джунглата.

В лагера цареше коренно различна атмосфера, отколкото в казармата. Войниците бяха нервни, ритаха и биеха без причина. Добичета да бяхме, щяха да се отнасят по-добре с нас. Нощем се будехме от изстрели, постовите гърмяха в тъмното, защото се страхуваха от нападение на бунтовниците.

Спяхме на земята в бамбукови колиби. За нас клозети нямаше, принуждавахме се да ходим по нужда зад колибата, където лайната се трупаха на камара. Вечер и сутрин ни атакуваха комари, който не беше преболедувал малария, се заразяваше за нула време.

Храната беше оскъдна, почти само ориз, малко зеленчуци, сегиз-тогиз парче сушена риба. По-лоша от глада беше жаждата. Питейната вода се разпределяше на дажби, ние получавахме каквото останеше. Не много. Лекарства имаше само за войниците. Ако някой от нас се разболееше сериозно, гнойни рани, тежка малария, пневмония, го отнасяха в барака в най-отдалечения край на лагера. Оттам не се връщаше почти никой. Викахме й „къщата на смъртта“.

Делникът ни беше еднообразен. Перяхме и готвехме за войниците, работехме на укрепленията, поправяхме стражевите кули или копаехме окопи, през останалото време се мотаехме наоколо и чакахме. От акциите се връщаха само половината носачи. В най-добрия случай.

Седмица след пристигането си получихме заповед за първата мисия. С двайсет други носачи трябваше да съпровождаме две дузини войници, които имаха задача да снабдят с боеприпаси и провизии външен пост, намиращ се на два дни път пеша.

Тръгнахме призори. Аз мъкнех двайсет и пет килограмов чувал с ориз, Тар Тар — още по-тежък сандък с ръчни гранати. Той беше най-едрият и най-силният сред нас, надвишаваше с няколко сантиметра дори високия полковник.

След неколкостотин метра пътят ни отведе право в гората. Въпреки ранния час там беше топло и влажно, не след дълго подгизналите от пот фланелки и лонджита залепнаха за тялото. Налетяха ни гладни комари, не можехме да ги пропъдим. Държахме утъпкана пътека, която ни отвеждаше все по-навътре в джунглата. Бяха минали може би два часа, когато почувствах, че не мога повече. Раменете и краката страшно ме боляха, вървахме боси, ходилата ми

кървяха, защото бях настъпил клон с тръни. Какво ли знаех тогава за предела на силите си!

Тар Тар се движеше плътно зад мен и видях, че съм изнемощял. Вдъхна ми кураж, щял съм да се справя, не оставало още много, скоро сме щели да направим почивка. За кратко, докато никой не ни наблюдаваше, нарами моя чувал.

Войниците ни заповядаха да вървим пред тях, като се редуваме, и на известно разстояние следваха първите трима-четирима носачи, с готови за стрелба картечници. Страхуваха се не по-малко от нас. Ако попаднем в засада, шансът им да оцелеят тук, в джунглата, едва ли бе по-голям от нашия, на носачите.

Когато ми дойде редът, краката ми се разтрепериха. На всяка крачка можех да стъпя на мина. Чувствах се като парализиран, неспособен да пристъпя напред. Един от войниците заплашително размаха оръжието си и ми изкрещя да побързам. Хвърлих уплашен поглед на Тар Тар. Той пристъпи напред и каза, че щял да ме смени. Войниците го погледнаха невярващо. Откачен? Капан? Опит за бягство? Кой беше толкова луд, че да тръгне доброволно? В крайна сметка обаче им беше все едно кой ще рискува живота си за тях и Тар Тар тръгна пръв. Вървеше с отмерени, но не бавни крачки, със съсредоточен поглед претърсваше земята и нискорасляка за нещо подозрително. Внезапно спря, на метри пред него почвата беше разровена. Дали някой бе закопал нещо, или животно бе търсило храна? Дръпнахме се назад, един от войниците стреля в мястото, нищо не се случи. Тар Тар продължи напред, ние го последвахме на няколко метра разстояние.

В ранния следобед достигнахме покрайнината на гората, пред нас се бяха ширнали оризища, водата беше до коляно, трябваше да ги преминем. По реакциите на войниците схванах, че от този участък се бояха още повече отколкото от джунглата. Полковникът излая няколко команди, всеки взе по един носач като предпазен щит и тръгна плътно зад него. Вървахме по насип и почти бяхме преполовили пътя, когато се раздадоха изстрели. В първия момент не разбрах какво става, после видях как неколцина носачи паднаха, войниците се разкрещяха един през друг, всички скочихме в оризището, потърсихме убежище там. Аз

се проснах на земята, вкопчен с две ръце в калта. Недалеч от мен лежеше Тар Тар.

На пътеката над мен стенеше и хъркаше носач. Зарових се още по-дълбоко в тинята, която още малко и щеше да ме покрие. Изстрелите се разрешиха, по някое време чух гласовете на войниците, които ни заповядваха да се огледаме за ранени. Не помръднах. Единствената им цел беше да видят дали бунтовниците ще открият отново огън. До мен Тар Тар се изправи и изпълзя на пътя. Затаих дъх от страх да не прозвучи нов изстрел, но всичко остана спокойно.

Бяхме послужили за мишени, четирима от нашите лежаха ранени, пети бе мъртъв. Двама офицери набързо обсъдиха как да постъпят, после ни наредиха да оставим ранените. Те не бяха нищо друго, освен безполезен товар.

Ранените ни умоляваха да ги вземем. Единият се изправи, за да докаже, че може да ходи, че не ни е в тежест. Изкуцука две крачки и рухна в несвяст точно пред мен. От зейналата коремна рана бликна кръв и се просмука в земята.

Единият полковник кресна да не му обръщаме внимание и бързо да продължим напред, преди да сме попаднали пак под обстрел. След петдесет метра погледнах още веднъж назад и видях как двама от ранените се мъчеха да ни последват пълзешком. Когато се развикаха, разкрещяха да почакаме, да не ги оставяме сами, полковникът откри огън. След четири изстрела над оризищата се възцари ужасяващо спокойствие.

Сега трябваше да мъкна и чувала с ориз на единия мъртъв носач и не след дълго силите ме напуснаха. Краката ми взеха да се огъват, докато в един момент чисто и просто паднах.

Лежах на земята, в устата си усещах сладникавия вкус на кръв, чувах ударите на сърцето си, около главата ми жужаха насекоми. Бях капнал до смърт. Продължавай, стани, изкомандваха войниците, само че аз не можех повече. Един ме обърна по гръб с крак, опря дуло в лицето ми и заплаши, че ще натисне спусъка. Измърморих нещо и затворих очи. Изведнъж Тар Тар зашепна в ухото ми да не се предавам, не оставало много, още час, в най-лошия случай, полковникът му казал, а той, Тар Тар, щял да вземе единия чувал. Хвана ме за ръка и ме издърпа нагоре.

Вече не помня как успях да стигна до външния пост.

Мислехме си, че там ще бъдем в безопасност. Каква заблуда! Предните дни постът бил нападателен два пъти от бунтовниците, тамошните войници очакваха всеки момент нова атака. Надали бяха по-възрастни от нас, но по-жестоки от всички, които бях срещал дотогава. Един от нашите едва не претрепаха от бой, защото прекатури купичка с ориз. Друг пък на другата сутрин накараха да стои на един крак на слънцето, докато припадне, и се обзалагаха колко ще издържи.

На връщане загубихме един носач, стъпи на мина. Беше най-младият от нас и малко преди това бе сменил Тар Тар като авангард. Чух експлозията и отначало помислих, че той е жертвата. Войниците се прикриха в гъсталака, ние, носачите, се хвърлихме на земята, след като не последваха изстрели или експлозии, погледнах нагоре и видях как Тар Тар пълзеше към ранения. Момчето бе с откъснат крак и няколко минути по-късно умря в ръцете му от загуба на кръв.

Тази първа мисия промени всеки от нас. Мисля, че дотогава се надявахме все някога да се измъкнем живи от този ад. Сега проумяхме, че няма спасение. Бяхме обречени на смърт. Или по време на следващия поход щеше да ни разкъса мина, улучи куршум, или щеше да ни претрепе от бой войник. Беше въпрос на седмици, месеци, може би даже година, в зависимост от обстоятелствата, добрия или лошият късмет, отреден на всекиго от нас. Друг изход нямаше. Армията не пращаше никого вкъщи. Само на смърт.

Дори Тар Тар изглеждаше променен.

След като се върнахме от следващата акция, спипаха един от нашите с шепя краден ориз. Тъй като беше задигнал ориза от нашата дажба, накараха ни да го набием за назидание. Завързаха му ръцете, смъкнаха ризата му, единият от полковниците ни направи показно: така шибна с бамбукова пръчка момчето по гърба, че то извика, а кожата се цепна. Дойде нашият ред. Който не удрял достатъчно силно, предупредиха ни, щял да заеме мястото на крадеца и също да отнесе боя.

Първият се поколеба, вдигна бамбука против волята си, погледна ни, дирейки помощ, сякаш очакваше да му кажем как да постъпи. Офицерът кресна, двама войници посегнаха да му вземат пръчката, тогава той страхливо поклати глава и удари здравата, кожата се цепна на още едно място, рукналата кръв потече по гърба на носача. Той изрева от болка. След десетия удар гърбът му от тила до кръста се

превърна в зейнала рана. Дойде моят ред. Стиснах с две ръце пръчката, съсредоточих се, замахнах и шибнах с все сила, жертвата ми изскимтя. С облекчение предадох бамбуковата пръчка на Тар Тар. Той я взе, приближи се до момчето, замахна също като мен, но в последния момент спря свистящата пръчка, измери полковника със студен поглед и лекичко плесна момчето по тила.

Никой от нас не помръдна. Войниците — също.

Офицерът извади пистолета си, отиде до Тар Тар и тикна оръжието в лицето му, с пръст на спусъка. Видях как целият се тресеше от яд, и до днес се чудя защо не стреля.

Тар Тар не отстъпи нито крачка назад. Двамата впиха очи един в друг и полковникът сигурно видя в погледа му нещо, което го възпря да натисне спусъка. Притичаха неколцина войници, завързаха Тар Тар, тръшнаха го на земята, дадоха ни бамбукови пръчки и ни заповядаха да го наложим. Тъй като знаеха, че сме приятели, не ме изпускаха от очи и аз го ударих с все сила.

След като останахме без сили — той беше в несвяст, а кожата на гърба му висеше на парцали, — те продължиха. Щом приключиха, четирима от нашите го замъкнаха в къщата на смъртта.

На другия ден въпреки забраната се промъкнах при него. Съжалявах за стореното и се срамувах, макар да знаех, че и следващия път няма да постъпя другояче. Не бях герой. Никога нямаше да бъда. Просто не ми се умираше.

Тар Тар лежеше в полусъзнание заедно с дузина други носачи. Едни имаха тежка малария, други — огнестрелни рани, възпаления или толкова силна диария, че бяха пътници. Вонеше на гной, урина и лайна. Стоновете бяха почти непоносими. Тар Тар седеше свит на кълбо в един от ъглите. Откритите му рани бяха налазени от десетки мухи. Позна ме и прошепна, че умираше от жажда, дали нямам малко вода. Обещах да донеса. На връщане към къщата на смъртта ме спряха войници. Попитаха за кого е канчето с вода, пресушиха го на една глътка и го хвърлиха пред краката ми. Вдигнах канчето и безмълвно поех към лагера.

Привечер видях как заровиха в яма шест трупа от къщата на смъртта.

Оттогава заобикалях отдалеч тази част от лагера.

Десет дни по-късно Тар Тар отново застана на прага на бараката ни. Прегърбен. Измършавял, досущ дръглив вол.

Но жив. Беше напуснал къщата на смъртта не с краката напред.

Обгрижвахме го колкото можехме, споделяхме храната, водата си с него, миехме го, гонехме мухите и комарите, които го измъчваха. Полека-лека се съвзе и след няколко седмици беше пак готов за акции.

Само дето бе почти неузнаваем. Беше агресивен и непредсказуем, с нас едва разменяше по някоя и друга дума, не ни беше простил.

По време на походи Тар Тар винаги крачеше най-отпред. Доброволно! Не се прокрадваше, а стъпваше тежко, сякаш за да се увери, че мината, върху която би стъпил, щеше сто на сто да избухне. Нарамил чувал с ориз, вървеше с бързи крачки, войниците му нареждаха да забави ход, понеже нито те, нито ние можехме да го догоним.

Най-много се страхувахме от обраслите пътеки, където храсталаците бяха много гъсти и земята не се виждаше от листа. И по тях Тар Тар доброволно вървеше пръв. Войниците му дадоха мачете, с което да ни проправя пътя. Като обезумял го размахваше наляво-надясно, с дългото острие сечеше всичко, което се изпречеше пред него. На една кобра, която се надигна отпреде му, отнесе главата. Друга една разполови с един удар.

Всички ние се радвахме, задето ни отменяше в тези опасни за живота задачи, войниците му позволяваха да се отдалечава колкото си иска, отдавна вече не се опасяваха, че ще избяга. Често беше толкова напред, че едва-едва чувахме как пъхти и разсича храстите. По време на тези походи можеше да офейка, обаче неизменно ни чакаше в края на пътя. Чак по-късно разбрах защо.

При експлозия на мина загуби един пръст, куршум одраска лявата му мишница.

Беше време, в което все повече и повече се боях от него.

Щом ме погледнеше, по гърба ми полазваха мравки. В очите на другите се четяха смъртен страх, радост и облекчение, когато се връщаха живи от акция, благодарност, когато получаваха допълнителна порция ориз. Неговият поглед бе напълно безучастен. Все едно нищо от ставащото наоколо не го засягаше.

Вече не се опълчваше срещу нарежданията на войниците, въпреки това в подчинението си бе по-различен от нас. Също и тогава имах чувството, че не се бои от тях, че просто чака подходящия момент, за да им се противопостави.

Но това може би изобщо не бе равнодушие. Ние, другите носачи, с времето се предадохме, апатично и безволево чакахме смъртта, докато у него се надигаше пренебрежение, което не се спираше пред нищо и никого, което го поддържаше жив. Имах чувството, че неговото пренебрежение не се различаваше много-много от жестокостта на войниците.

Това се промени едва когато в лагера дойде Ко Бо Бо.

Пристигна с група младежи, отведени от селото им направо на фронта. Беше най-младият и най-слаботелесният от всички нас. Фините стави на ръцете и ходилата му, големите тъмнокафяви, почти черни очи ми напомняха за сестра ми. Жал ми беше за него. Беше още дете. В лагера бях наблюдавал неколцина новодошли от неговия сорт, с неговото телосложение. Никой от тях не оцеля по-дълго от три-четири седмици.

В първите дни Ко Бо Бо не смееше да излезе от бараката. Седеше сгъшен в ъгъла, не помръдваше дори нощем. Оставяхме пред него купичка с ориз, не я докосваше. Попитахме ли го нещо, свеждаше глава и мълчеше. Някои от нашите сядаха до него и се опитваха да го заприказват, но той не отговаряше. На третата вечер Тар Тар взе на ръце заспалото момче и го сложи на рогозката до себе си.

Две седмици след идването му наредиха да патрулира за пръв път заедно с нас. Войниците бяха решили да претърсят едно село, подозираха, че селяните крият оръжие за бунтовниците. Мястото беше на няколко часа път, дотам се стигаше по широки утъпкани пътища, селяните ги използваша редовно с волските си каруци, затова нямахме причини да се страхуваме от мини. Походът дотам мина без произшествия. Ко Бо Бо носеше бидон с вода, до него вървеше Тар Тар със сандък боеприпаси на рамо. Тъй като войниците ни бяха заповядали да мълчим, никой не продума през тези близо три часа.

Първите, които открихме, бяха деца, катереха се по дърветата накрай селото. Войниците обградиха първия имот, шестима претърсиха къщата и парцела. С още двама носачи трябваше да разкопаем земята на няколко места, но не се натъкнахме на нищо

подозрително. Три жени с бебета на ръце, един старец и няколко деца ни наблюдаваха безмълвно и боязливо. Видях, че се държат за ръце, телата им трепереха от страх.

И във втория имот не открихме нищо. Въпреки това там напрежението бе по-голямо отколкото в първия. Две момчета, може би на десет-единайсет години, през цялото време търчаха възбудено нагоре-надолу, а в погледите на една старица като че ли видях не само страх, не можех обаче да кажа какво още изразяваха. Млада жена се развика истерично, майка ѝ едва я успокои.

Третият имот бе сякаш напуснат презглава от обитателите си. На простора висяха лонджита и ризи, от къщата се издигаше пушекът на тлеещо огнище, наоколо сновяха разтревожени кудкудякащи кокошки. От селяните ни следа. Двама войници с ръце на спусъка изкачиха стъпалата, недоверчиво огледаха помещенията, къщата беше празна. Офицерът ни нареди да разкопаем земята под нея, и там не открихме нищо. Изведнъж един от войниците ни повика при нужника. Като осветил ямата с фенерче, май видял цев на пушка. Изкомандваха ни да разрушим сламената колибка, след няколко минути се откри изглед към дупката.

Не беше изключено видяното да е пръчка. Двама носачи получиха заповед да слязат в ямата, потънали до гърди в лайната, се разровиха в тях и след секунди вдигнаха над главите си една пушка. И още една. И още една.

Тогава се раздадоха първите изстрели. Офицерът рухна по лице в ямата, двама войници до него се строполиха, поразени от куршуми. Другите отговориха на огъня, без да знаят от коя посока ги обстрелват. Чувах крясъци, залпове, всеки се мъчеше да се прикрие. Аз се хвърлих на земята, извъртях се и с бясна скорост пропълзях зад камара дърва под къщата. Там вече се бяха притаили и други носачи, сред тях Ко Бо Бо и Тар Тар. Един войник, който подири убежище при нас, бе улучен в гърба, падна в несвяст на по-малко от два метра от мен, видях как земята под него потъмня. Над главите си чухме тъп удар, малко след това върху ни се посипа пепел, а секунди по-късно през бамбуковия под закапа кръв. После къщата над нас избухна в пламъци.

Тар Тар сграбчи Ко Бо Бо за ръката и хукна към живия плет, аз ги последвах. Спънахме се в труп, паднахме, продължихме да пълзим. Тар Тар се метна с цялата си тежест в живия плет и ни проби път към

съседния имот. И там лежаха трупове, а къщата бе обхваната от ярки пламъци. Навсякъде се стреляше. Войниците бяха като обезумели. В търсене на бунтовници вървяха от къща на къща и стреляха по всичко, което се движеше. Кокошки, котки, кучета, хора.

Прокрадвахме се покрай горящата къща, върнахме се в първия имот и се скрихме зад копа слама. Пред нас лежеше старецът с няколко дупки от куршуми в гърба, под него — две мъртви деца. Обляна в кръв, едната млада жена седеше облежната на палма, с широко отворени уста и очи. В ръцете ѝ шаваше бебето ѝ. Без да се поколебае, Ко Бо Бо напусна укрытието и залази към нея. Тар Тар се опита да го спре, но момчето беше бързо като невестулка. Взе детето от ръцете на мъртвата майка и се върна при нас.

Бебето плачеше с дрезгав гласец, но полека-лека притихна и накрая млъкна. Останахме в скривалището си и чухме деца, които търсеха майките си, силен плач, викове за помощ, детонация, последвана от много други. За миг си помислих дали има шанс да избягаме, но селото бе много отдалечено, военните щяха да ни намерят, преди да се доберем до най-близкото населено място.

По някое време над селото надвисна тишина, която бе по-ужасна и от изстрелите.

Бунтовниците бяха загинали или избягали. Видяхме, че войниците търсят носачите, и изпълзахме от скривалището си. Тар Тар понечи да вземе детето от ръцете на Ко Бо Бо, но той го стискаше толкова здраво, сякаш беше негово.

Събрахме се пред първия имот, оцелелите носачи и войници и неколцина селяни. Един от войниците забеляза бебето и заповяда на Ко Бо Бо веднага да го остави на земята. Той не реагира.

Войникът зареди пистолета си и кресна, че щял да го застреля на място, ако незабавно не изпълнил заповедта. Ко Бо Бо пак не показа никаква реакция. Не беше неподчинение, видях в погледа му, че просто не можеше иначе. Войникът вдигна оръжието и се прицели. Тар Тар заговори спокойно на Ко Бо Бо, увещава го, докато той не разхлаби хватката, внимателно взе бебето, съвсем бавно отиде при млада жена и тикна мъничето в ръцете ѝ.

След тази акция двамата станаха неразделни. Може би Тар Тар виждаше в негово лице по-малък брат, за когото трябваше да се грижи. Или просто някого, който се нуждаеше от закрилата му. Не зная как и защо, но двамата пееха винаги заедно. Заедно перяха на реката, готвеха, почистваха оръжието, заравяха трупове от къщата на смъртта. Все някак им се удаваше да ги разпределят в една и съща група. Спяха един до друг и шепотът им често ме приспиваше. Тар Тар, мълчаливецът, неочаквано се беше разприказвал. Мрачните му настроения изчезнаха, както и агresiите. Беше ни простил за извършеното. Между него и Ко Бо Бо се разви нещо, което всъщност нямаше място в света, в който живеехме. Не знам как да го опиша. Двамата си говореха, докато между нас, останалите, отдавна вече цареше мълчание. Смееха се заедно, бяха единствените в лагера, които от време на време виждах усмихнати. Помагаха си. Уважаваха се взаимно в свят, в който всеки оцелял след първите седмици мислеше само за себе си. Завиждах им. Имаха тайна, която ги свързваше, която ги поддържаше живи. Уви, така и не разкрих каква точно, защото с Тар Тар не бяхме достатъчно близки.

И имаше сила, която ги закриляше. Измина половин година, а Ко Бо Бо беше още жив. Повечето от нас смятаха, че се дължи на звездите. Те бяха благосклонни към двамата.

Месеците се изнизаха, превърнаха се в година, после във втора. Бяхме останали близо дузина носачи. Може би благодарение на късмет, инстинкт или интуиция да действаш правилно при опасност. А може би просто кармата ни беше такава. Не съм обаче сигурен дали да издържиш толкова дълго в този ад, беше добра или лоша карма.

Мнозина от нас се питаха какво ли са направили в предишно съществуване, та да заслужат тези мъки. Предполагаха, че те самите са били войници и са убивали други хора. Пияници. Главорези. Мъчителни животни.

Тар Тар и Ко Бо Бо никога не участваха в тези разисквания. Дори не зная дали следваха поученията на Буда. Нито веднъж не ги чух да говорят за това. Нито веднъж не ги видях да медитират, не помня и да са оставили дарение на малкия ни олтар в бараката.

Денят, в който съдбата се обърна, започна с допълнителна порция ориз. Това не беше добър знак. Повече храна винаги означаваше, че ни предстои специална акция. В бараката влезе полковник и посочи неколцина носачи, Тар Тар и аз бяхме сред първите избрани. Ко Бо Бо се присъедини доброволно към групата.

Трябваше да съпровождаме десетима войници, пратени да проверят слуха, че бунтовниците са вдигнали мост над близка река. През изминалите месеци си бяха възвърнали големи територии и вече няколко пъти за дни бяха блокирали доставките на боеприпаси. Комендантът очакваше масирано нападение над лагера ни. Нервността сред военните растеше, имаше даже планове да се изтеглят оттам. Ние, носачите, се надявахме, че слухът ще се потвърди. Превземането на лагера от бунтовниците — ако изобщо останехме живи — бе единственият ни шанс да се измъкнем.

Както често досега, Тар Тар и Ко Бо Бо доброволно крачеха първи. Аз вървах на десетина метра зад тях. Добра поличба, рекох си, в този състав винаги досега се бяхме връщали живи. Походът през гората мина спокойно, а когато излязохме от нея, се озовахме право пред реката. Дъждовният период я бе превърнал във водна стихия.

И имаше мост.

Войниците наредиха на Ко Бо Бо да провери дали под него не е заложен взрив и дали можем да преминем безопасно на другия бряг. Той беше най-добрият катерач сред нас. Бързо и ловко се спусна няколко метра по склона, запази равновесие по камъните и парчетата дърво, без да се държи за нещо. Почти беше стигнал под моста, когато внезапно се изправи, вдигна ръце, залитна, загуби равновесие и се строполи възнак.

Бученето на реката ми попречи да чуя изстрела.

Ко Бо Бо се затъркаля по стръмния скат. Другите носачи и войниците се прикриха, аз стоях, неспособен да помръдна. Тар Тар изкрещя, втурна се надолу по склона, праметна се, блъсна се в скала, пак стана, продължи, прескачайки пънове и камъни, отново падна, изправи се с усилие.

Ко Бо Бо се свличаше към реката. Странно защо не се раздаде втори изстрел, сякаш и двете страни следяха като хипнотизирани драмата, която се разиграваше пред очите им. Секунди преди Тар Тар да стигне до приятеля си, тялото на Ко Бо Бо се плъзна във водата и

потъна още в първия водовъртеж. Тар Тар скочи след него и също изчезна във вълните.

Няколко метра по-надолу видях как главата на Ко Бо Бо за миг-два се появи сред бялата пяна, след нея — и главата на Тар Тар. Водата ги запрати към скален отломък и двамата потънаха, рамото на Тар Тар се показва над водата, но мигом изчезна. В душата ми се надигна страх, какъвто не бях изпитвал от времето на първите ни акции. Забих поглед във вълните и водовъртежите, петнайсет-двайсет метра по-надолу в реката се виждаше прекатурено дърво. То беше единственият им шанс, след това реката се превръщаше в бушуващо бяло море. Секундите минаваха без знак от двамата.

Полковникът припълзя през високата трева до мен и предпазливо надникна.

Ръка. Рамо. Ясно ги видях на един от клоните. Главата на Тар Тар. Втора глава, над водата. Под водата. Над. Под.

Полковникът ми изръмжа да им се притека на помощ. Най-накрая превъзмогнах вцепенението и заслизах по склона, не изпусках Тар Тар от поглед. Видях как с кански усилия се придвижваше към брега. Къде беше Ко Бо Бо? Ето че Тар Тар вече стъпи на дъното, изправи се — и в същия миг видях как от водата се показва отпуснатото тяло в ръцете му. Измъкна го на сушата и се свлече изнемощял до него.

Вторият изстрел бе предназначен за полковника. Смътно си спомням какво последва. Зная, че моментално се обърнах кръгом. Където лежах Тар Тар и Ко Бо Бо, нямаше как да се предпазя, изкатерих се по склона и се притаих зад скала. Там бях между двата фронта. След като в близост избухна граната, загубих съзнание.

Когато се свестих, до мен клечаха двама бунтовници. Ушите ми още бучаха, имах ужасно главоболие и почти не разбирах какво ми говорят. Помогнаха ми да се изправа, имах охлузни рани на главата и раменете и бях толкова замаян, че всичко ми се въртеше пред очите. Взеха ме със себе си, заобиколихме моста и в края на гората видях труповете на носачи и войници, не можех да си представя, че някой е оцелял от тази касапница, и за втори път припаднах.

В лагера на бунтовниците се свързах. Те превързаха раните ми, дадох ми голяма порция ориз и вода, разпитаха ме за въоръжението, числения състав и местоположението на военния лагер, после ме

оставиха на мира. След две седмици трябваше да взема решение дали да се бия заедно с тях, или да ме откарат до най-близкия град.

Маунг Тун си запали цигара и ме измери с изпитателен поглед. Келнерът остави на масата динени семки и термос с пресен китайски чай.

Чаках брат ми да зададе последния, най-важния въпрос, но той мълчеше.

Беше ми трудно да избистря мислите си. Чутото беше толкова чудовищно. Същевременно си мислех за Тар Тар и изпитвах разочарование, страх, задето и Маунг Тун не ни разказа кой или кое го бе убило.

— Можете ли да ни кажете — извисих глас — къде и как е загинал Тар Тар?

Ю Ба ме погледна, поколеба се за миг-два, сетне се наведе над масата и преведе.

— Как е загинал Тар Тар ли? — попита Маунг Тун, сякаш за да се увери, че ме е разбрал правилно.

Кимнах.

Той поклати глава. Каза нещо.

Очите на брат ми се разшириха.

— Тар Тар не е загинал. Жив е.

ТРЕТА ЧАСТ

1.

Брат ми беше заспал до мен. Отметнал леко глава назад, полуотворил уста, при всяко издишване тихо изхриптываше. Взех кърпа и избърсах потта от лицето си. Внимателно сложих ръка на челото му, за да проверя дали има температура. Беше много топло, преди да заспи, пак се беше разкашлял здравата, което ме притесни. И в Тхази отказа да отидем на лекар, заяви, че кашлицата била алергична реакция, която скоро щяла да отmine. Така ставало всяка година по това време, нямало основание за тревога. Не повярвах на нито една от думите му.

И ето че седяхме във влака за Мандалей. Вагоните се клатеха и тракаха, за четене не можех и да помисля. Нахлуващият през отворените прозорци ветрец ни разхлаждаше, но беше прекалено топло, за да ни освежи както трябва. Миришеше на ядене, пот и неприятния дезодорант, с който току се пръскаше китаецът пред нас.

Ю Ба по някакъв начин бе успял да ни издейства билети за „погорна класа“, седяхме в две широки кресла с подвижни подпори за краката и облегалки, които въпреки това бяха ужасно неудобни. Усецах всяка пружина, но не исках да се оплаквам: повечето пътници в задните вагони спяха на дървени седалки между щайги и кашони с плодове, зеленчуци и кокошки или на пода. В сравнение с пикапа това тук си беше чиста проба лукс.

По пътеката непрекъснато сновяха мъже и жени с кофи и кошници, предлагаха всевъзможни неща за продан: варени яйца, фъстъци, оризови сладкиши, банани, манго, бетелови ядки, малки пластмасови опаковки, пълни с кафява течност. Собственоръчно свити пурети, цигари. Един от търговците тикна под носа ми купа с пържени кокошки крака, които плуваха в мазен сос и привличаха десетки мухи. Поклатих глава погнусена.

Навън слънцето бавно залязваше. Влакът намали ход и мина през населено място. Край релсите две момчета бутаха пред себе си воден бивол, зад тях една жена крепеше на главата си кула от половин дузина

глинени стомни. В някои дворове горяха огньовете, голи дечица се плацикаха в езерце.

Сетих се за Маунг Тун. Тар Тар не е загинал. Жив е.

Трябваше ми секунда, докато осмисля напълно двете изречения. С брат ми нито за миг не бяхме допуснали тази възможност. Изхождахме от мисълта, че сме по следите на мъртвец. Ну Ну беше смятала сина си за мъртъв. Както и Кин Кин, и Ко Ги.

От бунтовниците Маунг Тун не научил нищо за местонахождението на Тар Тар и Ко Бо Бо. Оставили двамата на спокойствие. По някое време едрият мъж се изправил, взел на ръце отпуснатото тяло, което лежало до него, и тръгнал надолу по брега.

Години по-късно Маунг Тун чул от мнозина шофьори на камиони историята на монах, който живеел в стар манастир близо до Хсипау. Изключителен човек, който се грижел за децата, на дясната ръка му липсвал един пръст, под брадичката имал родилно петно, лявата мишница била загрозена от голям белег. Последица от одраскване с куршум. Говорело се, че години наред бил живял в джунглата като войник и му се носела славата на неустрашим воин.

По-късно двама шофьори на автобуси потвърдили историята.

Маунг Тун беше сигурен, че става дума за Тар Тар. Също и Ю Ба. Аз останах скептична.

Сега пътувахме за Мандалей, щяхме да пренощуваме там и утре да продължим за Хсипау.

Влакът спря с тласък, брат ми се събуди. Озърна се, облиза сухите си устни, дадох му моята вода. Той отпи няколко пъти по малко и размени три-четири изречения със съседа си от другата страна на пътеката.

— След два часа сме в Мандалей — каза, обърнат към мен. — Гладна ли си?

Кимнах.

— И аз. Да хапнем нещо, а?

— Във влака ли?

— Има вагон-ресторант.

Хвърлих скептичен поглед на мръсната тапицерия на креслото си, лепкавия под.

— Не зная дали идеята е добра.

— Ще хапнем само малко пържен ориз и ще пийнем кафе, водата е преварена. Не се тревожи.

Ю Ба стана, последвах го неохотно.

Влакът се клатеше здравата, залитах и на два пъти си ударих главата.

Във вагон-ресторанта имаше само две свободни места, брат ми се насочи право към тях и седна. Аз заставах нерешително на входа. На съседната маса се хранеха група войници. Видях черните, лъснати до блясък ботуши. Кървавочервените им зъби.

Ю Ба ми даде знак с очи да седна при него. Поколебах се. Моята нерешителност привлече вниманието им. Любопитни погледи, секнали разговори.

Да се върна, беше вече късно, не исках да оставя брат си сам и тръгнах към него.

— Нищо няма да ни направят — рече полугласно той. — Дори не разбират какво си говорим.

Войниците ни хвърляха заинтригувани погледи, Ю Ба отговаряше с усмивка, на която те отвръщаха също с усмивка. Аз гледах през прозореца.

Когато келнерът дойде, Ю Ба поръча нес кафе и ориз с пилешко и зеленчуци. Видях как в кухнята неколцина мъже с мръсни, пропити с пот тениски се суетяха около открит огън, с черпаци сипваха нещо от едно каче.

— Може ли да те попитам нещо?

— Всичко — отвърна той и ми намигна.

— Защо хората тук се смеят дори когато може би не им е до смях?

Той леко наклони глава настрани, с изражение на лицето, подсказващо, че отдавна чака този въпрос.

— Защото у нас смехът има друго значение. Ние се смеем, когато нещо ни е неприятно. Смеем се, когато се страхуваме. Смеем се, когато се гневим.

— Това е вид маска?

— Би могло да се нарече така. Ако се вгледаш по-внимателно, бързо ще разпознаеш какво се крие зад смеха, за какъв вид смях става въпрос.

Келнерът донесе две чаши гореща вода и пакетчета нес кафе. Малко след това дойде оризът. Изглеждаше по-апетитно, отколкото очаквах. Ю Ба лакомо лапна първата лъжица ориз, опари си езика и се засмя на себе си.

— Как може човек на моята възраст да е такъв гладник?

Оризът бе добре овкусен, поръсен с пресен кориандър и други подправки. Да си оближеш пръстите.

— Мислиш ли, че ще открием Тар Тар? — попитах, след като също си опарих езика.

Той кимна.

— Може този монах без един пръст да е друг човек.

— Може.

— Или Тар Тар междувременно да е починал. Историята с шофьорите на камиони е от няколко години.

— Не е изключено.

— Въпреки това мислиш, че ще го открием?

Той кимна решително.

— Защо?

— Интуиция.

— Възможно е да те лъже.

Той поклати глава.

— Винаги трябва да ѝ се доверяваш.

Напуши ме смях.

— По-добре — не. Моята не е толкова надеждна. По-често ми изневерява.

— Не мисля. Интуицията е неподкупната памет на нашия опит. Просто трябва да се вслушваме по-внимателно в онова, което ни казва.

— С усмивка добави: — Понякога говори малко неясно. Или казва неща, които не ни е приятно да чуем. Това обаче не ги прави неверни.

Замислено ядях ориза си.

Ю Ба приключи с вечерята много преди мен и си поръча второ кафе. Изглеждаше уморен, по-мършав от обикновено, лицето му сякаш бе отслабнало още повече през последните дни.

Първо реших, че се е задавил с кафето. Станах и го потупах между плешките, той ми махна да престана. Още един пристъп на силна кашлица, едва си поемаше дъх, почервеня, хвана се за масата. Даже войниците погледнаха загрижено към нас. Изплаших се и го

улових за ръката, погалих го по гърба. След като всичко премина, Ю Ба ми се видя още по-изтощен.

— Веднага щом пристигнем в Мандалей, отиваме в болница — отсякох.

— Не е толкова зле — помъчи се да ме успокои той.

— Ю Ба, престани — отвърнах ядосано. — Откакто съм тук, нещата все повече се влошават. Това не е алергична реакция.

— Напротив — възрази ми неуверено той.

— Срещу какво?

— Това не знам.

— Трябва да те прегледат.

— И дори да открият нещо, какво от това?

— Ще те лекуват.

— Не могат да ме лекуват, вече ти казах. Тогава за какво ми е диагноза?

— Ако открият нещо и не могат да те лекуват, утре вземаме първия самолет за Банкок — заявих решително. — Там има първокласни болници.

Той се усмихна.

— Джулия, скъпа, та аз даже нямам международен паспорт.

— Тогава ще ти извадим — рекох, безразлична към възраженията му.

— Много мило от твоя страна. За целта трябва да отидем в Рангун, обработката на заявлението за международен паспорт у нас продължава месеци, понякога години, а и не съм сигурен дали изобщо ще ми дадат паспорт.

— Месеци? За международен паспорт? Не мога да си го представя. Сто на сто има експресна поръчка за спешни случаи.

— Възможно е. Но не и за хора като мен.

— Какво значи „хора като мен“?

— Хора без връзки с военните.

— Все ще намерим решение. Първо обаче трябва да те прегледат.

— Не знам...

— Ю Ба! В Мандалей веднага се качваме на такси и отиваме в най-добрата болница. Преди това кракът ми няма да стъпи в хотела и няма да се кача на влака за Хсипау или закъдето и да било.

— Но ние трябва...

— Говоря ти съвсем сериозно. Не мърдам от гарата.

Решимостта ми явно го впечатли. Въздъхна дълбоко и се загледа във вечерния пейзаж. Навън улиците ставаха по-широки, по тях се виждаха все повече хора, сградите и светлините се увеличаваха. Наближавахме Мандалей.

— А ти защо нямаш международен паспорт? — поинтересувах се.

— За какво ми е международен паспорт? — отвърна с въпрос той.

— За да ми дойдеш на гости например.

— Тук имаш право.

— Ще си извадиш ли, като се върнем?

— Ще видим.

Усетих разочарование.

— Не ти ли се иска да дойдеш при мен в Ню Йорк?

— Разбира се. — След дълга пауза, додаде: — Но пътуването е дълго, уморително.

Когато пак седнахме на местата си, Ю Ба задряма за малко. Гледах го и сърцето ми преливаше от нежност.

Останали ми бяха само малцина толкова близки и доверени хора. Той бе лишен от всякаква злоба, всякаква пресметливост. Какво щях да правя, ако зад кашлицата му се криеше нещо наистина сериозно? Обзе ме разяждащ страх за него, мисълта, че може да го загубя, беше непоносима.

2.

Главната болница на Мандалей се намираше само на две пресечки от новата централна гара. Продавач на бетелови ядки ни показа пътя, аз закопчах раницата си и взех чантата от ръцете на брат си, което той за моя изненада прие без възражение.

Пред болницата се почувствах като на пазар. На множество сергии се предлагаха банани, ананаси, кокосови орехи и манго, имаше и напитки, списания и книги. Минувачи се бяха спрели да почетат на светлината от голи крушки. Сред тълпата водачи на рикши и такситата чакаха клиенти. Към мен се приближи млад мъж, носещ току-що сплетени венци от жасминови цветчета. Подаде ми един, интензивният, леко сладникав аромат мигновено нахлу в носа ми.

— Харесва ли ти ароматът на жасмин? — попита брат ми.

— Обичам го — отвърнах и потърсих банкнота, но младият мъж усмихнато махна в знак на отказ и изчезна в навалищата.

На улицата пред две пълни с народ закусвални бяха разположили дузина сгъваеми маси и пластмасови табуретки, над силните огньове къкреха ястия с къри, върху скара лежаха шишчета с месо, гъби и чушки.

Ю Ба се спря за малко и се загледа в група мъже, които играеха на нещо като дама върху собственоръчно разчертано поле и с капачки от шишета. Единият имаше татуировки по краката, ръцете, дланите, дори на врата.

— Какво му е? — прошепнах.

— Татуировките го пазят от зли духове — отвърна Ю Ба.

Дръпнах го да продължим, прекосихме двора на болницата и влязохме в голямо помещение, нещо като спешно отделение, и в първия, продължил сякаш цяла вечност, момент се замислих дали идеята да отидем с брат ми в болница е била добра.

Беше горещо и задушно, разнасяше се воня. Под тавана лениво се въртяха два вентилатора. Ярки неонов лампи осветяваха претъпканото помещение, хората се бяха свили на столовете, някъде по двама на стол, други се бяха подпрели на стената, седяха на пода

или бяха постлали на плочките одеяло и легнали на него. Майки държаха кърмачетата си на ръце, едно от децата тихо плачеше. Някои ни стрелнаха с погледи, повечето обаче бяха твърде уморени, изтощени или болни, за да ни удостоят с внимание.

Брат ми очевидно се чувстваше зле, изостана от мен, облегна се на колона до входа и явно нямаше никакво намерение да прояви активност. Тръгнах да търся лекар, прескочих легнали болни, по невнимание настъпих нечий крак, човекът изстена, веднага се извиних многократно, продължих пътя си, заговорих медицинска сестра, която ме изслуша внимателно, кимна с усмивка и изчезна, без да каже нищо. Не бях сигурна дали е разбрала и дума от обясненията ми.

Минути по-късно се появи млад лекар, който ми махна да вляза в съседна стая. Ю Ба ни последва неохотно. Седна на табуретка досами вратата. Сякаш имаше малко общо с цялата работа.

— С какво мога да ви помогна? — попита докторът на изненадващо добър английски.

— Брат ми има от известно време мъчителна кашлица, която се влошава с всеки изминал ден. Като се закашля, едва си поема въздух.

Лекарят погледна скептично Ю Ба.

— Брат ви бирманец ли е, или чужденец?

— Бирманец — отговорих раздразнено. — Защо?

— Болницата ни е препълнена. Сама видяхте. — Направи кратка пауза, все едно трябваше да претегли прецизно думите си. — При спешен случай бих могъл да прегледам с предимство чужденец, но не и бирманец. Ще ви бъде ли възможно да дойдете пак след няколко дни?

— След няколко дни? — Не бях сигурна, че съм го разбрала правилно.

— Да, тази вечер, утре и вдругиден наистина е много трудно. Съжалявам — каза той с усмивка. Дори аз познах за какъв вид усмивка ставаше въпрос.

— Хайде да си вървим, Джулия — чух гласа на Ю Ба зад гърба си.

— Не — отсякох, — не можем да дойдем пак след няколко дни. Брат ми е болен. Нуждае се от помощ.

Младият лекар продължи да се усмихва, само че сега вече не бях сигурна какво се крие зад усмивката му.

— Пред вратата лежат куп болни, които се нуждаят от нашата помощ. — Направи още една кратка пауза. — Наистина съжалявам. — Джулия, моля те.

Извадих от джоба си две стодоларови банкноти и ги сложих на бюрото.

Лекарят дълго гледа парите, после погледът му зашари между мен и брат ми. На лицето му бе изписана тъжна усмивка. Зад гърба си долових дълбоката въздишка на Ю Ба.

Докторът все още се колебаеше, накрая стана, пхна парите в джоба си и се запъти към вратата.

— Моля, последвайте ме.

Тръгнахме по коридор, също пълен с болни. Навел глава, Ю Ба се прокрадваше зад нас като сянка, без да отговаря на погледите ми. Лекарят ни отведе в помещение, където едновременно преглеждаха четирима други пациенти. Помоли брат ми да седне, да се съблече до кръста, да диша дълбоко и го преслуша. Опипа главата, тила, раменете и гърдите, погледна в гърлото и ушите му, смръщи чело. Ю Ба изтърпя всичко, без да вдигне глава.

— Имате ли болки в гърдите, когато поемате дълбоко въздух? — попита на английски.

— Не — тихо отвърна брат ми.

— Да речем, под мишниците?

— Не.

— Отделяте ли храчки, когато кашляте?

— Случва се.

— Много ли?

— Понякога повече, друг път по-малко.

— Храчките кръвенисти ли са?

Ю Ба безмълвно поклати глава.

— Сигурен ли сте? — попита лекарят и погледна мен.

Вдигнах рамене.

— Брат ви вероятно има тежък бронхит. Искане ми се да направя рентгенова снимка на белите дробове.

Рентгеновият апарат изглеждаше като реликва от британското колониално господство.

След цял час, който с Ю Ба прекарахме, седейки мълчаливо един до друг, лекарят се появи отново. С няколко листа хартия в ръката

седна при нас.

— Брат ви действително има тежък бронхит. Освен това на снимката забелязахме и кръгло огнище. То би могло да причини възпалението.

— Кръгло огнище ли? — попитах уплашено.

— Нещо като окръглена сянка на белия дроб.

— Какво означава това?

— Може да означава куп неща — отвърна уклончиво той.

— Например?

— Би могло да говори за остра туберкулоза, което по различни причини смятам за малко вероятно. Възможно е да се дължи и на излекувана туберкулоза. Или пък сянката е останала от старо, вече преминало възпаление. В този случай е напълно безопасно. Или... — Той стисна устни и млъкна.

— Или?

— Или е симптом на по-сериозно заболяване.

— Какво по-сериозно заболяване?

— Има няколко варианта.

— Какви? — запитах нетърпеливо.

— В най-лошия случай — рак на белите дробове.

Усетих пробождане в стомаха. Задух.

— Има изследвания, с които да се установи дали е злокачествено заболяване — добави бързо той. — Но тук не можем да ги извършим. Дори за всичките пари на света.

Разбрах намека.

— А къде могат?

— Във вашата страна.

— И в Рангун ли не става?

— Не. Евентуално в някоя от военните болници, не съм сигурен. Но брат ви няма достъп до там. Или в семейството ви има генерал от бирманската армия?

Поклатих глава, не знаех какво да кажа. Брат ми седеше на съседния стол, убедена бях, че разбираше думите на лекаря. Опитах се да разменя поглед с него, само че той сезираше в пода.

— Какво ще правим сега? — попитах безпомощно.

— Ще чакаме.

— Какво?

Въпросите ми явно му бяха неприятни. Избягваше погледа ми, непрекъснато си тактуваше с крак, а десният му палец масажираше лявата длан, докато не изпука.

— Следващите симптоми.

— И какви биха могли да бъдат те? — запитах предпазливо.

— Ще ви дам антибиотици. Ако е само бронхит, след няколко дни ще почувства бавно подобрене.

— А ако не?

— Тогава ще се появи кръв в храчките. Вероятно по-скоро в близко, отколкото в далечно бъдеще. Болки в гърдите, болки под мишниците.

— И после?

Лекарят вдигна глава. Погледите ни се срещнаха. На лицето му нямаше и следа от усмивка.

— И после? — повторих съвсем тихо.

Той не отговори.

От болницата взехме такси, Ю Ба помоли шофьора да ни закара до най-близкия хотел. Все още бе много топло, в колата имаше климатик, който обаче не работеше. Няколко дупки на пътя ни разтресоха здравата, шофьорът само ми се усмихна в огледалото за обратно виждане. Улиците бяха пълни с хора, които се разхождаха или киснеха в уличните ресторанти.

— Извини ме — казах. — Нямах такова намерение, исках само, не знаех...

Брат ми, потънал в мисли, гледаше през прозореца, улови ръката ми, после я стисна и погали.

— За пръв път подкупих някого — рече неочаквано, сякаш на себе си.

— Никого не си подкупил — възразих.

— Подкупих. Лекаря.

— Защо ти? Аз му дадох парите.

— Все едно е.

— Защо да е все едно?

— Защото го направи за мен. Аз имах полза от цялата работа.

— Но парите и идеята бяха мои. Ти нямаш абсолютно никаква вина. Дори не те попитах.

— Трябваше да стана и да си тръгна.

— Ю Ба!

Не знаех какво да кажа.

— Не, не! Не ти попречих и затова нося същата отговорност като теб — рече замислено той. — Отговорни сме не само за действията, а и за бездействието си.

— Аз... съжалявам. Не исках да ти създавам проблеми. Просто исках да ти помогна.

— Знам.

Стисна още веднъж ръката ми.

Извадих таблетките от джоба си.

— Трябва да вземаш по една сутрин и вечер.

Той хвърли поглед на кутийката, поклати глава и ми я върна.

— Това е антибиотик. Ако имаш бронхит, ще ти помогне.

— Не пия таблетки.

— Защо?

Държеше се като опърничаво дете.

— Защото повечето ни лекарства идват от Китай и са фалшиви. Съставът им не отговаря на написаното върху етикета. Не вредят, но и не помагат.

Невярващо се вгледах в опаковката с бирмански и китайски писмени знаци.

— Но нали лекарят ни ги даде. Не мога да си представя, искам да кажа, той няма да...

— Какво друго да ни даде? Други лекарства няма. В болницата в Калау пациенти умират от такива таблетки.

Таксито спря пред западнала постройка, над чийто вход трептеше червена неонова табелка. Над нея в пролуките на фасадата бяха поникнали растения. Прозорците на долните етажи бяха тъмни и зарешетени, пред вратата имаше воняща купчина боклук.

Хвърлих отчаян поглед на брат ми.

— Дали наблизко няма друг хотел?

И той измери входа със скептичен поглед, размени две-три изречения с шофьора, който кимна и потегли.

Минута по-късно свихме в алеята пред модерен пететажен хотел. Към колата притича пиколо, учтиво отвори вратата, втори пое от ръцете ми чантата и раницата, други двама в един глас ни поздравиха с добре дошли и задържаха тежката стъклена врата, докато влезем. Голямото фоайе беше студено и пусто. В центъра бе разположено коледно дърво, чиито изкуствени свеци и червени топки се отразяваха в лъснатия до блясък под. Неколцина служители ни се поклониха, портиерът ни поздравя още веднъж и ме придружи до рецепцията. Минахме покрай разкошен аранжмент от цветя. Млада жена ми подаде влажна кърпичка и червеникавожълто питие за добре дошла. Помолих за две тихи единични съседни стаи, за непущачи, по възможност далече от асансьора, поръчах събуждане в шест часа сутринта и сложих кредитната си карта на плота.

Едва сега забелязах, че Ю Ба не ме е последвал. Стоеше като изгубен до коледното дърво, играеше си с възела на лонджито, вперил очи във вратата, сякаш всеки миг се канеше да си тръгне. Махнах му да дойде при мен, но той не помръдна.

Взех багажа от стъписания пиколо и отидох при Ю Ба.

— Какво има?

— Мога да спя и другаде, наблизо има...

— И дума да не става — прекъснах го. — Имаме две единични стаи. Ще ни събудят утре в шест, ще закусим и ще вземем първия влак за Хсипау.

Той кимна и ме последва до асансьора, вече повикан от хотелски служител. Мълчешком се качихме на петия етаж, минахме по дълъг коридор и се разделихме пред стаите си.

— Имаш ли нужда от още нещо?

Той поклати уморено глава.

— Мога ли да направя още нещо за теб?

— Не, благодаря.

— Е, тогава лека нощ.

— И на теб.

В стаята ми беше ледник. Потреперих от студ и изключих климатика, после се огледах наоколо. Широко легло с чисто спално бельо. Минибар. Бюро, хартия за писма, два телефона, изходи за LAN, цветен телевизор, аранжирани цветя. Фруктиера със свежи плодове. Всичко ми изглеждаше стряскащо познато. Колко пъти бях нощувала в

подобни стаи по време на командировки? Далас. Маями. Чикаго. Хюстън. Сан Диего. Хотелските стаи, офисите и заседателните зали, в които работех, навсякъде си приличаха. Това бе анонимен, заменяем свят. Хармоничен, стерилен, без мирис, без сетивност. Свят, в който умеех да се движа безпроблемно. В който досега не се бях чувствала нито добре, нито недобре. В който, честно казано, не чувствах абсолютно нищо. В който функционирах. Водех преговори. Изпълнявах задачи. Тази стая бе припомняне за него и изведнъж странно защо се почувствах чужда на всичко тук. Не на място. Сякаш след дълго време пак гостувах на добри приятели от миналото, за да установя, че вече нищо не ме свързва с тях.

Грохнала от умора, се отпуснах в креслото, вдигнах крака на масичката и зачаках, без да зная какво. Всъщност бях очаквала с радост топлия душ и мекото легло, само че бях твърде изтощена, за да се съблека. Не зная колко седях така. По някое време чух кашлицата на Ю Ба. Тъй като пристъпът не отминаваше, реших да видя как е. Вратата му беше притворена. В антрето бяха износените му джапанки. Беше взел одеялото от леглото, беше го сгънал и сложил на пода; чантата с втората риза и лонджито му служеше за възглавница. Спеше обърнат на една страна, свил крака почти до гърдите си, кашлицата или не го беше събудила, или бе заспал веднага след пристъпа. Тихо затворих вратата, седнах на леглото и се загледах в брат си.

Слабите крака, осеяните с белези ходила. Гръдният му кош се надигаше и спускаше в равномерния ритъм? Спящ човек. Както лежеше на пода, изглеждаше по-стар и още по-мършав. Нуждаеш се от помощ. От закрила.

Замислих се за десетте години, които разделяха двете ми идвания и в които не се бяхме виждали. Как не бях усетила колко ми липсва? Внезапно разбрах защо така ѝ не ми бе гостувал в Ню Йорк. Със своето лонджи и джапанки не се вписваше в тамошния живот, както и не можех да си го представя да върви по улиците на Манхатън, обут в джинси и обувки. Защо го заведох в болница против волята му? Защо подкупих лекаря, без да го попитам? Исках да помогна. Страхувах се за него. От къде на къде си бях въобразила, че зная по-добре кое е правилно за него?

Сетих се за една фраза на татко, която не разбирах като малка: „в ада на доброжелателството“. Така наричаше благотворителните

балове, в чиято организация се включваше майка ми. „Ад“ и „доброжелателство“ бяха за мен понятия, които заедно нямаха място в едно и също изречение. Намираха се в неразрешимо противоречие. Едва по-късно проумях колко сполучлива бе неговата формулировка. Колко трудно бе да се браниш от доброжелателството. Да се спасиш напълно, и бездруго не беше възможно. Тъй като сянката на гузната съвест бе твърде дълга. Забележката на татко би могла да бъде и на Ейми. Къде ли беше тя? От заминаването си преди десет дни не се бяхме чували, от години не беше минавало толкова време, без да си поговорим. Какво ли щеше да каже, ако ме видеше седнала на това легло? За историите, които сме чули?

„Питам се дали евентуално има някаква полза от този глас?“

Да, Ейми, има. Даже голяма.

Липсваха ми нейните изречения, започващи с „питам се“.

Питам се дали има смисъл да мъкнеш брат си в болница, в която не могат да го лекуват?

Питам се какво си въобразяваш, като подлагаш на изкушение един честен лекар?

Питам се дали доброжелателството може изобщо да бъде извинение за нещо?

Защо чисто и просто да не ѝ се обадя? В Ню Йорк сигурно беше ранен следобед. Да чуя гласа ѝ, няколко изречения, с чиято помощ да преодолее страха за брат си — повече не исках. Отидох до бюрото, вдигнах слушалката. 001212–2541973, един от малкото номера, които все още знаех наизуст. Поколебах се. Мисълта, че трябва да набера само няколко цифри и веднага ще се свържа с Ривингтън стрийт в Манхатън, беше абсурдна. Сякаш моят свят и този тук бяха само на няколко клавиша разстояние.

Де да беше толкова просто.

Ю Ба се разхърка и закашля, клекнах до него и сложих ръка на рамото му. По някое време станах и се върнах в стаята си, взех завивката си и се изтегнах на неговото легло. Не бях сигурна кое надделяваше: чувството, че не мога да го оставя сам, след като е толкова болен, или копнежът по неговата близост.

3.

Бюфетът за закуска беше богат. В този ранен час бяхме единствените гости в трапезарията и повече от дузина келнери и готвачи следяха всяко наше движение. Ю Ба огледа най-подробно всевъзможните сортове сирене и колбаси, наведе се над различни конфитюри и хлебчета, поинтересува се какъв вкус имат кроасаните, зърнените закуски и видовете мюсли и накрая си поръча бирманска супа с макарони.

Моят омлет със сирене не ми се услади. Може би защото няхах апетит. Беше ми лошо, усещах неприятна тежест в стомаха, не спах добре, раменете ми бяха схванати. Сцените в болницата не ми излизаха от главата. Лицето на лекаря, когато сложих двеста долара на бюрото.

— Вярно ли е, че досега не си подкупвал никого? — попитах брат си.

Той отпи от чая и кимна.

— Мислех си, че тукашните власти са корумпирани.

— Такива са. Но аз няхах деца, на които да купя по-високи оценки в училище. Не притежавам магазин, за който ми трябват разрешителни. Никога не съм се разболявал сериозно. През целия си живот не съм имал вземане-даване с полицията. Нямам нужда от нищо, за което се налага да платя на властите.

— Освен международен паспорт.

— Освен международен паспорт — потвърди Ю Ба с изражение, което не знаех как да изтълкувам.

Келнерът донесе вдигащата пара супа с макарони, брат ми засърба с наслада, имах чувството, че е малко по-добре.

— Вкусно ли ти е?

Той кимна.

— А на теб?

— Не съм гладна.

— Защо?

Вдигнах рамене.

— Прекалено много се притесняваш.

— Няма ли за какво — отвърнах с измъчена усмивка.
— Не съм смъртно болен, повярвай ми.
— Откъде си толкова сигурен?
— Усещам го.
— Интуиция?
— Интуиция!
Видя усмивката ми.
— Каква хубавица си само.
— О, Ю Ба, престани — отговорих уморено. — Не го приемаш сериозно. Страхувам се за теб.
— Защо?
Не ми беше ясно дали задава въпроса насериозно, или само се прави на наивен.
— Защото има вероятност да си много болен.
Брат ми изгреба остатъка от супата си, преди да отговори.
— Да, има такава вероятност. Както и за теб.
— Аз нямам кръгло огнище на белия дроб.
— Тази сутрин се събуди с главоболие. Причината може да е тумор в главата ти, за който още не знаеш.
— Това са болки от схващане, познати ми са.
— Би могло и...
— Може и по пътя за гарата да ме прегази кола — прекъснах го.
— Не е там работата.
— А къде?
— Че имаш остри симптоми. Че ти... че трябва да направим нещо...
— Ще чакаме. Лекарят ти обясни. Засега не можем да направим нищо друго.
— Не вярвам. Не мога да си го представя.
— По-малко ли щеше да се страхуваш, ако можехме да направим нещо?
— Не зная. Във всеки случай нямаше да се чувствам толкова безпомощна. Да изчакаме и да видим какво ще се случи: това е непоносимо. Винаги може да се направи нещо.
— Кой съм, че да ти възразявам — отвърна той с дяволита усмивка. В ироничната нотка се долавяше дълбока нежност.

Идвахме от твърде различни светове, за да сме на едно мнение по въпроса.

— Гласът обаждал ли се е? — попита той.

Поклатих глава.

— Не. Не коментира дори разказа на Маунг Тун.

— Странно. Мислех, че жената ще каже нещо най-късно при новината, че синът ѝ е жив. Може би ѝ стига да знае, че е оцелял, а?

— Или също като нас чака с нетърпение да види дали ще намерим Тар Тар.

В Хсипау седнахме в чайна край гарата. Брат ми поръча бирмански чай и завърза разговор с келнера, в който на бърза ръка се намесиха гостите от съседните маси. След няколко минути се обърна доволен към мен.

— Всички го познават. Живее с дузина деца и юноши в стар манастир, който дълго време е пустеел. Намира се на няколко километра оттук в посока Намшоу. Трябва да държим главната улица и при някаква бяла пагода да свием надясно. Келнерът ще ни закара дотам с мотопеда си.

Половин час по-късно тримата едва-едва се настанихме на „Хонда дрийм II“: аз седях най-отзад, чантата беше затисната между мен и Ю Ба. Келнерът даде газ, първите метри по улицата измина в умопомрачителен зигзаг, докато най-накрая овладя мотопеда. При бялата пагода малко след града свихме по мек полски път. От вълнение така се въртях на седалката, че шофьорът се затрудняваше да ѝ държи посоката. Дали оставаше още малко и щяхме да се срещнем с Тар Тар? Как ли изглеждаше той? Щеше ли изобщо да се съгласи да говори с нас? Наистина ли бе оцелял от ада в джунглата? Какви следи бе оставило у него това време? Решението на Ну Ну? Ранната смърт на баща му? Що за човек щеше да застане срещу нас? Каква бе съдбата на Ко Бо Бо?

Изкатерихме хълм и още отдалече видяхме манастира! Голяма постройка от тъмно дърво, издигната на колове, ламаринен покрив и многобройни кулички, по чиито фронтони висяха камбанки и знаменца. Беше обградена от гора, защитена от високи бамбукови дървета, които надвишаваха с метри дори върховете на куличките.

Младият келнер спря и посочи натам, сякаш това бе последният момент, в който все още можехме да се върнем. Ю Ба се прокашля и му даде знак, след което се спуснахме по хълма.

Броени минути по-късно влязохме в песъчлив двор, приветствани от две лаещи кучета и десетки кудкудякащи кокошки, които разтревожено търчаха нагоре-надолу. Слязохме, шофьорът обърна мотопеда, ние благодарихме, а опита ми да платя за пътуването Ю Ба осуети още в зародиш.

— Той се радва, че е имал възможност да ни направи услуга.

Любопитно се огледахме наоколо. Дворът беше осеян с цветни лехи и храсти, разцъфнали в най-прекрасните багри. Видях рози, жълти и червени хибискуси, олеандри, лилави бугенвиллии, гладиоли и амарилиси.

Самият манастир не беше в добро състояние. Доста от коловете бяха изгнили, на много места имаше счупени греди, кафява ръжда прояждаше покрива от вълнообразна ламарина, едното крило на постройката беше полусрутено. Широко стълбище с криви перила водеше нагоре към входа. В задната част на двора на сушилник от бамбук висяха червено-кафяви монашески одежди. Ю Ба извика нещо, но никой не отговори. Кокошките и кучетата се бяха успокоили, чувахме само ясният звън на камбанките по фронтоните.

На горната стълбищна площадка се появиха момче и момиче, облечени в червени послушнически дрехи. Загледаха ни с любопитство. Малко след това зад тях изникна монах. Сложи ръка на раменете им, прошепна нещо, те се засмяха. Монахът слезе бавно по стълбите и се запъти към нас с твърда и същевременно леко пружинираща походка. Усетих как сърцето заблъска в гърдите ми. Дали беше Тар Тар, за когото знаех толкова много и въпреки това крайно недостатъчно. Беше още по-висок и едър, отколкото си го представях. Главата му беше бръсната, зъбите — бели като жасминовите цветчета от вчера, главата — съразмерна, устните — плътни, от монашеската му дреха се показваха мускулести ръце. Веднага разпознах родилното петно под брадичката. Белегът на мишницата. Липсващия пръст на дясната ръка. Мъжът поздрави любезно Ю Ба на бирмански, после се обърна към мен. Протегна ми ръка, погледна ме право в очите и каза на английски с акцент, който ми беше познат от моя италианска приятелка:

— Welcome to my monastery, signora. How are you^[1]?

---

[1] Добре дошла в моя манастир, госпожо. Как сте? (англ.). —
Б.р. ↑

4.

Тар Тар се засмя. Вероятно не бях първата посетителка, реагираща смаяно на поздравлението му. Възхитителен смях. Какъвто изобщо не би трябвало да има човек с неговото минало.

Следващото, което ме впечатли, бяха очите му. Досега не бях виждала човек с такива очи. Необикновено големи, тъмнокафяви. Фиксираха ме спокойно, по начин, който ми беше приятен. Повече от приятен. Излъчваха сила и енергичност, от които настръхнах. Беше човек, в чието присъствие бих се чувствала добре, без да мога да обясня защо.

Брат ми навярно би го нарекъл интуиция.

Ръцете ни се докоснаха. Миг-два постояхме мълчаливо един срещу друг, не знаех какво да кажа.

— Не говориш ли английски? — учуди се той.

— А не... разбира се, че говоря.

— Какво ви води при нас?

Тар Тар се обърна първо към Ю Ба, после към мен. Брат ми ми хвърли въпросителен поглед.

— Дойдохме... — започна Ю Ба.

— ... от любопитство — прекъснах го.

Удивлението в очите на брат ми.

Не исках да кажа истината на Тар Тар, още не. Може би защото се боях, че с това пътуването ни ще приключи. Или защото не бях сигурна как ще реагира. Ще ни обяви за луди? Ще ме възприеме като вид посредник, за да разчисти сметките си с майка си? Ще се обърне и ще ни отпрати, понеже не желае да му се напомня за миналото? Всъщност не бях наясно кое ме възпираше.

— В града ли ви разказаха за нас? — попита Тар Тар, който очевидно не бе забелязал объркването между мен и брат ми.

— Да, точно така — потвърдих припряно. — Затова сме тук.

— Тъй си и помислих. При нас... — Прекъсна го пристъп на кашлица. Брат ми се извърна, Тар Тар го погледна загрижено и изчака да се успокои, после продължи: — ... при нас от време на време се

появяват любопитни туристи, чули за манастира в Хсипау. Но ти не си от Италия, нали?

Изненадано поклатих глава.

— Не. Американка съм.

— Cherescato.

Смаяни погледи.

— Което означава?

— Колко жалко.

За момент се усъмних дали пред мен наистина стоеше Тар Тар. Как така той, който, доколкото знаех дори не беше ходил на училище, владееше два чужди езика?

— Говориш италиански?

— Un росо. Малко.

— Къде... къде си го учил?

Той се забавляваше с нарастващото ми объркване.

— От един италиански свещеник. Научи ме на английски, малко италиански и на още много-много други неща.

— Къде? Тук, в Бирма ли?

— Да. Но това е доста дълга и за съжаление доста безинтересна история, с която не бих искал да ви отегчавам. Положително сте дошли не за да изслушате биографията ми, а за да разгледате манастира и да се запознаете с някои от децата. Прав ли съм?

Двамата с Ю Ба кимнахме смутено.

— Е, тогава елате с мен.

Тар Тар тръгна пръв, ние го последвахме, като брат ми изглеждаше не по-малко изумен от мене.

Всеки миг очаквах знак от гласа на жената. Стояхме очи в очи със сина ѝ. Защо мълчеше? От срам? Гузна съвест? Какво да каже една майка на нелюбимия си син, когото е изпратила на смърт и който е оцелял? Може би ѝ стигаше да се срещне с живия Тар Тар. Да види, че той е добре. Дали тук щеше да намери покой? Без излишни думи? Без да го помоли за прошка?

Парцелът беше по-обширен, отколкото ми се стори. Зад сградата на манастира имаше зидан кладенец, барака с купчина нацепени дърва отпред и футболно игрище с две криви, собственоръчно сковани врати.

До него започваше бамбуковата гора, недалеч видях хора, които работеха на нива. Бамбуковите тръстики се търкаха от лекия ветрец, стържещият звук се сливаше с ясното звънтене на камбанките, превръщайки се в своеобразна песен.

В другия край на манастира се издигаше сиво-бяла ступа с позлатен връх, от която бяха откъртени цели парчета мазилка. Пред нея сред купчини сухи листа и клони седяха двама послушници и плетяха кошове. Тар Тар им подвигна, те прекъснаха работата си, изправиха се с известно усилие и тръгнаха към нас. Единият се движеше бавно, с опипващи стъпки, наведена глава, сякаш търсеше нещо. Другият вървеше силно приведен, имаше голяма гърбица. И двамата бяха боси, краката им бяха осяяни с белези и драскотини. Щом застанаха пред нас, долепиха длани и учтиво ни се поклониха. По-малкият имаше отгоре на всичко и дълбока заешка устна, а когато поголемият вдигна глава, цялата изтръпнах — очите му бяха млечнобели, момчето беше сляпо.

Ю Ба ме улови за ръка.

— Това са Ко Аунг и Ко Луин — каза Тар Тар. — Най-добрите плетачи на кошове. Навремето и аз имах доста чевръсти ръце, но в сравнение с тях съм кръгла нула.

Момчетата в един глас прошепнаха нещо, което смътно ми заприлича на „How are you“.

— През ден им преподавам по различни предмети — съобщи Тар Тар е нотка на гордост. — В това число и малко английски.

Отговорих им, че съм добре и се радвам, че съм тук. По лицата им премина трудна за тълкуване усмивка, двамата се поклониха още веднъж и се върнаха към работата си.

Тар Тар каза, че другите послушници били на полето, и ни покани на чай в манастира.

Изкачихме разклатените стълби и влязохме в централната постройка. Спрях от изумление. Бяхме в огромна зала, на подиум срещу входа имаше дузина различни статуи на Буда. Някои, осветени от електрическите крушки, блестяха в златисто, други бяха от тъмно, почти черно дърво или светъл камък. Сред тях видях Легналия Буда, подпрял глава на ръката си, Стоящия, а също и Седящия Буда, вдигнал предупредително ръка. Друга статуя го представяше дебел и тромав като сумист, но засмян до уши. Във вазите имаше червени гладиоли,

жасмин, клончета хибискус, в купа плуваха розови листенца. Над олтара висяха лампиони и изтумбен жълт чадър с пришити шарени мъниста. В подноси имаше дарове — ориз, миниатюрни пластмасови торбички, бонбони, банани, бисквити. Над тях се виеше димът от ароматни пръчици, миришеше на свежи цветя и тамян. На стената зад олтара забелязах две разпятия, на колона бе залепен пожълтял плакат с Дева Мария, до него — друг с тримата влъхви. Понечих да питам нещо брат си, но видях, че е приклепнал на дървения под, изнемощял и задавен от кашлица.

— Струва ми се, че спътникът ти е капнал от умора. Ще запаря пресен чай — каза Тар Тар и се скри в помещение в дъното на залата.

Приседнах до Ю Ба.

— Трябва ми кратка почивка, извини ме — рече той.

— Видя ли разпятията? — прошепнах.

Той кимна.

— Положително подаръци от италианския свещеник.

— Но защо са окачени в будистки манастир?

Ю Ба вдигна рамене и уморено се усмихна.

Тар Тар се върна с поднос, на който имаше термос и три чашки. Придърпа към нас ниска масичка и възглавница за сядане за мен.

Чаят беше горещ и горчив.

— Иска ми се да си почина малко, ако не ви затруднявам — каза тихо Ю Ба.

Тар Тар веднага стана, донесе рогозка и зави брат ми с одеяло.

— Отседнали ли сте вече в хотел в Хсипау?

— Не — отговорих.

— Може да пренощувате при нас.

Обходих залата със скептичен поглед, търсейки легла или други постели.

— Къде ще ни сложите?

Той отново се засмя.

— Където пожелаете. Вечер разгъваме рогозки. Ако искате спокойствие, ще ви приготвя постеля в ъгъла, там има дори завеса. Понякога туристите замръкват в манастира и нощуват там. Имаме даже два спални чувала, някой ни ги остави. Мисля, че това ще се отрази добре на спътника ти.

— Той ми е брат.

Тар Тар се стъписа за миг.

— Полубрат. Аз живея в Ню Йорк и сега му гостувам. Той кимна и прие обяснението ми, без да задава въпроси.

Навън припадеше здрач, чух гласове, долитащи изпод постройката. Шумолене. Тракане. Жизнерадостен, несдържан смях, характерен само за млади хора, помислих си. Малко по-късно те се качиха по стълбите. Ко Аунг и Ко Луин вече ги познавах. Следваха ги двама младежи, които куцаха. Момиче с тояга, която ѝ служеше за патерица. Беше с ампутиран крак. Друго момиче само с една ръка. Трето, придружавано от момче, доколкото видях от пръв поглед, двамата нямаха физически недъзи. Всички ме поздравиха със сериозен, но любезен тон и се скриха в кухнята. След няколко минути долових пращане на огън и тракане на съдове.

— Колко души сте общо? — попитах.

— Тринайсет.

— А ти си абатът на манастира?

— Не. Строго погледнато, изобщо не сме будистки манастир.

— А какво сте?

Той се замисли.

— Семейство. Живеем заедно. Дванайсетте ми деца и аз. Всички имат, как да се изразя... всички са различни от другите деца. Ко Аунг е сляп, Ко Маунг — глух. Ко Луин има заешка устна и гърбица. Ко Хту куца, Сое Сое е загубила крака си, Мое Мое — ръката си. Тое Тое има кризи, Ей Ей — парализиран крак. Общото е, че семействата им вече не могат да се грижат за тях, другите манастири в околността не ги искат.

— Защо?

— Доста будистки манастири не обичат да приемат недъгави послушници. Според монасите притежавали лоша карма. Само хора, здрави физически и психически, можели да станат монаси. Затова идват при мен.

— И какво правите?

Той ми доля чай и се взря недоумяващо в мен. Явно въпросите не му се струваха смислени.

— Каквото се прави в семейство: всеки се грижи за другите. Или не си съгласна? Преподавам им, доколкото мога, отглеждаме зеленчуци, плетем кошове, покриви и стени, които продаваме. Молим

се и медитираме заедно. Готвим и се храним заедно. Ти нямаш ли семейство? Преглътнах и посочих спящия Ю Ба.

— Имам, брат си.

— А в Америка?

— Не живея с близките си.

— Мъж?

— Нямам.

— Деца?

Поех си дълбоко дъх. Едно обещание, колкото кибритена клечка. Неспособно да живее. Все още не. И въпреки това.

— Не.

— Съвсем сама ли живееш?

Никой не ме беше поглеждал толкова съчувствено, откакто бях малка.

Прокашлях се.

— Да, и съм доволна от това.

Той наклони глава настрани и се залюля напред-назад, без да ми отвърне.

Момичешки глас ни повика на вечеря.

Разположихме се на три талпи край огъня, дванайсет момичета и момчета, Тар Тар и аз. Всеки от нас взе купичка ориз с малко зеленчуково кърпиче и яйце отгоре.

Някои ме поглеждаха крадешком над купичките си, други бяха твърде гладни, за да ми обръщат внимание. Кърпичето беше възкисело, но вкусно, оризът не бе измит както трябва, от време на време между зъбите ми попадеше песъчинка или камъче.

Цареше приятно мълчание. Пукането на огъня. Шумоленето на бамбука в двора.

Едва сега забелязах, че едното момиче трепереше, сякаш страдаше от паркинсон. Вдигаше лъжица към устата си, ала още на половината разстояние в нея не оставаше нито зрънце ориз. Ето че направи нов опит и част от храната ѝ пак падна. Опита се да яде с ръце, отново безуспешно, това още повече засили треперенето.

До нея седеше едноръката Мое Мое. Както беше стиснала купичката между краката си, я остави на масата, взе лъжица и започна да храни съседката си и тя тутакси се успокои. С Мое Мое се спогледахме, единствено тя не отбягваше очите ми. С жест загатнах, че

мога да ѝ помогна, тя едва забележимо поклати глава, по лицето ѝ пробягна усмивка, благодари ми с очи. Имаше най-прекрасната, най-тъжната усмивка, която бях виждала досега.

Занесох на брат си купичка ориз, но той нямаше апетит и предпочете да си почива.

Решихме да пренощуваме тук.

Тар Тар ни приготви постелята. Помете пода, измъкна от ракла няколко рогозки, одеяла и двата спални чувала и ги разстла зад завесата в ъгъла; моите рогозки сгъна на две, вероятно предполагаше, че не съм свикнала да спя на твърда земя. От олтара взе купата с розовите листенца и я сложи между рогозките ни. Според него щели да прогонят кошмарите и да се погрижат за спокойния ни сън.

Нежността на този жест ме трогна.

Заведох брат си при постелята му и седнах до него. Той се усмихна уморено, хвана ме за ръка и след броени минути заспа.

Излязох и приседнах на стълбите. Мракът беше погълнал двора. Над мен сияеха звезди. Бяха толкова много, че се изплаших. Чух как Ю Ба се закашля насън.

Малко след това Тар Тар седна до мен. Забелязах широките му ходила, които не прилягаха на дългите, тънки пръсти. Беше донесъл свещ, чай и две чаши.

— Искаш ли?

— Да, благодаря.

— Брат ти е настинал здравата — каза той и наля чай.

— Дано да е само настинка.

— А какво друго?

Разказах му за лекаря с тъжните очи. За тъмното петно на един стар бял дроб. За медикаменти, които не лекуват.

— Упрекваш ли се?

— Най-вече се тревожа.

— Разбирам те, но не е нужно. Брат ти още няма да умре.

— И той го твърди. Но откъде знаете? — отвърнах с нотка на съмнение. — Да не си гадател? Или астролог?

— Не. Обаче съм наясно с кашлицата му. Звучи ми познато. Мнозина тукашни хора кашлят така в началото на студения сезон. А и още не е белязан от смъртта, нито очите, нито лицето му.

— Твърдиш, че познаваш по очите кога приближава смъртта?

— Да — отвърна спокойно той.

— По какво? — попитах невярващо.

Тар Тар дълго мисли, като току прекарваше бавно ръце по бръсната си глава, сякаш се галеше.

— Различно е. В някои очи виждаш страх от смъртта. Последно пламъче, много отчаяно и много самотно. За други животът вече си е тръгнал. В тях виждаш първия предвестник на пустотата, която ще последва. В очите на брат ти нищо не подсказва за скорошна смърт.

— Лекарят не беше толкова сигурен.

— Лекарите не гледат хората в очите.

Не ми се говореше повече за това, затова отново попитах за италианския свещеник.

— Това наистина е дълга история — отвърна той.

— Няма нищо. Разполагам с време.

— Тогава си първият човек от Запад, който има време — засмя се той.

— Толкова ли много хора от Запад познаваш?

— Какво значи много? Понякога ни идват посетители, на отец Анжело също често гостуваха туристи. Все припираха. Дори по време на отпуск.

— Аз не съм такава — заявих.

Той ме измери с изпитателен поглед.

— Колко ще останеш?

— Ще видим. Нямаме планове.

— Нямате планове? Става все по-интригуващо — рече той и направи гримаса. — Няколко дни?

— Защо не?

— Само че който живее при мен, трябва да помага в ежедневната работа.

— Което означава?

— Да готви. Да чисти. Да събира яйцата. Да храни кокошките.

— Разбира се — ако ми разкажеш как си стигнал до италианския свещеник.

— Защо те интересува толкова?

За миг се замислих дали да не му кажа истината, ала се опасявах, че ако го направя, ще разговаряме само за едно, а аз исках непременно

да разбере какво се беше случило, след като с Ко Бо Бо на ръце бе тръгнал надолу по речния бряг.

Тар Тар беше истинска загадка. По нищо не приличаше на мъжа, когото очаквах да видя, въпреки че ми беше трудно да опиша образа, който си бях създавала за него по разказите на Кин Кин и Маунг Тун. Представях си озлобен човек. Измъчен дух. Разярен. Съсипан. Недоверчив. Може би меланхоличен или силно депресиран човек, който мрази света. Или себе си. Или и двете.

— Сигурно е необикновена история. Любопитна съм да я чуя.

Не лъжех. Този отговор го задоволи. Наля чай и продължи да мълчи.

В тишината изкукурига петел. Друг му отвърна.

Наблюдавах го крадешком на трепкащата светлина от свещта. Излъчваше голям, благотворен покой, чертите на лицето му бяха отпуснати, седеше с изправен гръб, сякаш медитираше.

— Бях — заговори Тар Тар след дълга пауза, — как да кажа, бях в беда. Бях изгубил семейството си и тръгнал да диря.

— Какво?

Той се ухили.

— Виждаш ли, че и ти си припряна.

Неволно се засмях на себе си и кимнах в знак, че съм го разбрала.

— В една чайна — продължи Тар Тар — чух за отец Анжело и че помагал на хора като мен. Отдавна вече живеел тук. Дошъл като мисионер още когато страната официално се е наричала Бирма и е била британско владение. През колониалния период са идвали много духовници от Америка, Англия, Испания и Италия — с намерението да ни покръстят. Някои са останали за цял живот. Сред тях беше и отец Анжело. Прие ме, без да го моля дълго. Водех домакинството му, чистех, пазарувах, готвех, перях, а той в замяна ми даваше подслон и ми преподаваше. Отецът ме научи да чета, пиша и донякъде да смятам. Математиката не беше силата му. Предпочиташе да ми преподава английски и както споменах, малко италиански. Тогава за пръв път взех в ръце истинска книга. От него научих каква мощ притежават думите. В дома му имаше малка библиотека, разполагах с много време и поглъщах почти всяка попаднала в ръцете ми книга. Зная кой е Робинзон Крузо. Наслаждаваше се на удивената ми физиономия.

— Моби Дик. Оливър Туист. Дори Каин и Авел. Заедно с отца изучавахме Стария и Новия завет. Помагах му при погребения, при кръщенета и венчавки. Заедно празнувахме Коледа и Великден. Богослужението водеше в стара църква, в градчето имаше малка, но постоянно нарастваща християнска енория. За осем години не пропуснах нито една проповед.

— Както виждам, въпреки това не те е покръстил.

— Откъде знаеш?

— Манастирът. Статуите на Буда, дрехата ти...

— Това са само външни неща, не се заблуждавай от тях.

Децата, които идват при мен, растат в будистки семейства и се чувстват по-добре, ако Буда не ги изпуска от очи. Хем си права, хем не си. Отец Анжело ме покръсти. Но не в християнството.

— Защо не?

— Защото не съм грешник.

Усмихнах се при това изречение.

— Тогава в какво те е покръстил?

Тар Тар се поколеба.

— Това е друга история.

— Имам време...

Той поклати глава.

— Не и тази вечер. Изобщо не зная дали бих могъл да ти я разкажа. Досега не съм обличал тази история в думи.

Хвърли ми поглед, който не можах да изтълкувам. Дали бе изпълнен с нежност, или само си въобразявах?

— Защо си тръгна от отец Анжело?

— Той беше стар и се разболя. След инсульта почти година се грижих за него. Ден след деветдесетата му годишнина сърцето му спря да бие. Седях до леглото му. Той хвана ръката ми и я сложи на гърдите си. Усещах как сърцето му биеше все по-забавено. В един момент просто спря.

Безмълвно се взирахме в топящия се мрак, който постепенно освобождаваше от властта си двора и дърветата, и храстите: над бамбуковата гора изгря луната, обля всичко в бледата си светлина.

Неволно се сетих за селото, в което страхът се беше загнездил в дърветата, правеше гримаси и хвърляше противната си сянка.

В което сърцата се вкаменяваха.

За една къщурка с дупка в покрива.
За черни, лъснати до блясък кожени ботуши.
За едно едро тяло и за едно слабичко тяло, което трепереше. Не от възбуда.

За слюнка, която капеше от уста с кървавочервени зъби.

За секундите, които решаваха кой ще живее и кой не.

Единия можеш да задържиш.

Другия го вземаме.

Той седеше до мен и ме гледаше с блеснали очи. Как можеха очите, които бяха проникнали толкова дълбоко в сърцето на злото, бяха виждали как умираш толкова много хора, които бяха наблюдавали как обичан от тях мъж бе паднал от короната на едно дърво, как тези очи можеха да сияят така?

Каква бе тайната им?

Имах чувството, че наистина съм се озовала на остров. Ала това не беше островът на мъртвите. На самотните.

Беше друг остров.

За който никой досега не ми беше разказвал.

5.

Денят започна рано. Чух шепота на послушниците. Смеха им още в ранни зори. Как навиха на руло рогозките си. Гласът на Тар Тар. Мантрата, която той поде заедно с тях. Камбанките на покривния корниз, които запяха от лекия ветрец. Кудкудякащи кокошки. Ромона на поток, който вчера не бях доловила.

Протегнах се. Блаженото усещане за отпочинало тяло.

Брат ми още спеше. Лежеше по гръб, с полуотворена уста, хлътнали бузи, носът му изглеждаше по-тънък и по-остър от обикновено. Едва загатната пауза в ритъма на дишането му. Сkochих стресната, вслушах се. Хъркането, му ме успокои.

Ю Ба не биваше да умре.

Моля.

Моля, моля.

Улових се, че правя нещо, което за последен път бях правила като малка: молех за помощ висша сила. Тогава лежах в кревата си и преди сън понякога молех „Дядо Боже“ за подкрепа. Когато най-добрата ми приятелка Рут се премести да живее във Вашингтон. Морското ми свинче береше душа. Майка ми остана почти седмица в затъмнената спалня.

Към кого трябваше да се обърна сега? Към съдбата? Звездите? Местните духове? Буда?

Отправих молбата си към неопределен адресат. Дано я получеше онзи, който притежаваше силата да ми помогне.

След настойчиво повторение се заслушах в шумовете на утрото. Долових тракането в кухнята, затихващи гласове, пукащ огън. След някое време чух как слязоха по стълбите и поеха към полето.

Измъкнах се от спалния чувал, беше по-студено, отколкото си мислех.

Две момичета бяха останали в манастира. Лежаха на рогозките си насред голямата зала, завити със стари одеяла. Изглеждаха зле.

Едната беше едноръката Мое Мое. До нея беше коленичил Тар Тар.

— Какво им е? — попитах. — Вчера бяха здрави.

— Настинали са и имат температура — каза той.

— Имате ли лекарства?

Предусетих отговора. Той поклати глава.

— Никакви ли?

— Веднъж туристи ни оставиха таблетки за температура и главоболие. Но от тях децата ги боли корем, лекарствата не им понасят. Ако не се оправят, ще повикаме лечителя от Хсипау. Той има билки и мехлеми, които обикновено помагат. Поне не вредят като китайските хапчета.

— Мога да им сложа студени компреси на прасците.

— За какво?

— Понижават температурата.

Той ми донесе кърпи и купа с вода. Натопих плата, изстисках го, отметнах одеялото и изтръпнах от ужас.

Девојката до Мое Мое, мисля — Ей Ей, беше с вдървен крак. Мършав и твърд като камък, кракът се показа изпод одеялото, без мускули, без релеф. Дали температурата щеше да спадне, ако направех компрес на парализиран крак? Имаше ли смисъл да охлаждам само единия прасец? Двете момичета вдигнаха глави и ме погледнаха скептично, имах чувството, че ситуацията им беше също толкова неприятна колкото и на мен.

Трепнаха, когато увих прасците им със студените кърпи, изпънах компресите и ги загърнах с други кърпи. Кога за последен път бях слагала студени компреси на друг човек? Най-вероятно на Ейми, когато преди няколко години беше пипнала силна настилка.

Завих двете трепереци момичета. Мое Мое ме дари с трескава усмивка.

Тар Тар ме чакаше в кухнята. Беше клекнал пред печката и разпалваше огъня. В единия ъгъл имаше много купички, тенджери и кошници с картофи, домати, карфиол, моркови и джинджифил, до тях висяха връзки чесън и сушени люти чушки. На дървена греда бяха подредени кутии и шишета, пълни с кафяви и черни течности.

Закуската беше като снощната вечеря, само че с две яйца на очи върху ориза, към нея силен чай, от който изтръпваше небцето.

— За децата готвя с много леки подправки. Искаш ли нещо по-пикантно?

— На драго сърце.

Той взе пластмасова кутия със счукано чили, гребна една чаена лъжичка и поръси кърито ми.

В устата ми веднага се разнесе приятна лютивина. След втората лъжичка устните ми пламнаха, но не болезнено.

През това време Тар Тар белеше джинджифил и го режеше на кръгчета.

След като се нахраних, каза:

— Имаш избор: да пометеш, сготвиш или изпереш.

— Ще сготвя.

— Добре. Може да го свършим заедно. Преди това трябва да съберем яйцата.

Даде ми кошница и двамата излязохме на двора. Кокошките мигом го наобиколиха, с кудкудякане се замотаха в краката му, сякаш го бяха чакали.

— Колко кокошки имате?

— Не зная. Непрекъснато се множат, спрях да ги броя.

— Имат ли си имена? — изплъзна се от устата ми.

Тар Тар рязко се обърна към мен.

— Че кой кръцава кокошките си?

— Децата — отвърнах припряно и смутено.

Тар Тар се усмихна.

— Някои имат имена, други — не. Прекалено много са.

После извири с уста и от храстите изтърча тъмнокафява кокошка с поразрошена перушина.

— Това е Коко, всичко започна от нея.

Наведе се, птицата скочи на рамото му. Остана там, като папагал накланяше глава ту наляво, ту надясно и ме зяпаше.

Отстъпих една крачка.

— Не се бой, не хапе — каза Тар Тар и я свали на земята. — Много е доверлива, което е необичайно за кокошките.

Извадихме две дузини яйца от дупки в земята, купчини шума, гнезда от съчки. Тар Тар знаеше всички скривалища.

В кухнята ми даде дъска, остър нож и сложи пред мен кошница с домати, които трябваше да режа на четири.

Той пък обели цяла камара картофи. Равномерните му движения излъчваха едва ли не медитативно спокойствие.

— Вече знаеш как живея, а аз не зная абсолютно нищо за теб — каза внезапно, без да вдигне очи от картофите.

— Какво би желал да научиш? — попитах, изненадана от това колко ме зарадва интересът му.

— Всичко, което искаш да ми разкажеш.

— Задай ми въпроси, пък аз ще отговарям.

— Не мога.

— Защо?

— Би било много невъзпитано. Не мога просто ей така да задавам въпроси на непознат човек.

— Но това ще ме улесни — заявих предизвикателно. — Ако лично те моля за това, не е невъзпитано.

Погледнах го с крайчеца на окото си. Ейми вероятно би го нарекла флиртуване.

Тар Тар отвърна с нахакана усмивка.

— Добре. — Отпусна ръце, остави ножа и дълго мисли. После каза: — Кое е важно за теб?

Едва не се поряхах. Не беше от вида въпроси, за които бях подготвена. Очаквах обичайния интерес относно професията, местожителството, семейството, възрастта, доходите. Но: какво е важно за мен? Замислих се как да отговоря. Работата? Много ясно. Приятелството с Ейми, Ю Ба, разбира се! Майка ми? Брат ми? И двамата по някакъв начин. Дали това искаше да узнае?

Тар Тар усети, че ме е притеснил.

— Извини ме — каза. — Виждаш, че нямам никакъв опит в разпитването. Беше глупав въпрос.

— Не, не е така — възразих. — Просто не е толкова лесно да отговоря.

— О — учуди се той, — това беше най-простият въпрос, който ми хрумна.

— Много е личен.

— И не бива да се задава?

По своята откритост и непринуденост ми напомняше брат ми. Тар Тар също не таеше злоба. Как бе възможно след всичко преживяно?

— Напротив, но може би не толкова бързо...

— Разбирам. По-късно?

— По-късно!

— Тогава сега ми се иска просто да узная... — замисли се много напрегнато — колко стаи има къщата ти.

Идваше ми да го прегърна.

— Две. Живея в Ню Йорк Сити, по-точно в Манхатън.

Погледнах го въпросително.

— Зная къде е Манхатън — каза той. — Прочетох в една книга.

— Апартаментът ми е на трийсет и четвъртия етаж — продължих — и има две стаи, баня и кухненска ниша, в която се и храня.

— Като тук — отбеляза той.

Опитах се да прочета по лицето му дали говори сериозно. Тар Тар се взря в очите ми, изплаших се от интензивността, с която се срещнаха погледите ни.

Леко потрепване в ъгълчетата на устните подсказа, че по всяка вероятност се шегува.

— Като тук — потвърдих. — Точно като тук.

Той се усмихна.

— Така си и мислех. А какво работиш?

— Адвокат в много солидна кантора.

— Адвокат? Наистина ли? Тук, при нас, не се ползват с добро име — каза Тар Тар.

— При нас също.

Не разбра намека ми.

— Кого защитаваш? Разбойници? Крадци?

— Не, занимавам се не с наказателни, а със стопански престъпления, по-специално — свързани с авторското право, патентната защита, продуктовото пиратство, нарушенията на запазените марки. Ей такива неща. Разбираш ли ме?

Той поклати глава.

— Продуктово пиратство — казах за втори път и изговорих думите бавно и натъртено с надеждата, че повторението ще бъде

достатъчно. Искаше ми се да разбере какво правя.

Поклащане на глава. Съжалението на лицето му, че не може да ме разбере и ме разочарова.

— Как да ти обясня? Продуктово пиратство е например, ако произвеждаш много скъпи дамски чанти и...

— Колко скъпи?

— Да речем, хиляда долара...

— Има толкова скъпи чанти?

— О, да, дори още по-скъпи, но не това е важно — казах леко нетърпеливо. — Просто ти дадох пример. Та произвеждаш ти тези чанти, но ето че някой чисто и просто ги копира и продава за една десета от твоята цена.

— Та това е хубаво.

— Не, не е!

— Защо?

— Къде ще му излезе краят, ако всеки постъпва така? Това е кражба!

— А, така ли. Значи крадат чантите и ги продават?

— Не! — въздъгнах. — Само идеята. Това е кражба на интелектуална собственост. Което е не по-малко лошо. Фирмите трябва да се защитават срещу такива неща, затова се нуждаят от адвокати. В Китай например копират почти всичко. Там правят даже цели магазини...

Млъкнах. Сбърченото му чело ми подсказа, че все още не разбира за какво говоря. Нито дума.

— Това е горе-долу същото, ако някой ти... — Потърсих пример от практиката, сравнение от неговия свят и се озърнах дали мога да намеря нещо, за да онагледя думите си. Погледът ми се плъзна от огъня към опушеното котле, към избелялата дреха на Тар Тар. Колкото по-дълго мълчах, толкова по-глупаво се чувствах. — Забрави — рекох накрая. — Не е толкова важно.

— Напротив — възрази Тар Тар. — Разкажи ми още. Щом пиратите са важни за теб, значи наистина са важни. Много просто.

— Не са важни за мен — отвърнах едва ли не троснато.

— Допреди малко бяха важни.

— Допреди малко си мислех, че са важни.

Той замълча и леко залюля тялото си напред-назад. Лявата му ръка поглаждаше дясната.

Кое беше важно за мен?

Прост въпрос, Тар Тар имаше право. Много общ, но отговорът не би трябвало да ме затрудни. В Ню Йорк това щеше да ми се удаде без миг колебание. Защо сега въпросът ме объркваше толкова?

Нещо се беше случило с мен, без да забележа. Дали е вярно, че човек може да преброи минутите в живота си, в които действително се случва нещо? Дали го проумява веднага, или чак като обърне поглед към миналото?

Кашлицата на Ю Ба прекъсна мислите ми. Станах и се завтекох към него.

Тъкмо се беше събудил и присвил сънените си очи, ме гледаше някак дезориентирано. Все едно не беше наясно къде се намираше.

Коленичих пред него и го погалих по ръката. Беше приятно топла.

— Как спа?

— Нелошо — отговори тихо той.

— Гладен ли си?

— Не, само жаден.

Тар Тар дойде с чаша чай и гаванка, на дъното ѝ лъщеше тъмен крем, който миришеше силно на евкалипт.

— Намерих тук малко останал мехлем, от нашия лечител е. Трябва да намажеш гърдите и гърба на брат си. Ще му помогне.

Ю Ба се надигна и засърба горещия чай.

За миг-два се поколебах.

— Да го намажа ли аз? — попита Тар Тар.

— Не, благодаря — отвърнах, изненадана, че веднага е забелязал моята неувереност.

Тар Тар се отдалечи тактично, аз клекнах зад Ю Ба, гребнах с два пръста от мехлема и го размазах с кръгови движения по кожата между раменете му. Беше топла и мека, много по-мека, отколкото си мислех. Почти като детска кожа. Гърбът му беше осеян с черни бенки, които помнех от татко. Сетих се как веднъж се погледнах в огледалото и ги открих по себе си.

Когато свърших, брат ми легна и намазах гърдите му. Той затвори очи и задиша спокойно. Под дланта си усещах как бие сърцето

му. Бавно и равномерно.

Крехкостта на щастието.

Замислих се с какво би сравнил звука татко. С капки, отронващи се от кран на чешма? Тиктакане на стенен часовник? Пицикато на цигулка?

— Да ти донеса ли нещо за хапване?

— Не, благодаря. Искам само още малко вода.

Взех вода от кухнята, но когато се върнах, заварих брат си заспал.

Тар Тар беше обелил всички картофи, сега сложи ориза да заври и накрая ми помогна с доматиите. За пръв път виждах човек така сръчно да реже зеленчуци.

— Разкажи ми за вас двамата с брат ти — помоли ме той. — Защо той живее тук, а ти в Ню Йорк?

— Това също е дълга, сложна история.

— Нали твърдеше, че не бързаш.

— Имаме един и същ баща, който е родом от Калау. Като млад богати роднини го отвели в Рангун още преди да се роди Ю Ба. По-късно го изпратили да следва в Америка. Там се запознал с майка ми, оженил се за нея и станал преуспяващ адвокат.

— Жив ли е още?

— Не. Десетилетия по-късно се върна в Калау и почина там.

— За да види още веднъж сина си?

— Не. Дори не е знаел, че има син.

— Сигурна ли си?

— Да — казах. — Откъде да научи за сина си? Брат ми е живял с майка си, не са имали контакт.

— Тя жива ли е още?

— Не. Умрели са заедно с татко ден след връщането му. След като не се били виждали петдесет години.

— Колко е хубаво.

— Кое му е хубавото?

— Че двамата все пак са се видели; че не са умрели в самота. Заради нея ли се е върнал в Калау?

— Мисля, че е била неизлечимо болна. Той сигурно го е предчувствал.

Умълчахме се.

Усетих как в мен се надига разяждаща ревност. Не към Ми Ми, а към любовта между татко и нея.

Ревност и самота.

Дали и аз някога щях да получа такава любов?

Щях ли да я понеса?

Щях ли да разпозная тази любов, ако я срещнех?

Веднъж Ю Ба ми каза, че „разпознаваме като любов само онова, което съответства на образа, изграден от нас. Искаме да бъдем обичани така, както ние обичаме. Всеки друг вид ни смущава“.

Дали беше прав? А ако да — какво означаваше това? Кой вид любов бих разпознала? Как обичах аз? Нима беше възможно на трийсет и осем години все още да не мога да отговоря на този въпрос?

Тар Тар навярно бе усетил нарастващата ми тъга. Протегна ръка и нежно ме погали по бузата. Улових ръката му и я стиснах, откраднах си още няколко скъпоценни секунди милувка.

Внезапно казах:

— Татко можеше да чува ритъма на сърцата.

Видях, че Тар Тар вярва на всяка моя дума.

Разказах му за малко момче, чийто баща починал рано, което майка му изоставила и което издържало да седи седем дни и ноци на пън, без да се храни, без да пие, за да не пропусне завръщането ѝ.

Което едва не умряло там, защото надеждата не поддържа никого безкрайно дълго жив.

Разказах за млада жена, която се научила, че човек вижда не с очите; че разстоянията се преодоляват не с крачки.

Разказах за пеперуди, които се разпознават по пърхането на крилата.

За крака, които не могат да ходят.

За любов, която превръща слепите в зрящи. Която е по-силна от страха.

Която ни кара да пораснем и не познава граници.

Той внимателно следеше разказа ми. Щом привърших дълго ме гледа, после попита:

— И ти ли можеш да чуваш ритъма на сърцата?

Поклатих глава.

— Сигурна ли си?

— Разбира се.

Тар Тар се замисли.

— А брат ти?

— Не.

— Жалко. — Погледна ме вгълбено. — Познавах един човек, който можеше да настройва сърца.

— Да настройва сърца? — попитах, не бях сигурна дал съм го разбрала правилно.

— Да, като инструмент. Ако някое сърце беше разстроено, той отново го настройваше.

— Всяко ли?

— Не всяко.

— Как може сърцето да е разстроено?

Тар Тар наклони глава настрани и се подсмихна.

— Като дъщеря на човек, който е чувал ритъма на сърцата, би трябвало да го знаеш.

Подиграваше ли ми се?

— Боя се, че има много варианти. Не си ли чувала за трепкане на сърцето? За препускане на сърцето? Замиране на сърцето? Ако човек е лош заради живота си или огорчен от разочарования, то бие твърде дълбоко. Ако се страхува, започва да пърха тревожно като малко птиче. Ако е тъжен, тупа толкова бавно, че понякога си мислиш: всеки момент ще спре завинаги. Ако в душата цари огромен хаос, бие съвсем неравномерно. При вас не е ли така?

— Така е. Но когато сърдечният ритъм е нарушен, отиваме на кардиолог.

— Това е друго. Те са механици. Няма нищо общо с настройване на сърцето.

— А кой има нещо общо?

Тар Тар се прокашля, заби ножа в дъската и замълча. Върху лицето му легна сянка.

— Как се настройват сърца? — попитах тихо.

Той не отговори.

— Изискват ли се специални умения?

Погледът му избегна моя. Долната му устна затрепери.

Къде изчезна прекрасната му усмивка? Която всъщност не би следвало да има заради миналото си.

— Какво прави човекът, който настройва сърца? Кой го може? Магьосник? Астролог?

Поклащане на глава. Без думи.

Тар Тар стана, обърна се и отиде в залата. Малко след това го чух да си говори с кокошките на двора.

Какво ли означаваха думите му? Кой бе човекът, настройващ сърца? Ко Бо Бо? Отец Анжело? Защо лицето му се помрачи при спомена за него?

Нарязах останалите домати, след тях десетки моркови и зачаках връщането му. Напразно.

Когато приключих, го видях през кухненския прозорец: седнал пред бараката, цепеше дърва.

Тар Тар се върна едва следобед заедно с другите. Сякаш нищо не е било, ме попита дали имам желание да науча децата на някое и друго английско изречение. Сто на сто съм можела много по-добре от него, а истинска американка в ролята на учителка — това щяло да ги мотивира допълнително.

Малко след това дванайсетте деца, разпределени в три реда, седяха на талпи в средата на залата. Сгънах възглавницата си на две, за да ми е по-високо, и се настаних пред тях. Тар Тар бе застанал до мен и им каза няколко изречения на бирмански, учениците му закимаха, по някои лица пробягна притеснена усмивка, после той седна на последния ред. Дузина двойки очи ме погледнаха с очакване.

Аз мълчах.

Онова, което допреди минути ми изглеждаше толкова просто — да побърбя на майчиния си език и да ги науча на някои полезни изречения, изведнъж ми се стори невъзможно. Нескромно. Пряко силите ми. Урок по английски без хартия и молив. Без черна дъска. Без учебници. Без план. Любопитството по лицата им. Какво очакваха от мен? Какво можех да им дам? Чакаха търпеливо.

Мълчанието ми безпокоеше мен, не тях.

Плъзнах поглед по децата. Мое Мое, която въпреки температурата седеше на първия ред. До нея — Ей Ей, изпълнала срещу

мен парализирания си крак. Глухият Ко Маунг, който фиксираше устните ми, все едно върху тях се намираха всички тайни на този свят. Отзад — Ко Луин, който седеше изправен въпреки гърбицата си, плътно до него треперещата Тое Тое.

В този момент разбрах кое ме смущаваше толкова. Очите им. Бяха видели повече неща от моите. Бяха изпитвали страдания, които познавах само по разказите на други хора. Ако изобщо може да се каже, че ги познавах. Душите им знаеха повече от моята. Не очаквах от мен абсолютно нищо. Не трябваше да се доказвам. Да постигам резултати. Каквото и да им дадох, щеше да е достатъчно. Бяха благодарни за времето, което им посвещавах, независимо дали щяха да бъдат минути, часове или дни. Излъчвах смирение и достойнство, скромност, от която дъхът ми секваше.

Преглътнах. Прочистих гърлото си. Мачках ръцете си, докато ме заболяха. Гледах пода.

— How are you^[1]? — казах полугласно.

Тишина.

— How are you? — повторих.

— How are you? — прозвуча в отговор. В хор.

Промълвено.

Извикано.

Прошепнато.

Промърморено.

Никога досега не бях чувала това изречение в толкова различни варианти. Всеки глас му придаваше собствен облик. Сериозността, с която го произнесоха. От устите им, в този полуразрушен манастир изречението бе загувило тривиалното си звучене.

— How are you? — казах, внимателно подчертавайки всяка дума.

— How are you? — повториха те. Енергично, високо и отчетливо.

Усмихнах се с облекчение. Те ми отвърнаха с усмивка.

— My name is Julia. What is your name^[2]? — попитах и погледнах Мое Мое. Видях как мозъкът щракаше в трескавата ѝ главица. Как провери паметта си: дали въпросът звучеше познато. Как грижливо проучи всяка дума за възможните ѝ значения, как ги премисли, взе решение, събра кураж. Устните ѝ се раздвижиха предпазливо, досущ ръце, галещи новородено бебе.

— My name is Мое Мое^[3] — пропя момичето.

— Very good!^[4] — възкликнах.

Гордостта в очите ѝ.

— What is your name? — Погледът ми се спря на Ко Луин.

И неговият мозък щракаше. Прехапа долната си устна, сбърчи чело, мислите му се въртяха в кръг, казаното не му разкриваше смисъла си.

— My name is Julia. What is your name? — казах още веднъж. И само увеличих загадката.

Той не бързаше, аз не припирах. Другите чакаха търпеливо.

— I am very fine^[5] — пошушна накрая, толкова тихо, че едва го разбрах.

Мое Мое се обърна и му прошепна нещо. Пламъче в очите му. Кураж за втори опит.

— My... name... is... Ко... Lwin? — попита предпазливо, сякаш животът му зависеше от това.

Кимнах.

— Good. Very, very good!

Радостта на другите от успеха му.

Попитах всички как се казват. Как са. Откъде са.

Тар Тар ми се усмихваше от последния ред.

Независимо дали исках или не, тази усмивка ми причини сърцебиене. Толкова силно, каквото не бях усещала много отдавна.

Преди да заспя, се замислих за Ейми. Да настройваш сърца. Това щеше да ѝ хареса. Вероятно щеше да нарисова цяла серия картини с това заглавие. „Да настройваш сърца I“. „Да настройваш сърца II“. „Изкуството да настройваш сърца“. „Майсторът, настройващ сърца“. „Разстроено сърце“. Видях пред себе си червени платна. С кръгове. Черни ноти в средата. Или бяла хартия с червен кръг, над него черти, алюзия за камертон.

Или се лъжех? Ейми все повтаряше, че имало теми, които не се поддавали на рисуване. На описание с думи.

Били толкова големи, че до тях можели да се доближат само композитори. Ако това изобщо било възможно. Всички други артисти трябвало да проявят смирение пред тях.

На тази мисъл очите ми се затвориха.

През нощта ме събудиха тъпи удари. Сякаш някой забиваше с чук колове в земята. Долитаха от известно разстояние, притежаваха собствен ритъм, звучаха ту по-ясно, ту по-глухо. Наострих слух, но бях твърде уморена, за да им отделя повече внимание, и след няколко минути отново заспах.

---

[1] Как сте? (англ.). — Б.р. ↑

[2] Казвам се Джулия. Ти как се казваш? (англ.). — Б.р. ↑

[3] Казвам се Мое Мое. (англ.). — Б.р. ↑

[4] Много добре! (англ.). — Б.р. ↑

[5] Много съм добре, (англ.). — Б.р. ↑

6.

Тя имаше мечти, не планове.

Представяше си, че би могла да следва история на изкуството. Или литературознание. Или да стане учителка.

Представяше си много неща. Целият свят бе пред нея. Това беше проблемът. Един от многото.

Животът познаваше толкова обрати. Многообразието от възможности бе объркващо. Беше млада и търсеше съвет. Спокойна, силна ръка, която да ѝ посочи пътя. Жадуваше за компас. Стрелката ѝ се въртеше непрестанно в кръг.

Онова, което получаваше, бяха предложения. Оферти. Необвързващи и безполезни.

В края на всеки разговор винаги се повтаряше едно и също изречение: Ти си знаеш най-добре.

Ако знаеше, нямаше да попита.

Би могла да си даде време. Да изпробва нещо. Би могла да тръгне да търси. Само че не знаеше какво, а не желаше да започва нещо, без да има представа как би приключило. Мразеше изненадите. Неочакваното не спадаше към предпочитанията ѝ. Още тогава.

Не беше под напрежение. Не и отвън. Идваше отвътре, напрежение, на което ѝ беше най-трудно да устои.

В крайна сметка се спря на най-близкото до ума. Както често дотогава.

Тръгна по стъпки, които не бяха за нея.

Не защото бяха твърде големи. Или твърде малки. Формата не ѝ прилягаше.

Записа се да следва право. Без голям ентузиазъм, но успех.

Устрои се в живот, който ѝ бе познат — ала въпреки това не бе нейният.

Функционираше.

Не прекарваше нито ден в затъмнени спални. Нито един.

Не пиеше хапчета. С това се гордееше. Многообразието от възможности беше успешно съкратено.

Накрая имаше планове, не мечти.

7.

На другия ден Тар Тар ме помоли да помогна на полето. Било време да се събере реколтата от джинджифил и моркови и картофи, всеки чифт ръце бил от полза.

Рано сутринта, веднага след закуска тръгнахме всички заедно, натоварени с кошове, гребла и лопати. Слънцето все още се криеше зад планините, беше хладно, тревите и листата бяха покрити с тънък слой скреж. Въздухът бе кристален и свеж, небето — тъмносиньо и безоблачно. Отнякъде се обади кукувица.

— Пожелай си нещо — каза Тар Тар, който вървеше зад мен.

— Защо?

— Така е при нас: когато сутрин чуеш първия вик на кукувица, трябва да си пожелаеш нещо.

— И то ще се сбъдне ли?

— Само ако после на полето намериш два сраснати картофа.

— Вярваш на такива предзнаменования? — изненадах се.

— Не го ли прави всеки? По свой начин?

Полята зад бамбуковата гора се простираха по-надалеч, отколкото предполагах. Някои бяха току-що прекопани, в други растяха различни зеленчуци. Картофената шума беше вече увехнала и Мое Мое, която беше вече по-добре, ми показа как да вадя картофи.

— You see^[1]? — каза ми, хвана с една ръка листата и извади целия храст заедно с клоните, по които висяха плодовете. После коленичи на земята.

— You see? — Гордо ми намигна и затърси други клубени в пръстта.

— I see^[2] — потвърдих, клекнах до нея да ѝ помогна.

Преди няколко дни сигурно се беше излял пороен дъжд, почвата беше още мека и влажна. С две ръце ровех в браздите, Мое Мое слагаше картофите в коша.

Заедно на бърза ръка намерихме над две дузини, придвижвахме се на четири крака, скубехме растенията, аз чоплех земята, тя събираше картофите. След броени метри се сработихме идеално.

В един момент Мое Мое се вгледа в черните ми крака и ръце, окаляни чак над лактите.

— How are you? — попита.

— I am fine, just fine — отговорих.

— You are fine? — попита тя, като видимо полагаше големи усилия да остане сериозна.

— Yes, I am fine — повторих и ме напуши смях. Мое Мое не остана назад, прихнахме и се смяхме до сълзи.

Слънцето се издигна над планинските върхове и не след дълго стана топло. Потта се стичаше по тила ми, бях единствената с непокрита глава. Щом видях колко се потя, Мое Мое свали сламената си шапка и ми я нахлупи. Исках да ѝ я върна, но очите ѝ ме помолиха дори да не се опитвам.

Брат ми би казал, че е благодарна, задето съм ѝ позволила да ми направи услуга.

Щастието да даваш.

След като напълнихме нашия кош, реших да го замъкна до манастира. Беше толкова тежък, че без помощ щях да го понося само няколко метра.

— Heavy^[3] — казах и пъхтейки, свалих коша на земята.

— Very heavy^[4]?

Питащият ѝ поглед.

— Very heavy — потвърдих.

— Need help^[5]?

— Yes, I do need help^[6].

Очите ѝ блеснаха. Осъзнах, че за нея всяка нова дума не бе просто дума. Беше подарък, скъпоценен и уникален, който трябваше да се обгрижва и пази, затова и я виждахме толкова често да повтаря думите. Който ѝ помагаше да отвори нова врата или прозорец, да опознае чужд свят; да общува с мен.

Хванахме коша за дръжките и заедно го помъкнахме през бамбуковата гора.

Следобед, по време на урока по английски, всички кости ме боляха от непривичната работа. Хубаво чувство, което ме караше да усещам тялото си по приятен начин.

Вечерта бях толкова уморена, че очите ми се затваряха още на вечеря.

Така минаваше времето.

Сутрин работехме на полето, в късния следобед се връщах в манастира с Тар Тар и някое от момичетата. Там на практика прекарвахме всяка минута заедно. Той ми помагаше да се грижа за брат си, двамата готвехме и перяхме. Когато в кухнята или при кладенеца за миг се докосвахме сякаш случайно, това означаваше за мен повече, отколкото исках да си призная. По очите му виждах, че и той се чувства така.

Следобед имаше занятия, които сега вече се свеждаха главно до моите уроци по английски. Цял ден ги очаквах с радост, особено заради Мое Мое и ученолюбието ѝ, с което полека-лека зарази останалите. Тар Тар всеки път сядаше на последния ред, присъствието му ми действаше добре.

И двамата търсехме близостта си, ала спокоен час за разговори, каквито водихме в първите два дни, въпреки всичко не намирахме. Понякога ми се струваше, че ме избягва. Е, когато след вечеря сядах на стълбите, идваше при мен, но винаги с Мое Мое или Ей Ей, или и с двете. Макар че предпочитам да бъда насаме с него, не бях разочарована. Все някога щеше да ми се удаде случай да прекарам малко време с него, не се съмнявах в това.

В манастира се чувствах добре, както не ми се беше случвало отдавна, въпреки физическите усилия, въпреки тоалетната, която се състоеше от дървен навес, въпреки липсващия душ. Спях спокойно, не ме болеше нито гърбът, нито главата. Имаше моменти, в които ме изпълваше лекота, каквато не бях усещала от много години. Ейми навярно би ме нарекла „дълбоко отпочинала“.

Всяка сутрин Мое Мое ми носеше в постелята горещ чай и свеж цвят на хибискус, който по-късно затъкваше в косата ми. Когато веднъж несъобразително споменах пред Тар Тар, че в Ню Йорк предпочитам кафе, а не чай, на следващата сутрин тя дойде с гореща вода и пакетче нес кафе, което — както узнах по-късно — бе купила специално за мен в Хсипау. Едва прошепнатото *You are very welcome*^[7] — след като ѝ благодарих — и последвалата усмивка, най-красивата, най-тъжната, която бях виждал досега, ме съпровождаха до вечерта.

И Ю Ба се оправяше бавно. Мажех го два пъти на ден, сутрин и вечер проверявах хракките за следи от кръв. Нямахме болки нито в гърдите, нито под мишниците.

Тар Тар твърдеше, че кашлицата се била разредила, звукът ѝ се променил, това било добър знак. Аз не долавях никаква разлика.

Първите дни брат ми прекара, кажи-речи, в сън, но сега възвърна силите си, ставаше от постелята и се опитваше да ни помага. Хранехме заедно кокошките, събирахме яйцата, метяхме вътре, чистехме и режехме зеленчуци. Бързо го уморяваше само прането.

Исках да му покажа полята, от които винаги се връщах с пълни кошници и мръсни ръце. Минахме през бамбуковата гора, той все още леко провлачваше крака, улови ме под ръка и аз силно стиснах мишницата му.

Достигнахме края на гората, пред нас лежах хълмистата местност и обработваните поля.

— Колко време сме вече тук? — попита внезапно той.

— Нямам представа. Седмица? Десет дни? — Обикновено имах добър усет за време.

Ю Ба облегна за миг глава на рамото ми.

— Хубаво е тук — каза.

— Много — съгласих се с него.

— На човек направо не му се тръгва...

Не знаех дали не е намек и не реагирах.

— Колко време искаш да останеш? — поинтересува се брат ми и погледна към полето.

От този въпрос се боях. От дни го избягвах, защото няхах отговор.

— Не зная. Ти какво ще кажеш?

Ю Ба ме погледна с крайчеца на окото си.

— От теб зависи.

— Защо?

— Нямам офис, в който ми се налага да се върна. Нямам никого, който да ме чака. Ако питаш мен, можем да останем още седмица. Или две. Или три...

— Колко ще останем — казах тихо, — зависи от целите ни.

Той кимна.

И на този въпрос няхах отговор. Гласът си беше отишъл, както предрече старият монах в Ню Йорк. Сега, след като бяхме открили Тар Тар, вече не очаквах да го чуя. Така че какво ме задържаше в манастира? Не ми се мислеше за това. Исках да вадя картофи и

джинджирил с Мое Мое, да чистя зеленчуци, да давам уроци по английски.

Исках да науча от Тар Тар тайната как се настройват сърца.

— Имаш ли намерение един ден да се върнеш в Америка?

— Разбира се — заявих. — Но не бързам.

С Мълиган се бях уговорила за неограничен неплатен отпуск, така че две-три седмици повече или по-малко бяха без значение. Визата ми бе валидна още четири седмици, в интернет и няколко пътеводители прочетох, че ако я пресроча, няма да имам големи проблеми, като изключим скромната по размер глоба на летището.

Кой или какво ме очакваше?

Ейми. Кой друг?

— Какво ти казва интуицията? — попита брат ми.

Стиснах го за рамото.

— Никаква идея. Нали ти споменах, че тя невинаги работи добре. — След кратка пауза го контрирах с въпрос: — Ами твоята?

— Че скоро ще си заминем — рече сериозно той.

— Защо?

— Защото се опасявам, че в противен случай ще всеем твърде много смут на това място.

— Накъде биеш? — учудих се. — Какъв смут?

— Трудно ми е да го обясня с думи. Така е с интуицията.

— Извърташ.

— Може би.

— Какъв смут? — настоях. — Имам чувството, че всички се радват на присъствието ни. Или пак разбирам нещо погрешно? Не тълкувам правилно знаците им? Нима усмивката им, щом ме видят, е израз не на радост, а на неувереност? На притеснение? Да не се страхуват от мен?

Изобщо не си дадох труд да прикрия разочарованието си.

— Не, не. Не разбираш погрешно. Просто... — Той направи пауза, въздъхна дълбоко и продължи: — ... Имам предвид... искам да кажа... не възнамеряваме да се оттеглим в манастир, нали?

— Не, разбира се, че не.

— И колкото по-дълго останем, толкова по-трудно ще бъде сбогуването.

— Намекваш, че много ще се натъжа...

— Не само за нас — прекъсна ме той.

През нощта ме събуди равномерно, ритмично драскане или влачене на метла. Сякаш някой метеше двора в мрака. Наострих слух. Дишането на брат ми. Спящите деца до мен. Шумът бавно се отдалечи, полака-лека затихна и изчезна. Малко след това отново дочух силните, макар и глухи удари от предните нощи, съпроводени със стонове и звук от цепене на дърва.

Ръчният ми часовник показваше 3 часа и 32. Станах и се прокраднах в залата. Постелята на Тар Тар беше празна.

Отвън луната бе потопила всичко в студена бяла светлина. Бамбукът хвърляше разлюляна сянка върху пометения двор. Тар Тар бе застанал пред бараката, размахваше брадва и нанасяше яростни удари върху поредния пън. В един миг острието се забиваше в дървото, той се разкрачваше, вдигаше брадвата високо над глава и я стоварваше ведно с пъна върху втори, още по-голям пън, така разсичаше дървото на две.

Наметнах си яке и излязох.

Пред очите ми се разкри странна гледка: монах, бос, в червено-кафява дреха, която бе запретнал над коленете си, цепеше дърва. Тар Тар бе дотолкова потънал в работата си, че не забеляза идването ми. Вляво и вдясно от него лежаха големи камари цепеници.

— Какво правиш?

— Цепя дърва — отговори той, без да се обърне.

— Виждам. Знаеш ли колко е часът?

— Не. Важно ли е?

— Защо не го правиш денем?

Брадвата се стовари върху следващия пън с такава сила, че земята под мен потрепери.

Изплаших се от вида на Тар Тар. По челото му беше избила пот, която се стичаше по страните и тила му. Красивите му очи се бяха смалили и стеснили, пълните устни бяха стиснати, дишаше тежко. На бледата лунна светлина изглеждаше по-стар. По-изтощен отколкото през деня. По-самотен.

— Сънувах кошмар. Случва се понякога. Цепенето на дърва помага.

— Срещу какво?

— Срещу кошмари. Зли духове. Спомени — изсумтя той.

— Какви спомени?

Тар Тар замръзна с брадвата над глава и ме погледна за пръв път.

— Едва ли искаш да узнаеш.

— А ако искам?

Той се поколеба, обърна се и пак удари с все сила дървото.

— А ако искам? — извиках. Силно и настоятелно.

Той не реагира.

Раздаде се трясък, из въздуха се разлетяха трески. Една цепеница падна току пред нозете ми. Направих крачка към Тар Тар. И още една. Ако и следващото дърво се сцепеше така, щеше да ме нарани. Може би това бе мигът, помислих си. Може би тази лунна нощ бе моментът да му кажа какво зная. Каква е същинската причина за пътуването ми.

Замислих се за Ну Ну.

За юмруци, които се забиват в корема.

За дарове, измолващи смърт на дете.

Видях острие, което лети надолу, и си представих как се стоварва върху кокошка, стискана с детски ръце.

Тар Тар забучи брадвата с непълна сила в дървото и се обърна към мен.

— Какво искаш? — попита задъхано.

— Да говоря с теб.

— За какво?

— Кошмари. Спомени.

— Защо?

— Защото трябва да ти разкажа нещо.

Той избърса потта от лицето си, подпря се с две ръце на дръжката на брадвата и ме изгледа мълчаливо. С очи, в които миналото бе оставило следи.

— Не съм обикновена туристка.

— Знам.

— Откъде? — попитах изненадано. Дали Ю Ба все пак не му беше разказал нещо?

— Интуиция.

— А знаеш ли защо съм дошла?

— Не. Пък и не съм сигурен дали искам да узная.

— Защо?

— От години не съм сънувал толкова кошмари както през изминалите нощи.

— Смяташ, че причината е в мен?

— Да.

— Защо мислиш така?

— Защото излъчваш нещо, което ме тревожи.

— Може би не аз те тревожа толкова.

— А кой?

И тогава започнах да разказвам.

За глас, който не желаше да ме остави на мира. И за млада жена, която внезапно и неочаквано се разбунтувала. Тъй като се противяла срещу нещо в себе си.

За майка, в чието сърце нямало достатъчно място. Ала друго си нямала.

За старица, която не запазила в тайна една ужасяваща история.

Единия можеш да задържиш.

Другия го вземаме.

Когато свърших, се отпуснах изнемощяла върху един пън. Цялото ми тяло трепереше.

Обгръщаше ни злокобна тишина. Вятърът беше стихнал, даже насекомите се бяха отдали на почивка. Чувах тежкото дишане на Тар Тар.

— Нали не ме смяташ за луда? — попитах предпазливо.

Тар Тар седна на дръвника срещу мен. Коленете ни се допираха. Поклати глава.

Видях как по страните му потекоха сълзи и хванах ръцете му. Бяха леденостудени. Станах и го прегърнах. Притиснах главата му към корема си, той се зарови в ръцете ми, в якето ми. В мен. Тихото му хлипане.

Дали трябваше да му разказвам всичко?

Представих си Ну Ну, Маунг Зайн, Ко Ги и Тар Тар и си помислих, че има семейства, в които щастието просто не е у дома си. Или пък е само мимолетен гост. Че сянката на нещастieto се простира надалеч. Семейства, в които всеки дава толкова любов, колкото може, и тя въпреки това не достига. В които всеки споделя колкото му позволяват силите, ала сърцата въпреки това гладуват. Без да имат

вина. Без да желаят зло. В които възникват рани, за чието излекуване не е достатъчен цял живот.

Мястото, на което започва всичко. Любовта. Копнежът по нея. Страхът от нея.

Мястото, от което никога не можем да избягаме. На което сърцата са твърде големи или твърде малки. Твърде жадни или твърде сити.

На което сме безпомощни и беззащитни както никъде другаде.

Тъй като любовта не познава справедливост. Майчината или бащината — също.

Видях пред себе си колиба от слама и сграда на Шейсет и четвърта улица в Източен Манхатън и усетих как ме завладя и разтърси тъга, сякаш тя бе ловджийско куче, а аз преследваната отдавна плячка.

С всички сили се помъчих да преглътна сълзите. Не исках да плача, ала с всяка изминала секунда, в която се борех с тях, тъгата ми нарастваше.

Не зная колко време издържахме така. Дишането на Тар Тар постепенно се успокои. Целунах го по главата. Той погледна нагоре към мен. С очи, в които миналото бе оставило своите следи и в които въпреки всичко имаше пламъче. Обхванах лицето му в шепи и го целунах по челото.

Веднъж. Втори път.

Погалих го, устата, устните му. Целунах го по страните и носа, сякаш за да прогоня с тези целувки собствената си тъга.

— Майка ми сега говори ли с теб? — прошепна той.

— Не.

— Казва ли да ме целунеш?

— Не. Не. Не.

Понякога хората се съединяват в радостта. Стават едно цяло в щастието си. Сливат се за няколко скъпоценни секунди, защото сам човек изобщо не може да понесе интензивността на мига.

А понякога хората се съединяват в тъгата. Стават едно цяло в болката си. Сливат се за няколко скъпоценни секунди, защото сам човек изобщо не може да понесе интензивността на мига.

Тар Тар и аз се бяхме скрили в бараката. Лежах в обятията му. От него се излъчваше чужд, но не и неприятен мирис. Тялото ми още трепереше. Неговото също.

Две биещи лудо сърца, които просто не можеха да се успокоят.

Въпреки хладния нощен въздух ми беше топло. Той нежно отмахна изпотените кичури от лицето ми.

Кротка усмивка.

— Кога за последен път чу гласа? — попита тихо Тар Тар.

— В Калау — отвърнах и се замислих. — Ами сега ако се обади? Искаш ли да говориш с майка си?

Той забави много отговора си.

— Не — каза накрая. — Не, не искам.

— Не сега?

— Изобщо.

— Нямаш ли въпроси към нея? — учудих се.

— Вече не.

— След всичко, което се е случило?

— Да.

— Защо?

— Минало-заминало.

— Мразиш ли майка си?

— Не.

Замислих се над отговорите му, целунах го по връхчето на носа.

— Не искаш ли поне да разбереш защо тя...

— Вече не — прекъсна ме той. — Ако ме беше попитала в лагера, щеше да е друго.

Привдигна се и се облегна на лакът.

— Тогава бях изпълнен с омраза. Бях толкова зъл, толкова жлъчен, ако можеше да обличеш сърцето ми, щеше да се отровиш. В лагера всички бяхме пленници. Даже войниците и офицерите. Всички. Освен един.

Тар Тар ме погледна изпитателно, сякаш за да провери дали следя думите му.

— Освен един?

— Бяхме пленници на омразата си — продължи той, без да реагира на въпроса ми. — Пленници на отчаянието си. На ожесточението. На тъгата. Щяхме да си останем пленници, даже да ни

бяха пуснали. Който веднъж е бил в лагер, до края на живота си носи този лагер в себе си. Който веднъж е бил подложен на насилие, носи това насилие в себе си. Който веднъж е бил предаден, носи това предателство в себе си. Колко пъти съм негодувал срещу майка ми. Колко пъти съм я проклинал. Питал защо е задържала Ко Ги, а не мен. Какво съм й направил, та още като малък да заслужи нейната студенина. Искях отговори на въпроси, които нямат отговори. Вървах през джунглата и се надявах най-сетне да стъпя върху мина. Да ме разкъса на хиляда парчета. Не желяех да прекарам остатъка от живота си в тъмницата на своята ярост и ожесточение. Това беше студено, тъмно и ужасно самотно място. Смъртта бе единственият изход от този затвор. Така си мислех, докато не ме промениха. Насън често виждах брат си и майка си, застанали пред мен. Толкова близо, че усещам дъха им по кожата си. Изведнъж се обръщат и си тръгват. Ръка за ръка. Без нито една дума. Опитвам се да се затичам подире им, но не мога да помръдна. Искам да им извикам да ме почакат, но не мога да издам и звук. Те вървят по пътя, стават все по-дребни и по-дребни, за нищо друго не копнея толкова силно, колкото за това да ги последвам, но съм вцепенен. Имам чувството, че умирам, ужасно е. Тогава към мен се приближава войник и ме удря с приклад в лицето. Всеки път се будех от удара. Всичките ми мисли и чувства непрекъснато кръжаха около едни и същи въпроси: Какво бях направил, за да заслужи тази мъка? Защо бях отритнат?

Той се отпусна назад, склочи ръце зад главата си и се втренчи в тавана на бараката. Някое време го наблюдавах, нежно прокарвах пръсти по устните му.

— И това отслабна с времето? — попитах с тих глас.

— Не, не с времето.

— Как тогава?

Тар Тар замълча.

— Днес вече не си пленник, така ли? — настоях.

— Не. Или ти приличам на такъв?

— Определено не. Как се освободи?

— Реших да обичам.

— Как може да го решиш просто ей така? — попитах с нотка на съмнение.

— Не е просто ей така.

— Може ли изобщо да се реши такава нещo?

— Не, вероятно не — отговори замислено той и се обърна към мен.

Очите му сияеха както в първите дни. Преметнах крак през хълбока му и го притеглих по-близо до себе си.

— Права си. Да речем, че любовта просто дойде при мен. Един ден застана пред вратата ми и помоли да влезе. Беше бродила дълго и аз не я отпратих. Сигурен бях, че втори път няма да си направи труда.

— Какво общо има любовта с твоето пленничество?

— Само който обича и е обичан, може да прости. А само който прощава, е свободен човек. Който проявява снизхождение, вече не е пленник.

---

[1] Виждаш ли? (англ.). — Б.р. ↑

[2] Виждам. (англ.). — Б.р. ↑

[3] Тежко (англ.). — Б.р. ↑

[4] Много тежко? (англ.). — Б.р. ↑

[5] Нуждаеш ли се от помощ? (англ.). — Б.р. ↑

[6] Да, нуждая се от помощ (англ.). — Б.р. ↑

[7] Моля, пак заповядай. (англ.). — Б.р. ↑

8.

Това беше стаята, в която болката бе у дома си. И тъгата.

И тишината. Който влизаше в нея, говореше с приглушен глас. Който я напускаше, дълго не продумваше.

В коридора не проникваха шумове, с изключение на инцидентните стонове. Плашещи и тайнствени. Тогава тя се прокрадваше на пръсти покрай вратата и се скриваше под канапетата в дневната.

Убедена беше, че тези стонове са от дявола, който бе обсебил майка ѝ и само чакаше да се нахвърли и върху нея. Сниславаше се, доколкото можеше и чакаше. Вечерта.

Ключа в ключалката. Всеки глас, който щеше да я предпази от злото. Дори от дявола.

В стаята, в която болката бе у дома си, вонеше на лекарства. На изразходван въздух. На самота.

Горчивата миризма на несбъднати желания и надежди, на разочарована любов тегнеше над скъпите килими, бе проникнала чак в гардероба, усмърдяла ризи, панталони, сака и костюми. Не я бяха спрели даже текстилните тапети.

Беше твърде млада, за да познава източника на това зловоние, но въпреки това не го понасяше. Когато минаваше по коридора, запушваше нос.

В стаята, в която болката бе у дома си, завесите бяха спуснати през целия ден. Окъпаните в светлина помещения били отрова за болните, твърдеше лекарят.

Светлината прониква в най-отдалечените кътчета. Следва нещастieto до неговото скривалище. Светлината го прави видимо. Поражда болки в очите. И в душата.

Някои неща са поносими единствено във вечен сумрак. Ако това изобщо е възможно.

Това беше само една стая в къщата. Една от многото. Ала тишината, която цареше там, стигаше до най-крайното ъгълче.

Опитваха се да избягват всичко, което вдигаше шум.

Шепнеха, дори в партера.

Не пееха, макар че тя и баща ѝ обичаха да пеят.

Не се смееха.

Не посрещаха гости. На приятелките си бе принудена да отказва. Рождените дни се отменяха. Цветята увяхваха.

Така си представяше ада.

Не искаше там да завърши дните си. Нейната къща щеше да има големи прозорци без завеси. Вратите щяха да стоят отворени. Приглушените гласове щяха да бъдат забранени. Шепненето — също. Който желаше да влезе в нея, трябваше да обещае всеки час да се смее по пет пъти с пълен глас. Най-малко.

Всеки път всичко отминаваше от днес за утре.

Завесите се дърпаха. Прозорците се отваряха. Сега инцидентните стонове звучаха различно, все още тайнствено, но вече не плашещо.

Гласовете вече не бяха приглушени.

Понякога с баща ѝ пееха и се смееха толкова неудържимо, че очите им се насълзяваха и не можеха да се спрат.

Сякаш можеха да наваксат всичките си неизсмени смехове.

Горчивата миризма на несбъднати желания и надежди обаче оставаше. Пред нея капитулираха дори най-скъпите фирми за почистване в Горен Ийст Сайд. Тя напомняше, че стаята, в която болката бе у дома, винаги оставаше необитаема само временно.

9.

Беше ме докоснал. По най-чувствителните ми местенца.

Беше проникнал в мен. Не само физически.

Нещо от него щеше да остане в мен.

На другата сутрин до постелята ми имаше чаша хладък чай. До него ме чакаха голям букет от червен хибискус и венец от бял жасмин, който разнасяше прекрасния си аромат. Спалният чувал на брат ми беше празен. Бях се успала.

Рогозките бяха раздигнати и в залата. Всички, освен Тар Тар и Ю Ба вече работеха на полето. Двамата седяха на най-горните стъпала и пиеха чай. Сърцето ми се разтуптя, като ги видях.

Тар Тар се изправи веднага щом ме зърна. Поздрави ме с притеснен, плах поглед. За миг останахме един срещу друг — смълчани, смутени като тийнейджъри.

— Благодаря за цветята — прошепнах. — Много мило.

Сияещите му очи. Как му завиждах за тях.

— Добро утро, Джулия — каза брат ми. — Как мина нощта ти?

Потърсих в изражението му знак дали въпросът беше двусмислен, или със сексуален подтекст. Не, не вярвах да е способен на такова нещо.

— Добре — отговорих и се усмихнах едва забележимо на Тар Тар. — Много, много добре.

Тар Тар не го свърташе на едно място от смущение.

— Защо Мое Мое не ме събуди?

— Имаме чувството, че ще искаш да се напиш — каза Ю Ба.

— Ще ти донеса чаша и нещо за хапване — рече Тар Тар и забързано влезе в сградата.

Ю Ба ме подкани с жест да седна до него и ме загледа почти толкова настойчиво както в деня на първата ни среща в Калау.

— Има ли ми нещо? — попитах неуверено.

— Тази сутрин изглеждаш... — Наклони глава настрани, явно търсейки подходящи думи. — ... някак различна.

— Как така различна?

— Неотразима. Омайна. Още по-красива от обикновено!

— Ох, братле — въздъгнах и сложих ръка на коляното му. От щастие ми идваше да го прегърна и притисна към себе си. — Просто съм добре. Хубаво е тук.

— На човек направо не му се тръгва... — додаде той с многозначителна усмивка.

Тар Тар се върна с купичка, пълна с ориз, зеленчуци и две яйца. Бях толкова развълнувана, че няхах почти никакъв апетит. Хранехме се мълчаливо на стъпалата, на двора кудкудякаха кокошки, едно куче дремеше под сянката на стълбището. Беше топло и ухаеше на свежи цветя.

Тар Тар си играеше с пръстите си и дишаше неспокойно. Искаше да ми каже нещо, но не смееше. По някое време Ю Ба стана и влезе в сградата.

Хвърлих нежен поглед на Тар Тар.

— Какво ще правим сега? Ще метем? Ще готвим? Ще перем?

— Имаш ли желание да ме придружиш на малък излет? Следобед ще се върнем за урока по английски.

— На драго сърце, къде?

— Искат ми се да ти покажа нещо.

Поехме по утъпкана пътека, която минаваше покрай кафяви, обрани оризища, бананови храсти, палми и бамбукови гори, прекосихме тясна долина, пазихме равновесие, минавайки над поток, и изкачихме горист хълм. Над нас се извисяваше тъмносиният безоблачен небосвод. Разбирахме се с погледи и разговаряхме малко. Помежду ни цареше тишина, в която с всяка крачка се чувствах все по-защитена.

Мислите ми се върнаха към изминалата нощ. Не бях сигурна в значението на случилото се, знаех само, че нямаше нищо общо с мимолетността на нюйоркска любовна авантюра. Тази нощ нещо беше различно и аз полека-лека заподозрях какво. Той отвори в мен врата. Улови ме за ръка и ми показа скривалищата на щастие. Избави ме от страха пред собствените ми желания.

Усетих близост, която не се нуждаеше от думи. Интимност, която не можех да си обясня. Сродство на душите както с никой мъж досега.

Жадувах да го уловя за ръка, да спра, да го докосна, целуна, ала не се осмелявах.

Малко преди върха стигнахме до ступа, която бях забелязала отдалече. Опасваше я тясна ивица с изсечени дървета, което откриваше панорамна гледка към долината. Имаше множество малки храмове и олтари, където бяха оставени дарове: ориз, цветя и плодове. В нишите на зид вярващите бяха сложили десетки фигурки на Буда.

Върхът на пагодата беше позлатен, звънтяха камбанки, полюшвани от вятъра, стената към долината беше варосана, но задната стена беше гола зидария, прорязана от дълбока пукнатина. В пролуките бяха поникнали треви и различни растения, които на места покриваха камъните, а задната част беше толкова килната, че отдавна би трябвало да е рухнала.

Отстрани изглеждаше така, сякаш законите на гравитацията не важаха.

— Всеки момент може да падне — казах със скептичен поглед.

— Да, създава такова впечатление — отвърна Тар Тар. — Според една легенда през вековете тази ступа се срутвала много пъти от земетресения, но винаги била изграждана наново. Преди няколко десетилетия пак имало земен трус, който я повредил така, както я виждаш сега. Оттогава хората все очакват да рухне, но явно има сила, която я пази. На тази сила са посветени всички олтари. Който дойде тук и остави дар, се надява, че тази сила, този дух ще го закриля.

После извади от чантата си термос и ми наля гореща вода в капака, изрови пакетче нес кафе и опаковка бисквити. Взе една и я сложи пред един от олтарите. След това допря длани пред гърдите си, затвори очи и сведе глава.

— За какво се помоли? — полюбопитствах.

— За нищо не съм се молил. Просто си поприказвахме.

— С кого?

— С духа на ступата.

— За какво?

— За крехкостта на щастието. За невъзможността да го опазиш. И за бисквити. Той обича бисквити.

— Откъде ги имаш?

— Сутринта ходих в Хсипау — каза той като че ли с нотка на неудоволствие.

Седнахме в сянката на ступата. Беше тихо, чувахме единствено лекия шепот на листата.

— Разкажи ми за себе си — помоли ме той.

— Пак ли? За епичната ми борба срещу продуктовото пиратство?

Тар Тар игнорира самоиронията ми. С усмивка рече:

— Кое е важно за теб...

Замислено отпих глътка кафе. Погледнах към долината и в един момент започнах да разказвам: за млада жена, която бе тръгнала да търси.

Която се боеше да не полудее. Макар че в семейството ѝ нямаше луди. Не от този вид.

За млада жена, която бе проявила непредпазливост. Девет седмици. Колкото кибритена клечка. Естествено, неспособно да живее. Все още не. И въпреки това.

Която бе забравила колко крехка е любовта. Колко скъпоценна. От колко светлина се нуждае. Колко доверие. Колко тъмно става, когато лъжата разпери крила.

Която бе забравила от какво се подхранва. От колко внимание се нуждае.

Която през последните дни бе подсетена за това и беше много благодарна.

Тар Тар слушаше съсредоточено. Докато говорех, ми се искаше да ме прегърне или поне да докосне ръката ми, но той не помръдваше.

Щом свърших, го погледнах. Неуверено и с препускащо сърце.

Надигнах се и заставах пред него, обхванах главата му в шепи.

— Тар Тар... — Погледът му ме прониза. — Аз...

Той сложи пръст на устата ми, изправи се и ме целуна, както не ме беше целувал никой досега. Защо трябваше да стана на трийсет и седем години, за да потъна така дълбоко в целувка?

— Разкажи ми за човека, който е настройвал сърца.

— Стара история — отговори той колебливо и пак седна. —
Защо питаш?

— Защото искам да зная повече за теб.

— Още повече? Знаеш толкова много. В сравнение с мен.

— Но най-важното все още не зная: каква е тайната ти? —
попитах и коленичих до него.

— Откъде ти хрумна, че имам тайна?

— Защо не си измъчен дух?

— Бях. През повечето време от живота си.

— Зная, но вече не си. Защо? Кой те е научил да прощаваш?

Отец Анжело?

Той поклати безмълвно глава.

— Ко Бо Бо? — попитах.

Тар Тар сведе очи — едва загатнато кимване.

Дали двамата с Ко Бо Бо са били любовна двойка? Маунг Тун каза, че имали обща тайна. Бях твърде изненадана, за да продължа да разпитвам. Не само заради този обрат в историята. Усещах как в мен се надига ревност, която мигновено хвърли непрогледно черната си сянка.

— Маунг Тун всъщност какво ви разказа за него? — полюбопитства Тар Тар.

— Не много. Че бил един от най-младите носачи. Дребен и хилав, но много смел. — Колкото се може по-непринудено добавих: — Че сте били много добри приятели.

Тар Тар преглътна няколко пъти.

— Това ли е всичко?

— Повече или по-малко.

— Не изрази ли някакви предположения за мен и Ко Бо Бо?

— Да, каза, че сте били много близки — отговорих уклончиво.

— Нищо повече?

— Не.

Тар Тар кимна, сякаш не бе очаквал нищо друго.

— Ко Бо Бо имаше тайна.

Замълчах и зачаках да продължи.

— Бях случайно на плаца, когато пристигна камионът с него. Току-що бяхме заровили трима от къщата на смъртта и вървахме към бараката си. Повечето нови носачи, уплашени, вече стояха в кръг до колата. Ко Бо Бо се беше свил в дъното на каросерията и не искаше да я напусне. Чак когато войниците го сритаха, се надигна и бавно слезе, с вързоп в ръце. От пръв поглед забелязах, че е по-различен от другите. Начинът, по който се движеше. Как гледаше войниците. В очите му беше притаен същият ужасяващ страх както у всички нас, но и още нещо. Сметнах го за гордост или неуместен инат, мина доста време, докато проумея какво е. В първите дни седеше сгушен в най-тъмното кътче на бараката, без да хапне или да продума. Някой от нас току

присядаше до него, пробваше да го заговори, но той мълчеше. Боях се, че е решил да умре от глад, и една вечер, след като беше заспал, го взех при себе си. Беше толкова лек, когато го вдигнах и сложих до мен на рогозката. В един момент внезапно стисна ръката ми и не я пусна. Беше буден и ме попита колко време му трябва на човек, за да умре. Секунда? Час? Ден или цял живот? Не разбрах въпроса и поведохме дълъг разговор. Харесвах гласа му, особено като шепнеше. Звучеше толкова нежно и мелодично, сякаш пееше. Ко Бо Бо не беше груб като нас, останалите, и полека-лека се сприятелихме. Отначало имах чувството, че трябва да го закрилям, какъвто дребен и хилав беше. Но още първата ни съвместна акция беше толкова брутална, а той толкова смел и доблестен. Спаси живота на едно пеленаче, Маунг Тун разказа ли ви за това?

— Да.

— Тогава осъзнах, че не се нуждае от моята закрила. Във всеки случай не повече или по-малко от другите. Всички имахме нужда от някого, който да ни пази. От войниците. От бунтовниците. От нас самите. Само че това е нещо различно, нямам предвид него. Ко Бо Бо можеше да се грижи за себе си. И за другите. През целия си живот не бях усещал никого толкова сроден по душа. Оттогава имах много време да размишлявам на какво се дължеше.

Близо до него се чувствах добре. Странно изречение, като се има предвид къде се намирахме. Вдъхваше ми спокойствие, без да говори много-много. Вдъхваше ми радост без причина. Безпричинната радост е най-хубавата и най-трудната. Вдъхваше ми кураж за живот. Присъствието му, един поглед, една усмивка стигаше, за да усетя, че не съм сам. Толкова просто беше, толкова сложно. Следиш ли мисълта ми?

— Да — отвърнах още веднъж, макар да не бях сигурна, че е така. Не исках да го прекъсвам с въпрос.

— Това беше най-големият подарък. Да не си сам на място, където всеки мислеше единствено за себе си и своето оцеляване. Където щяха да те претрепят от бой, ако някой в замяна им обещаеше да живеят ден повече. Самотата е най-ужасното наказание. Не сме създадени за нея. Видях как умират мнозина носачи и някои войници. Ако все още имаха сили да кажат нещо преди смъртта си, всички те викаха други хора. Не враговете си. Хора, които обичаха. Майка си.

Баща си. Жена си. Децата си. Никой не иска да бъде сам. Ко Бо Бо обаче ме научи на още нещо. Нещо много по-важно.

Тар Тар млъкна. Погледнах го очаквателно.

— Какво означава да обичаш.

— Бяхте ли...? — Не посмях да завърша изречението.

— Да, и това. — Той пое дълбоко въздух, преди да продължи: — Но тук имам предвид не това, а любовта на Ко Бо Бо към друг. Към неговия брат. Нейният брат.

Не разбрах за какво говореше.

— И неговият брат ли е бил в лагера?

— Нейният брат.

— Защо нейният брат? Тар Тар, не разбирам нито дума. Трябва да ми помогнеш.

— Ко Бо Бо не съществуваше. Беше само измислица. Ко Бо Бо се казваше Мау Мау и беше момиче. Млада жена.

Дъхът ми секна.

— Но как... Откъде знаеш... искам да кажа...

Все още не успях да изговоря цяло изречение. Какво е правела жена в лагера? Как се е озовала там? Защо Маунг Тун не ни каза нищо за това?

Тар Тар не продумваше. Взираше се в ступата, по страните му се стичаха сълзи, но лицето му оставаше безизразно.

— Отдавна имах чувството, че крие нещо от мен — прошепна, без да ме погледне. — Един ден перяхме заедно на реката. Ко Бо Бо се подхлъзна и падна във водата. Тъй като не беше добър плувец, скочих след него и го издърпах на брега. Няколко секунди стояхме един срещу друг — мокри до кости и безмълвни. Ризата, лонджито бяха залепнали за неговото, нейното тяло... Все едно беше гола...

Седяхме мълчаливо, докато се опитвах да сложа ред в мислите си. Тар Тар не откъсваше поглед от ронещия се зид пред нас.

— Не знаех, че военните се гаврят и с млади жени, използвайки ги за носачи.

— Не го правят.

— Тогава как Ко Бо Бо... — попитах тихо.

— Мау Мау.

— ... Мау Мау е дошла в лагера?

— Предрешила се е като момче.

Посегнах към ръката му.

— Кой я е принудил?

— Никой.

— Дошла е по своя воля?

— Да.

Колкото повече научавах, толкова по-малко разбирах смисъла, скрит в думите му. Що за причини биха накарали един човек да отиде доброволно в този ад? Защо е била готова да плати такава ужасяваща цена? За какво?

— Тар Тар?

Той все още не ме поглеждаше.

— Защо го е направила?

Тар Тар игнорира въпроса ми.

— Защо се е предрешила като момче? — попитах още веднъж.

Тар Тар вдигна глава ѝ ме погледна право в очите.

— Защото е обичала. И защото е разбрала какво означава това.

— Кого е обичала? За кого го е направила?

— За брат си.

— За брат си? — повторих невярваща. Как млада жена като нея е могла да направи такава жертва точно за брат си?

— Брат близък, с десет минути по-малък от нея. Двамата трябва да са били неразделни. Още от раждането си. Майка ѝ им разказала, че като бебета се разплаквали, щом другият не бил някъде наблизо, и спирали чак като ги сложели да легнат един до друг. Ако единият вдигнел температура, не след дълго се разболявал и другият. В един ден поникнало първото зъбче и на двамата, второто също. Мау Мау проходила малко по-рано, брат ѝ направил първите си стъпки за ръка с нея, след което и двамата паднали. Като деца нито за миг не се изпускали от очи, родителите им понякога си мислели, че са една душа, разделена в две малки тела. Живеели в свой свят, в който си били самодостатъчни. Ако единият се ударел, потърсвал утеха не при баща си или майка си, а при другия. Никой в селото не бил виждал такава чудо. Всички им викали „репейчета“, понеже били като залепени. Когато войниците дошли, вървели от къща на къща и отвеждали всички младежи, родителите на Мау Мау и брат ѝ работели на много отдалечена нива. Нямало да се приберат преди мръкване. Мау Мау чула още отдалеч гласовете на войниците и ѝ призляло от ужас.

Както всички други, знаела какво ще се случи, че никой от отведените няма да се върне жив. Разказа ми как мислела, че сърцето ѝ ще спре, толкова се страхувала за брат си. Дрехите му, които висели на стената, я навели на идеята. Мау Мау ги навлякла набързо и се представила за него. От този момент нататък била напълно спокойна. Никой от войниците не забелязал нищо. За брат си тръгнала на смърт. Можеш ли да го разбереш?

— Не — промълвих тихо.

Бях ли обичала някого толкова, че да се подложа на мъки за него? Да жертвам живота си за него?

— И аз не го разбрах. Отначало. Но какво ли знаех аз за любовта? Нищо, Джулия, абсолютно нищо. Мау Мау ме научи, че човек е способен на всичко, не само на подлост. Всяка жертва, направена от нея, бе малък триумф над смъртта, разбираш ли какво имам предвид? За мен това беше не по-малко скъпоценно от чаша вода за умиращ от жажда. Маунг Тун разказа ли ви какво ставаше в лагера?

— Да.

— Беше пълен ужас. Някои от нашите полудяха от страх. Скубеха си косите, не спираха да крещят или блъскаха глави в гредите, докато войниците не ги разстреляха. „Куршум от милосърдие“, така го наричаха. Все едно бяхме бесни кучета. Разказа ли ви и това?

— Не.

— С всеки ритник, с всеки удар, който изтърпяваше, без да се прекърши, Мау Мау ни напомняше, че има сила, която войниците не могат да надвият. Когато гладуваше, понеже за пореден път не ни бяха дали ориз, тя го правеше заради брат си. Когато ни измъчваха и я караха да стои на един крак под слънцето, докато припадне, Мау Мау търпеше това заради брат си. И заради нас.

Тар Тар млъкна за миг-два.

— Беше най-смелият човек, когото съм срещал. Жертвите ѝ ми вдъхваха кураж за живот. С това тя настрои сърцето ми. Малко по малко, с всеки изминал ден, без да усетя. В един момент цялото ми озлобление се изпари. Гневът и ненавистта към живота, яростта и омразата ми пресъхнаха. Подобно на поток, който вече няма извор да го захранва.

Той бавно се извърна към мен и нежно ме привлече към себе си. По челото и бръснатата му глава бяха избили бисерни капчици пот.

Едва сега забелязах, че трепери, и го прегърнах. Дълго седяхме в мълчание, притиснати един към друг, сякаш дирейки закрила.

Слънцето беше вече ниско в небето, когато той стана, отмахна косите от лицето ми и ме зацелува. По челото, очите, устните. Вдигна ме, аз обвих крака около хълбоците му и ме отнесе зад ступата.

И още веднъж го усетих толкова интензивно както никой мъж досега.

Чувах ритмичното му дишане, потъвах в чуждата, възбуждащата миризма.

Сред цветя и плодове, които мълчаливо разказваха своите истории.

Зад пагода, която отказваше да се подчини на законите на гравитацията.

Между храмове и олтари, в които бе жива надеждата.

Сякаш имаше нещо, което би могло да закриля нас и щастието ни. Та било то духове. Или звездите.

10.

На другата сутрин отново ме събуди Мое Мое. За кратък прекрасен миг си въобразих, че още лежа в обятията на Тар Тар. Топлата му ръка на корема ми.

Мое Мое коленичи до мен и моментално забелязах, че нещо се е случило. Усмивката ѝ не беше усмивка на весел човек. Остави чая на пода и сведе очи, когато погледите ни се срещнаха. Върху чашата имаше сгънат няколко пъти лист.

— For you^[1] — каза Мое Мое и ми го подаде.

— A letter? For me? Are you sure^[2]?

Тя не реагира нито на усмивката, нито на английските ми изречения, изправи се и се отдалечи с бързи стъпки. Защо бързаше толкова? Дали беше забелязала как с Тар Тар се измъкнахме навън през нощта? Какво щастие бях открила в бараката?

С разтуптяно сърце разгънах хартията. По средата имаше няколко изсушени жасминови цветчета.

Скъпа Джулия,

Никога не ми е било по-трудно да пиша, отколкото сега. Никога не съм държал молив с треперещи ръце. Никога думи не са ми причинявали такава болка като думите, които сега съм принуден да напиша.

В душата ми се прокрадна предчувствие какво евентуално следва и горещо се помолих да греша. Отпуснах листа и се вторачих в завесата. Сякаш Тар Тар всеки момент можеше да я дръпне настрани и да вземе писмото от ръцете ми. Овехтелят плат ме гледаше тъжно, не помръдваше. Зачетох по-нататък.

Ръчният ти часовник показва, че е малко след три и половина. Всички спят, брат ти също похърква леко и

равномерно и без да кашля!

Моето сърце пък бие много силно, цялото ми тяло трепери, за сън не мога и да помисля.

Затова седнах до теб и запалих свещ. Лежиш до мен и направо не мога да откъсна очи от теб. Все още те усещам върху себе си. Ръцете ти, устните ти. Какво направи с мен? Къде ме отвлече? В свят, за който никога не съм мислил, че съществува. В който бих искал да остана завинаги, макар да подозирам, че това е възможно само за броени скъпоценни секунди. Не знаех, че у мен се крие тази сила. Не знаех, че има място, на което страхът не притежава власт.

На което сме толкова свободни.

Колко невероятно красива си. Брат ти е прав, когато го казва. Дори сънят не отнема нищо от прелестта ти. Не подозираш какво ми струва да не легна пак при теб. Да не усетя диханието ти върху кожата си. Да не те целуна. Да не те погалья.

Да седя до теб, без да те докосвам, ми причинява физическа болка, толкова силен е копнежът ми. Желанието да се върна с теб на това място. Веднага. Но ако продължа да му се отдавам, скоро няма да мога да се откъсна от теб. Ето защо реших да замина.

Когато вземеш това писмо в ръцете си, ще съм вече тръгнал. Слънцето все още ще спи, когато поема на път.

Моля те, прости ми.

Миналата седмица ме дари с голямо щастие. Щастие, което означава за мен толкова много, че не мога да го опиша с думи. Не съм си и помислял, че ще ми се случи повторно. И съм още по-благодарен, понеже знам колко крехко е щастиято. Мимолетен гост в сърцето ни. Не е надежден приятел. Някой, на когото можем да разчитаме. Няма щастие. Никъде.

Трябва да се махна, защото се страхувам, че сърцето ми все повече ще излиза от ритъм, ако прекарваме повече време заедно.

Защото не знам кой ще може да го настрои отново, след като заминеш и се върнеш в твоя свят.

Ако бях друг, може би щях да преодоля това състояние, само че аз твърде дълго съм живял с разстроено сърце. Не искам да го изпитвам никога повече. Не бих го изтърпял нито ден. Нито един.

Който е бил изоставен, носи в себе си тази загуба.

Който не е бил обичан, носи в себе си неутолим копнеж по обич.

А който е обичал и загубил тази обич, носи в себе си не само тази обич, но и страха да не я загуби отново.

Аз нося в себе си по нещо и от двете.

Събрани заедно, те действат като отрова, която бавно се разнася в тялото. Прониква в най-дълбоките кътчета на душата. Завладява всички сетива. Не убива, но парализира.

Не убива, но поражда недоверие.

Подбужда към подозрителност. Ревност. Неприязън.

Колко загуби може да понесе човек?

Колко болка?

Колко самота?

Ти не дойде сама. Беше с брат си и с едно малко момче. Опита се да го скриеш, но аз веднага го познах.

Малко момче, което, ако нещата се бяха развили по волята на майка му, изобщо не трябваше да го има.

Детската душа знае всичко.

Което беше толкова самотно, колкото не бива да бъде никой човек. Което имаше по ръцете си кръвта на кокошките, а те бяха много повече от кокошки, и трябваше да минат години, за да престане да се гнуси от тях. От собствените си ръце!

Детската душа не забравя нищо.

Но расте и се учи. Учи се да не вярва. Учи се да мрази. Учи се да се брани. Или да обича и да прощава. С теб беше едно малко момче, за което мислех, че няма да го срещна никога повече.

Когато заминеш, то ще остане при мен и аз ще се грижа за него. Ще го утешавам, когато е тъжно. Ще го

закрилям, когато се страхува. Ще бъда с него, когато се чувства самотно.

Ти ми каза, че баща ми е мечтаел за живот без привързване. Не го е постигнал, аз също няма да го постигна. В този смисъл не съм добър будист. А май и не искам да бъда.

Ти ми показа, че частица от душата ми все още живее в плен. И ще живее до края на дните ми.

Може би това е моментът, в който трябва да призная, че не съм толкова свободен, както си мислех.

Прости ми заблудата. Прости ми, ако това писмо, моето поведение ти е причинило болка. Последното нещо на света, което бих желал, е да те нараня. Въпреки това трябва да се махна, друг изход не виждам.

Благодаря ти за всичко.

Пази се.

Тар Тар

Писмото ме завари абсолютно неподготвена. Хвърлих му още един бегъл поглед, прехапах устни и се извърнах от листа. Какъв страхливец — това беше първата мисъл, която се стрелна през главата ми. Какъв долен страхливец. Как можа да ме изостави тук с тези редове. Дори да не ми даде шанс да му отговоря. Да ме попита с едно изречение как съм. Дали евентуално би могло да има друго решение, а не просто да замине. Бях твърде оскърбена, за да разсъждавам логично. Какво имаше предвид с плена, в който все още живеел? В какъв плен? На любовта си към Ко Бо Бо? Защо не ми каза веднага? Да не би да е искал само да спи с мен?

Прости ми заблудата. Прости ми, ако това писмо, моето поведение ти е причинило болка. А какво друго да ми причини? Радост ли? Идваше ми да крещя от гняв. Къде беше той? Дали Мое Мое знаеше къде се крие? Щеше ли да сподели с мен? Имаше ли шанс да го намеря повторно? И изобщо исках ли го?

Брат ми се беше събудил и изправил. Пиеше вода и ме гледаше над чашата си.

Усетих, че очите ми се насълзиха.

— Знаеше ли какво е замислил? — попитах и сама се стреснах от резкия си тон.

— Кой?

— Тар Тар, естествено, кой друг! — срязах го.

Ю Ба поклати бавно глава. Не го изпусках от очи.

— Подозираше ли нещо? Бъди честен.

— Не. Нищо не ми е казал. Какво е станало с него?

Безпомощно свих рамене и му подадох писмото. Прочете го внимателно, от време на време клатеше леко глава, сякаш не му се вярваше. След това сгъна листа и ми го върна.

— Тръгваме си — заявих неочаквано.

— Кога?

— Днес. Сега.

— Не искаш ли...

— Не. Сам каза, че сбогуването ще бъде толкова по-трудно, колкото по-дълго останем.

Той кимна.

— Затова ще заминем час по-скоро.

Станах, сложих си джинсите и якето и припряно натъпках в раницата малкото си вещи. Написаното от Тар Тар не би могло да бъде по-еднозначно: той не желаше да ме вижда повече. Не понасяше близостта ми, щеше да се върне чак след като напуснем манастира. Колкото по-скоро отпътувахме, толкова по-добре. Сгънах набързо одеялата, навих рогозките и спалния чувал. Понечих да помогна на брат си, но той махна в знак на отказ.

Мое Мое бе клекнала в кухнята и разравяше жарта с пръчка. Стреснато вдигна глава, когато влязох.

— You? Go^[3]?

— Yes, we leave^[4].

— Leave? — повтори питащо тя.

— Go. Yes, we go! — отвърнах остро.

Погледът ѝ. Прикован в мен, изразяващ толкова дълбоко разочарование, че се смутих.

— I am very sorry — обясних по-спокойно. — I... we... Как да ѝ обясня на език, който едва разбираше, нещо, за което и аз самата трудно намирах думи.

— I must go! — казах, като внимателно наблегнах на всяка дума.
— Understand?

Тя поклати почти незабележимо глава.

— Why?

Брат ми се приближи към нас, помолих го да ѝ каже, че отпускът ми е свършил, че трябва да се върна на работа, че тук много ми е харесало, че сутрешният чай ще ми липсва и че със сигурност ще дойда пак. Докато Ю Ба говореше, тя местеше поглед от него към мен и обратно. И внезапно го прекъсна с въпрос, той отговори, тя повтори по-настойчиво думите си.

— Мое Мое се интересува кога ще дойдеш пак — каза брат ми, обърнат към мен.

— Кога ли? — засмях се смутено. — Ами... скоро. Съвсем скоро.

Ю Ба преведе, по очите ѝ прочетох, че отговорът не я задоволи.

— Stay — каза тя изведнъж със сериозен глас. Прозвуча едва ли не като заповед. Откъде ли знаеше тази дума? От мен не я беше научила.

— Няма как. Много ми се иска... но работата... кантората... чака. — Не довърших изречението, беше ми неприятно да я баламосвам така.

Дълго стояхме мълчаливо една до друга.

Мое Мое прошепна нещо, Ю Ба се поколеба за миг дали да ми го преведе.

— Пита дали да предаде нещо на Тар Тар.

Погледите ни се срещнаха, усетих, че тя знае много повече, отколкото допусках.

Преглътнах. Поколебах се.

— No.

— No? — Недоумението в гласа ѝ. — No? — повтори тя бавно и с тон, който ми даде да разбера, че това не може да е цялата истина. Осъзнаваше нещата по-добре от мен.

— No — повторих едва доловимо.

— Yes — прошепна в отговор Мое Мое. — Please.

Сведох очи.

— Че мисля за него. Че много ще ми липсва.

Ю Ба преведе. Усмивката ѝ.

Нарамих раницата си, Мо Мое ни изпрати до прага. Сбогувахме се само с погледи и слязохме по стълбите. На двора кокошките търчаха насам-натам още по-тревожно от обикновено. Обърнах се, Мое Мое стоеше на най-горното стъпало и ни махаше. И аз ѝ магнах, тръгнах, обърнах се още веднъж. Тя продължаваше да маха. Махаше, докато свихме по пътя зад храстите и я загубих от погледа си.

---

[1] За теб (англ.). — Б.р. ↑

[2] Писмо? За мен? Сигурна ли си? (англ.). — Б.р. ↑

[3] Тръгвате ли? (англ.). — Б.р. ↑

[4] Да заминаваме (англ.). — Б.р. ↑

11.

Малките истории биха ѝ помогнали да проумее голямото.

Изрисуваният собственоръчно свещник, подарък за Деня на майката, който седмици наред се търкаляше незабелязан в кухнята. Докато падна и се строши на две половини. Които тя по-късно откри в кофата за смет.

Беглите целувки, преди да заспи.

Неизменните въпроси, които задаваше за училището, следобедите, приятелките ѝ.

Начинът, по който я галеше. Сякаш бе от дърво.

Тонът, с който я успокояваше след страшен сън. С който ѝ даваше да разбере, че ѝ идва в повече.

Бързината, с която се обличаше и приготвяше сутрин, вместо да поседи при нея.

Денят, в който забрави за рождения ѝ ден.

Ала тя беше още невръстна, за да изтълкува правилно малките истории.

Ето защо не проумяваше и голямото. Непрекъснато се питаше къде греши тя самата. Смяташе, че всичко е по нейна вина. Упрекваше себе си. Търсеше щастieto все на погрешни места.

Човекът, от чиято топлина се нуждаеше, с усилие понасяше физическата ѝ близост.

Човекът, чиято нежност ѝ бе необходима, идваше при нея с празно сърце.

Човекът, за чието внимание и одобрение толкова копнееше, бе зает твърде много със себе си.

Това не бе човекът, който би могъл да ѝ помогне. Ала нямаше с кого да го замести.

По-късно си казваше: Е, кой получава всичко, от което се нуждае, и не се оплакваше. Мразеше самосъжалението.

Тогава все още не знаеше колко малко е получавала. Колко безпомощна и беззащитна е била.

Живееше с твърдото убеждение, че някой друг ще ѝ даде пропуснатото, не знаеше, че това е невъзможно.

12.

Има спомени, от които не можем да избягаме. Носим ги със себе си независимо дали искаме или не, все едно колко надалеч заминаваме. Те ни преследват и съпровождат и в добри, и в лоши дни. Вдишваме техния аромат. Чуваме техния звук. Радваме им се или се плашим от тях. Денем и нощем.

Моите спомени за манастира бяха толкова интензивни, изпълваха ме с такъв копнеж, че едва издържах. Липсваше ми усмивката на Мое Мое сутрин. Безпричинната ѝ радост. Гордостта в очите на Ко Луин, когато откриваше значението на нова английска дума. Търпението, с което всички се редуваха да хранят треперещата Тое Тое.

От ума ми, естествено, не излизаше и Мау Мау. Щом се замислех за нея, очите ми плувваха в сълзи. Първоначалната ми ревност се бе превърнала в благодарност. И възхищение. Беше спасила живота не само на брат си, но и на Тар Тар. Сигурна бях, че без нея, воден от неистовото желание да умре, той все някога щеше да стъпи върху мина. Или да получи куршум от някой бунтовник или войник.

Тя беше успокоила измъчения му дух, беше го превърнала в обичащ, способен да обича човек. Отново и отново чувах думите на Маунг Тун, виждах пред очите си как Тар Тар с безжизненото ѝ тяло в ръце върви надолу по брега на буйната река. Дали се беше удавила, или бе умряла в прегръдките му от огнестрелната си рана? Къде беше отишъл? Какво бе направил с нея? Къде бе погребана? Питях се какъв ли човек е била. Откъде е черпела куража, силата си? В края на разказа на Тар Тар разбрах как примерът, любовта ѝ бяха съумели да настроят сърцето му.

Въпреки това оставах толкова въпроси. Не посмях да задам на Тар Тар нито един от тях.

Той не излизаше от мислите ми. Не можех да си обясня случилото се помежду ни. Беше ме развълнувал както никой мъж преди него. Десет дни прекарахме заедно, десет дни и десет нощи, половини от нощи, и станалото с мен в тези часове бе обратнопропорционално на малкото ни време заедно.

От детството си не бях усещала толкова отчетливо физически раздялата с друг човек. Нямах апетит, почти не се хранех. Спях неспокойно, събуждах се с болки в гърба. Задъхвах се, страдах от неопределена тежест в гърдите. С часове седях отпаднала във фотьойла на Ю Ба, докато той реставрираше поредната книга. Отново и отново вземах в ръка писмото на Тар Тар.

*Никога не ми е било по-трудно да пиша, отколкото сега...
Никога думи не са ми причинявали такава болка като думите, които сега съм принуден да напиша.*

Гневът, разочарованието ми отслабваха с всяко прочитане. От дистанцията на дните разбирах по-добре защо е заминал толкова неочаквано.

*Не знаех, че има място, на което страхът не притежава власт.
На което сме толкова свободни.*

Идеята да му отговоря, бе отхвърлена, пак възприета, отново отхвърлена. Какво щях да му напиша? Че съм болна от копнеж? Че ще се преселя в Хсипау?

Брат ми ме трогваше с грижите си. Беше убеден, че съм болна от любов. Твърдеше, че съм заболяла от вирус, който всеки носел в себе си и който в моя случай се проявил особено бурно. Срещу него нямало ефикасен медикамент. Тялото и душата щели да се излекуват сами — или пък не.

Разтухата щяла да поотслаби действието му, но само временно. Ето защо правехме излети до близки планински села; ходихме до езерото Инле, където посетихме плаващите градини и пазари и се възхитихме на скачащите котки в един манастир; често се отбивахме в нашата чайна, без това да подобри състоянието ми или да ме наведе на други мисли. Каквото и да предприемехме, спомените за манастира не ме напускаха.

Един следобед Ю Ба ме взе на дълга разходка. Прекосихме Калау, изкачихме хълма, шосето беше асфалтирано надве-натри и преминаваше в неравен полски път. В ума ми сякаш проблесна спомен. Между храсти и изсъхнали треви зърнах първите гробове. Сиво-кафявите бетонни плочи лежах в прахта, без украса и без надписи, обрасли с шубраци. Нямаше свежи цветя, нито един поддържан гроб.

Тук в един безветрен ден бяха изгорили труповете на Ми Ми и Тин Уин. Два стълба дим, така разказа брат ми, се издигнали към

небето, внезапно се приближили един към друг и се слели.

Не всичко, което е истина, може да се обясни. Не всичко, което може да се обясни, е истина.

Запитах се защо ме беше довел още веднъж на тези гробища.

— Какво искаш да ми кажеш? — попитах. Прозвуча по-остро, отколкото ми се щеше.

— Абсолютно нищо не искам да ти кажа — защити се той. — Само те доведох на мястото, на което баща ни... — Прекъсна и започна отначало. — Само си помислих, че може би още веднъж ще поискаш да дойдеш тук, че това ще ти... — потърси подходящата дума — ... помогне.

Кимнах.

— Извинявай, Ю Ба. Чисто и просто съм изнервена... и аз не зная какво ми става...

Той седна на земята, улови ръката ми и ме потегли надолу. Дълго седяхме един до друг в мълчание, погледът ми блуждаеше из хълмистата околност с нейните оризища, гори, бамбукови дървета и бели пагоди.

— Кажи ми как да постъпя?

— Кой съм, че да ти давам съвети?

— Мой брат. Освен това аз те моля за съвет.

Той ми хвърли замислен поглед. Нещо му тежеше на сърцето, изражението му го издаваше, начинът, по който сви рамене и наведе глава.

— Може би — започна и проточи думите — е време да се върнеш, а?

— Къде? — учудих се.

— В твоя свят.

— Това тук не е ли моят свят?

Изобщо не се опитах да прикрия обидата си. Разделението, за което намекваха думите му, ме оскърби.

— Но да, разбира се — би отбой той.

— Да не искаш да се отървеш от мен? — попитах полу на шега.

Ю Ба въздъхна дълбоко.

— Джулия, ако питаш мен, можеш да останеш завинаги. Само се опасявам, че тук няма да намериш онова, което търсиш.

— И какво търся?

— Яснота.

— За какво?

— За себе си.

— И смяташ, че ще я намеря в Ню Йорк?

— Не зная. Но може би по-скоро там, отколкото тук.

— Защо мислиш така?

— Понякога трябва да потърсим далечината, за да намерим близостта.

Не разбрах какво има предвид.

— Понякога трябва да направим нещо, за да открием, че сме искали друго.

— Но тогава е много късно...

— Понякога...

Вдишах и издишах дълбоко, отпуснах се назад и легнах до него.

— Какво би ми казал Буда?

Ю Ба се засмя.

— Че истината на всеки един човек е скрита в душата му. Там ще намериш отговора.

— А ако не го намеря?

— Значи не си търсила достатъчно старателно.

Взирах се в небето и наблюдавах разпръснатите облаци. Може би те със своите преливащи се форми щяха да ми дадат знак, не виждах обаче нищо друго, освен безформени бели образувания, които от време на време закриваха слънцето.

— Мислиш ли, че Тар Тар е прав, като пише: „Който е бил изоставен, носи в себе си тази загуба. Който не е бил обичан, носи в себе си неутолим копнеж по обич“?

— Да.

— Но това означава, че всички сме пленници. Или се лъжа?

Ю Ба дълго мисли, преди да отговори:

— Не, не означава. Каквото и да носим в себе си, всеки е отговорен за постъпките и съдбата си. Няма плен, от който да не можем да се освободим.

— Не мисля така — възразих. — Просто някои сенки са твърде дълги.

— За да излезем от тях?

— Да.

Той поклати глава.

— Но не е задължително винаги да сме на едно мнение — отвърна с усмивка и се изтегна до мен.

Сетих се за въпроса на Ну Ну: Мислиш ли, че човек може да сменя кожата си? Дали ще ни се удаде да свалим част от себе си, след като ни е пораснало нещо друго? Или, чух гласа ѝ, трябва да си останем каквито сме?

Какво ще се случи, ако се опитаме да свалим старото, без да е пораснало нещо ново?

Замислих се за Ейми. Колко добре би ми се отразило да обсъдя всичко с нея. Щяхме да седнем на дивана ѝ, да прием вино, да хапваме сирене, да анализираме обстойно ситуацията, да разнищваме до късна нощ всички „за“ и „против“ и да ги претеглим внимателно. Дали оставането ми по-дълго в Бирма бе настина реалистична възможност? Какво щях да правя тук? Да се установя в Рангун като адвокат? Да отворя чайна в Калау? Да живея в манастир в Хсипау? Кои бяха плюсовете и кои минусите? Тя нямаше да ме остави на мира с въпросите си и в разговора с нея навярно скоро щях да усетя колко абсурдни са тези идеи. Но още по-малко можех да си представя да се върна в Америка и да отида пак в кантората, все едно нищо не се е случило.

Веднъж вече бях допуснала тази грешка.

Пресметнах: Ако икономисвах, делът ми от продажбата на семейната ни къща щеше да ми стигне за няколко години — в Бирма вероятно до края на живота ми. Какво друго бих могла да правя в Ню Йорк? Какви алтернативи на живота, който водех, имах? Въпрос, с който досега не се бях занимавала сериозно.

Обърнах се към брат си. Беше затворил очи и дишаше спокойно. Бях дошла, за да разбудя тайната на гласа в себе си, а ето че той бе замлъкнал. Вместо него чух друг, много близък глас. Собствения си глас, който ми нашепваше противоречиви изречения:

Стегни си багажа!

Остани!

Не ставай за смях!

Довери се на интуицията си!

Какво търсиш тук?

Какво търсиш в Ню Йорк?

Това няма да завърши добре.

Не се страхувай.

Послушай ме!

Не, не го слушай! Послушай мен!

Мислите ми се въртяха в кръг, бях като парализирана. Може би Ю Ба имаше право: Може би трябваше да направя нещо, за да откроя, че съм искала друго.

И да се надявам, че не е станало много късно.

13.

Брат ми настоя да ме изпрати до летището. Негов приятел уреди кола и ни откара до Хехо.

Ю Ба държа ръката ми през целия път. Не говорихме много, стигаше ни да разменяме някой и друг поглед. Как щеше да ми липсва това съвместно мълчание, това безсловесно разбирателство в Ню Йорк.

Ненадейно се наложи да спрем. Армейски камион затвори тясната улица, защото обръщаше. В каросерията седяха млади въоръжени войници с празни лица, които се взираха сърдито в нас. До колата ни се приближиха чифт черни, лъснати до блясък ботуши, в огледалото за обратно виждане наблюдавах как очите на Ю Ба все повече се разширяваха. Не знаех, че страхът може да се подуши. Той вонеше. Изпускаше гадната миризма на току-що повърнато. Дори брат ми се размърда неспокойно на седалката.

Приятелят му бавно свали стъклото. През отворения прозорец насреща ни се оголиха боядисани в червено зъби, опулиха се любопитни очи.

Замислих се за Ко Бо Бо. За Мау Мау. Колкото по-дълго мислех за нея, толкова повече се успокоявах: има сила, която устоява на черните ботуши. Която не се бои от червени зъби. Има сила, която е по-могъща от страха. Която се противопоставя на злото. Убедена бях, че Тар Тар беше прав: имаше я у всекиго от нас.

Офицерът и шофьорът размениха две-три изречения, засмяха се по начин, който не знаех как да изтълкувам. След това камионът освободи пътя, войникът ни махна да тръгваме.

Превалихме планината и ето че пред очите ни се показва летището. Сърцето ми се стегна, стиснах силно ръката на брат си.

Не исках.

Колата сви по дълга алея с дъбове, пинии, евкалипти и акации, в чийто край бяха терминалът и малката кула. Пътувахме бавно. Всичко в мен се бунтуваше. Гадеше ми се, усещах как треперя в този топъл ден, все едно умирах от студ.

Спряхме на прашно площадче, от паркирания наблизно автобус слизаха туристи. Никой от нас не продумваше.

Ю Ба слезе пръв, взе раницата ми от колата и я занесе до решетъчния портал отсреща, където един полицай го спря със строги думи. Аз стоях безразлично отстрани, все едно няхах нищо общо.

— По-нататък не ме пускат — каза брат ми.

— Защо?

Погледът му ми подсказа, че въпросът е глупав.

Стояхме един срещу друг, не знаех какво да кажа. Той ме улови за ръце и дълго се взира в очите ми.

— До скоро — каза.

— До скоро — отговорих. — Много ти благодаря за...

Той вдигна пръст до устата си и аз млъкнах. Целуна пръста си и го допря за миг до устните ми. После рязко се обърна и си тръгна.

Почакай. Не си отивай. Остани с мен — това исках да извикам след него. Чувствах се изоставена, също като малката Джулия на перваза на прозореца.

Взех раницата, погледнах още веднъж назад. Брат ми стоеше сам на прашното площадче, с едната ръка придържаше възела на лонджито си, с другата ми махаше.

Усмивката му. Дали щях да го видя пак? Дали този път щях да спазя обещанието си да дойда съвсем скоро?

Бавно поех нагоре по автомобилната рампа, колебливо влязох в сградата.

Не исках.

Залата за заминаващи бе малко помещение с три гишета, сякаш сковани надве-натри от дърводелец. Претеглиха багажа ми на допотопен ръждясал кантар, дадох ми попълнена на ръка бордна карта.

Служител по сигурността ми махна да мина през метален детектор, чието пронизително пиукане не трогна никого, също като полупълната ми бутилка с вода.

Неспокойно сновях из мизерната чакалня, неспособна да седна дори за миг.

Машината вече чакаше на пистата, след няколко минути обявиха нашия полет. Сърцето ми препускаше.

Не исках.

Другите пътници станаха, малка опашка пред гишетото, след това пеша до самолета.

Слънцето ме заслепи, забавих крачка.

Не исках.

За пръв път ми беше толкова трудно да се сбогувам. В този момент нищо не ме теглеше обратно към Ню Йорк. Нито комфортът на апартамента ми, нито топлият утринен душ, подовото отопление в банята. Дори вече не и перспективата да поговоря за всичко с Ейми. Нямаше нищо за анализиране, за претегляне. Играта на „за“ и „против“ вече не ме интересуваше. Всяка дума би била в повече. Сега трябваше да взема решение. Ю Ба имаше право: истината беше в мен. Доколко бях свободна? Колко дълги бяха сенките? Кое ме държеше в плен?

Обърнах се и потърсих брат си. Зад оградата стояха неколцина любопитни зрители, сред тях играеха деца, Ю Ба не открих.

До машината бе спряла количката за багажа, натоварена с чанти и куфари, които двама работници отнасяха парче по парче в предната част на самолета. Най-отдолу видях раницата си.

Не исках.

Стоях като вцепенена на пистата. Една от стюардесите ме извика. Бях последната пътничка, която се изкачи с натежали стъпки по късата сгъваема стълба. Посрещна ме усмивката ѝ.

Не исках.

Попита за бордната ми карта. Погледнах безмълвно жената, тя повтори молбата си.

— Аз оставам тук — казах.

Усмивката ѝ не се промени. Все едно не бях казала нищо.

— Няма да летя с вас. Оставам тук — повторих.

Очите ѝ издаваха нейната неувереност.

Усмихнах се в отговор, обърнах се, слязох бавно и с омекнали колене по стълбата, отидох до количката за багажа и посочих раницата си. Един от работниците недоумяващо погледна първо мен, после

стюардесата. Тя му подвикна нещо, той измъкна моя багаж и ми го подаде.

Преспокойно се върнах в терминала.

Пред сградата под сянката на акация имаше такси. До него бе колата, с която бяхме дошли. Ю Ба стоеше облегнат на багажника и чакаше. В ръката си държеше венец от свежи жасминови цветчета. Не помръдна, щом ме видя. Единствено кротката усмивка издаваше радостта му.

Нямах план. Ала имах мечта.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.